
IHS

6
16 E
55

C. LVCILI,

SVESSANI AVRVNCANI,

SATYROGRAPHORVM

PRINCIPIS, EQ. ROMANI,

(qui magnus auunculus Magno Pompeio fuit)

SATYRARVM

quæ ſuperſunt

RELIQVIÆ.

FRANCISCVS IANI F. DOVSA
collegit, diſpoſuit, & NOTAS addidit.

LVGDVNI BATAVORVM,
EX OFFICINA PLANTINIANA
Franciſci Raphelengij.
cIↃ. IↃ. IIIC.

Jllustribus, Amplissimis, ac prudentissimis

HOLLANDIÆ
ET
WESTFRISIÆ
ORDINIBVS

FRANC. I. F. DOVSA S. D.

CONANTI mihi ad grauioris operæ studia aliquando aditum munire, & solidioris alicuius literaturæ cultu animi iuuenantis luxuriem componere, quo & patriæ in tempore vsui esse, & amicorum de me votis olim satisfacere possem, obiectum est eiusmodi impedimentum, cuius impetu non modò studiorum meorum cursus interpellatus est, sed omnes spes quoque nostræ ac consilia propè conciderunt. Ille enim optimus, ac laudem omnẽ supergressus frater meus, qui studia nostra in hoc adolescentiæ lubrico ordinare, exorbitantem & deuium ad rectæ rationis callem ducere ac dirigere, hærentem salubribus consiliis confirmare solitus erat, transuersa incurrente fatorum inuidia nobis eripitur. Cuius inopinatus ac nimium præceps interitus eo flebilior accidit, quo minus nobis temporis datum fuit suauissimam consuetudinem eius post varias peregrinationes ab illo exanclatas sic quasi ex interuallo regustandi. Nec enim so-

lam fatorum iniuriam sustinere satis fuerat, nisi etiam alienissimo tempore exstinctus esset. Ego itaq. quamuis perniciosissimi luctus oppressus mole, ordinem totum studiorum meorum perturbatum viderem, nec ad ea reuerti facile licere, quin & acerbissima eius interitus memoria, & opis atque auxilij indigentia vulnus recens illatum rescinderēt: tamen ne hoc infelicis ingenij nostri aruum incultu ac squallore diuturno penitus obsolesceret, visum fuit in veterum Poëtarum reliquiis ruminandis (quas ante annos aliquot studiosè collegeram, vsus ea in re consilio ac iudicio Parentis potissimum) animi depositi curas & angores paulatim eludere. quippe quę nec tantam ingenij contentionem desiderarent, & quasi recessum iucundissimæ obliuionis plenum nobis exhiberent. Inter quos C. Lucilius homo eruditissimus, & acerrimo ingenio præditus, me semper maximè oblectauit. Quamobrem illius superstites Satyrarum Reliquias aliquanto etiā quam cæterorum accuratius conquisiueram, disposueram, & Notis aliquot additis illustraueram. Quem conatum nostrum cum Iosepho Scaligero summo illi scientiarum omnium dictatori (de quo nihil aliud dignè dicere possum, quam quod satis dici nequit) ostendissem: ille benignè nimis eum excipiens, laborem nostrum probare, hortarique in lucem quamprimum emitterem. à qua quidem re quantumuis tacita quadam conscientiæ trepidatione reuocarer, quippe nec annis nec iudicio satis firmus, ne vt plærique hodie

cruda adhuc ſtudia in forum, ſic ego in hoc Criticarum Commentationum pelagus impellerem. Maximi tamen viri identidem trepidum me adhortantis, ac de editione eorũ aurem vellentis oratio hanc tandem in me confidentiam concitauit, vt diutius ea intra priuatos parietes continere nefas ducerẽ; ne aut tanti viri auctoritatem, quæ mihi pro ratione ſufficere deberet, aut hanc iudicij de me opinionem neglexiſſe viderer. Hanc itaque operam noſtram Herois illius iudicio comprobatam (cuius vnicum ſuffragij punctum tutum me præſtiterit ab omnibus maleuolorum punctiuſculis) haud inanem aut ſuperuacuam nobis ſumptam iudicabunt ij, quos paſci iuuabit vrbaniſſimi Poëtæ ſalibus, quibusq. non prorſus palatum obbrutuit ad hæc antiquitatis quaſi dapatilia. Maximam profectò iacturam in illius operum interitu literas Romanas feciſſe, hæ ipſæ quamuis turpiter laceræ fragmentorum Reliquiæ quemuis ſatis commonefacere poſſint. Vt omittam linguæ Latinæ ſcientiſſimum, cuiusq. ſcripta vnicum apud Latinos exemplum ἴχνους χαρακτῆρος fuiſſe doctiſſimus Togatorum Varro teſtatus eſt. Certè luculentiſſimum nobis exemplar ſuppetiſſet, in quo Romanæ feſtiuitatis antiquam & vernaculam venerem licuiſſet agnoſcere. Habuiſſet ætas noſtra, qua omne vitiũ in præcipiti ſtetit, in quo ſe tanquam imaginem ſuam in ſpeculo contemplaretur. Sed hæc prius fuere: nec eorum omnium quidquam præter rudereta aliquot, & quaſi fractę è naufragio tabulę

nobis reliquæ factæ ſunt;quas eo maiore ſtudio ac religione tanquam ſigna antiqua,aut ſacros vetuſtate lucos, nobis venerandas exiſtimare conuenit. Proinde cùm iis Mæcenatem aliquem quærerem, cuius patrocinio tutæ malignos calumniatorum morſus fidentiùs excipere poſſent,nulli prius occurrebant,quorũ auſpiciis magis aut vellem,aut deberem emittere,quàm vos viri Illuſtres ac pruden tiſſimi. Vt vellẽ impellebat me inſignis illa προθυμία & humanitas veſtra erga literas, quas ſoli pænè,aut certè cũ paucis in hac caligine temporum,&,quod præcipuè mirandum, in tantis bellorum procellis, perculſas & profligatas, ac opem quodammodo veſtrã implorantes benigniſſimè fouetis:vt deberem tantum non exigere à nobis videbatur Patriæ ipſius genius,cuius vos Patres auditis.Capite igitur ſerena fronte hæc vacillantis adhuc & parum liquidò conſiſtentis ingenioli noſtri tyrocinia.Cuius ſpecimen & quaſi guſtum ſi vobis non ingratum fuiſſe cognouero, protelum mihi eritis ad ſimilem induſtriam experiundam non tantùm in Poëtis reliquis, ſed & in Hiſtoricis & Oratoribus; quorum partim interfuerunt imò & præfuerunt bellis,partim in Senatu & populo illo verſati ſunt, vbi aſſidua materies & agitatio harum rerũ. Interim hæc lucem aſpicere,ac futuræ famæ velut vadum ſub auſpicio nominis veſtri tentare, vobis, vti ſpero, haud illubentibus futurum. Valete.

Lugd. Bat. XII. Kal. Decemb. CIↃ. IↃ. XCVII.

AD LECTOREM.

En tibi, candide Lector, C. Lucilij eruditi & perurbani Poëtæ (si Ciceroni credimus) Reliquias, quas solas hercule ex tanto librorum numero Grammaticorum industria nobis reliquas fecit. Ad earum lectionem antequam accedis, pauca prius de editionis huius ratione cognoscas. Ordinem vides diuersum ab eorum institutis, quotquot in re similioperam collocarunt, quē tamen de consilio Parentis, ne quis nostram in eo temeritatem accusandam putet, secuti sumus. Continuò sub ipsa Lucilij Fragmenta Grammaticorum interpretationes, quarum occasione ab iis producebantur, subiecimus; quo cuique intellectus eorum ad manum & quasi in promtu foret. Nam cæteroqui Oedipo aliquo, aut Sibylla opus fuerit, si te rectè intelligere postules. Quis enim tam sagaci corde atque ingenio vnico (vt Afranij verba ad sensum meum accomodem) qui se tam lacera atque concisa segmenta absque hac Grammaticorum face capere posse existimet? quippe cùm illos etiam ipsos, quibus integra Poëtæ scripta inspicere contigit, in sensu eorum rimando laborasse, atque ea ex opere toto tanquam minus obuia selegisse videamus. Certè non semel illud vsu venisse obseruauimus, vt doctissimi viri nimia ingenij sui fiducia Grammaticorum explanationes negligentes, loca integra nec vllius mendæ manifesta contaminauerint, & contra Auctorum sententiam vitiis inquinauerint. Et succurrendum etiam fuit hac in parte ingrauescenti hominum desidiæ. Cæterùm aliorum præpostera indicia multis flagellare non est ingenij nostri aut loci huius, tantum si instituti nostri rationem non iniquo lectori approbare possim, pulchrè mecum actum putabo. Ea, quæ ex incertis Satyrarum libris adferebantur, ordine velut inuerso, & quasi ὕστερον πρότερον primo loco posuimus, probabili sanè argumento eò adducti, quo luculentissima Virtutis definitio statim in oculos legentium incurreret; simul vt ex eo cognoscerent ij, quibus minus notus Poëta noster, quanti eum veteres æstimauerint, quem Lactantius disertissimus Theologorum dignum habuerit, vt eius potissimùm de Virtute versus ex tot præclarissimorum ingeniorum scriptis penitus excuteret. quanquam & alia sunt in his Reliquiis non minus illustria, quæ ingenij eius acrimoniam, & doctrinæ præstantiam suspiciendam nobis præbeant. Lectionum pugnantium varietates, aut doctorum virorum emendationes ad marginem ponere non neglexi, earumq; rationes, nominibus cuiusque semper adscriptis, ad Notas nostras retuli. neque enim piguit per quos profecerim indicare: adeò vt curiosorum censuram nihil quicquam veritus sim, qui cauillabuntur nos opum nostrarum parsimoniam de aliena largitate sarcisse. Quanquam animus fuerat doctorum virorum animaduersiones in vnum fascem collectas seorsim à Notis nostris edere; nisi Typographus malè lectori eo consultum iri monuisset non ferenti tædium aut laborem recurrendi semper ad

diuersas

diuersas annotationes. Centones aliquot Lucilianos ex disiunctissimis eius fragmentis à Parente nouo quasi ferrumine coagmentatos in calce posuimus, quos ita olim cohæsisse etsi non vsque quaque verum, tamen verisimile arbitramur. Illud præterea semel te admonitum cupio, vt vbicunque ad oram f. *aut*, lego, *aut*, rescribo, *aut simile quid adtextum videris, à Patre id esse scias. meas enim coniecturas hâc notâ discreui* Fr D *Quod superest, te saluere iubeo, quisquis es benigne Lector: cum hac cautione tamen, vt sicubi vera dixerim, iis album calculum adiicias; sicubi errauerim, me lubente eripias mihi hunc errorem. Vale.*

IOSEPHI SCALIGERI
IVL. CÆS. F.
IN
RELIQVIAS C. LVCILII
A FRANC. DOVSA
COLLECTAS
EPIGRAMMA.

QVOD docti laceros LVCILI colligit artus,
  Membra suis reddens singula quæque locis:
Quæ Ciceronis erat, iuuenis nunc ciuica DOVSAE;
  Quin maior DOVSAE, quàm Ciceronis erit.
Eripuit facibus Catilinæ Tullius vrbem:
  Restituit ciues hic tibi Roma tuos.

Pleias Dousica

BON. VVLCANII BRVGENSIS.

LVXIMVS *ereptum nuper vitalibus auris*
IANVM DOVSIADEM *Batauæ telluris ocellum:*
Cuius ab interitu Graiæ Latiæque Camanæ
Accepere ingens & vix reparabile damnum.
Nec satis vlla dies poterat lenire dolorem,
Et iustos nimium heu lacrymarum sistere riuos,
Ni tu DOVSA *Pater fæcundo sidere natus*
PLEIADA *natorum nobis orbíque dedisses.*
E qua triga duplex fratrum viuitque valetque
Qui patriæ ad laudis fastigia fraternaque
Acriter assurgunt nitentes summa animi vi.
Magna iubet de se sperare GEORGIVS*: ille*
Necdum vestito teneras lanugine malas,
Et iam tum ingenuas culto genus omne per artes,
Deseruisse lares patrios, externaque curæ
Visere regna fuit, multas addiscere linguas,
Atque hominum varios vsu cognoscere mores.
Et modo dictæ vrbis de nomine Constantini
Amphitheatra, atque Hippodromos, veterumque ruinas
Thermarum, cipposque, incisaque nomina saxis.
Lustrat, & in memores fert consignata tabellas,
Historiæ lucem priscæ, vitamque datura.
Tu modo magne Deus, rerum cui summa potestas,
Ereptum cunctis terraque marísque periclis
Incolumem serua iuuenem hunc, patriæque redona.
Proximus huic STEPHANVS *studio non dispare surgit:*
Cui mordenti vngues, victuraque scripta paranti,

Pimplæa texunt Musæ de fronde coronam.
Tertius ingenij FRANCISCVS *acumine pollens*
Abstergit maculas prisci scriptoribus æui,
Restituítque suo magna cum laude nitori.
Fallor? an huius ope è tenebris Orcóque reductus
Luminis in dias prodit LVCILIVS *auras?*
Romanæque addit magnum Satyræ incrementum
DOVSIADES, *doctóque alias sub pectore curas*
Versat, quas veniens in lucem proferet ætas.
Quid WERNERE *ego te, quid te* THEODORICE *dicam?*
Quid minimum natu minitantem haud paruũ IACOBVM?
Omnibus vnus amor doctrinæ, atque ardor honesti,
Et generosa sequi magni vestigia Patris,
Quo sibi Musageta merito inclyta Leida triumphat.
Viuite fœlices, scriptísque extendite nomen
DOVSIADAE FRATRES, *præclarísque ingenij ausis*
DOVSIACAM *illustrate* DOMVM, *& super æthera ferte:*
Et desiderium vestri lenite parentis,
Extinctóque super IANO *sopite dolorem.*

AD

AD

FRANCISCVM DOVSAM

Carmen

PAVLLI G. F. P. N. MERVLÆ.

INTERNECINVS *alta mentis concitat*
Mi templa mæror; ima luctus obsidet
Præcordiorum pertinax sacraria;
Quom sæuiisse toruiter turbas tuor,
Turbas, venustæ quæ rudes scientiæ,
In quidquid elegantiarum luminis
Dias in oras seculi quondam extulit
Industria casci. Hinc tetra faciunt vulnera
Vt raptus extra me, mihi planè excidam: Inde
Iniuriosæ funerum pompæ (nefas
Immane) vitam, abest parum, euitant meam.
Sed dißipatus huc & illuc, colligor
Rursum, mihíque reddor. Æsculapios
Videns; quibus curæ, quibus cordi, manus
Adferre, quæ mederier poßint malis,
Et fœditates amouere vulnerum,
Bonósque mattiis eripere querqueris;
Quin & sitis conclamitatisque indere
Vitam, priore vix aliam. Quorum cluet
Pater tuus, fraterque cluuebat tuus,
Dum fungeretur munere vitæ, principes.
Et tu tuos sequutus olim tertius
Miraculum futurus orbi: gratiam
Redantruabit gratus eam LVCILIVS.

Ad Eundem

CARMEN
Stylo Luciliano.

ÆTHALIDES *post Euphorbus fuit, inde Pyrander,*
Si de se Samio dicenti credimu': Thamnus,
Et piscis fuit Empedocles: Tricor Ennius autem
Commeminit fieri se pauum, quom ante cluisset
Mæonides: Animum nam extrinsecus insinuatum
Per pecua atque homines priuas in corpori' partes
Credebat mitti. At quoius FRANCISCE *animai*
Te hæredem dicat rediuiuo in corpore forte
Si LVCILIVS *hic se sistat? scilicet idem*
DOVSIADAE *proprium agnoscens in pectore pectus*
Exclamet prorsum, similes sic nenu fuisse
Fæcundæ Ledas geminos, ita totus ad vnguem
Et genio geniumque refers, & corpore corpus
LVCILI. *Tum si volgò prostrata iacere*
Hic in stercore humi, fabulisque fimo atque sucerdis
Virtutisque artisque suæ monumenta videret,
Oraret tecum, vt vis morbi pestilitasque,
Illuuies, scabiesque mala, omnis deque petigo
DOVSIACA *sublata manu procul hinc repedaret*
Barbariem in mediam. Macte ergo ô inclyte DOVSA
Vnica post Ianum spes patris, quoi sua claustra
Committunt faciles vltrò panduntque Camœnæ,
Macte inquam virtute, simulque his versibus esto.

Ad Eundem

PHILIBERTI BORSALI MATTIACI.

QVALITER *in vitam quondam Latonia virgo*
Hippolitum à mortis limine restituit;
Qualiter Alcides memoratur, & Ismarus Orpheus
Traxisse è Stygiis vallibus ad superos,
Functorum ille animas, custode in vincla coacto,
Hic caram infelix cantibus Eurydicem:
Sic tu discerptum iam mille in frusta Poëtam,
Cuius scripta vnum non nisi vulnus erant,
Ire iter ad vitam, superásque euadere ad auras
Cogis, & hac nostra ponere valle pedem.
Magnæ molis opus tantum est audere, vel illud
DOVSA *tuum potuit quod decuisse patrem.*
Æmula iamq́ audit castæ tua cura Dianæ,
Nec minor illa ausis scilicet Herculeis,
Successuq́ Orphei longè felicior: illaq́
Vt res ficta fuit, sic tua facta cluit.

P. SCRIVERI
AD
Nobiliss. eruditissimumq́
FRANCISCVM DOVZAM,
C. LVCILI EQ. R.
Maiorum operum Reliquias à se conlectas
& dispositas edentem.

QVI *sale perfricuit Varronum incondita rostra:*
Qui famios Rupicum strinxit in ora stilos;
Qui secuit totam dictis mordacibus Vrbem;
Squarrosaeq́ dedit stigmata multa cuti;
Qui princeps Saturas in luminis eruit oras,
Quiq́ Styli Nasum condidit, ille FVIT?
Ille FVIT? *columen casci* LVCILIVS *aeui,*
Lumen & Auruncae, (prò dolor!) ille FVIT?

Illa FVIT *primi Musae decimata Poëtae,*
Denique sic nobis Suessa Camœna FVIT?
Tantùm: non superant sanie oblita Fragmina? tantùm
Relicta est magnae parua metaxa togae:
O Harpyarum scaeua & saeua agmina! noxa est
Mordicibus tamtum corripuisse Virum.
Quaenam haec Inuidia est? quaenam haec Iniuria? nostrae
MVSAE *tam docti, tam sapientis egent;*
Quae sua nunc querulo diducunt pectora planctu,
Adde, quòd & lacrumis se Satura ipsa rigat:
Et lacrumis merita admiscens conuitia clamat
Vestandi, ah, nimiùm fibula laxa fuit.
Thesauro Orcino Senium pulcra omnia tradit,
Longaq́ subternat Dîa Reperta Dies.
Saltim hic è Priscis potuisset vinere, nobis
Nec nouus Hippolytus debilis ora foret:
Musica solenni resonaret Regia plausu;
Diuidiae possent Res sibi habere suas.
Sed benè. DOVZIACVS *Labor inprobus omnia vicit,*
Huic graue saxosam non fuit ire viam.
Conlégit Tabulas, iunxitq́ interpole dextrâ,
Vindiceq́ adseruit naufraga frusta manu.
Laus TIBI. TV *maculas detersti, ac vlcera tèxsti,*
Pené tuâ totus, DOVZA, *reuixit ope.*
Parte aliquâ hunc nuper (si DIS *placet) alite dextro*
Corrigere est visus ingeniosus homo;
Cuius quisquilias & somnia vana refellis,
Et Criticos frustrà saepiùs esse doces.
Hâ! quòtiens FERRVM *inuiti patiuntur &* IGNEM
Libri, quos Critici versat iniqua manus:
Há! quotiens sanis adpingit vulnera membris,
Auctoremq́ sui dissimilem esse facit:
Quàm crebrò arguta est vbi non opus! ILICET. *actum est,*
Quo possis peluim poscere tempus adest.
Tu colis hoc studium, atq́ has religiosius Arteis,
Depromisq́ animo de meliore NOTAS:
Macte animo! & Genÿ Ingeniiq́ hoc diuite fructu!
Illo atque hoc Famae perpetis esse potes.
His magis inlustras inlustria stemmata, claro
Adficis & Patrios lucis honore Deos.

Quòd

Quòd viget atq́; veget grato LVCILIVS *ore,*
Debemus studiis, ô cate DOVZA, *tuis.*
Munus erit, quem tu redûxisti à limine Mortis,
Vt Vitam accepit, sic dabit ipse tibi.
Quod satis est. alius fuluum sibi congerat aurum,
Adnixè Attalicas adpetat alter opes;
Si me Posteritas, & Postuma nouerit Aetas,
Credam diuitiis me superare Midam.

EIVSDEM ELEGIDION.

QVOD *te Barbaries, brutiq́; Incuria secli,*
LVCILI, *Infernas passa sit ire vias;*
Ingemuère tui lugubri carmine Manes,
Leniter hanc noxam non potuere pati.
Et certè est lacrumis res digna & tristibus odis,
Triginta è Saturis vix superesse duas,
Illasq́; annorum adrosas rubigine, sic vt
Sit variè mutilum, quod solidum antè fuit.
O bene! felicis riserunt omina pennae,
Et crepuit fausto laurus in igne sono.
Gaude, LVCILI, *si quidquam in funere sentis,*
Gaude, inquam, vitae spes mihi facta tuae.
Te tibi restituit Cura Asclepî aemula DOVZAE,
Ille tibi vitae munia prisca dedit.
Aesona non aliter solers Medea recoxit,
Quum Iuvenem arte suâ reddidit ante-senem.
At te quae fiet condigna huic gratia? nempe vt
Viuere te dicas munere DOVZIADES.

EIVSDEM EPIGRAMMA.

MVSARVM *èpullis nemo fuit hactenus ausus*
Edere Romani Reliquias Equitis;
Quid! quòd & hos inter vix extitit vnus & alter
Qui tantum Heroëm tangere dignus erat.
Quem malè divulsum conlegit, & auspice Phœbo
Nexuit, atque edit DOVZA *Batauus Eques.*
Nil potuit meliùs. (Liuor placidâ audiat aure)
Hic Eques illum Equitem tollere dignus erat.

LEGENDO ET SCRIBENDO.

IOANNIS

IOANNIS MEVRSI
IN
LVCILI FRAGMENTA
A
FRANCISCO DOVSA IANI F. IANI FR.
Collecta.

LVCILI *Satyras & salsa poëmata nobis,*
Prò pudor! abstulerat temporis inuidia.
Valdè indignari facinus Libethrides atrox,
Edere lugubres ínque Helicone sonos.
Et SATYRA *infelix scisso palabat amictu*
Huc illuc, eheu! orba patrocinio.
Ingeminans tristi lamento, SVPPETIATVM.
Nequidquam. neque quis suppetias tetulit.
Non tulit hanc speciem docti mens enthea DOVSÆ,
Atque vnde vnde potis relliquias legere,
Colligit: & laceros componit sedulus artus,
Persanans fidâ vulnera multa manu.
Quænam digna tibi darier pro munere tanto
Hostimenta petis, ô decus Aonidum?
Insanùm debent tibi diæ Heliconis alumnæ,
Insanùm SATYRAQVE, *&* SATYRÆ *ipse* PATER.
Macte animo FRANCISCE *isto! procudito porrò*
Nomen, & in famis curre per ora virûm.
DOVSIACÆ *domuis Europæ nobilis orbi*
Antehàc per FRATREM *gloria, pérque* PATREM.
DOVSIACÆ *domuis Europæ nobilis orbi*
Gloria, tuq; modis is decorare nouis.
Is decorare nouis. & FRATRIS *funera pensas*
Immatura nimis, flendaq; perpetuùm,
Altera spes PATRIS: *viuas modò, & illius annos*
Vincas, & veniat mors nisi sera tibi.
Hoc precor, hoc vouco, & mecum turba Aonis omnis.
Diua faue, & votum PERFICA *perficias.*

DE C. LVCILIO VETERVM SCRIPTORVM Testimonia & auctoritates.

Ciceronis ex lib. I. de Oratore ex personâ L. Crassi ad M. Scæuolam.

SED, vt solebat C. LVCILIVS sæpe dicere, homo tibi subiratus, mihi propter eam ipsam caussam minùs quàm volebat familiaris; sed tamen & doctus & perurbanus; sic sentio, neminem esse in Oratorum numero habendum, qui non sit omnibus iis artibus, quæ sunt libero homine dignæ, expolitus.

Eiusdem ex lib. II. de Orat.

C. LVCILIVS homo doctus & perurbanus.

Eiusdem ex lib. IX. Epist. XV. Familiar. ad Papirium Pætum.

Itaque te cùm video, omnes mihi Granios, omnes LVCILIOS, verè vt dicam, Crassos quoque & Lælios videre videor. moriar, si præter te, quenquam reliquum habeo, in quo possim imaginem antiquæ & vernaculæ festiuitatis agnoscere.

Eiusdem ex lib. II. Academicar. Quæst.

Accipe quemadmodum ea dicantur à Clitomacho in eo libro, quem ad C. LVCILIVM scripsit Poëtam, cùm scripsisset iisdem de rebus ad L. Censorinum, eum qui consul cum M. Manilio fuit.

C. Treboniꝫ ex epistola ad Cicer. Familiar. lib. XII.

In quibus versiculis si tibi quibusdã verbis εὐθυῤῥημονέστερος videbor; turpitudo personæ eius, in quam liberius inuehimur, nos vindicabit. ignosces etiam iracundiæ nostræ, quæ iusta est in eiusmodi & homines & ciues. deinde, quî magis hoc LVCILIO licuerit assumere libertatis, quàm nobis? cùm, etiamsi odio par fuerit in eos, quos læsit, tamen certè non magis dignos habuerit, in quos tantâ libertate verborũ incurreret.

Auctoris Rhetoricæ ad Herrennium ex lib. II.

C. Cælius Iudex absoluit iniuriarum eum, qui LVCILIVM Poëtam in Scænâ nominatim læserat: P. Mutius eum qui L. Accium Poëtam nominauerat condemnauit.

Celebre & LVCILII nomen fuit, qui sub P. Africano, Numantino bello, eques militauerat. quo quidem tempore iuuenis adhuc Iugurtha ac Marius sub eodem Africano militantes, in iisdem castris didicère, quæ postea in contrariis facerent.

Horatij ex lib. I. *Sermon. Satyra* IV.

Eupolis, atque Cratinus, Aristophanesque Poëtæ,
Atque alij, quorum Comœdia prisca virorum est:
Si quis erat dignus describi, quòd malus, aut fur,
Quòd mœchus foret, aut sicarius, aut alioqui
Famosus: multâ cum libertate notabant.
Hinc omnis pendet LVCILIVS, hosce sequutus,
Mutatis tantùm pedibus numerisque facetus.
Nam fuit hoc vitiosus: in horâ sæpe ducentos,
Vt magnum, versus dictabat stans pede in vno:
Cùm flueret lutulentus, erat, quod tollere velles:
Garrulus, atque piger scribendi ferre laborem:
Scribendi rectè. nam vt multum, nil moror. ecce
Crispinus minimo me prouoca&c.

Et paulo pòst.

——ergo
Non satis est puris versum perscribere verbis,
Quem si dissoluas, quiuis stomachetur eodem,
Quo personatus pacto pater. his, ego quæ nunc,
Olim quæ scripsit LVCILIVS, eripias si
Tempora certa, modosque, &, quod prius ordine verbum est,
Posterius facias, præponens vltima primis:
Non vt si soluas, Postquam discordia tetra
Belli ferratos postes, portasque refregit.

Eiusdem ex Satyr. x.

Nempe incomposito dixi pede currere versus
LVCILI. quis tam LVCILI fautor ineptè est,
Vt non hoc fateatur? at idem, quòd sale multo
Vrbem defricuit, chartâ laudatur eâdem.
Nec tamen hoc tribuens dederim quoque cætera.——

Ac deinde.

At magnum fecit, quòd verbis Græca Latinis
Miscuit. ô seri studiorum! quine putatis

Difficile,

Difficile, & mirum, Rhodio quod Pitholconti
Contigit? at ſermo linguâ concinnus vtraque
Suauior: vt Chio nota ſi commiſta Falerni eſt.

Nec multo pòſt.

Hoc erat, experto fruſtra Varrone Atacino,
Atque quibuſdam aliis, melius quod ſcribere poſſem,
Inuentore minor: neque ego illi detrahere auſim
Hærentem capiti cum multâ laude coronam.
At dixi fluere hunc lutulentum: ſæpe ferentem
Plura quidem tollenda relinquendis. age, quæſo,
Tu nihil in magno doctus reprehendis Homero?
Nil comis Tragici mutat LVCILIVS Accî?
Non ridet verſus Ennî grauitate minores,
Cùm de ſe loquitur, non vt maiore reprênſis?
Quid vetat & noſmet LVCILI ſcripta legentes
Quærere, num illius, num rerum dura negarit
Verſiculos natura magis factos & euntes
Molliùs? at ſi quis pedibus quid claudere ſenis
Hoc tantùm contentus, amet ſcripſiſſe ducentos
Ante cibum verſus, totidem cænatus: Etruſci
Quale fuit Caſsî rapido feruentius amni
Ingenium: capſis quem fama eſt eſſe, librisque
Ambuſtum propriis: fuerit LVCILIVS, inquam,
Comis & vrbanus: fuerit limatior idem,
Quàm rudis, & Græcis intacti carminis auctor,
Quamque Poëtarum ſeniorum turba: ſed ille
Si foret hoc noſtrum fato delatus in æuum,
Detereret ſibi multa: reciderer omne, quod vltra
Perfectum traheretur: & in verſu faciendo
Sæpe caput ſcaberet, viuos & roderet vngues.

Eiuſdem ex lib. II. Sat. I.

Attamen & * iuſtum poteras, & ſcribere fortem,
Scipiadam vt ſapiens LVCILIVS. ——

* *Cæſarem Auguſtum intelligit.*

Et mox.

—— me pedibus delectat claudere verba
LVCILI ritu, noſtrûm melioris vtroque.
Ille velut fidis arcana ſodalibus olim
Credebat libris: neque ſi malè ceſſerat, vnquam
Decurrens aliò, neque ſi bene. quò fit, vt omnis,

Votiuâ pateat veluti descripta tabellâ
Vita senis. ——

Et paulo post.

—— quid, cùm est LVCILIVS ausus
Primus in hunc operis componere carmina morem;
Detrahere & pellem, nitidus quâ quisque per ora
Cederet, introrsum turpis? Num Lælius, aut qui
Duxit ab oppressâ meritum Carthagine nomen,
Ingenio offensi? aut læso doluere Metello?
Famosisque Lupo cooperto versibus, atqui
Primores populi arripuit, populumque tributim,
Scilicet vni æquus virtuti atque eius amicis.
Quin vbi se à vulgo & scænâ in secreta remorant
Virtus Scipiadæ, & mitis sapientia Læli,
Nugari cum illo & discincti ludere, donec
Decoqueretur olus, soliti: quidquid sum ego, quamuis
Infra LVCILI censum ingeniumque; tamen me
Cum magnis vixisse inuita fatebitur vsque
Inuidia. ——

Persij ex Satyra I.

—— secuit LVCILIVS Vrbem,
Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit* Iulis.

*Ita leg. vi de I. Dous. Comment. ad Horat.

Quintilian i ex lib. X. cap. I. Inst. Orator.

Satyra quidem tota nostra est, in quâ primus insignem laudem adeptus est LVCILIVS. Qui quosdã ita deditos sibi adhuc habet amatores, vt eum non eiusdem modo operis auctoribus, sed omnibus Poëtis præferre non dubitent. Ego quantum ab illis, tantum ab Horatio dissentio, qui LVCILIVM fluere lutulentum, & esse aliquid quod tollere possis putat: nam & eruditio in eo mira, & libertas, atque inde acerbitas, & abundè salis.

Eiusdem ex lib. I. cap. VIII. Inst. Orat.

Deniq. credamus summis oratoribus, qui veterum Poëmata vel ad fidem causarum, vel ad ornamentum eloquentiæ assumunt. Nam præcipuè quidem apud Ciceronem, frequenter tamen apud Asinium etiam, & cæteros, qui sunt proximi, vidimus Ennij, Accij, Pacuuij, LVCILII, Terentij, Cæcilij, & aliorum inseri versus, summâ non eruditionis modo gratiâ, sed etiam venustatis.

Eiusdem ex lib. I. *cap.* VI.
Pace dicere hominis eruditissimi liceat.

Eiusdem ex Dialogo de Oratoribus.

Neminem nominabo, genus hominum signasse contentus sed vobis vtique versantur ante oculos, qui LVCILIVM pro Horatio, & Lucretium pro Virgilio legunt.

Iuuenalis ex lib. I. *Sat.* I.

Cur tamen hoc potius libeat decurrere campo,
Per quem magnus equos Auruncæ flexit alumnus:
Si vacat, & placidi rationem admittitis, edam.

Et mox.

Ense velut stricto, quoties LVCILIVS ardens
Infremuit, rubet auditor, cui frigida mens est
Criminibus, tacitâ sudant præcordia culpâ.
Inde iræ & lacrimæ. ———

Asconij Pediani ex Commentar. in Orat. Cic. contra L. Pisonem.

Tradunt & Antiochi Regis filio obsidi domû publicè ædificatam, inter quos Atticus in Annalibus, quæ postea dicitur LVCILII Poëtæ fuisse.

Plinij ex lib. I. *Nat. Hist.*

LVCILIVS, qui primus condidit styli nasum.

Martialis ex Epigramm. lib. 12.

Audemus Satyras, LVCILIVS esse laboras.

Suetonij ex lib. de Illust. Gramm.

Hactenus tamen imitati, vt carmina parum adhuc diuulgata, vel defunctorum amicorum, vel si quorum aliorum probassent, diligentius retractarent. ac legendo commentandoque, etiam cæteris nota facerent. *Et statim post.* Vt Lælius, Archelaus, Vectius, Quintus Philocomus LVCILII Satyras familiaris sui: quas legisse apud Archelaum, Pompeius Lenæus: apud Philocomum, Valerius Cato prædicantur.

Eiusdem ex eodem lib.

Curtij Niciæ de LVCILIO libros etiam Satyra [*al.* Satira] comprobat

A. Gellij ex Noct. Attic. lib. XVII. *cap.* XXI.

Neque magno interuallo postea Q. Ennius, & iuxta Cæcilius, &

Terentius, ac subinde Pacuuius, & Pacuuio iam sene Accius, clariorque tunc in Poëmatis eorum obtrectandis LVCILIVS fuit.

Eiusdem ex lib. VII. *cap.* XIV.

Et in carmine & in solutâ oratione, genera dicendi probabilia sunt tria, quæ Græci χαρακτῆρας vocant; nominaque iis fecerunt ἁδρὸν, ἰσχνὸν, μέσον. Nosque quem primum posuimus Vberem vocamus; secundum Gracilem; tertium Mediocrem. Vberi dignitas atque amplitudo est; Gracili venustas & subtilitas; Medius in confinio est vtriusque modi particeps. His singulis orationis virtutibus vitia agnata sunt pari numero, quæ earum modum & habitum simulacris falsis ementiuntur. Sic plerumque Sufflati atque Tumidi fallunt pro Vberibus: Squalentes & Ieiuni dicti pro Gracilibus: Incerti & Ambigui pro Mediocribus. Vera autem & propria huiuscemodi formarum exempla in Latinâ linguâ M. Varro esse dicit, Vbertatis Pacuuium: Gracilitatis LVCILIVM: Mediocritatis Terentium.

Eiusdem ex lib. XVIII. *cap.* V.

LVCILIVS vir apprimè Linguæ Latinæ sciens.

Lactantij ex Diuinar. Inst.
lib. I. *cap.* IX.

Quid tu, inquiet aliquis, Poëtisne credendum putas? Quid ni putem? Non enim ista LVCILIVS narrat, aut Lucianus, qui Diis & hominibus non pepercit.

Ausonij ex epist. V. *ad Theonem.*

Lucani villâ mox potieris-aco.
Rescisso disce componere nomine versum:
LVCILI Vatis sic imitator eris.

Ælij Donati De Tragœdia & Comœdia.

Hæc, quæ Satyra dicitur, eiusmodi fuit, vt in ea, quamuis duro & veluti agresti modo, de vitiis ciuium tamen sine vllo proprij nominis titulo carmen esset. Quod primò LVCILIVS nouo conscripsit modo, vt Poësin inde faceret, id est, vnius carminis plures libros.

Macrobij ex Saturnal. lib. III. *cap.* XVI.

LVCILIVS acer & violentus Poëta.

Hieronymi in Chron. Eusebij.

Olympiade CLVIII C. LVCILIVS Satyrarum scriptor nascitur, & Olymp. CLXIX Neapoli moritur, ac publico funere effertur, anno ætatis suæ quadragesimo sexto.

Eiusdem

Eiusdem de vitando suspecto contubernio.

Et ille, Nimium, ait, formidolosus es. vbi illa quondam constantia, in qua multo sale orbem defricans LVCILIANVM quippiam retulisti?

Eiusdem ad Pammachium & Oceanum.

Mordetur & LVCILIVS, quòd incomposito currat pede, & tamen sales eius leposque laudantur.

C. Sidonij Apollin. ad Magnum Felicem.

Non LVCILIVS hic, Lucretiusque est.

Diomedis ex lib. III. *Gramm.*

Satyra est carmen apud Romanos nunc quidem maledicum, & ad carpenda hominum vitia Archææ Comœdiæ charactere compositum, quales scripserunt LVCILIVS, & Horatius, & Persius.

Eiusdem.

Iambicum appellatum est παρὰ τὸ ἰαμβίζειν, quod est maledicere; cuius carminis præcipui scriptores apud Græcos Archilochus & Hipponax; apud Romanos LVCILIVS, Catullus, Horatius, & Bibaculus.

Commentatoris veteris Horatij ad illum locum lib. I. *Sat.* III.

——*Veluti Balbinum polypus Agnæ.*

LVCILIANA vrbanitate vsus in transitu amaritudinem aspersit.

Eiusdem lib. I. *Sat.* I.

Satyra Horatij inter LVCILII Satyram & Iuuenalis media est: nam & asperitatem habet, qualem LVCILIVS; & suauitatem qualem Iuuenalis. At sciendum tamen est quòd Satyrarum carmen primò omnium auctore LVCILIO sit repertum, etiam ipsomet Horatio teste.

Eiusdem lib. II. *Sat.* I *ad illud:*

——*nostrûm melioris vtroque.*

Hoc est, qui melior fuit & te & me, ô Trebati, censu & natalibus: fuit enim vir bonus & valde nobilis, vtpote Magni Pompei auus.

Eiusdem.

Scipio Africanus & Lælius feruntur tam fuisse familiares & amici LVCILIO, vt quodam tempore Lælio circum lectos triclinij fugienti LVCILIVS superueniens, cum obtortâ mappâ quasi feriturus sequeretur.

AVCTO-

AVCTORES,

ex quibus

LVCILII RELIQVIAS COLLEGIMVS.

ÆLIVS *Donatus in Terentium.*
Ammianus Marcellinus.
Apuleius.
Arnobius.
Asconius Pedianus.
Auctor Rhetoricæ ad Herennium.
Aulus Gellius.
Ausonius.
Cæcilius Vindex.
Calpurnius Piso.
Caper.
Censorinus.
Cicero.
Commentator vetus in Horatium.
Commentarius in Iuuenalem.
Consultus Chirius Fortunatianus.
Cornutus.
Diomedes.
Festus.
Fulgentius de prisco sermone.
Glossaria Henr. Stephani.
Glossarium Fornerij.
Glossæ veteres in Persium.
Helenius Acron in Horatium.
Hieronymus.
Isidorus.
Iulius Capitolinus.
Iulius Rufinianus.
Iunius Philargyrius.
Iuuenalis.
Lactantius.
Macrobius.
Marius Victorinus.
Martialis.
Martianus Capella.
Maximus Victorinus.
Nonius Marcellus.
Paulus Festi abbreuiator.
Plinius.
Porphyrion in Horatium.
Priscianus.
Probus in Virgilium.
Quintilianus.
Seruius in Virgilium.
Sinnius Capito.
Sosipater Charisius.
Terentius Scaurus.
Varro.
Velius Longus.

C. LVCI-

C. LVCILII
RELIQVIÆ,
quæ ſuperſunt ex incerto
SATYRARVM LIBRO.

Virtutis definitio.

1. *VIRTVS (Albine) eſt, pretium perſoluere verum,*
Queîs in verſamur, queîs viuimu' rebus, poteſſe:
Virtus eſt homini, ſcire id, quod quæque habeat res.
Virtus, ſcire homini rectum, vtile, quid ſit honeſtum;
Quæ bona, quæ mala item, quid inutile, turpe, inhoneſtum:
Virtus, quærendæ reî finem ſcire modumq́:
Virtus, diuitiis pretium perſoluere poſſe:
Virtus, id dare, quod re ipſâ debetur honori;
Hoſtem eſſe atque inimicum hominum morumq́ malorum,
Contrà defenſorem hominum morúmque bonorum,
Magnificare hos, his bene velle, his viuere amicum:
Commoda præterea patriæ ſibi prima putare,
Deinde parentum, tertia iam poſtremáque noſtra.

Lactantius Diuinarum Inſtit. lib. VI. cap. V. Quæcunque in definitionem virtutis ſolent dicere, paucis verſibus colligit & enarrat Lucilius, quos malo equidem ponere, ne dum multorum ſententias refello, ſim longior, quam neceſſe eſt: Virtus, Albine, eſt, pretium &c. Ab his definitionibus, quas poëta breuiter cōprehendit, M. Tullius traxit Officia viuendi, Panætium Stoicum ſecutus: eaque tribus voluminibus incluſit. Hæc autem quam falſa ſint, mox videbimus, vt appareat, quantum in nos dignatio diuina contulerit, quæ nobis aperuit veritatem. Virtutem eſſe dixit, ſcire, quid ſit bonum, & malum, quid turpe, quid honeſtum, quid vtile, quid minus: breuius facere potuit, ſi tantum bonum ac malum diceret, quia nihil poteſt eſſe vtile vel honeſtum, quod non idem bonum ſit: nihil inutile ac turpe, quod non idem malum. Quod & Philoſophis videtur, & idem Cicero in tertio ſupradicti operis libro oſtendit. Verum ſcientia non poteſt eſſe virtus, quia non eſt intus in nobis, ſed ad nos extrinſecus venit. Quod autem tranſire ab altero ad alterum poteſt, virtus non eſt; quia virtus ſua cuique eſt. Scientia igitur alieni beneficij eſt, quia poſita eſt in audiendo. Virtus tota noſtra eſt, quia poſita eſt in voluntate faciendi bona. Sicut ergo in itinere celerādo, nihil prodeſt, viam noſſe, niſi conatus ac vires ſuppetant ambulandi: ita verò ſcientia nihil prodeſt, ſi virtus propria deficiat. Nam ferè etiam ij qui peccant, etſi non perfectè, tamen quid ſit bonum & malum ſentiunt: &, quoties aliquid improbè faciunt, peccare ſe ſciunt, & ideò celare nituntur. Sed cum eos boni & mali natura non fallat, cupiditate mala vincuntur, vt peccent: quia deeſt illis virtus, id eſt, cupiditas recta & honeſta faciendi. Ex hoc igitur apparet, aliud eſſe ſcientiam boni maliq́ue, aliud virtutem: quia poteſt eſſe ſcientia ſine virtute, ſicut in plurimis philoſophorum fuit. In quo quoniam rectè ad culpam pertinet, non feciſſe, quæ ſcieris, rectè; voluntas praua & vitioſus animus, quem excuſare ignoratio non poteſt, punietur. Ergo ſicut virtus non eſt, bonum ac ma-

lum ſcire: ita virtus eſt bonum facere, malum non facere. Et tamen ſcientia ſic cum virtute coniuncta eſt, vt ſcientia præcedat virtutem, virtus ſequatur ſcientiam: quia nihil prodeſt cognitio, niſi & actio ſubſequatur.

Idem cap. ſequente: Pertinent enim [bona ipſorum] non ad vitam homini comparandam, ſed ad quærendas vel augendas opes, honores, gloriam, potentiam, quæ ſunt vniuerſa mortalia, tam ſcilicet, quàm ille, qui, vt ea ſibi contingerent laborauit. Hinc eſt illud:

Virtus quærendæ finem reî ſcire modumque. Præcipiunt enim quibus modis, & quibus artibus res familiaris quærenda ſit, quia vident malè quæri ſolere. Sed huiuſcemodi virtus non eſt propoſita ſapienti. Nec enim virtus eſt opes quærere, quarum neque inuentio, neque poſſeſſio in noſtra poteſtate eſt. Itaque & quæſtu & obtentu faciliores ſunt malis, quàm bonis. Non poteſt ergo virtus eſſe in iis rebus quærendis, in quarum contemptu vis ac ratio virtutis apparet, nec ad ea ipſa transfugiet, quæ magno ac excelſo animo calcare, ac proterere geſtit: neque fas eſt, animam cæleſtibus intentam bonis, vt hæc fragilia ſibi comparet, ab immortalibus ſuis operibus auocari. Sed potiſſimum in iis rebus comparandis, virtutis ratio conſiſtit, quas nobis nec homo vllus, nec mors ipſa poſſit auferre. Cum hæc ita ſe habeant, illud, quod ſequitur, verum eſt: Virtus, diuitiis pretium perſoluere poſſe. Qui verſus idem ferè ſignificat, quod primi duo: ſed neque ipſe, neque quiſquam Philoſophorum ſcire potuit, pretium ipſum vel quale, vel quod ſit. Id enim Poëta, & illi omnes, quos ſecutus eſt, putauerunt, rectè opibus vti, hoc eſt, frugi eſſe, non inſtruere conuiuia ſumptuosè, nec largiri temerè, non effundere in res ſuperuacuas aut turpes rem familiarem. Dicet aliquis fortaſſe, Quid tu? Negáſne hanc eſſe virtutem? Non equidem nego: contraria enim videar probare, ſi negem. Sed veram nego, quia non ſit illa cæleſtis, ſed tota terrena, quandoquidem nihil éfficit, niſi quod remaneat in terra. Quid ſit autem, rectè opibus vti, & quis ſit ex diuitiis fructus petendus, declarabo apertius, cùm de pietatis officio loqui cæpero. Iam cætera, quæ ſequuntur, nullo modo vera ſunt. Nam improbis inimicitias indicere, aut bonorum defenſionem ſuſcipere, poteſt eum malis eſſe commune. Quidam enim probitate fictâ, viam ſibi ad potentiam muniunt, faciuntque multa, quæ boni ſolent, eò quidem promptius, quod fallendi gratiâ faciunt. Vtinamque tam facile eſſet præſtare, quàm facile eſt ſimulare bonitatem. Sed ij cùm eſſe cæperint propoſiti ac voti ſui compotes, & ſummum potentiæ gradum ceperint, tum verò ſimulatione depoſitâ, mores ſuos detegunt, rapiunt omnia & violant & vexant: eoſque ipſos bonos, quorum cauſſam ſuſceperant, inſequuntur, & gradus, per quos aſcenderunt, amputant, ne quis illos contra ipſos poſſit imitari. Veruntamen putemus hoc officium non niſi boni eſſe, vt bonos defendat. At id ſuſcipere facile eſt: implere difficile: quia cùm te certamini congreſſionique commiſeris, in arbitrio Dei, non tuo poſita victoria eſt. Et plerunque improbi & numero & conſpiratione ſunt potentiores, quàm boni, vt ad eos ſuperandos, non tam virtus ſit, quàm fœlicitas neceſſaria. An aliquis ignorat, quòd aliquoties melior, iuſtiorque pars victa ſit? Hinc ſemper dominationes acerbæ in ciues extiterunt. Plena eſt exemplis omnis hiſtoria, ſed nos contenti erimus vno. Cn. Pompeius bonorũ voluit eſſe defenſor, ſiquidẽ prò Repub. prò Senatu, prò libertate arma ſuſcepit, is tamen victus cum ipsâ libertate occidit, & à ſpadonibus Ægyptiis detruncatus, inſepultus abiectus eſt. Non eſt igitur virtus, aut hoſtem malorum eſſe, aut defenſorem bonorum: quia virtus incertis caſibus non poteſt eſſe ſubiecta. Commoda præterea patriæ ſibi prima putare, Sublatâ hominum concordiâ, virtus nulla eſt omninò. Quæ ſunt enim patriæ commoda, niſi alterius ciuitatis, aut

tatis,aut gentis incommoda?id est,fines propagare aliis violenter eiectis, augere imperium,vectigalia facere maiora.Quæ omnia non vtique virtutes,sed virtutum sunt euersiones. In primis enim tollitur humanæ societatis coniunctio,tollitur innocentia, tollitur alieni abstinentia, tollitur denique ipsa iustitia,quæ discidium generis humani ferre non potest & vbicunque arma fulserint,hinc eam fugari & exterminari necesse est.Verum est enim Ciceronis illud: Qui autem ciuium rationem dicunt habendam, externorum negant, dirimunt hi communem generis humani societatem:quâ sublatâ, beneficentia, liberalitas, bonitas, iustitia funditus tollitur. Nam quomodò potest iustus esse, qui nocet, qui odit, qui spoliat,qui occidit?Quæ omnia faciunt,qui patriæ prodesse nituntur. Id enim ipsum prodesse,quid sit,ignorant:nihil putant vtile, nihil commodum, nisi quod teneri manu potest:quod solum teneri non potest, quia eripi potest. Hæc itaque (vt ipsi appellant)bona quisquis patriæ acquisierit,hoc est,qui euersis ciuitatibus,gentibusque deleris,ærarium pecuniâ referserit,agros ceperit,ciues suos locupletiores fecerit, hic laudibus fertur in cælum, in hoc putatur summa & perfecta esse virtus. Qui error non modo populi, & imperitorum,sed etiam philosophorum est, qui præcepta quoque dant ad iustitiam,ne stultitiæ ac malitiæ disciplina & auctoritas desit.

2. *Nunc verò à mane ad noctem, festo atque profesto,*
**Totus item pariterque dies, populúsque patrésque*
Iactare indu foro se omnes, decedere nusquam,
Vni se atque eidem studio omnes dedere & arti:
Verba dare vt caute possint, pugnare dolosè;
Blanditiâ certare, bonum simulare virum se;
Insidias facere, vt si hostes sint omnibus omnes.

* *f. Toto itidem pariterque die,*

Lactantius Diuin. Inst. lib. v. cap xx. *cùm multa aduersus iniquos & iniustos dixisset, addit tandem:* Sed & Lucilius tenebrosam istam vitam circumscriptè breuiterque depinxit his versibus: Nunc verò à mane ad noctem &c.

3. *Græcum te, Albuti, quàm Romanum atque Sabinum*
Municipem Ponti, Titi, Anni Centurionum,
Præclarorum hominum, ac primorum, signiferúmque
Maluisti dici. Græcè ergò Prætor Athenis,
Id quod maluisti, te, cùm ad me accedis, saluto:
Χαῖρε *(inquam) Tite: lictores, turma omnis, cohorsq́;*
***Χαῖρε. *hinc hostis Muti Albutius, hinc inimicus.*

* Lamb. Χαῖρε Tite. *hinc Mucius tam Albutius, h. i.*

Cicero de Finib. bonor. & malor. lib. I. Res verò bonas verbis electis grauiter ornatéque * dictatas,quis non legat? nisi qui se planè Græcum dici velit: vt à Scæuola est Prætor salutatus Athenis Albutius. quem quidem locum cum multa venustate, & omni sale idem Lucilius: apud quem præclarè Scæuola, Græcum te, Albuti, quam &c. Sed iure Mutius.

* Lamb. *dictas*

4. **Quàm lepidè lexeis compostæ? vt tesserulæ omnes*
† Arte, pauimento, atque emblemate vermiculato?

5. *Crassum habeo generum, ne rhetoricoterò tu sis.*

* Scal. *Quam lepide lexes, compostæ, vt tesserulæ o. Arte pauimenti, atque embl. vermiculato.*
† al. *Endo pauo*

Cicero de Oratore lib 3. *ex personâ L. Crassi:* Sequitur continuatio verborum, quæ duas res maximè collocationem primùm, deinde modum quendam

 formamq́ue

formamque desiderat. Collocationis est, componere & strúere verba sic, vt néve asper eorū concursus, néve hiulcus sit; sed quodāmodo coagmentatus & læuis: in quo lepidè soceri mei [Mutij Scæuolæ] persona lusit is, qui elegantissimè id facere potuit, Lucilius: Quam lepidè lexeis compostæ &c. quæ quum dixisset in Albutium illudens, ne à me quidem abstinuit: Crassum habeo generum &c. Quid ergo iste Crassus, quoniam eius abuteris nomine, quid effecit? Idem illud scilicet, vt ille voluit & ego vellem, melius aliquanto quam Albutius; verum in me quidem lusit ille, vt solet. *Idem in Oratore ad M. Brutum*: Collocabuntur igitur verba, aut vt inter se quam aptissimè cohæreant extrema cum primis, eaque sint quam suauissimis vocibus: aut vt forma ipsa concinnitasque verborum cōficiat orbem suum: aut vt comprehensio numerosè & aptè cadat. Atque illud primum videamus, quale sit, quod vel maximè desiderat diligentiam, vt fiat quasi structura quædam; nec id tamen fiat operosè. nam esset cum infinitus tum puerilis labor, quod apud Lucilium scitè exagitat in Albutio Scæuola; Quam lepidè lexeis &c. *Idem in Bruto*: Nullum nisi loco positum, & tanquam in Vermiculato emblemate, vt ait Lucilius, structum verbum videmus. *Quintilianus lib. IX. cap. IV.* Neque enim qui se totum in hâc curâ consumserit, potioribus vacabit: siquidem relicto rerum pondere, ac nitore contempto, tesserulas, vt ait Lucilius, struet, & vermiculatè inter se lexeis committet. *Plinius Nat. Hist. lib. XXXVI. cap. XXV.* Frequentata vero pauimenta ante Cimbricum bellum magnâ gratiâ animorum, indicio est Lucilianus ille versus: Arte, pauimento atque &c. *Nonius*: Vermicularum pro minuto.

6 *—— Corneliu' Popliu' noster*
**Scipiadas † dicto, tempusq̧ intorquet in ipsum*
**Oti & delitiis, Luci effictæ, atque cinædo.*
† Et sectatori adeo ipsi suo, quo rectiu' dicas.
Ibat forte domum, sequimur multi atque frequentes.

Festus: Scurræ vocabulum Verrius ineptissimè aut ex Græco tractum ait, quod est * σκυράζειν, aut à sequendo: cui magis assentitur, quod & tenuioris fortunæ homines, & cæteri alioqui, qui honoris gratia prosequerentur quempiam, non antecedere, sed sequi sint soliti; quia videlicet dicat Lucilius: —— Corneliu' Popliu' noster &c. Cum secutos videri velit, ob eorum iurgia, non ob adsuetum officium.

* Scal. *Scipiades.* † i. *dictus.* * Scal. *Molli, & delitiis, & lucifuga, atque cinædo.* legor *Orci delitiis, Luci effigia.* † i. *Sectatori adeò que suo* nisi quis malit, *Scurra adeò ipsiusque suo.* * Scal. συγκυρεῖν.

7. *Quo facetior videare, & scire plus quàm cæteri,*
*Pertisum hominem, non pertesum dicere * ferunt, nam genus.*

Festus: † Redarguisse per e literam Scipio Africanus Pauli filius dicitur enuntiasse; vt idem etiam Pertisum. cuius meminit Lucilius, quum ait: Quo facetior videare &c.

* Scal. *fortunam, genus.* † Scal. *Redarguesse.* f. *Redarguisse.*

8. *Quid? Decius, Nuculam, an confixum vis facere? inquit.*

Cicero lib. II. De Oratore: Ambigua sunt inprimis acuta, atque in verbo posita, non in re: sed non sæpe magnum risum mouent, magis vt bellè & literatè dicta laudantur: vt illud Africani quod est apud Lucilium: Quid? Decius, &c.

9. *Nam si tu fluctus vndásque e gurgite salso*
Tollere decrêris; ventum prius Hæmatium tu
Ventum, inquam, tollas t. c. q. i. l.

Iulius Rufinianus de Figuris: Epagoge fit ex rerum similium collatione vel argumentorum,

argumentorũ, salua tamen similitudine. Rerum. vt Virgilius: Improuisum aspris veluti qui sentibus anguem Pressit humi nitens. & Cicero pro Roscio, Comparat occupationes Iouis Opt. Max. Syllæ rebus gestis. Argumentorum autem vt Lucilius: Nam si tu fluctus &c.

10. *Armamenta tamen, malum, vela omnia seruo;*
*Funis enim præcisu' cito, atque * anquina soluta est.* — * Turn. angina.

Nonius. *Anquinæ* vincula, quibus antennæ tenentur.

11. * *Hanc catapiratem puer eodem † deferat, vncum,*
*Plumbi * paxillum rodus, linique metaxam.* — * al. Hunc catapreratem. † f. defer & vncum. * al. pauxillum rudus, al. paxilli rods. * al. lina.

Isidorus Orig. lib. XIX. *cap.* IV. *Catapirates* * linea cum massa plumbea, qua maris altitudo tentatur. *Festus*: *Rodus* vel *Raudus* significat rem rudem & imperfectam. nam saxum quoque Raudus appellant Poëtæ. Vulgus quidem in vsu habuit, non modò pro ære imperfecto, vt Lucilius, cum ait; Plumbi paxillum rodus &c.

12. *Queis hunc currere equum nos atque equitare videmus;*
His equitat, curritq́: oculis equitare videmus:
Ergo oculis equitat ——

A. Gellius Noct. Attic lib. XVIII. *cap.* V. Pleraque veterum ætas, & hominem equo insidentem, & equum qui insidetur, *Equitem* dixerunt. Propterea *Equitare* etiam, quod verbum à vocabulo *Equitis* inclinatum est, & homo equo vtens, & equus sub homine gradiens dicebatur. Lucilius adeò vir adprimè linguæ Latinæ sciens, equum equitare, dicit his versibus: Queis hunc currere equum &c. *Macrobius Saturnal. lib.* VI. *cap.* IX. Nonius: *Equitare* quoque Lucilius *equum* dicit, cum sit hominis equum insidentis.

13. *Pistricem validam si nummi suppeditabunt,*
Addas empleuron, mamphulas quæ sciat omnes.

Festus: *Mamphula* appellatur panis Syriaci genus, quod vt ait Vertius, in clibano ante, quam percoquatur, decidit in carbones, cineremq́ue, cuius meminit Lucilius: Pistricem validam &c. *Varro lib.* IV. *de Ling. Lat.* Pilum quod eo far pinsunt. id vbi fit Pistrinum. L, & S inter se sæpe commutant. * Inde Pistor vel Lucilij *Pistrina*, vel *Pistrix*. — *ex emendatione Scalig.

14. *Et velut * in fabricam feruens cum marculu' ferrum*
*Multorum magnis * tuditantium ictibu' tundit.* — * Fr. D. in fabricâ. *ita Scaliger suppleuit.

Isidorus Orig. lib. XIX. *cap.* VII. *Marculus*, malleus pusillus.

15. *Quidni? & scruta quidem vt vendat scrutariu' laudat;*
Præfractam strigilem, soleam improbu' dimidiatam.

A. Gellius lib. III. *cap.* XIV. *Dimidiatum* est quasi dismediatum & in partes duas pares diuisum. *Dimidiatum* ergo nisi ipsum quod diuisum est dici haud conuenit.

16. *Aurum atque ambitio * specimen virtutis vtrique est:*
Quantum habeas, tanti ipse sies, tantiq́ habearis. — * al. speciem

Commentarius vetus in Iuuenal. Satyr. III *ad illa*: Quantum quisque suâ nummorum seruat in arca Tantum habet & fidei.

17. *Ante fores autem, & triclini limina quidam*
*Perditu' * Tyresia tussi grandæuu' gemebat.* — * lego, Tyresias.

Donatus in Eunuchum Act. II. *Scen.* III. ad versum illum: Incuruus tremulus, labiis demissis, gemens.] Gemens autem ob continuam tussim, sic Lucilius: Ante fores autem &c.

18. *Querquera consequitur febris, capitisq; dolores,*
Infesti mihi, tanquam Rondes Icadionq;.

* vide Notas.

Festus: *Querqueram febrem*, grauem & magnam. Nam quidam quercum dictam volunt, quòd id genus arboris quũ graue sit, ac durum, tum etiam in ingentem euadat altitudinem. Aurelius autem Opilius frigidam ait dici, & cum horrore trementem. Santra eam ex Græco deducit, qui tremorem eiusmodi κάρχαρον dicunt. *Idem:* *Rondes Icadionq;* cùm dixit Lucilius, nomina piratarum posuit, *tam infestum sibi corpus & valetudinem referens, quam illi essent saluti nauigantium.* *Idem:* *Icadion* nomen sæuissimi piratæ.

19. *Tum laterali' dolor certissimu' nunciu' mortis.*

Maximus Victorinus. Liquentes autẽ literæ sunt quatuor l, m, n, r. Liquentes verò ideo dicuntur, quòd fluant & quasi intereant, quum consequuntur aliquam breuem syllabam cum quauis alia consonante. Sunt autem duplicis potentiæ: Nam longam syllabam positione facere possunt, si ita Poeta voluerit, & breuem non producunt.

20. *Nos esse arquatos? surgamus, eamus, agamus.*

Nonius: *Arquatus* morbus dictus est, qui Regius dicitur quòd Arquus sit concolor de virore, vel quòd ita stringat corpora vt in arcum ducat.

21. *Inguen ne existat; papulæ, tama, ne boa noxit.*

Festus: *Tama* dicitur, quum labore viæ sanguis in crura descendit & tumorem facit. *Idem:* *Boa* serpens est aquatilis: quem Græci ὕδρον vocant. à quâ icti obturgescunt. crurum quoque tumor viæ labore collectus *Boa* appellatur.

22. *Hæc odiosa mihi vitiligo est, non dolet, inquit.*

Festus: *Vitiligo* in corpore hominis macula alba, quam Græci ἀλφὸν vocant, à quo nos album. siue à vitio dicta, etiamsi non lædit. siue à vitulo propter eius membranæ candorem, quâ nascitur inuolutus.

23. —— *nondum etiam* hæc omnia habebit.*
Formosus, diues, liber, rex solu' vocetur.

* Fr. D. sapiens hæc omnia habebit.

Porphyrion lib. I. Sat. III. ad illa Horatij: —— *si diues qui sapiens est. Et sutor bonus & solus formosus & est rex.*] Porro autem Stoici existimant perfectæ sapientiæ virum omnia habere in quo & Lucilius versatus sic ait: —— nondum etiam hæc &c.

24. *Si me nescire hoc nescis, quod quærere dico,*
Quare diuinas quicquam, aut quare debes ipse*
Etsi scis q. b. e. scire hoc d. te.*

* f. aut si quærere debes
* f. scire hocce deesse.

Iulius Rufinianus: Enthymema fit cum periodus orationis ex contrariis sententiis astringitur.

25. * * * *vt me scire volo mihi conscius sum, ne damnum faciam. scire hoc se nescit, nisi alios id scire scierit.*

f. Vt me scire volo, mihi sum (nisi conscius ipse Ne damnum faciam. scire hoc se nescit, nisi alios scierit ——

Veteres Glossæ Persii in Sat. I. ad illa: —— *vsque adeóne Scire tuum nihil est, nisi, te scire hoc, sciat alter.*] Hæc periodus apud Lucilium posita est * * * vt me scire volo &c.

26. —— ** sponte ipsa suapte*
Adducta vt tunicam & cætera reiiceret.

* Ex emendatione Scal.

Varro lib. V. de Ling. Lat. Spondeo à sponte. nam id valet & à voluntate. Ideo Lucilius scribit de Cretea, *quum ad se cubitum venerit*, — sponte ipsa &c.

27. ——— * *per mihi lectum*

Imposuiq́ pedem pellibus habes ———

Porphyrion lib. 1. Sat. VI. Horat. ad illud: —*quoniam in propria non pelle quiessem.*] Ex prouerbio sumtum est, in eos, qui mediocritatis suæ obliti, maiora sese ipsis appetunt, quos non contineri intra pelliculam dicimus. Et hoc inde sumptum est, quòd ductores in pellibus dormirent, cuius rei & Lucilius testis est, cùm dicit: —— Per mihi lectum &c.

* rescribo — *lectum Perminxi, impo. suaque pudendam pellibus labē.* Vide Not.

28. ——— * *quibu' menda*

Omnibus in rebus fiunt, fieriq́ potis sunt.

Nonius: *Menda* fœminino genere.

* f. *Vt quibu'*

29. ——— *velut * olli*

*Auceps * ille facit quum improuisò, insidiisq́.*

Seruius Petri Danielis.

* f. *ollis* scil. auibus.
* f. *illuc agit*

30. *Luna alit ostrea, & implet echinos, muribu' fibras*

Et pecui addit ———

A. Gellius lib. XX. cap. VIII. Luna, inquit, Annianus, nunc videlicet senescit, ea re ostrea quoque, sicuti quædam alia, tenuis exsuccaque est. Quum quæreremus, quæ alia item senescente Lunâ tabescerent; nónne Lucilium, inquit, nostrum meministis dicere: Luna alit ostrea &c.

31. *Vno oculo, pedibusq́ duobus, dimidiatus*

Vt porcus ———

A. Gellius lib. III. cap. XIV. *Dimidiatum* est quasi dismediatum, & in partes duas pares diuisum. *Dimidiatum* ergo nisi ipsum quod diuisum est dici haud conuenit.

32. *Vis est vita, vides, quæ nos facere omnia cogit.*

Varro de Ling. Lat. lib. IV. Poëtæ de cælo semen igneum cecidisse dicunt in mare; ac natam è spumis Venerem coniunctione ignis & humoris, quam haberent vim significantes * Veneris à qua vi nateis, dicta Vita, vt illud a Lucilio: Vis est vita &c.

* ex lectione Scal.

33. *Nequam & magnus homo, laniorum immani' canes vt.*

Varro de Ling. Lat. lib. VI. Quum tria sint coniuncta in origine verborum, quæ sint animaduertenda, à quo sit impositum, & in quo, & quid; sæpe non minus de tertio, quàm de primo dubitatur, vt in hoc: vtrum primum *Vna Canis*, an *Canes* sit appellata. dicta enim apud veteres Vna Canes.

34. *Nunc ad te redeo, vt quæ res me impendet agatur.*

Festus. Me pro mihi dicebant antiqui.

35. *Hæc te imbubinat, & contra te imbulbitat * ille.*

Festus: *Bubinare* est menstruo mulierum sanguine inquinare. *Imbulbitare*, est pueruli stercore inquinare. dictum ex fimo quod Græci appellant βόλβιτον.

* ita supplemus versum, nisi quis malit *infans.* tale enim aliquid desiderari videtur.

36. *Quem præclarus helops, quem Ægypto sargu' mouebit*

Festus: *Sargus* piscis genus, qui in Ægyptio mari fere nascitur.

37. *Et pedibus læuâ sicyonia demit honesta.*

Festus. *Sicyonia* genus calceamenti.

38. * *Suasa quoque omnino † dirimit non * solla dupondi.*

Festus: *Sollo* Osce dicitur id, quod nos totum vocamus. Lucilius: Suasa quoque o. d. non solla d. id est, non tota.

* al *Vasa*
† lego *redemit*
* v. c. *follo,*

39. * *Nequam*

* Scal. Nequam est, aurum auris quoniam vehementius ambit. Vide Not.

39. * *Nequam aurum est, auris quod vi vehementius ambit.*

Festus in voce Nequam. Hoc versu Lucilij significare ait Sinnius Capito, nequam est aurum, quod auris lædat, vel pondere inaurium quum mollissima pars auris inciditur, vel ex auro intelligi pecuniam, cuius respectu & nimia cupiditate homines ad peccandum adduci.

* al. ex alto.

40. *Sicuti mechanici, * quum alto exsiluere petauro.*

Festus: Petauristas Lucilius à Petauro appellatos existimare videtur, cum ait: Sicuti mechanici &c.

41. *Vt petimen naso, aut lumbos ceruicibu' tangat.*

Festus: Petimina in humeris iumentorum vlcera & vulgus appellat & Lucilius meminit, eum ait: Vt petimen naso &c.

42. *Tum spara, tum rumices portantur, tragula porro.*

Festus: Spara minimi generis iacula à spargendo dicta. *Nonius:* Spara, quod est genus teli, neutro genere.

43. *Varronum, ac rupicum squarrosa, incondita rostra.*

Festus: Squarrosi ab eadem squamarum piscium similitudine dicti, quorum cutis exsurgit ob assiduam illuuiem.

* ita Scal. al. subicit.

44. *Vt veles bonu', sub vitem qui * sumicit hastas.*

Paulus ex Festo: Sub vitem hastas iacere dicitur veles, quum eas sub manu sursum mittit.

* Scal. suppum.

45. *Si verò das, quod rogat, & si suggeri' * suppus.*

Festus: Suppum antiqui dicebant, quem nunc supinum dicimus ex Græco, videlicet pro aspiratione ponentes literam; vt quum iidem ὕλας dicunt & nos siluas: item ἕξ, sex: & ἑπτὰ septem. eius vocabuli meminit etiam Lucilius: Si verò das quod &c.

* ex emendatione Scal.

46. *Tapullam ridens legem * concerræ Opimi.*

Festus: Tapullam legem conuiuialem ficto nomine conscripsit iocoso carmine Valerius Valentinus. cuius meminit Lucilius hoc modo: Tapullam rident, &c.

* ita Scal. Turn. Nemo hic vindicias, neque sacra aut numina veretur. f. —nemo hic Nec numen, nec vindicias, neque sacra veretur.

47. * *Nemo hic vindicias, numen, neque sacra veretur.*

Festus: Vindiciæ appellantur res eæ, de quibus controuersia est, quod potius dicitur ius, quia fit inter eos qui contendunt.

48. *Pascali pecore ac montano, hirto atque soloce.*

Festus: Solox lana crassa, vel pecus lana contectum.

* lego, —vt si Esurienti ex ore leonis exsculpere p.

49. * *Vti esurienti leoni ex ore exsculpere prædam.*

Nonius: Exsculpere est extorquere.

* Had. Iun. aguntúrque omnia versum. f. eunt rursum omnia versum.

50. *Intereunt, labuntur, * euntur omnia versum.*

Nonius: Interfici & Occidi ad inanimata veteres vehementi auctoritate posuerunt.

* l. Guil. Vele' tolutim h. s. successuru' videtur.

51. * *Velle tolutim hic semper incepturu' videtur.*

Nonius: Tolutim dicitur, quasi volutim vel volubiliter.

* l. Hærebat mucro gladius utroque.

52. * *Hærebat mucro, gladium in pectore totum.*

Nonius: Gladium neutri generis.

* l. Lips. vbi acquierunt, tum sibilus instat. vel, sibilus insit.

53. *Saxa & stridor * vbi atque erunt, dum sibilus institit.*

Nonius: Sibilus masculino genere.

54. *Durum, molle voras; fragmenta interfici' panis.*

Nonius: Interfici & Occidi ad inanimata veteres vehementi auctoritate posuerunt.

55. Concilio

55. *Concilio antiquo sapiens vir solu' fuisti.*

Seruius Petri Danielis Aurelij.

56. *Qui campos, collésque gradu perlabitur vno.*

L. Apuleius Florid. lib. IV. de equi commoditatibus loquens: Hisce igitur moramentis omnibus, qui volunt deuitari, atque vectorem sibimet equum deligunt, diutinæ fortitudinis, viuacis pernicitatis: idem & ferre validum & ire rapidum: Qui campos c. g. p. u. vt ait Lucilius:

57. *Non tango, quod * auarus homo est, quodq́ improbu' † mitto.* * al. auaru' modo est. † ita emendo, pro quod vulgo legitur omitto.

Iulius Rufinianus: Antiphrasis est figura sententiæ, cùm quædam negamus nos dicere & tamen dicimus.

58. *Vellem cumprimis, fieri * si forte potisset.* * al. Si fors potuisset.

Asconius Padianus in Diuinat. Cicer. Incipiebant enim veteres ab inuocatione Deorum, quale est: Præfatus Diuos solio rex infit ab alto; aut ab reprehensione superioris tēporis vt ait Lucilius: Vellem cum primis &c.

59. *Vicimus, ô socij, & magnam pugnauimu' pugnam.*

Donatus in Eunuchū Terentij Act. V. Sc. II. ad illa verba: Dabit hic aliquā pugnam.] pro stupro. vt, At non in Venerem segnes nocturnaque bella. vt, Vereturque bella & ingens facinus. vt Lucilius: Vicimus, ô socij &c. *Idem in Adelph. Act. V. Sc. III. ad illa: Pugnaueris, magnam rem feceris.*] sic Lucilius: Vicimus &c. *Idem ibidem Sc. IV. ad illa: Vitam duram quam vixi.*] ἀρχαισμός vt Lucilius: —— magnam pugn. p.

60. *Rhodos Carpathium in pelagus se inclinat apertum.*

Porphyrion in Horat. Carm. 1. od. 7. ad illud: Laudabunt alij claram Rhodon.] Propterea claram, quod soli sit opposita, dicit, de qua & Lucilius sic ait: Rhodos Carpathium in &c.

61. *Carpathium mare transuectus cœnabis Rhodi.*

Iunius Phylargyrius in IV. Georg. Virgil. Carpathium mare inter Rhodum & Alexandriam, quod abesse dicitur à Carpatho insula.

62. *Iudicis Hortensi est ad eam rem nata palæstra.*

Porphyr. in Hor. Carm. 1. Od. XXVII. ad illa: Natis in vsum lætitiæ scyphis.] Natis, id est, ad hoc specialiter inuentis & factis. Sic, Animal propter conuiuia natum. & Lucilius: Iudicis Hortensi &c.

63. *Vt Prætori cohors, vt nostris dixit haruspex.*

Porphyr. in lib. I. Sat. VII. Hor. ad illud: — laudat Brutum, laudatq́ cohortem.] Cohortem comites dicit Bruti, qui in consilio eius erant. Sic & Lucilius ait: Vt Prætori' cohors &c.

64. * *Principio exitu' dignus, exodiumq́ sequetur.* * Fr. D. Dignus principio exitus, exodiumque sequetur.

Vetus Commētar. in Iuuenal. Sat. III. ad illud: —— Tandemq́ redit ad pulpita notum exodium.;] Exodiarius apud veteres in fine ludorum intrabat, quod ridiculus foret: vt quidquid lacrymarum atque tristitiæ coëgissent ex Tragicis affectibus, huius spectaculi risus detergeret. Huius & Lucilius meminit: Principio exitu' &c.

65. *Magna penus paruo ſpatio conſumpta peribit.*

Priſcianus lib. VI. *Penus* quoque & maſculini & feminini & neutri inuenitur teſte Donato & Capro. *Nonius: Penus* generis feminini.

66. *Si tibi porrò iſthæc res idcirco eſt cordi, quod rere vtilem.*

Nonius: Cordi eſt, honeſtè dictum, animo ſedet.

* Fr. D. *Sanctum ego.*

67. * *Sanctum ego à Metello Romam repedabam munere.*

Nonius: Repedare, pede iterare.

68. *Caput collo ſuſtentatur, truncus ſuſtinetur à coxendicibus.*

Nonius: Coxendices, coxas.

69. *Quænam vox ex te reſonans meo gradû remoram facit?*

Feſtus: Remeligines & *Remora* à morando dictæ ſunt.

* Scal. *ſub vitem procul.*

70. *Neque prodire in altum, præliari* * *procul ſub vite.*

Feſtus: Sub vitem præliari dicuntur milites, quum ſub vineâ militari pugnant.

* Fr. D. *commodum erat, vt.*

71. *Quod mihi* * *commodum eſt, aut vda veſtimenta depoſueram.*

Donatus in Phorm. Ter. Act. IV. *Sc.* III. *ad illa: Cum hoc id agebam commodum.*] Commoda æſtimatio eſt temporis ✱ ✱ Commodum tantum quod Lucilius: Quod mihi commodum &c.

72. *Mihi neceſſe eſt loqui: nam ſcio Amyclas tacendo periiſſe.*

Seruius in X. *Æneid. ad illud Virg.* —— *& tacitis regnauit Amyclis.*] Quum frequenter falsò nuntiarentur hoſtes, & inani terrore ciuitas quaſſaretur, lata lege cautum eſt, ne quis vnquam hoſtis nuntiaret aduentum. Poſtea quum verè hoſtis veniret, nullo nunciante ex improuiſo capta eſt: vnde *Tacita Amyclæ* dictæ ſunt, quod periere ſilentio. Hinc eſt quod ait Lucilius: Mihi neceſſe eſt loqui &c.

73. *Homini amico ac familiari non eſt mentiri meum.*

Lactantius Inſt. Diuin. lib. VI. *cap.* XVIII. Eſt enim nefas eum qui veritati ſtudeat, in aliqua re eſſe fallacem, atque ab ipſa, quam ſequitur, veritate diſcedere. In hac iuſtitiæ virtutumque omnium via nullus mendacio locus eſt. Itaque viator ille verus ac iuſtus non dicet illud Lucilianum: Homini amico &c. Sed etiam inimico atque ignoto exiſtimabit non eſſe mentiri ſuum.

74. *Quin amplexetur, qui velit, ego non ſinam me amplectier.*

Priſcianus lib. VIII. *Amplexetur*, περιπλέκεσθαι.

* Turn. *Obtuſo ore pugil, piſcinenſisque res eſt.* Scal. *Obtuſo ore, pugil, piſcinenſis, res eſt* ——

75. * *Pro obtuſo ore pugil, piſcinenſis res eſt.* ——

Feſtus: Piſcinæ publicæ hodieque nomen manet, ipſa non exſtat, ad quam & natatum & exercitationis alioqui cauſſa veniebat populus. vnde Lucilius: Pro obtuſo ore &c.

76. *Tirei*

76. *Tirei leontado & Pomani & thermo Parnime.*

Charisius Inst. Gram. lib. 1. Plus in hac obseruatione geminam i in masculinis animaduertimus. Nam quum hic Æmilius, huius Æmilij declinemus: in vocatiuo tamen i literam subtrahimus. nam si o * *Æmilij* & *Iulij* dixeris Græcè declinaueris, vt Lucilius: Tirei leontado &c.

* V. C. *Æmilie, Iulie.*

77. *Quâ facere id possis, nostram nunc accipe mentem.*

Acron in Horat. lib. 1. Sat. 1V. ad illud: E quibus vnus auet quauis aspergere cunctos.] Quauis, quomodouis, vel quauis ratione, vt Lucilius: Quâ facere id &c.

78. *Pulchrè inuitati * sumus, acceptiq́; benignè.*

Nonius: Inuitare significat repleri.

* ita versum suppleuimus, nisi quis malit, *sumus.*

79. —— *& ventrem & gutturem eundem.*

Nonius: Guttur masculini generis.

80. *Asparagi molles, * sed viride cyma.*

Nonius: Cima neutro genere.

* Fr. D. *&*

81. *Nam tam * algu † atque nigrore maius.*

*Nonius: * Algu* pro algore

* V. C. *algo.*
† f. *ac frigore maerore.*
* V. C. *Algo,*

82. *Verna * acer cupit hæc.* ——

Nonius: Vernas veteres appellabant, qui vere sacro fuerant nati, & habebatur nomen pro vitabili & maledicto.

* f. *facer.*

83. —— * *hippocampi elephanto camelos.*

Nonius: Hippocampi equi marini à flexu caudarum quæ piscosæ sunt. & est Græcum. Lucilius *transuerso ordine* posuit: —— hippocampi &c.

* Scal. *Hippocampelephantocamelos.* f. *Camphippelephantocamelos.*

84. *Si argenti * indiges.*

Nonius: Genitiuus casus positus pro accusatiuo.

* f. *indigeas, vel, indigus es.*

85. *Atque omnes mandonum gulæ.*

Nonius: Mandones, edaces.

86. * *Andronius Flacci teget vtria.* ——

Nonius: Vtria generis neutri.

* f. *Andronici Flacci.*

87. *Impermistum * lymphorem.*

Nonius: Lympha, aqua genere fem. vt sæpe. Mascul. Lucil. Imperm. &c.

* f. *limporem.*

88. —— *palmisq́; misellam*
* *Depuuit me.* ——

Festus: * *Depuuere* cædere. quod ipsum ex Græco est *παίω.*

* f. *Depauit me.*
* Scal. *Depuuere.*

89. —— *non omnibu' dormio.* ——

Festus: Non omnibus dormio Prouerbium videtur natũ à Cipio quodam qui Pararhenchon dictus est, quòd simularet dormientem, quo impunitius vxor eius mœcharetur. eius meminit Lucilius.

 90. —— * *Agi-*

* f. *Agipeicium vosē, vel certè, tum.*

90. ——* *Agipes vocem mittere cæpit.*

Festus: Pedarium Senatorem significat Lucilius, cum ait: ——Agipes vocem m. c. qui ita appellatur quia tacitus transeundo ad eum cuius sententiam probat, quid sentiat, indicat.

* lego, *vt querquera febris.*

91. *Iactans me* * *vt febris querquera.*

Paulus ex Festo: *Querqueram*, frigidam cum tremore à Græco κάρκαρα certum est dici.

92. —— *Mantisa obsonia vincit.*

Festus: *Mantisa* additamentum dicitur lingua Tusca, quod ponderi adiicitur, sed deterius & quod sine vllo vsu est.

93. *Equum pedibus stlembum.*

Festus: *Stlembus* grauis, tardus; sicut Lucilius pedibus stlembum dixit equum pigrum & tardum.

94. *Vinum Crucium.*

Festus: *Crucium* quod cruciat. vnde Lucilius vinũ insuaue *Crucium* dixit.

95. *Qui schedium facit inconditum & inelaboratum.*

Festus: *Schedia* genus nauigij inconditi, trabibus tantum inter se connexis facti, quo mercimonia circumferunt post amissam nauem. Vnde *Schedia* vsus quoque Poëmata dicit & versus, non satis perfectis, qui essent. Appellauit *Schedium* * Lucilius, cum dixit: Qui schedium fa. &c. L. *Apuleius de Deo Socratis*: Nec enim metuo ne in friuolis displiceam, qui in grauioribus placui. Sed vt me omnifariam noueritis: & in isto, vt ait Lucilius schedio & incondito experiemini, an idem sim repentinus qui & præparatus.

* Ita Festi fragm. suppleuerunt P. Pithœus & Fulu. Vrsinus.

* Scal. *abit*

96. *Terra* * *abiit in nimbos, himbresq́* ——

* Turn. *septimontium nominatum*

Varro de L. Lat. lib. IV. Vbi nunc est Roma, * septem montium demissior infimus locus. Infimus, humillimus, quod in mundo infima humus. Humor hinc itaque. Ideo Lucilius, Terra abiit &c.

* al. *fiat.*

97. —— *Cæcilius Pretor ne rusticu'* * *fiat.*

Varro de L. Lat. lib. VI. In pluribus verbis A. ante E. alij ponunt, alij non: vt quod partim dicunt Scæptrum, partim Sceptrum; alij Fænus, alij Fenus; sic Fæniciа & Femicia; à quo rustici Pappum Mæsum, nõ Mesum: à quo Lucilius scribit, Cæcilius ne rust. fiat. *Diomedes lib.* II. Detractionis sunt æquè quatuor Barbarismi: temporis, literæ, syllabæ, aspirationis. Temporis; vt, Feruere Leneaten. Literæ; vt, si quis detracta A litera *Pretor* dicat, vt Lucilius, Pretor ne rusticu' fias. quum debeat Æ pronuntiari *Prætor*: sed structuræ gratia syllaba longa corripitur.

98. *Ergo Pretorum est ante praire* ——

Varro de L. Lat. lib. IV. *Prætor* dictus qui *praireet* iure & exercitu.

99. —— *quantum hinnitum atque equitatum.*

Varro de L. Lat. li. VI. Multa ab animalium vocibus translata in homines: partim

nes: partim quæ sunt aperta, partim obscura. Perspicua, vt Lucilij, Quantum hinnitum &c.

100. ——*quadranti' ratiti.*

Varro de L. Lat. lib. IV. Auentinum aliquot de caussis dicunt. Næuius ab auibus; quod eò se ab Tiberi ferrent aues: alij ab rege Auentino Albano quod ibi sit sepultus: alij ab aduentu hominum, quod commune Latinorum ibi Dianæ templum sit constitutum. Ego maximè puto ab aduectu: nam olim paludibus mons erat à reliquis disclusus. Itaque eò ex vrbe qui aduehebantur ratibus, quadrantem soluebant. cuius vestigia, * quod ea, qua tum itur, Velabrum, & vnde † ascendebant ad rumam noua via lucus est, & sacellum larum, Velabrum dicitur à vehendo. Velaturam facere etiam nunc dicuntur, qui id mercede faciunt. Merces dicitur à merendo & ære. Hinc vecturæ, quas soluebant hi, qui ratibus transibant, Quadrans. ab eo Lucilius scripsit: —quadranti' ratiti. *Festus:* * *Ratitum quadrantem* signauit Tarquinius rex. quem . . . . . . & Opilius Aurelius dictum putant, quod in eo, & triente ratis fuerit effigies, vt nauis in asse. Vnde Lucilius *quadrantē* quoq. *ratitum* vocat, cū ait: — quadranti' ratiti.

* Scal. *quod qua num itur.*

† Scal. *escendebant ad Rumam, Noua via, vbi Lucus.*

* Ex restitutione Scal.

101. *Persium non curo legere: Lælium Decimum volo.*

Cicero de Oratore lib. II. Nam vt C. Lucilius homo doctus & perurbanus dicere solebat: *ea quæ scriberet neque ab indoctißimis neque ab doctißimis legi velle, quod alteri nihil intelligerent, alteri plus fortaße quam ipse de se: quo etiam scripsit:* Persium non curo legere. (hic enim fuit, vt noramus, omnium fere nostrorum hominum doctissimus.) Lælium Decimum volo. Quem cognouimus virum bonum & non illiteratum, sed nihil ad Persium. *Plinius Nat. Hist. lib.* I. *Epist. ad Vespas. Hæc doctißimum Persium legere nolo; Lælium Decimum volo.* Quod si hoc Lucilius, qui primus condidit stili nasum, dicendum sibi putauit. *Cicero de Finib. lib.* I. Nec vero, vt noster Lucilius, recusabo, quo minus omnes mea legant. Vtinam ille Persius: Scipio verò & Rutilius multò etiam magis: quorum ille iudicium reformidans, *Tarentinis ait se, & Consentinis, & Siculis scribere.* facetè is quidem sicut alias: sed nec tam docti tunc erant, ad quorum iudicium elaboraret; & sunt illius scripta leuiora, vt vrbanitas summa appareat, doctrina mediocris.

102. *Priusquam Theognis nasceretur.*

A. Gellius lib. I. *cap.* III. Hoc profecto nemo ignorauit, etiam priusquam Theognis, vt ait Lucilius, nasceretur.

103. * *Lactentia coacla cum melle bibi.*

Caper de Orthographia & Latin. verb. Lactens, qui lacte abundat.

* rescribit — *Lactentia Coa Clam cum melle bibi* —

104. * *Huic Terentiæ Orbiliæ.*

Martianus Capella lib. III. Lucilius in datiuo A. & E. coniungit.

* f. *Huice*, vt fiat principium Hexametri.

105. * *Mænius columnam cùm peteret.*

Porphyr. in Horat. lib. I. *Sat.* III. Mænius fertur domo suâ, quam ad forum habebat, diuenditâ, vnam columnam sibi ibi excepisse, vnde gladiatores spectaret, quæ ab eo columna Mænia nominabatur. cuius & Lucilius sic meminit: Mænius column. &c.

* rescribo, — *columnâ Mæniu' cum peteret*, vel *cum exciperet.*

106 ——— *Valerî sententia dia.*

Porphyr. in Hor. lib. I. Sat. VI. ad illud: contra Leuinum Valeri genus.] Periphrasim autem necessario fecit, sicut Lucilius cùm dicit: Valerî s. d. Quia scilicet nomen quatuor breuium syllabarum, & ideo non potest in Hexametrum versum recipi.

107. ——— *murexq; marinus.*

Acron in Horat. lib. II. Sat. IV. Murex genus est piscis.

108. ——— *echinus*

ex emendatione Scal. * *Cinnabari infectus.* ———

Acron in Hor. lib. I. Sat. VI. ad illud: —— astat echinus vilis.] Echinum dixit vas salis, in modum echini marini. alij ampullam vitream; alij lignum dicunt cum vncinis, in quo ponuntur calices; alij ampullam scorteam, iuxta illud Lucilij: Echinus chinaba infectus.

109. ——— *gustaui crustula solus.*

Acron in Hor. lib. I. Sat. I. ad illa: ut pueris olim dant crustula blandi Doctores.] Crustula placentas. *Crustula* quando in neutro genere dicimus, edulia significamus. *Commentat. Vetus in Iuuenal. lib. III. Sat. IX. ad illud: —— Lambenti crustula seruo.*] Crustula, species operis pistorij. Lucilius: —— gustaui crustula s. id est, placentas.

al. Brutaces bilingues. 110. ——— * *Brutace bilingui.*

Porphyrion in Hor. lib. I. Sat. X. ad eum locum: — Canusini more bilinguis.] Bilinguis dicitur, quoniam vtraque lingua Canusini vsi sunt; sicuti per omnem illum tractum Italiæ, quem ex maiori parte Græci incoluerunt: ex quo Magnæ Græciæ nomen accepit. ideo ergo & Ennius & Lucilius, Brutace bilingui, dixerunt.

111. ——— *efflantq; elatis naribu' lucem.*

Marius Victorinus lib. I. de Syllabis: Videtur plurimis esse quintus communium syllabarum modus, qui apud Lucilium & veteres multos est frequentatus, vt correpta vocalis desinat in s, & excipiatur ab alia consonanti, vel vocali loco consonantis posita.

112. *Gnatis parce tuis.* ———

Seruius in X. Æn. ad illud. Natis parce tuis.] Parce, secundum antiquos serua, vt apud Lucilium & Ennium: Gnatis p. t.

l. —ager horret & alget. 113. ——— * *horret & alget.*

Seruius in XI. Æn. ad illa: —— tum latè ferreus hastis Horret ager, campiq; armis sublimibus ardent] Horret ager, terribilis est. Est autem versus Ennianus, vituperatus à Lucilio, dicente per irrisionem, debuisse eum dicere: —horret & alget. Vnde Horatius de Lucilio: Non ridet versus Ennî grauitate minores.

lego—mantel. 114. ——— * *& vellit mappas, mantella, merumq;.*

Seruius in lib. IV. Georg. ad illa Virgilij: tonsisq; ferunt mantilia villis.] Varro appellat *Mantelia* seu *Mantella*, quasi manuteria. Cæterum Plautus huius singulare

ſingulare *Mantellum* poſuit in Capriu. Nec ſycophantiis, nec fucis vllum mantellum obuiam eſt. Lucilius autem *Mantella* dixit, — mappas, mantella, m. quæ Græci μάνδυα vocant. *Iunius Philargyr. ibidem. Porphyr. lib* II. *Sat.* III. *Hor.* Mappas antiqui dicebant, quæ nunc *mantilia*. Lucilius: Et vellit mappas.

115. * *At quidem te ſenium atque inſulſe Sophiſta.* *ſ. At Dyte, vt ſubaudiatur, perdant.

Donatus in Eunuch. Act. II. *Sc.* III. *ad illum locum: Vt illum Dij Deæq; ſenium perdant.*] Plus dixit *ſenium* quàm ſenem. Et ſenex ad ætatem refertur: *ſenium* ad conuicium. ſic Lucilius ait, At quidem te &c.

116. *Tuam vt memoriam retineas.*

Donatus in And. Act. V. *Sc.* I V. *ad illa: Metuo vt ſubſtet hoſpes.*] vt ne, non. Lucilius, Tuam vt memor. &c.

117. ——— *Myconi calua omni iuuentus.*

Donatus in Hecyr. Act. III. *Sc.* IV. *ad illa: Magnus, rubicundus, criſpus.*] Imperitè Terentium de Myconio criſpum dixiſſe aiunt: quum Apollodorus caluum dixerit: quod propriũ Miconis eſt, vt Lucilius, Miconi omnis c. i. Vnde etiam prouerbium Græcum μυκώνιος φαλακρός.

118. ——— * *Carcer vix carcere dignus.* * vide Notas.

Donat. in Adelp. Ac. III. *Sc.* II. *ad illa: vix ſum compos animi.*] aut vix tandem; aut vix, non. vt Lucil. Carcer vix c. d. *Idem in And. Act.* I. *Sc.* I I. *ad illud: Carnifex quæ loquitur.*] aut excarnificans dominum, aut ipſe dignus carnifice, vt carcer fiat, id eſt, lanietur. Lucilius, Carcer vix c.d. *Idem in Eunuch. Ac.* III. *Sc.* II. *Vix* aut difficile ſignificat, aut nõ, vt ſit nec hoc. Lucil. Carcer v. c. d. *Idem ibidem Act.* I V. *Sc.* III. *ad illa: Quin inſuper ſcelus.*] αὔξησις. Plus enim eſt ſcelus, quàm ſceleſtus. vt Lucil. Carcer v. c. d. *Idem in Phorm. Act.* II. *Sc.* III. *ad illud: Ain' tandem carcer.*] non carcerarium, ſed carcerem aſperius appellauit. ſic Lucil. Carcer v. c. d. & vix pro non.

119. ——*lecti omnes: Atticon hoc eſt.*

Donat. in Phorm. Act. I. *Sc.* II. *ad illud: Accipe, hem. lectum eſt.*] abſolutè. nam non dicit quid, vtrum debitum, an argentum lectum.

120. —*animo ac virtutibus.*—

Donat. in Adelp. Ac. II. *Sc.* I. *ad illa: Ornatus eſſes ex tuis virtutibus.*] Sic veteres per ironiam virtutes pro flagitiis dicebant: Lucil. animo ac virtut.

121. *Centum genera ſolœciſmorum.*

Iſidorus Orig. lib. I. *cap.* XXXII. Fiunt præterea *Solœciſmi* & plurimis modis. Nam Lucilius Centum gen. ſolœciſm. dixit, quos omnes vitare potius quàm ſequi debet, qui regulam rectè loquendi ſtudet tenere.

121. *A me auxiliatus ſi eſt.*

Priſcianus lib. II. & VIII. Auxiliatus paſſiuè βοηθηθείς.

123. ——*anſeris herbili virus.*

Seruius P. Danielis. Virus, id eſt fœtor.

124. —*ſtat*

124. ——*ſtat ſentibu' fundus.*

Donatus in Andr. Act. IV. Sc. II. ad illud Terentij: Per me ſtetiſſe.] hoc eſt eſſe. vt Virg. —deſertaque montis Stat domus. aliter plenum eſt, vt idem: Stant & iuniperi & caſtaneæ hirſutæ. aliter horreat. vt: —ſtant lumina flamma. & Lucilius: —ſtat ſentibu' fundus.

125. *Ex facie florem delegeris* ——

Donat. In Eunuch. Act. IV. Sc. IV. ad illa Ter. Quem tu verò videre velles Phædria!] verò, pulchrè. Pulcher eſt enim cuius forma nec odium, nec conuitium commeruit. Lucilius in Satyr. * * ex facie &c.

* lego, —*Pedetentimne hunc reſalutem?*

126. * *Pedetentim hunc reſalutem.*

Chariſius lib. II. Pedetentim.

127. ——*fici comeduntur & vuæ.*

Chariſius lib. I. Hæc *ficus* & hæ *fici* & has *ficos* facit: genitiuus enim ſingularis huius *fici*, non huius *ficus* eſt. *Idem eodem lib. paulo poſt.*

* lego, *roſtra*

128. ——* *exta acceptoris & vnguis.*

Chariſius lib. I. Acceptor & Accipiter, Virgilius enim Accipiter dixit, Lucilius autem *Acceptor.*

129. ——*gibbere magno.*

Chariſ. lib. I. Gibber, vt ait Verrius, ipſum vitium dicitur, vt Tuber.

* V. C. *Cum illi fora erat. f. Tunc illi fora erant.* vel potius, —*illa Quum fora itant.*

130. * *Quum illa fora itant.*

Chariſ. lib. I. Forum neutro genere dicimus locum agendis rebus deſtinatum, aut quum Commercium ſignificamus.

131. *Plure foras vendunt.*——

Chariſ. lib. I. Plure aut Minore emptum antiqui dicebant.

* Fr. D. *Aſſiduas ficos.*

132. * *Aſſiduas ficos.* ——

Chariſ. lib. I. Hæc *ficus* & hæc *fici*, & has *ficos* facit. genitiuus enim ſingularis huius, *fici* non huius ficus eſt.

133. ——*Legem*
Vitemus Licinî ——

A. Gellius lib. II. cap. XXIV. Lex deinde *Licinia* rogata eſt; quæ cum certis diebus, ſicuti Fannia, centenos æris impendi permiſiſſet, nuptiis ducenos indulſit; cæteriſque diebus ſtatuit æris tricenos; cum & carnis aridæ & ſalſamenti certa pondera in ſingulos dies conſtituerit: ſi quidquam eſſet natum è terra, vite, arbore; promiſcè & indefinitè largita eſt.

* for. *centuſſi' miſellus.*

134. ——*Fannî* * *centuſſiſq. miſellos.*

A. Gellius lib. II. cap. XXIV. Lex Fannia, quæ Ludis Romanis item Ludis Plebeis & Saturnalibus & aliis quibuſdam diebus in ſingulos dies centenos æris inſumi conceſſit, decemque aliis diebus in ſingulis menſibus tricenos; cæteris autem omnibus diebus denos. hanc Lucilius Poëta Legem ſignat, cum

cum dicit,— Fanni cent. mil. in quo errauerunt quidam Commentariorum in Lucilium scriptores, quod putauerunt Fanniâ Lege perpetuos in omne dierum genus centenos æris statutos. Centum enim æris Fannius constituit, sicuti supra dixi, festis quibusdam diebus; eosque ipsos dies nominauit. aliorum autem dierum omnium in singulos dies sumptus inclusit intra æris aliâs tricenos, aliâs denos.

Macrobius Saturnal. lib. III. *cap.* XVII. *Fannia* autem *Legis* seueritas in eo superabat Orchiam Legem, quod in superiore numerus tantummodo cænantium cohibebatur, licebatque secundum eam vnicuique bona sua inter paucos consumere: *Fannia* autem & sumptibus modum fecit assibus centum. Vnde à Lucilio Poëta festiuitatis suæ more Centussis vocatur.

135. *Anû noceo.*

A. Gellius lib. IV. *cap.* XVI. Lucilius in datiuo casu *anu* dicit, non anui.

136. ——*prodes amicis.*

Macrobius de differentiis & societatib. Græci Latiniq; verbi: Similiter apud Latinos Imperatiuus nascitur ab infinito abiecta vltima, Cantare, Canta; Monere, mone; Legere, lege; Ambire, ambi; Ferre, fer; Esse, es, & Ades & *Prodes.*

137. ——*primum facie quod* honestas*   * ex emēdat. Scal.
Accedit. ——

A. Gellius lib. IX. *cap.* XIV. In casu autem dandi, qui purissimè locuti sunt non *Faciei* vti nunc dicitur, sed *facie* dixerunt.

138. *Scinde, puer, calam, vt caleas.*——

Seruius in VI. *Æneid. Virg. Calas* dicebant maiores nostri fustes, quos portabant serui sequentes dominum ad prælium, vnde etiam *Calones* dicebantur. Nam consuetudo militis erat Romani, vt ipse sibi arma portaret, & vallum, quod dicebant *Calam.* Sic Lucilius; Scinde puer calam &c. id est, ô puer frange fustes & fac focum.

139. —— *resultantes ædesq; lacusq;.*

Seruius in I. *Æn. ad illa, dependent lychni laquearibus aureis.*] Principaliter *lacus* dicitur. vt Lucil. resultantes æ. que l. que. Diminutio *Lacunar* facit. Horat. nec mea renidet in domo lacunar. Inde fit alia diminutio *Lacunarium,* & per *ἀντίθετον* *Laquearium.* *Isidorus Orig. lib.* XV. *cap.* VIII.

140. *Ecquem Pamphilum quæris.*

Seruius in I. *Æn.* *Quem* vacat. nam de vno loquebatur.

141. —— *χῖος τε δυνάστης.*
Οἶνος ——

Seruius in II. *Georg. ad illa Virg. Sunt & Aminea vites firmissima vina Tmolus & assurgit quibus & rex ipse Phanæus.*] De Lucilio tractum est, qui ait: — *Χῖος τε δυνάστης* &c.

142. *Vxori legata penus*——

Seruius in I. *Æn.* Sanè dicimus & hic & hæc & hoc *penus*: sed in masculino &

lino & feminino genere quartæ est declinationis, in neutro tertiæ, quomodo pecus, pecoris.

143. *Apollo Pulcher dici non vult.*

Seruius P. Danielis Aurelij.

144. *Scorta Pyrgentia.*

Seruius eiusdem.

145. *Vultis? empta est: noltis? non empta est.*

Diomedes lib. 1. *in verbo Nolo*: Apud veteres reperimus; Id quod non vultis, noltis. vt est apud Lucilium: Vultis? emta &c. Ex hoc vulgo faciunt Imperatiuum *noli*.

146. *Et suffocare conatur.*

Diomedes lib. 1. Præfoco, præfocaui, Probus quasi nouam vocem miratur. angit enim veteres dicebant. vt Virgilius: — & faucibus angit inhærens. Lucilius tamen ait: Et suffocare c.

147. ——*pergit capulare cadauer.*

Fulgentius Planciades de Prisco sermone: *Capularem* nominari volunt senem iam morti contiguum; quin & reos capulares dicebant, qui capulo digni fuerant, vnde & Lucilius ait: Pergit capul. c.

148. *Serenu' fuit.*

Quintilianus Inst. Orat. lib. I X. *cap.* I V. Cæterum consonantes quoque, eæque præcipue, quæ sunt asperiores in commissura verborum rixantur, & s vltima cum x proxima, quarum tristior etiam, si binæ collidantur, vt, ars studiorum: quæ fuit caussa & Seruio, vt dixi, subtrahendæ s literæ, quoties vltima esset aliaque consonante susciperetur: quod reprehendit Lauranius, Messalla defendit. Nam neque Lucilium putant vti eadem vltima, quum dicit: Serenu' fuit, &, dignu' loco.

* Scal. *pullipremo.* 149. *Subulo, *pulipremo.*

Ausonius Epigramm. L X I X. Quid Marcus? Feles nuper pullaria dictus, Corrupit totum qui puerile secus. Peruersæ Veneris postico vulnere fossor, Lucili Vatis, Subulo, pullipremo.

150. ——*Viscus aprinum.*

Charisius lib. 1. Item Caprina & *Aprugna* cur dissimiliter deriuetur, quæri solet, quibus respondebimus vtrumque per i proferri debere, sed in altero vsu u literam celebrari, quamuis Lucilius, Viscus aprinum, non *aprugnum* dixerit.

151. —— *Agrariu' mergus.*

Iulius Capitolinus in vita Pertinacis: Auaritiæ suspicione priuatus non caruit, cum apud vada Sabatia oppressis fænore possessoribus, latius suos teneret fines. Deniq. ex versu Luciliano agrarius mergus est appellatus.

152. *Oleum Cassinas.*

Priscianus lib. V I I. *Oleum Casinas* neutrum pro Cassinate dixit.

153. *Cariss..*

153. *Carissam.*

Festus: *Carissam* apud Lucillum * vafram significat. * v. c. vafrum.

154. Ἄλγη ἔθηκαν.

Seruius in x. Æn. ad illum locum Virgilij: — me& hoc ita ponere sentis.] Ponere, facere. Sic Lucilius Homerum secutus, qui ait, Ἄλγη ἔθηκεν, id est, fecit.

155. *Ninguis.*

Charisius lib. I. Ix terminata masculina & feminina & communia inuenies, quorum genitiuus cis exit, vt hic Calix, calicis, hæc Pix picis, hic & hæc & hoc Felix, felicis. Excipitur hoc solum Nix, quod contra rationem niuis facit, licet veteres *ninguis* declinauerunt, è quibus est Lucilius.

156. *Strigilim.*

Charisius lib. I.

157. *Iugerum.*

Charisius lib. I. Quum verò e, vel i, vel u terminetur ablatiuo singulari um accipit, & facit genitiuum pluralem, datiuus & ablatiuus bus syllaba finiuntur, veluti ab hoc Rege, regum, regibus; ab hac Naui, nauium, nauibus; ab hoc Portu, portuum, portubus. Inueniuntur tamen apud auctores etiam his contraria. *Nucerum* enim Cælius dixit, * Lucilius Iugerum, Gellius verò *Regerum* & *Lapiderum*: quum rum syllabam nunquam acccipiat ablatiuus e terminatus, nisi cum producitur, vt ab hac Re, rerum; Die, dierum; Specie, specierum; Facie, facierum. * v. c. Cæcilius, Naterum,

158. Εὔφωνα.

Consultus Chirius Fortunatianus, Rhetor. lib. III. Quæ verba magis sonantia sint ea potius collocemus, quæ Lucilius εὔφωνα appellat, id est, vocalia.

159. *Canaliculam.*

Nonius: Canalis Feminino; Lucilius ὑποκοριστικῶς Canaliculam dicit.

160. *Corolla.*

Isidorus Orig. lib. XIX. *cap.* XXX. Primum ornamentum Corona insigne victoriæ; siue Regij honoris signum. quæ ideo in capite Regum ponitur ad significandum circumfusos * in orbe populos, quibus accinctus, quasi caput suũ, coronatur. Hæc à Lucilio Corolla, ab Homero στεφάνη dicta est. * f. in orbem.

161. *Vappones.*

Probus in Catholicis nominum.

162. *Aquilum.*

Glossarium: Aquilum μέλαν, ὡς Λουκίλιος.

163. *Gullioca.*

Glossarium: Gulioca. καρυοτόμια Galliocæ κάρυα μικρὰ παρὰ Λουκιλίῳ.

164. *Arnobius aduers. Gent. lib.* II. Quia *Fornicem* Lucilianum, & Marsyam Pomponij obsignatum memoria tenetis.

165. *Idem lib. v.* Ocrisiam prudentissimam fœminam Diuos inseruisse genitali: explicuisse motus certos. Tunc sancta & feruentia numina *Vim vomuisse* Lucilij, ac Regem Seruium natum esse Romanum.

166. *Hieronymus ad Chromatium:* Secundum illud de quo *semel in vita Crassum* ait *risisse* Lucilius: *Similem habent labra lactucam, asino carduos comedente. Idem ad Demetriadem: Et M. Crassum semel in vitâ* scribit *risisse* Lucilius. *Idem aduersus Ruffinum:* Ego certè vt homini seuerissimo risum moueam, vt imiteris aliquando *Crassum, quem semel in vitâ risisse* scribit Lucilius. *Cicero de Finib. lib. v.* Dicimus aliquem hilarè viuere. Igitur si semel tristior effectus est, hilara vita amissa est? At hoc in eo M. *Crasso, quem semel ait in vitâ risisse* Lucilius, *non contigit, vt ea re minus ἀγέλαστος*, vt ait idem, vocaretur. *Idem Tusculan. Quæst. lib. I I I.* Nec verò ea frons erat, quæ M. *Crassi* illius veteris, quem *semel ait in omni vita risisse* Lucilius, sed tranquilla & serena. *Macrobius Saturnal. lib. I I. cap. I.* Neque ego sum nescius, vos nec tristitiam nec nubilum vultum in bonis ducere, nec Crassum illum, quem Cicero auctore Lucilio *semel in vita risisse* scribit, magnopere mirari. *Asconius Pedianus in Orat. Cic. I I. contra Verrem ad illa: Semel ait se in vita pertimuisse contumaciam Verris præcipitem.*] Nam semel vicinum est ad penè numquam. ex eodem sensu est, quod *semel in vitâ risisse Crassum* scribit Lucilius. vnde Virgilius mihi videtur dixisse: Tum primum nostri Cacum videre timentem.

Ammianus lib. XXVI. Excessit autem vita Procopius anno 40 mensibus 10 corpore non indecoro, nec mediocris staturæ, subcuruus, humumque intuendo semper incedens, perque morum tristium latebras illius similis Crassi, quem *in vitâ semel risisse* Lucilius affirmat & Tullius.

167. *Plinius Nat. Hist. lib.* V I I I. *cap.* XLVIII. *De generibus lanarum & vestium loquens: Crebra Papauerata* antiquiorem habent originem, iam sub Lucilio Poëta *in Torquato notata.*

168. *Seruius in* V I I I. *Aen. Virg. ad illum locum: — viridique in littore conspicitur sus*] Horat. — & amica luto sus. Sciendum tamen hoc, esse vitiosum in monosyllabum finiri versum, *nisi forte ipso monosyllabo minora explicentur animalia, vt,* Parturient montes, nascetur ridiculus mus. *gratiosiores enim sunt illi versus* secundum Lucilium.

169. *Cicero in Bruto de L. Crasso loquens:* Multæ deinde caussæ, sed *ita tacitus Tribunatus, vt nisi in eo magistratu cœnauisset apud Praconem Granium, idque nobis bis narrauisset Lucilius,* Tribunum Plebis nesciremus fuisse.

170. *Quintilianus lib.* I *cap.* V. *Inst. orat.* Taceo de *Tuscis & Sabinis & Prænestinis, quorum sermone vtentem Vectium Lucilius insectatur.*

171. *Commentator Vetus Horatij lib.* I I. *Sat.* I. *ad illa: — me pedibus delectat claudere verba Lucili ritu nostrûm melioris vtroque Ille velut fidis arcana sodalibus olim Credebat libris.*] Hoc Lucilius ex Anacreonte traxit & Alcæo Sapphoque Græcis Lyricis, quos ait Aristoxenes libris propriis amicorũ loco vsos fuisse. Dicitur enim Lucilius *vitam suam scripsisse, & non sibi pepercisse.*

172. *Porphyr. in Hor. lib.* I I. *Sat.* I I. *ad illud: Primum nam inquiram, quid sit furere.*] Ostendit quid sit furor, vt Lucilius ....

173. *Donatus in Adelp. Ter. Act.* I I I. *Sc.* I. *ad illa: E re nata melius fieri haud potuit.*] Sic propriè dicimus de iis quæ contra voluntatem nostram acciderunt: vt nunc vitium virginis. Ergo è re nata, ex vitio virginis. Sic Lucilius, p...i..i...

174. *Festus: Ranam* vocem significare ait Verrius raucam, & parum liquidam

quidam proxime canum latratum sonus autem, vnde etiam causidicus pugnaciter loquens, *tabula* appellabatur, vt est apud Lucilium.........

175. *Idem*: Remillū dicitur quasi repandum. ·.·.· Lucilius, *suda*. ·.·.· *remilium*.

176. *Idem* : *Suberies* arboris genus ex qua cortex natatorius detrahitur, Lucilius ·.·.· *ii hibernacul*.

177. *Glossarium*: *Mutoxium* περσῦμακαάινον, ὡς Λυκίλιος.

VERSVS ALIQVOT
citati quidem omisso auctoris nomine aut perperam adscripto, à doctis tamen Lucilij esse existimati.

*

178. —— *Cuius non audeo dicere nomen?*
Quid refert, dictis ignoscat Mutius, an non? Vide Notas.

Iuuenalis lib. I. *Sat* I. — vnde illa priorum Scribendi, quodcumque animo flagrante luberet, Simplicitas; *Cuius non audeo dicere n. &c.*

179. —— *Granius autem*
Non contemnere se, & reges odisse superbos.

Cicero ad Attic. lib. VI. *Epist*. III. Omnino (soli enim sumus) nullas vnquam ad me literas misit Brutus; ne proximè quidem de Appio, in quibus non inesset arrogans, ἀκοινονόητον aliquid; tibi autem valde solet in ore esse, —— *Granius autem Non contemn. &c.* *Idem lib.* II. *Epist*. VIII: Ipse vero [Curio] mirandum in modum, —— *reges odisse superbos.*

180. *Quid? puto te in hoc aut risisse, aut ingemuisse,*
Vt frontem ferias. ——

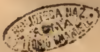
Cicero ad Att. lib. I. *Epist*. I. Competitores, qui certi esse videantur, Galba & Antonius, & Q. Cornificius. — *Puto te in hoc &c.*

181. *Displiceo mihi, nec sine summo scribo dolore.*

Cic. ad Att. lib. II. *Ep*. XVIII. Sed de Repub. non libet plura scribere. *Displiceo mihi, nec, &c.*

182. **O domus antiqua, heu quam dispari dominare domino.* *Hier. Colum. *O domus Anti, heu q. d. domino dominaris.*

Cicero de Officiis lib. I. Aliter ampla domus dedecori sæpe domino fit, si est in eo solitudo: & maximè si aliquando alio domino solita est frequentari. odiosum est enim cùm à prætereuntibus dicitur: *O domus antiqua &c.* Quod quidem his temporibus in multis dicere licet. *Idem in* II. *aduers. M. Antonium*: O tecta ipsa misera? *quam dispari domino* (quamquam quomodo iste dominus?) sed tamen quam à dispari tenebantur? Studiorum enim suorum M. Varro voluit esse illud, non libidinum diuersorium.

183. *Sustineat currum, vt bonu' sæpe agitator, equosq́.*

Cic. ad Att. lib. XIII. Ep. XXI. Inhibere illud tuum quod valde mihi arriserat, vehementer displicet: est enim verbum totum nauticum. quanquam id quidem sciebam: sed arbitrabar Sustineri remos, cum Inhibere essent remiges iussi. id non esse eiusmodi didici heri, cum ad villam nostram nauis appelleretur. non enim sustinent, sed alio modo remigant. id ab ἐποχῆ remotissimum est. quare facies, vt ita sit in libro, quemadmodum fuit. dices hoc idem Varroni, nisi forte mutauit. nec est melius quicquam quàm vt Lucullus *Sustineat currum, vt &c.* semperque Carneades προβολὴν pugilis, & retentionem aurigæ, similem facit ἐποχῇ.

*ex emendatione Scal. 184. *Atque aliquos *ibus ab rebus clepsere foróque.*

Varro lib. VI. de L. Lat. Clepsere dixit, vnde etiam alij Clepere, id est, Corripere; quorum origo à *Clam*, vt sit dictum Clapere, & ex e, a commutato, vt multa, est factum Clepere. Potest & à Græco dictum, κλέπτειν.

185. *Tantidem quasi fata canes sine dentibu' latrat.*

Varro lib. IV. de L. Lat. Vtrum primum *Vna Canis* an Canes sit appellata. Dicta enim apud veteres *Vna Canes.*

186. *Non frustillatim, nec minutatim dari.*

Nonius: Frustatim & Frustillatim per frusta, vt minutatim.

187. *Priuerno Oufentina venit, fluuioq́; Oufente.*

Festus: Oufentina Tribus initio caussa fuit nomen fluminis Oufens, quod est in agro Priuernate, inter in mare & Terracinam. Postea deinde à Censoribus alij quoque diuersarum ciuitatum eidem tribui sunt adscripti.

188. *Græcia Sulpicio sorti data, Gallia Cottæ.*

Isidorus Orig. lib. I. cap. XXXV. Zeugma est clausula, cùm plures sensus vno verbo clauduntur, quæ fit tribus modis. Nam aut in primo; aut in postremo, aut in medio id verbum ponitur. In primo, vt, Vertitur œnophoris fundus, sententia nobis. in medio, vt, *Græcia Sulpicio sorti &c.*

189. *Ructantur iuuenes, & sputis omnia fœdant.*

Nicol. Perottus in Martialem ad Epigr CXVI. in Fescenniam.

190. ——— *Ore salem exspirauit amarum.*

Hieron. Columna in Explicationib. fragmentor. Ennij.

191. ——— *quanquam fuit ipse.*

Cicero ad Att. lib. IV. Ep. VII. Quid enim veteris quemcunque hæredem fecerit? nisi Publium fecit. verum fecit non improbum, *quanquam fuit ipse.*

* ex restitutione Franc. Iunij vide Not. s. 192. ——— **clopo*

Subsidio occurrat. ———

Cic. ad Att. lib. XII. Ep. III. Ac vereor, ne iste auctionem nullam faciat: sed ludis factis ——— *cloppo Subsidio occurrat,* ne talis vir ἀλογηθῇ sed μελήσῃ.

193. ——— *ne ridicule mihi cillus.*

Cic. ad Att. lib XIII. Ep. XLIX. Ad Cæsarem quam misi epistolam, eius exemplum fugit me tum tibi mittere: nec id fuit, quod suspicaris, vt me puderet tui ——— *ne ridicule mihi cillus.* Nec mehercule scripsi aliter, ac si πρὸς ἴσον ὅμοιον que scriberem.

C. LVCILII

C. LVCILII

Quæ ſuperſunt EX LIBRO I. SATYRARVM RELIQVIÆ.

*

SERVIVS in x. *Æn. Virgilij ad illum locum: Accipite ergo animis, atque hæc mea figite dicta*] *Totus hic locus de Primo Lucilij tranſlatus eſt, vbi inducuntur Dij habere conſilium, & agere primò de interitu Lupi cuiuſdam Iudicis rei, poſtea ſententiam dicere*. Sed hoc, quia indignum erat Heroico carmine, mutauit Virgilius, & induxit primo Iouem loquentem de interruptis fœderibus, cuius orationem interrupit Venus: poſt ſecuta Iunonis verba ſunt, quibus redarguit Venerem.

*

1. *Conſilium ſummis hominum de rebus habebant.*

Seruius in x. *Æn. ad illum verſum Virg. Conſilium ſummis regni de rebus habebant.*] Lucilij verſus eſt vno tantum ſermone mutato.

2. **Vellem concilio veſtrum, quod dicitis, olim*
Cælicolæ; vellem inquam adfuiſſemu' priore
Concilio, ———

* Ita reſtituo hos verſus.

Iul. Rufinianus de figuris ſententiarum & elocutionis: Epanalepſis repetitio ſententiæ propter aliam neceſſariam cauſſam, non vt fit in figuris elocutionis. ſic apud Lucilium: *Vel concilio veſtrum quod dicitis olim Cælicolæ adfuiſſemus priore Concilio.*

3. *Vt nemo ſit noſtrûm, quin pater optimu' Diuam,*
Vt Neptunu' pater, Liber, Saturnu' Pater, Mars,
Ianu', Quirinu' pater, * *nomen dicatur ad vnum.*

**F. omnes dicantur*, vel potius, *omnes dicamur*.

Lactantius lib. IV. *cap.* III. *Diuin. Inſt.* Multorum autem Deorum cultus non eſſe ſecundum naturam, etiam hoc argumento colligi poteſt, & comprehendi. Omnem Deum, qui ab homine colitur, neceſſe eſt inter ſolemnes ritus & precationes *Patrem* nuncupari, non tantum Honoris gratia, verum etiam rationis; quod & antiquior eſt homine, & quod vitam, ſalutem, victumque præſtat, vt Pater. Itaque vt *Iupiter* à precantibus *Pater* vocatur, & *Saturnus* & *Ianus* & *Liber*, & cæteri deinceps, quod Lucilius in Deorum Concilio irridet.

4. ——— *Tubulus ſi Lucius vnquam,*
Si Lupus, aut Carbo, aut Neptuni filiu' * *Diuos*
Eſſe putaſſet, tam impius, aut periuru' fuiſſet?

*Ita puto ſcripſiſſe Lucilium, vel potius ——*vllos Diuos eſſe putauiſſet, ſic impius vnquam, Aut periuru' fuiſſet.*——

Cicero de Natura Deor. lib. I. Quid de ſacrilegis, quid de impiis periuriſque dicemus? —— *Tubulus ſi Lucius vnquam, Si Lupus, aut Carbo, aut Neptuni filius*, vt ait Lucilius, *putaſſet eſſe Deos, tam periurus, aut tam impius fuiſſet?*

* a'. potis sit. f. sint.

5. *Quopacto populum atque vrbem seruare* * *potissit*
Amplius Romanam. ———

Charisius lib. II. *Amplius.*

* Ita restituo hos versus.

6. ——— *vt multos mensésq; diésq;,*
Non tamen ætatem tempestate hac scelerosi
Lætentur. ———

Donatus in Eunuchum Act. IV. *Sc.*V. *ad illa Terentij: Iamdudum ætatem lites sunt inter eos factæ maximæ.*] Iamdudum ætatem pro longinquo tempore. Lucilius — *vt multum mensésq; diésq; Non tamen ætatem.* *Nonius:* Scelerosi pro scelerati. Lucilius lib. I. *Non tamen ætatem tempestatem hanc scelerosi Mirentur.*

7. *Hæc vbi dicta dedit, pausam facit ore loquendi.*

Nonius: Pausa est quies alicuius rei.

* ita constituendum puto hunc versum.

8. * *Nec si Carneaden ipsum ad nos Orcu' remittat.*

*Lactantius lib.*V. *cap.*XV. *Diuin. Inst.* Carneades Academicæ sectæ Philosophus, cuius in differendo quæ vis fuerit, quæ eloquentia, quod acumen, qui nescit, is ex prædicatione Ciceronis intelliget, aut Lucilij, *apud quem disserens Neptunus de re difficillima, ostendit non posse id explicari, nec si Carneadem ipsum Orcus remittat.*

* f. quis 'o soluat?

9. *Per satyram Ædilem factum* * *qui legibu' soluat.*

Diomedes lib. III. *cap.* VI. Alij dictam putant Satyram à Lege Satyra, quæ vno rogatu multa simul conpræhendat. quod scilicet & Satyra carmina multa simul & poëmata compræhendat, cuius Legis Lucilius meminit in primo: *Per satyram &c.*

10. *Cui, si coniuret populus vix totu' satis sit.*

Charisius lib. II. Satis diuersè accipitur ἀντὶ τοῦ par.

* v. c. potessint.

11. *Munu' tamen fungi, & muros seruare* * *potissent.*

Nonius: Accusatiuus positus pro ablatiuo.

12. *Si non amplius, ad lustrum hoc protolleret vnum.*

Nonius: Protollere est differre.

* f. abducam.

13. *Ad cœnam* * *adducam, & primùm hisce abdomina thynni*
Aduenientibu' priua dabo, * *cephaleaq; atarnæ.*

*Ita Scal. P. Col. cephaleaque, atarne. Turn. carnem & cephaleam.

*A. Gellius lib.*X. *cap.*XX. Veteres *Priua* dixerunt, quæ nos singula dicimus. *Nonius:* *Priua* significat singula.

* Scal. minuendo.

14. *Porrò quæcunque, & cuicunque, vt diximus ante,*
Obstiterit, primo hoc * *minuendi refert res* ——

Nonius: Ablatiuus pro genitiuo.

15. ——— *vt contendere possem*
Thestiadas Leda, atque Ixionas Archilochio.

Nonius: *Contendere,* significat comparare.

16. *Has*

15. *Has res ad te scriptas, Luci, misimus, Aeli.*

Auctor Rhetoricae ad Herennium lib. IV. De ornamentis: Compositio est verborum constructio, quae facit omnes partes orationis aequaliter perpolitas. Ea conseruabitur, si verborum transiectionem vitabimus, nisi quę erit concinna; qua de re posterius loquemur. quo in vitio est Lucilius assiduus, vt hoc est in priore libro: *Has res ad te scriptas*, &c.

17. *Quis leget haec? min' tu istud ais? nemo hercule, nemo.*

Veteres Glossa in Persium Sat. I. ad illum versum: Quis leget haec? min' tu istud ais? nemo hercule, nemo.] Hunc versum de Lucilij primo transtulit.

18. *Serpere vti gangrana mala, atque * herpestica posset.* * Had. Iun. herpes ita.

Nonius: *Gangraua* est cancer.

19. *Vultus item vt facies, mors, * icteru' morbu', venenum.* * ita Scal.

Nonius: Vultus & Facies hoc distant: *Vultus* est voluntas quae pro motu animi in facie ostenditur; *Facies* ipsa oris species.

20. *Infamem, * honestam, turpemq́, odisse popinam.* * Had. tun. inhonestam,

Nonius: Popinones, vel hi quos nunc dicimus Tabernarios, à Popinis; vel luxuriosos qui se popinis dedunt.

21. *Praetextae, ac tunicae Lydorum opu' * sordidum omne.* * al. *sordidum id omne*, t. *sordidū omne*.

Nonius: *Tunica* est vestimentum sine manicis.

22. ** Psilae atque amphitapae † villis ingentibu' molles.* * Ed. *Sipla* † Scal *molles cum ingentibu' villis*.

Nonius: *Amphitapae* vestes dicuntur vtrimque habentes villos. *Isidorus Orig. lib. XIX. cap. XXVI. Sipla* tapeta ex vna parte villosa, quasi simpla. *Amphitapa* ex vtrâque parte villosa tapeta.

23. ** Irritata canes quod, homo quàm, planiu' dicit.* * Ex restitutione Scalig.

Nonius: *Irritare* dictum est proprie prouocare: tractum à canibus, qui, quum prouocantur, irriunt. *Donatus in Adelphos Terentij, Act. II. Sc. IV. ad illa: ne si magis irritatus fiet Aliqua hoc ad patrem permanet.*] Proprie de lenone, quem irritari dicit vt canem. nam *Irritari* proprie canes dicuntur. Lucilius de litera R. *Irritata canis quod homo quam plurima dictat. Charisius lib. I. Canes.* Lucilius primo, *Irritata canes quam homo*, hoc quod Plinius dicit pro canis.

24. *Nodum in scirpo insanè facere vulgus.*

Donatus in Andr. Ter. Act. V. Sc. IV. ad illud: Nodum in scirpo quaeris.] *Scirpus* Palustris res & leuissima. Lucilius in primo: *Nodum in scirpo &c.* Est autem *Scirpus* sine nodo, & leuis iunci species. alibi ipse: Reddunt curaturā iunceas. Plautus: Scirpea inducitur ratis.

25. *Et mercede * meret relligiones.* * rescribo, *meremi ligiones*.

Nonius: *Meret* humillimum & sordidissimum quaestum capit.

26. ** Miracula ciet thelephantes.* * Had. tun. *Miracla ciens elephantes*.

Nonius: Mira & *Miracula* veteres pro monstris & horrendis ponebant.

27. —— *Arutenas & aquales.*

Charisius lib. I. Nomina quædam ſunt principalia, quæ Plinius Secundus Sermonis dubij lib. VI. faciendi appellat, vt *Aqua:* ex quibus poſſeſſiua naſcuntur, quæ patiendi vocat, vt *Aquale.* nã Lucilius I. Satyrarum, *Arutenas*, inquit *& aquales*, non vt autumnat. Huius autem principale nomen eſt *Aqua:* quod verò patitur ac tenet aquam, *Aquale*; vt equile, ſedile, monile: & vt idem Plinius, *Aquale.*

28. *Vulturius.*

Charisius lib. I. Vultur dixit Virgilius in VI. ſed & *vulturius* Lucilius in primo.

QVÆ SVPERSVNT
EX SATYRARVM
LIBRO II.

*

1. *Quem cum vidiſſent Hortenſius, Poſthumiusq́,*
Cæteri item in capulo hunc non eſſe, aliumq́ cubare.

Nonius: *Capulum* dicitur, quidquid aliquam rem intra ſe capit.

* ſ. hoſtilibus contra ſ. opto

2. ——— * *hoſtilibus contra*
Peſtem pernitiemq́, catax quam & Manlius nobis.

Nonius: *Catax* dicitur, quem nunc Coxonem vocant. *Idem:* Pernicies generis fœminini.

* ... abductóque tenebris.

3. —— *quæ horis ſublata duabus*
*Omnia ſunt, ſole occaſo, * ductoq́.* ——

Priſcianus lib. IX. Ab occido *occaſus* pro ...

* Scal. In viriatum

4. * *Iniuriatum hunc in fauces inuaſſe, animamq́*
Eliſiſſe illi. ——

Nonius: *Elidere* excludere ſignificat.

* Scal. Nunc Nomentani quæ ex teſtibus ipſe r. Excuſpi. † al. edicam

5. * *Nunc nomen, iamq́ ex teſtibus ipſe rogando.*
Exſculpo, † hæc dicam. ——

Nonius: *Exſculpere* eſt extorquere.

* Fr. D. quæque

6. *Quæ nunc Aemilio præcanto atque exigo * atque*
Excanto. ——

Nonius: *Excantare* ſignificat excludere.

* ſ. & vagat.

7. *Non dico vincat licet * & vagus exulet, erret*
Exlex. ——

Nonius: Illex & Exlex eſt qui ſine lege viuit.

8. *Nunc*

8. *Nunc Prætor tuus est, meŭ si discesserit horno*
** Gentili.* ——— * f. Gentilis. f. exit.

Donatus in Andr. Act. V. Sc. V I. ad illud Ter. Tuus est nunc Chremes.] Lucilius in secundo: *Nunc Prætor* &c.

9. *Si natibus natricem impressit crassam & capitatam.*

Nonius: Natrices dicuntur angues natantes.

10. *Stultè saltatum te inter venisse cinædos.*

Nonius: Cinædi dicti sunt apud veteres saltatores, vel pantomimi ἀπὸ τοῦ κινεῖν * τὸ σῶμα. * al. τὰ κῶλα.

11. *Succussatoris * tetri, tardiq́; caballi.* * al. tardi, tarlque

Nonius: Caballus. *Idem: Succussare* est sursum frequenter excutere.

12. *Homo * impudicus & impunè est rapinator.* * al. impuratus.

Nonius: Impunè quod est impudenter. *Idem: Rapinatores,* pro raptoribus.

13. ** Ricini & aurati, † cicæ & oraria mitræ.* * al Strophia & aurata :icina † Lud. Carr. rica

Nonius: Ricinum.

14. *Quid dicis? cur est factum, * quod coniicis istuc?* * Scal. quo conijcis istud?

Nonius: Coniicere, furari, auferre.

15. *Quî te, Nomentane, malum, iam cætera perdat.*

Donatus in Phorm. Act. I. Sc. II. ad illud Terentij: Quî illum Dij omnes perduint.] *Quî,* vtinam est, vt Lucilius in secundo, *Quî te Nomentane* &c.

16. ** Tum farto omnia sunt circumlata.* ——— * f. Cum

Nonius: Circumferre est propriè lustrare.

17. ——— *in vulgam penetrare pilosam.*

Nonius: Vulga capacitas, vel sinus cum laxitate.

18. ——— *vix viuo * homine ac monogrammo.* * al homini

Nonius: Monogrammi, dicti sunt homines macie pertenues ac decolores: tractum à pictura, quæ prius, quam coloribus corporatur, vmbra fingitur.

19. *Duceret * has greges.* * f. hasce

Charisius lib. I. Fæminina omnia monosillaba sunt, excepto, *grege,* & *rege,* quorum alterum ex diuerso genere constat. nam Lucilius in II. *Duceret has g.* fæminino genere dixit.

20. ——— *Vt iure peritus.*

Charisius lib. I. Iuris consultus dici debet, non Iureconsultus: licet Cicero pro Muræna ita dixerit, & Lucilius in II. *Vt iure p.* &c.

21. ——— *lustratu', piatus.*

Nonius: Lustrare, expiare.

22. ** noctiluca .·. medica .·.·.* * Scal. Noctilugus. v. C. noctiluga

Festus: Noctilucam Lucilius cùm dixit, lib. 2. obscænum significat.

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO III.

*

Porphyrion in Horat. lib. I. Sat. v. Lucilius libro III. descripsit iter suum, quod Romá fecit Capuam, & inde ad fretum vsque Siciliense. Hunc imitatus Horatius iter suum ab vrbe Roma descripsit Brundusium vsque, commemorans eius itineris incommoda.

Idem Sat. x. lib. I. ad illa Hor. Nil comis Tragici mutat Lucilius Acci? Non ridet versus Ennî grauitate minores.] Comis Lucilius propter vrbanitatem dicitur, & mutat pro eo quod emendat positum est. Facit autem Lucilius cum alias, tum vel in Tertio libro & Nono & Decimo.

*

* Ex restitutione Scalig.

1. * *Millia porrò bis quina octoginta videbis*
Commoda de Capuâ. Hinc quinquaginta atque bis octo.

Nonius: *Commodum*, integrum, totum.

* Scal. *A portâ mole*,

2. * *Ad portam mille, à portâ est sex inde Salernum.*

A. Gellius lib. I. cap. XVI. *Mille* numero singulari dictum est. neque hoc, vt quidam putant, vetustati concessum est, aut per figurarum concinnitatem admissum est: sed sic videtur ratio poscere. *Mille* enim non pro eo ponitur, quod Græce χίλιοι dicitur, sed quod χιλιάς: & sicuti vna χιλιὰς, & duæ χιλιάδες; ita *vnum mille* & *duo millia* certâ atque directâ ratione dicitur. *Macrobius Saturnal. lib. I. cap. V.*

3. *Inde Dicæarchum populos, Delumq́ minorem.*

Festus: *Minorem Delum* Puteolos esse dixerunt, quod Delus aliquando maximum emporium fuerit totius orbis terrarum, cui successit postea Puteolanum, quod municipium Græcum ante *Dicæarchia* vocatum est, vnde Lucilius: *Inde Dicæarchum* &c.

* *l. Campanam Capuam*

4. * *Campanâ Capuâ.* ———

Porphyrion in Horat. lib. I. Sat. V I. *Mala lustra* dixit perpetuo epitheto; nec enim sunt bona, vt ad eorum discretionem mala dixerit. Sic & à Plauto; Athenis Atticis; & à Lucilio: *Campanâ Capuâ.*

5. ——*longè tria milia passuûm.*

Charisius lib. II. *Longè* pro præcipuè maximè.

* al. *Verum hic ludus ubi*,
* lego, *Susque hæc deque*
* l. *finem*

6. * *Verum hæc ludus ibi, susque omnia deque fuerunt,*
* *Susque & deque fuêre (inquam) omnia, ludu' iocusq́:*
*Illud opus durum vt Setinum accessimu' * finem;*
Αἰγίλοποι montes Aetnæ omnes, asperi Athones.

Gellius lib. XVI. cap. IX. Significat autem *Susque deque ferre* animo æquo esse, & quod accidit non magni pendere, atque interdum negligere & contemnere; & propemodum id valet, quod dicitur Græcè ἀδιαφορεῖν

7. * *Præterea*

7. ** Præterea omne iter hoc est labosum atque lutosum.* *f. Præterea hoc iter omne labosum est atque lut.
Nonius: Ab eo, quod est *Labes Labosum* facit non laboriosum.

8. *Porrò homines nequam malus vt quartariu', cippos*
** Colligere omnes* ——— * Scal. Colligere omnes.
Festus: *Quartarios* appellabant antiqui muliones mercenarios, quod quartam partem quæstus capiebant.

9. *Mantica cantherí costas grauitate premebat.*
Porphyrion in Horat. lib. 1. Sat. VI. ad illum versum: Mantica cui lumbos onere vlceret, atque eques armos.] *Mantica* pera est, sed hoc ex Luciliano illo sumtum est: *Mantica cantheri* &c.

10. ** Promontorium remis superamu' Mineruæ* * Scal. Promontorii imum. f. Promontoriolum
Seruius P. Danielis Aurelij.

11. *Quattuor hinc Silari ad flumen, portumq́, Alburnum.*
Probus in IV. Georg. Virg. ad illa: Est Lucos Silari circa, ilicibusq́, virentem Plurimus Alburnum volitans.] Silarum flumen est Lucaniæ; Portus Alburnus, & eius nominis mons ad sextum à primis tabernis. Mentionem facit Lucilius hoc versu: *Quattuor hinc Silari* &c.

12. *Hinc mediâ remis Palinurum peruenio nox.*
Seruius P. Danielis.

13. ——— *& sæpe quod ante*
Optasti, freta Messanæ, & Rhegina videbis
Mænia, tum Liparam, & Fasceliti' templa Dianæ.* * ita leg.

Probus de vitâ Virgilij & Bucolici carminis ratione. Orestes post paricidium furens, responso didicit quod deponeret furorem ita demum, si recuperatâ sorore Iphigeniâ ablueretur fluuio, qui septem fluminibus confunderetur. Diu vexatus, cum in Taurica Iphigeniam reperisset: venit ad fines Rheginorum; ibiq́ue inuento flumine elutus traiecit in Siciliam: & iuxta Syracusas à somnio admonitus, simulacrum Deæ, quod secum de Tauricâ aduexerat, templo posito consecrauit, quam appellauit *Fascelnim*: siue quod fasce lignorum tectum de Tauricâ simulacrum extulisset. *Fascelitis* autem *Dianæ* Lucilius quoq; in tertio Satyr. meminit sic: —*& sæpe quod* &c.

14. *Hic* * summi superat carchesia mali.*
Nonius: Carchesia alias summa pars mali. Item foramina quæ summo mali funes recipiunt.

15. ——— *Viamq́,.*
** Vis degrumari, vt castris mensor facit olim.* * v. c. Degrumari vis, f. Degrumatur, vt castris. P. Mer. Degrumaris, vt in
Nonius: Gruma sunt loca media, in quæ directæ quatuor congregantur & conueniunt * viæ. Est autem *gruma* mensura quædam, qua flexæ viæ ad lineam diriguntur, vt est agrimensorum & talium. * Scal. viæ rectæ.

16. — *& spatium curando corpori honestum*
Sumemus. ———
Nonius: Sumere etiam significat eligere.

 17. *Ostrea*

17. *Ostrea nulla fuit, non purpura, nulla peloris.*

Nonius: Ostrea generis fæminini.

18. *Asparagi nulli.* ——

Charisius lib. 1. Sicut & fasces dicuntur asparagi, quamuis asparagos pluraliter dicamus.

19. —— *ergo*

* al. clamat. *E somno pueros cum mane expergitu' *clamo.*

Diomedes lib. 1. Expergor, expergitus. Sed is expergitus dicitur, qui excitatus à somno sponte vigilat; vnde & Lucilius: —— ergo E somno &c. Priscianus lib. x. Expergitus secundum vetustissimos ab expergiscor.

20. *Cernuus extemplo plantas conuestit honestas.*

Nonius; Cernuus dicitur proprie inclinatus, quasi quod terram cernat.

* Turn. Broncho' brusilanus. P. Mer. Broncho', nouus lanius, † Had. Iun. ouat f. obit * I. D. hoc est

21. **Broncus †nouit lanius, dente aduerso, eminulo,* hic est Rhinoceros velut Æthiopus.* ——

Nonius: Bronci sunt producto ore, & dentibus prominentibus. Priscianus lib. vi. Æthiopus pro Æthiops.

* ita restituo. Vide Notas.

22. —— **ille alter abundans Cum septem incolumis pinnis redit ac recipit se.*

Donatus in Phorm. Terent. Act. 1. Sc. 111. ad illud: Amore abundas Antipho.] Abundare dicitur, qui successu prospero affluit. Lucilius libro 111. —— ille alter abundans Cũ septem in locum Hispanis r. a. r p. Vetus Commentarius in Iuuenal. lib. 1. Sat. 111. ad illum locum: —— inter Pinnirapi cultos iuuenes.] Pinnis pauonum ornari solent gladiatores, si quando ad pompam descendunt. Pinnirapes autem dicit lanistas ex habitu gladiatorum: quia post mortem retiarij pinnam, id est, maniceam rapit, vt ostendat populo se vicisse. aut ideo pinnirapes, quia pinnas in galeis habebant, vt Lucilius: Cum septem incolumis &c.

23. *Romanis ludis forus olim ornatu' lacernis.*

Nonius. Forus generis masculini. Charisius lib. 1. Masculinè autẽ fori tabulata nauiũ & semper pluraliter, quamuis Gellius fora nauiũ neutraliter dixerit, & Lucilius negotiorum forum masculine extulerit libro 111. —— forus olim orn l.

24. *Symmachu' praeterea iam tum depostu' bubulcus*

al. Exhalans **Exspirans animam pulmonibus æger agebat.*

Nonius: Deponere est desperare, vnde & depositi desperati dicuntur. Idem: Expirare dictum est, vel ab spiritu effuso, vel à spiraminibus.

25. *Crebræ vt scintillæ; in stricturis quod genus olim Feruenti ferro.* ——

Nonius: Stricturæ dicuntur propriè scintillæ, quæ de ferro feruenti exeunt, quod aut strictè emittantur, id est, celeriter, aut oculos sui fulgore præstinguant.

26. Non

26. *Non peperit, verùm postica parte* *profundit.* *al. profudit.

Nonius: *Posticam* fœminino genere consuetudine appellamus.

27. **Conturbare animam potis est, † quicumque adoritur.* * al. Conturbari † f. quicumque

Priscianus: Adoriri.

28. —— * *labosas* *ita restituo

Tantalu' qui pœnas ob facta nefantia * *luuit.* *al. pendit

Nonius: Ab eo quod est *labes labosum* facit, non laboriosum Lucilius: *Tantalus labosas pœnas.* *Idem: Nefantia* pro nefanda. Lucilius Satyr. lib. III. *Tantalu' qui pœnas* &c.

29. *Vertitur œnophoris fundus, sententia nobis.*

Nonius: Sententia, sensibilitas. *Isidorus Orig.* lib. I. *cap.* XV. Zeugma est clausula, cum plures sensus vno verbo clauduntur, quæ fit tribus modis. Nam aut in primo, aut in postremo, aut in medio id verbum ponitur quod sententias iungit. In primo, vt: *Vertitur œnophoris* &c. *Idem lib.* XX. *cap.* VI. *Veteres Glossæ in Pers. Sat.* V. *Oenophorum* vas vinum ferens. οἶνος enim vinum est, de quo est illud: *Vertitur œnophoris* &c.

30. *Illud ad incita cum redit atque internecionem.*

Nonius: Incitas dicitur egestas.

31. *Exhalat placidos tum demum pectore ructus.*

Nonius: Ructus à ructando dictus.

32. *Malis tollimu'* * *nos atque vtimur rictu.* *. v. c. animo

Nonius: Rictum ferarum dici volunt, cum Lucilius etiam auctor sit hominis dici debere.

33. *Caupona hic tamen vna Syra.*

Priscianus lib. VI. *Caupona* fœminini generis à *cawpo*, vt *àleo leæn*

34. —— *student hi ligna videre.*

Charisius lib. I. *Ligna* pluraliter dicit.

35. *Et puluino fultus.*

Seruius P. Danielis.

36. *Vt pote.*

Charisius lib. II.

QVÆ

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO IV.

*

Veteres Glossæ in Persij Satyr. III. *Hanc Satyram poëta ex Lucilij libro quarto transtulit, castigantis diuitum luxuriam & vitia.*

*

1. *O lapathe, vt iactere necesse est, cognitu' cui sis.*
In quo Lælius clamores Sophos ille solebat
* ita Scal. Turn. gumas. P. Merul. gluttas — *Edere, compellans* * *gumias ex ordine nostros:*
O Publi, ô Gurges Galloni, es homo miser, inquit;
* al. isto — *Cœnasti in vita numquam benè, cum omnia in* * *ista*
Consumis squillâ atque acipensere cum decumano.
Lælius præclarè & rectè Sophos, illaq́ verè.

Cicero lib. II. *de Finib.* Is hæc loquitur, qui in voluptate nihil ponens, negat eum *bene cœnare*, qui omnia ponat in voluptate: & tamen non negat libenter vnquam cænasse Gallonium (mentiretur enim) sed bene. Ita grauiter & seuere voluptatem secernit à bono.

2. *Quod sumptum atque epulas victû præponis honesto.*

A. Gellius lib. I V. *cap.* XVI. Lucilius in datiuo casu *victû* dicit non victui.

* al. *Mutino*. — 3. *Nam quid* * *Mutino subrectoq́ huic opu' signo.*
* Scal. — *furtim Patrum* — *Vt lurcaretur lardum, & carnaria* * *furtim*
Parum conficeret. ———

Nonius: *Lurcare* est cum auiditate cibum sumere.

4. *Fingere præterea adferri quod quisque volebat.*
Illum sumina ducebant, atque altilium lanx,
* ita lego. — *Hunc pontes* * *Tiberinu' duo inter captu' catillo.*

Macrobius Saturn. lib. III. *cap.* XVI. Sed & Lucilius acer & violentus Poëta, ostendit scire se hunc piscem egregij saporis qui inter duos pontes captus esset; eumq́ue quasi ligurritorem *Catillonem* appellat. Scilicet qui proximè ripas stercus insectaretur. Proprie autem *Catillones* dicebantur, qui ad polluctum Herculis vltimi cùm venirent, catillos ligurribant.

5. *Illi præciso atque epulis capiuntur opimis.*

Nonius: *Præcisum* & Omasum partes carnis & viscerum.

Ex emendatione Scal. — 6. * *Tunnos captato, cordulum exclude: minores*
Occidunt, Lupe, saperdæ te, & iura Siluri:
* Turn. *Sumina te*. — * *Sumen te, atque amia.* ———

Varro de Ling. Lat. lib. VI. Piscium nomina sunt, eorumq. in Græciâ origo.

7. —*Vinum*

7. —— *Vinum*
Defusum quibus è pleno fiet œnopboro, cuî
Nil dempsit hir, & cuî sacculus abstulerit nil.

Ita versus hos constituendos censeo.

Cicero de Finib. lib.II. Nemo nostrum istius generis asotos iucundè putat viuere. mundos, elegantes, optimis cocis, pistoribus, piscatu, aucupio, venatione, his omnibus exquisitis vitantes cruditatē, *quibus vinum* * *defusum è pleno sit* † *œnephoro*, vt ait Lucilius, *cui nihil demsit* * *nix, nec sacculus abstulerit.*

* al. diffusum
† v. c. hir. siphon
* v. c. vh & sacculos al stul. Scal. veret sacculus abst. vid: Not.

8. —— † *editq́ bibitq́*
Iucundè atque ἀδεῶς: nec solum id, sed bene cocto, &
Condito sermone * *bono, & (si quaeri') libenter.*

† ita puto scripsisse Lucilium
* malum, benè,

Cicero ad Att. lib.XIII. epist. L. Itaque & *edit & bibit ἀδεῶς, iucunde:* opiparè sanè & apparatè: *nec id solum, sed bene cocto, & condito sermone bono & (si quaeri') libenter.* *Idem de Finibus lib.II.* Ita grauiter & seuere voluptatem secernit à bono; ex quo illud efficitur, qui benè cœnent omnes libenter cœnare: qui libenter, non continuo bene.* Quid bene? dicit Lucilius *Cocto & condito*; sed cedo caput cœnæ, *sermone bono*, quid ex eo? *si quaeri'*, *libenter.* Veniebat enim ad cœnam, vt animo quieto satiaret desideria naturæ.

* f. Quid: bene, dicit

9. *Viuite lurcones, comedones, viuite ventres.*

Donatus in Phorm. Act.V.Sc.VI. ad illud Terentij: Pugnos in ventrem ingere.] Vrbanè in ventrem, quasi parasito. An ventrem totum parasitum dicit? vt Lucilius in II, *Viuite lurcones &c.* *Nonius: Lurcones* dicti sunt à lurcādo. *Lurcare* est cum auiditate cibum sumere.

10. *Aeserninu' fuit,* * *Flaccorum munere, quidam*
Samnis, spurcus homo, vitâ illâ dignu' locoq́;
Cum Placideiano hic componitur, optumu' * *longè*
Post homines natos gladiator qui fuit vnus.

* ita Turn. & Lipsius ex vet. codicis vestigiis. Ha. Ion. flacco ora Amunca' quidam
* al. multo

Nonius: Spurcum, sæuum vel sanguinarium. *Idem: Componere* rursus significat comparare. *Cicero de optimo gen. orator.* A me autem (vt cum maximis minima conferam) gladiatorum par nobilissimum inducitur. Æschines tanquam *Æserninus*, vt ait Lucilius, non spurcus homo, sed doctus & acer: *Cum Placidiano componitur, optimus longè Post homines natos.*
Idē Tuscul. Quæst. lib.II. Quis mediocris gladiator ingemuit? quis vultū mutauit vnquam? quis non modo stetit; verum etiam decubuit turpiter? quis cum decubuisset, ferrum recipere iussus, collum contraxit? tantum exercitatio, meditatio, consuetudo valet. ergo hoc poterit *Samnis spurcus homo, vitâ illâ dignu', locoq́;* Vir natus ad gloriam, vllam partem animi tam mollem habebit, quam non meditatione & ratione corroboret? *Idem in Oratore:* Quin autem quod iam subrusticum videtur, olim autem politius, eorum verborum, quorum eædem erant postremæ duæ literæ, quæ sunt in *Optumus* postremam literam detrahebant nisi vocalis insequebatur. Ita non erat ea offensio in versibus, quam nunc fugiunt noui Poëtæ. Ita enim loquebamur, — Qui est omnibu' princeps. non omnibus princeps. &, — *Vitâ illâ dignu' locoq́.* non dignus. *Quintilianus Inst. orat. lib. IX. cap. IV.* Nam neque Lucilium putant vti eâdem vltimâ, quum dicit, *Seruu' fuit,* & — *dignu' loco.*

11. *Occidam*

11. *Occidam illum equidem, & vincam, si id quæritis, inquit:*
*Verum illud credo fore, in os prius * accipiam ipse*
Quam gladium in stomacho, surâ ac pulmonibu' sisto.
Odi hominem; iratus pugno; nec longiu' quidquam
** Nobis, quàm dextræ gladium dum accommodat alter:*
Vsque adeò studio, atque odio illius efferor irâ.

* Scal. accipiam ipse, Quam gladium stomacho, furam pulmonibu' fisto. f. accipiam, ipsi

*al. Vobis Scal. Vobis, quam gladium dextra dum accommod. alter.

Cicero Tusculan. Quæst. lib. IV. An vero vir fortis nisi stomachari cœperit, non potest fortis esse? Gladiatorium id quidem est. Quanquam in eis ipsis videmus sæpe constantiam. Colloquuntur, congrediuntur, aliquid postulant, vt magis placari, quàm irati esse videantur. Sed in illo genere sit sane Placidianus aliquis hoc animo, vt narrat Lucilius: *Occidam illum equidem* &c.

12. ——*quamuis bonus ipse*
*Samnis in ludo, ac rudibus * cuiuis satis asper.*

*al. cuiquis. Lips. cinis

Cicero de Oratore lib. III. Magister hic Samnitium summâ iam senectute est, & quotidie commentatur: nihil enim curat aliud, * atque ea, quæ velocius puer addidicerat: sed quod erat aptus ad illud totumque cognorat, fuit, vt est apud Lucilium: — *Quamuis bonus* &c.

* Turn. at Q. Velocius puer

13. *Quod si nulla potest mulier tam corpore duro*
*Esse, tamen * tenero maneat succussa lacerto,*
Et manus † vberior lactanti in sumine sidat.

*al. tenero moueat Lips. tenerom moueat succussa lacertô, Et manus vberior, vel, interior
† scal. liberior

Nonius: Sumen propriè à sugendo dictum. Nam & mulieris mammam *Sumen* veteres dicebant.

14. * *Tisiphone residet pulmonibus, atque † ad id vnguen*
Excoctum attulit Eumenidum sanctissima Erinnys.

*Ita Had. Iun. ex ms. c. emendauit.
†f. adeo vnguen

Nonius: Sebum, & *Vnguentum* habent hanc diuersitatem. Sebum fit ex adipe ruminantium.

15. *Assequitur * nec opinantem; in caput insilit; ipsum*
Commanducatur totum complexa, comestq́.

*lego neque

Nonius: Commanducatur. *Idem: Comest* pro comedit.

16. *Hæret verticulis adfixum in posteriore*
Parte, atque articulis, vt nobis talu' genusq́.

Nonius: Genu masculini generis. *Festus: Verticulas* cùm dixit Lucilius, articulos intelligi voluit.

17. *Hi præ se portant ingentes munere pisces*
Triginta numero. ——

Seruius P. Danielis.

18. *Tu partem laudis caperes, tu gaudia mecum*
Partisses ——

Nonius: Partiret pro partiretur.

19. ——— *ne agitarem*
*Nam tupessulus, hunc vectem * possis cuneo ipso.* ** f. posses*
Nonius: *Vectis* generis masculini.

20. *Longior hic quam grus,* grue totâ cum volat olim.* ** f. grege*
Nonius: *Grues* genere feminino.

21. ** Concursaret † agros, catulos, fœtumq́ ferarum.* ** Frut. concussaret* *† Scal. apros, l. agros*
Nonius: *Catuli* non solum canum diminutiue, verum omnium animalium appellantur.

22. *Quumq́ hic tam formosus * homo, ac te dignu' puellus.* ** v. c. tibi.*
Festus: *Puelli* per diminutionem à pueris dicti sunt. *Nonius:* *Puellos*, pueros. *Priscianus lib.* VI. *Puellus* & Puella.

23. ** Sufficit huic dum fulmentas quattuor addit.* ** If. Casaub. Suffiunt huic: clmu fulmentas q. a.*
Nonius: *Fulmenta* fæminino genere.

24. *Nam omnibus vnus dolor receptus labosq́.*
Seruius P. Danielis.

25. ** Qui edit se, hic comedit me.* ** f. Qui sese edit, hic comedit me.*
Priscianus lib. X. Vetustissimi *Edo, edis, edit*, dicebant correptâ primâ syllabâ.

26. *Obtursi ebrius.*
Priscianus lib. IX. *Turgeo.*

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO V.

*

1. *Quo me habeam pacto, * tametsi non quæri' docebo.* ** l. tamen & si haud*
Quando in eo numero mansti, quo maxima nunc est
Pars hominum, vt periisse velis, quem nolueris, quum
Visere debueris. hoc Nolueris, & Debueris te* ** l. g. hoc Nol. & Debueris te, more Ennij decurtatis verbis*
*Si minu' delectat, quod * ἄτεχνον † Isocration est.* ** Scal. τεχνίον* *† f. Isocrateum est.*
** Ὀχληρῶδες q́ simul totum ac συμμειρακιώδες.* ** Scal. Λῆρῶδεςq́ simitu, tum συμμειρακιώδες.*
Non operam perdo. Si tu hic.·.·.·

A. Gellius lib. XVIII. *cap.* VIII. Ὁμοιοτέλευτα & ἰσοκατάληκτα καὶ πάρισα & ὁμοιόπτωτα, cæteraque huiuscemodi scitamenta, quæ isti ἀπειρόκαλοι qui se Isocratios videri volunt, in collocandis verbis immodicè faciunt & rancidè, quam sint insubida & inertia & puerilia, facetissime herculè significat in quinto Satyrarum Lucilius. *Nam vbi est cum amico conquestus, quod ad se ægrotum non viseret; hæc ibidem addit festiniter: Quo me habeam pacto &c.*

* al. *potesset.*
* al. *potesset*

2. *Nam si quod satis est homini, id satis esse * potisset,*
Hoc sat erat: nunc quum hoc non est, qui credimu' porro
*Diuitias vllas animum mi explere * potisse?*

Nonius: Multum & *Satis* distant; quod Multum infinitum est, Satis finitum. Auaris illud, hoc parcè se continentibus applicandum est.

* Turn. *Vt cum primitiis ficos*
Scal. *Sicuti quom ficus primus propola.*

3. * *Sicuti quum primos ficos propala recenteis*
Protulit, & pretio ingenti dat primitu' paucos.

Nonius: *Dare*, petere. *Idem:* *Primitus* pro primò.

* f. *Scriptoris*

4. *Si tam corpu' loco validum, ac regione maneret,*
* *Scriptores quàm vera manet sententia cordi.*

Nonius *Sententia*, sensibilitas.

f. — *Dic quo te cogat vis ire minutim*

5. * *Dic quam cogitat vis ire minutim*
Per commissuras rimarum nocti' nigrore.

Nonius: *Minutim* pro minutè.

* Scal. *Sanni sole mihi in magno mærore, mutaque, Tristitiâ in summâ, creperâ in re inuentu' salutis.*
f. *Sanè tu solus magno in mærore meque*
* *tu salute,*

6. * *Sanute soli mihi in magno mærore*
Tristitia in summa, creperaq́ inuentu' † *salutis.*

Nonius: *Crepera* res propriè dicitur dubia.

7. ——— *Hic solus vigilauit opinor*
Et cùm id mi visus facere est tum retia nexit.

Priscianus lib. 1. & lib. 1x. A *Necto*, *nexui* protulerunt plerique. Quidam tamen etiam *Nexi*, *Necto*, *nexi*, dicentes; & *nexus*, vt flecto, flexi, & flexus.

* Scal. *Consilium facsint placeat, tu impune superis?*

8. ——— *& Diuos thure precemur*
* *Consilium, fas si placet, tune impunè superbis.*

Nonius: *Lupari* vt scortari vel prostitui.

* Ita dispono versus hos. Ios. Mercer. *Verum vnum cecidisse tamen senē Tiresiam Æqualem constat* ἀρχ. pro seni Tiresiæ.

9. ——— * *Cecidisse senem veterum tamen vnum*
Tiresiam æqualem constat. ———

Nonius: Æquales sunt similes & ex æquo.

* al. *Spectes*

10. *Nec designati rostrum Pratori, pedesq́*
* *Spectet* ———

Nonius: *Rostrum* hominis dici non debere consuetudo præsumpsit.

* al. *Leuin'*
f. *Pauper ait leuius*, Gifanius. *Leuiu' pauperem ait se ingentia m. f.*

11. * *Liuiu' pauperem ait se ingentia munera fungi.*

Nonius: Accusatiuus positus pro ablatiuo.

12. *Lippus edendâ acri assiduo ceparin' cæpâ.*

Nonius: *Cæpe* fæminini generis. *Priscianus* lib. 6. Quamuis antiquissimi *Cepa* in a quoque singulari fæminino genere rectè protulisse inueniuntur; frequentior tamen vsus hoc *Cepe* protulit

13. *Intybu'*

13. *Intybu' preterea pedibus *perserpsit equinis.* * v. c. perserpsit f. proserpsit Scal. praeserpsit al. prasensus.

Nonius: *Intybus* generis masculini. *Charisius lib. 1. Intyba* neutro genere Virg. dixit — & amaris intyba fibris. & sic multi eruditorum; sed & masculino genere frequenter à veteribus dictum est. Nam Lucilius in quinto *deridens rusticam canam enumeratis multis herbis, Intybu' praeterea* &c.

14. *Flebile cape simul, lacrimosáq; ordine *talle.* *ita Scal. Had. Iun. *fella.*

Nonius: *Cape* generis neutri.

15. *Vrceus & geminâ longus mistarius ansâ.*

Nonius: *Mistarium* quo miscemus.

16. *Macte inquam virtute simulq; his versibus esto.*

Nonius: *Mactare*, magis augere.

17. *Deficit alma Ceres, nec plebes pane potitur.*

Priscianus. *Potior.*

18. *Lascinire pecus iussit rostriq; repandum.*

Nonius: *Pecus* non solum quadrupes animal, verum omnia animalia *pecudes* vocantur.

19. *Postquam praesidium castris educere *creuit.* *al. creuit

Nonius: *Cernere* rursum disponere.

20. *Maior erat natu; non omnia possumus omnes.*

Macrobius lib. 6. cap. 1. Saturn. ad illud Virg. Dicite Pierides, nō omnia possumus omnes.

21. *Custodem classis catapulta* instilat arissas.* *Ha. Iun. *hastile, sarissa.* *l. *vt sagitta.*

Nonius: Catapulta, iaculum celer * vel sagitra.

22. *Possit ne elabi, an porrò prodenda dies sit.*

Nonius: *Prodere*, differre vel excludere. *Donatus in Andr. Act. 11. Sc. 11 ad illud Terentij: Vt aliquot saltem nuptiis prodat dies*] *Prodat*, proferat, prolatet, differat. Lucil. in 5. An porro prodenda dies sit.

23. ** Scutam ligneolam cerebro† infixit.* *l. *scutamque cerebro Ligneolam infixit.* † Fr. D. *infixit.*

Priscianus lib. 3. Hoc *Scutum*, vel hæc *Scuta*, id est, forma rotunda *Scutula* & *Scutella.*

24. *——Interea stat sentibu' pectus.*

Nonius: *Stat* etiam plenum est dicitur. *A. Gellius lib. VIII. cap. IV.* Quid illud sit quod Virgilius, Cælum stare puluere, & quod Lucilius *pectus sentibus stare*, dixerit.

25. *—— Et cruribu' crura* Ita interpungo.
Dilaxat. ——

Porphyrion in Horat. Sat. 11. Lib. 1. ad illum versum: Hac vbi supposuit dextro corpus mihi laeuum.] Hoc est quod Lucilius ait in quinto: *Et cruribu' crura Dilaxat.*

 26 *Adi-*

25. *Adipatam pultem.*

Charisius lib. I. Similiter & opus piſtorium, quod adipe conficitur, omni genere dici poteſt, & hic *adipatus*, quo intelligitur panis aut aliud aliquid, & hæc *adipata*, hoc eſt, pars, & hoc *adipatum*, opus ſcilicet. Nam & Lucilius quinto, *Adipatam* dicit fœminino genere, ſed illi ſubiungit, *pultem*.

27. *Fiſcina fallaci cumulo.* ———

Seruius P. *Danielis.*

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO VI.

*

1. *Cui neque iumentum eſt, nec ſeruus, nec comes vllus,*
Bulgam, & quidquid habet nummorum, ſecum habet ipſe
Cum bulgâ cœnat, dormit, lauit: omnis in vnâ
Spes hominis bulgâ, hâc deuincta eſt cetera vita.

Nonius: *Bulga*, eſt folliculus omnis, quam & *crumenam* veteres appellarunt: & eſt ſacculus ad brachium pendens.

2. *Quem neque Lucanis oriundi montibu' tauri*
Ducere protelo validis ceruicibu' poſſent.

Nonius: *Protelare*, rurſus * adiuuare.

* Nic. Faber, *adiugare.*

3. * *Hic inquam rudet è roſtris atque* † *eiulitabit*
Concurſans * *vti arenarius clareq́; quiritans.*

* Turn. *Hac eadem*
† S al. *heiulitabit*, f. *hinnulitabit*,
* Turn. *velut arenarius*,

Nonius: *Quiritare* eſt clamare, tractum ab iis, qui Quirites inuocant. *Varro lib.* VI. *de Ling. Lat.* Multa ab animalium vocibus tranſlata in homines: partim quæ ſunt aperta, partim obſcura. Perſpicua, vt Lucilij, *Hac inquam rudet è roſtreis, atque hiunilitabat.*

4. ——— *Peccare impunè rati ſunt*
Poſſe, & nobilitate facul propellere iniquos.

Nonius: *Facul* pro faciliter. huic contrarium eſt difficulter.

5. ——— *Thaunomeno, inquit,* * *valua ſororem*
Lanificam dici ſiccam atque abſtemiam vbi audit.

* f. *balba*

Nonius: *Abſtemius*, qui vino abſtinet.

6. *Si hic veſtimenta eleuit luto, ab eo riſum magnum*
ad cachinnum imprudens ſubiicis.

f. *his veſtimenta luto ſi forte eleuit, ob id riſum magnum atq. cachinnum Subiicis imprudens.* —

Nonius: *Eleuit*, maculauit.

7. —* *Qui*

7. ——* *Qui te bonu' Iuppiter inquit*
Crasso Mutium quum cenabat dominum fortem.

Nonius: *Dominus* rursus appellatur conuiuij exhibitor. vnde & *Domini ad conuiuia.*

* Scal. — *qui te, bone Iuppiter, inquit, Mutinis, quum cenabit, dominum fore Crasso.* f. *Crasso Mutinum cenat dominum fortem.*

8. *Verum & mercaturæ omnes & * quæsticuli isti*
Intuti.——

Nonius: *Mercatura* fœminini generis habetur.

* Ita Scal.

9. *Nequitia occupat * os, petulantia, prodigitasq́.*

Nonius: *Prodigitas* dicta profusio.

* lego, *bos*

10. *Si nosti, non magnus homo est, nasutu', macellus.*

Nonius: *Macellum*, dictum pro macilentum, Lucilius probat.

11. * *Id solum aduersæ fortunæ, * reiq́ resistit.*

Nonius: *Ablatiuus* pro genitiuo.

* [illegible] *reque.*

12. *Hortare * illorum si possim capi sortiri*

Nonius: Genitiuus pro ablatiuo.

* Scal. *illorsum, si possim captus* [illegible]

13. *Tres à Deucalione grabati restibu' tenti.*

Nonius: *Tenta* dictum pro extensa.

14. * *Pluma atque amphitapæ, & si aliud quid delitiarum.*

Nonius: *Amphitapæ* vestes dicuntur vtrimque habentes villos.

* Fr. D. *Plume*

15. *Zonatim circa impluuium * cineraris cludebat.*

Nonius: *Zonatim* per gyrum.

* Scal. *cinerarii cludebat.* Lips. *cinerarius cludebat.* H. Iun. *cumerā* [illegible] *cludebat.*

16. *Hoc tu aptè, * credit quanquam latrina petisse.*

Nonius: *Latrina* genere fœmin. & est *lauatrina*, quod nunc balneū dicitur.

* f. *credis quemquam*

17. * *Pretium emit, qui vendit equum musimonem.*

Nonius: *Musimones* asini, muli, aut equi breues.

* lego, *Pradum*

18. * *Suam enim inuadere atque innubere censent.*

Nonius: *Innubere* positum pro transire, quod hæ, quæ nubunt, ad domos maritorum transeant.

* *Domum*, desiderari videtur.

19. ——*non te porrò procedere porcent.*

Nonius: *Porcere*, prohibere sæpius legimus.

20. ——*Saluere iubere.*

Nonius: *Iubere* est velle.

21. * Date bibere ab summo.

Donatus in Andr. Act. III. Sc. II. ad illa Ter. Quod iussi dare bibere.] Consuetudine

* f. *Dat*, vel, *Dant*

dine magis quàm ratione dixit, pro Date ei potionem. Lucil. in sexto, *Date bibere ab s.* Nam duo verba actiua nullam habent significationem sine nomine, aut pronomine; vt si dicas, Dic facere.

22. *Sardinensem terram.*

Porphyrion in Horat. lib. I. *Sat.* III. *ad illud: Sardus habebat Ille Tigellius hoc.*] Annotandum *Sardum* & *Sardinensem* dici posse. Nam Lucilius satyricus *Sardinensem* dixit in sexto Satyrarum: *Sardin. terram.*

QVÆ SVPERSVNT
EX SATYRARVM
LIBRO VII.

*

Ex emendatione Had. Iunij.

1. *Hanc vbi vult male habere, vlcisci pro scelere eius*
Testam sumit homo Samiam, sibiq; illicò telo
Præcidit caulem, testesq; vna amputat ambo.

Nonius: Saminm acutum vnde & *samiare* dicimus acuere, quod in Samo hoc genus artis polleat.

2. *Dixi, ad principium venio, vetulam atque virosam*
Vxorem cadam potius, quàm castrem ego met me.

Nonius: Virosæ mulieres, dicuntur virorum appetentes.

3. *Qui te diligit, ætati facieq; tuæ se*
Fautorem ostendat, fore amicum polliceatur.

A. Gellius lib. IX. *cap.* XIV. In casu autem dandi, qui purissimè locuti sunt, non *faciei*, vti nunc dicitur, sed *facie* dixerunt.

* f. *Altis frontibus*

4. *Aptari caput, atque comas fluitare capronas*
* *Altas, frontibus immissas, vt mos fuit illis.*

Nonius: Caprona dicũtur comæ, quę ante frontẽ sunt, quasi à capite pronæ.

5. ——— *Seruorum est festu' dies hic,*
Quem planè Hexametro versu non dicere possis.

Porphyrion in Horat. Sat. V. *lib.* I. *ad illum versum: Mansuri oppidulo, quod versu dicere non est.*] Equotutium significat, cuius nomen Hexametro versu complecti non potest. hoc autem exemplo Lucilij, nam in Satyra VII. sic ait, *Seruorum est festu' dies.* &c.

* v. c. *Sador, subellor,* Scal. *Scabor, Subsellor,* Had. Iun. *Sudor, Subbellor,*

6. * *Rador, subuellor, desquamor, pumicor, ornor,*
Expilor, pingor. ———

Nonius: Desquamat, squamis exspoliat.

* Scal. *Huccine vnquam Hyacintho hominem Cortinipotentis.* † Gifanii. *Delitiis contendi.*

7. * *Hunccine ego vnquam Hyacintho hominem Cortinipotentis*
† *Delitiis contendi.* ———

Nonius: Contendere significat comparare.

8. *Quinque*

8. *Quinque hastæ, aureolo cinctu rorarius* * *velox.* *Had. Iun. velox

Nonius: *Rorarij* appellantur milites, qui antè, quàm congressæ essent acies, primo non multis iaculis inibant prælium: tractum quod ante maximas pluuias cælum rorare incipiat.

9. *Primum fulgit, uti caldum ex fornacibu' ferrum.*

Nonius: *Fulgit* pro fulget.

10. *Simauit taxim ad nares, delphinus vt olim.*

Nonius: *Simat*, deprimit.

11. *Hunc molere, illam autem vt frumentum vannere cunnis.*

Nonius: *Euannetur* dictum est ventiletur, vel moueatur, à *vanno* in qua legumina ventilantur.

12. *Aetatem & faciem, vt saga & bona conciliatrix.*

Nonius: *Saga* mulieres dicuntur fæminæ ad libidinem virorum indagatrices. vnde & *sagaces* canes dicuntur ferarum vel animalium quæsitores.

13. *Phryne nobilis illa vbi amatorem improbius quem.*

Nonius: *Nobilis* dicitur est notus.

14. *Ne auriculam obsidat caries, ne vermiculiq́.*

Nonius: *Caries* est vetustas, vel putrilago.

15. *Queis oculi non sunt, neque nasum,* * *& qualia sunt.* *Scal. æqualia sunto. f. & qualia nobis. al. & cilia fronte. f. aut cilia fronte

Nonius: *Nasum* genere neutro.

16. *Tristes, difficiles sumu', fastidimu' bonorum*

Nonius: Genitiuus casus positus pro accusatiuo.

17. * *Solam auram aduersam segetem immutasse, statumq́.* *al. Solem,

Nonius: *Segetem* etiam ipsam terram dicimus.

18. *Caldissima, ac bene plena iam* * *solorum, atque anseri' collus.* *f. solocum, vel. olerum.

Nonius: *Collus* masculini generis.

19. —— * *Rate ad catulos accedere inultum.* *f. Rao

Nonius: *Catuli* non solùm canum diminutiuè, verum omnium animalium appellantur.

20. *Muginamur, molimur,* * *subducimur.* *v. c. seducimur, Fr. D. subducimus

Nonius: *Muginari* murmurare. *Idem*: *Moliri*, retinere morari, ac repigrare.

21. *Eodem* * *pactolo gannis.* *f. pacto oggannis.

Nonius: Etiam humanam vocem nonnulli *gannitum* vocauerunt.

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO VIII.

*

1. *Gallinaceu' quum victor se gallus honeste*
Sustulit in digitos, primoresq; erigit vngues.

Nonius: Priores & Primores hanc habent diuersitatem. Priores enim comparatiui sunt gradus: Primores summæ quæque res.

Ita versus hos restituo. *f. Figens.

2. *Cum poclo bibo eodem, amplector, labra labellis*
Fingens compono, hoc est, cum ψωλοκοπεῦμαι.

Nonius: Fingere est iungere. Idem: Componere est coniungere.

*Ex emendat. Had. Iunij. f. Verum flumine vti,

3. * *Verum flumen vti, atque ipso diuortio aquarum*
Ilignis pedibus cercurum concinit æquis.

Nonius: Cercurus nauis est Asiana prægrandis.

*lego, pede quod pernix, quod p. p. Yuo Villiom. pernex, plane quod pectore, puro Q. p. s.

4. —— *Quod gracila est, *pernix, quod pectore puro,*
Quod puero similis ——

Nonius: Gracila est pro gracilis.

5. *Quarum & abundemus rerum, & quarum indigeamus.*

Nonius: Genitiuus positus pro ablatiuo.

* ita lego.

6. * *Tum compone latus lateri, & cum pectore pectus.*

Nonius: Componere coniungere.

7. *Si omne iter euadit, stadiumq; accliue tolutim.*

Nonius: Tolutim dicitur quasi volutim & volubiliter.

8. *Sallere muranas, mercem in frigdaria ferre.*

Priscianus lib. x. Sallere non à salio sed Sallo.

*Scal. parectati

9. *Inde * parectato chlamides, ac barbula prima.*

Nonius: Parectati hi, qui de pueritia veniunt ad pubertatem, à Græco vocabulum sumptum.

10. *Hiberam insulam fomento omnicolore colustra.*

Nonius: Colustra lac nouum in mammis.

*l. Guill. appositum postico, sella, culina.

11. *Pistrinum * appositum, posticum, sella, culina.*

Nonius: Posticum neutro genere.

12. *A laeuâ lacrymas mutoni absterget amica.*

Porphyrion in Hor. lib. 1. Sat. 11. ad illa: Huic si mutonis verbis mala tanta videntis.]

Mutonem

Mutonem pro virili membro dixit Lucilium imitatus. illc enim in VIII. Satyrarum sic ait: *A lena lacrymas &c.*

13. * *Intu' verò modo stet rectus † subtegmine panus.*
Priscianus lib. III. *Panus* à quo panula, vel panicula. *Charisius* lib. I. Paniculæ ἀφ' ὑφάντων *panus* est. *Nonius*: *Panus* tramæ inuolucrum, quem diminutiue panulam Lucilius lib. IX. — *foris* * *subtegminis panni est.*

* *i. Intus ero*
† *al. subtemini panus. al. subtegminis panus est.*
* *f. subtegmine panu' st.*

14. * *Hic est Macedo † si agron longiu' flaccet.*
Nonius: *Flaccet*, languet, deficit.

*. Scal. *Hic est macredo, si lorum l. f.*
† v. c. *fragrion*

15. * *Anicula aspera atque præcox est fuga.*
Nonius: *Præcox* & Præcoqua, quod est immatura.

* v. c. *Amicula*, f. *Anicula*

16. —— * *gigeriæ sunt*
Siue adeo † hepatia ——
Nonius: *Gigeria* intestina gallinarum * cum his & ita cocta.

* ita Scal.
† f. *ifitia*
* *f. cum isitiis cocta.*

17. *Lentet opus.*
Priscianus lib. VIII. Nam à *Lenteo lentesco* deriuatur, quum à dureo duresco, & à vireo viresco. Lucilius tamen in VIII. *lentet opus* protulit.

18. *Vinibua*
Nonius: * *Buas* potionem positam paruulorum. Lùcilius libro VIII cum vinolentas † diceret *Vinibuas* designauit.

* N. Fab. *Buas potionem vocitant paruuli.*
† Scal. *designaret vinibuas dixit.*

QVÆ SVPERSVNT
EX SATYRARVM
LIBRO IX.

*

Isidorus: *Orthographiam, id est, scripturam rectam contra imperitiam librariorum Lucilius Poëta primum scripsit.* *Terent. Scaurus*: *Lucilius in* IX. *Satyrarum de Orthographia præcipiens.* *Velius Longus*: *Lucilius in* IX. *de literis disputat.*

Porphyrion lib. I. *Sat.* X. *ad illa Horatij*: *Nil comis Tragici mutat Lucilius Acci? Non ridet versus Enni grauitate minores?*] Comis Lucilius propter vrbanitatem dicitur, & mutat pro eo quod emendat positum est. Facit autem Lucilius hoc cum alias, tum vel in tertio libro, & nono & decimo.

*

1. A *primum est, hinc incipiam, & quæ nomina ab hoc sunt.*
A, *primum* * *longa & breui' syllaba: nos tamen vnum*
*Hoc faciemus, & vno eôdem, vt * diximu', pacto*
Scribemus PACEM, PLACIDE, IANVM, ARIDVM, ACETVM,
Ἄρες Ἄρες *Græci vt faciunt.* ——

* Scal. *longibreui'*
* al. *dicimu'*

Q. *Terentius Scaurus de Orthographia*: Singulares vocales & produci & corripi possunt; vnde etiam Lucilius *in* IX. *Satyrarum de Orthographia præcipiens*, ait: *A primum est &c.*

Ita emendo ac distinguo.

2. *At non multum abit hoc cacosyntheton, atque caninâ*
Si linguâ dico, nihil AR *me; nomen hoc illi est.*

Velius Longus de Orthographia: Inuenti sunt tamen, qui & sine vocali putent posse syllabam fieri. nam animaduertimus apud Comicos, S, & T, pariter scriptas literas, vt apud Terent in Phorm. Non is obsecro es, quem semper te esse dictitasti? CH. st. SO. Quid has metuis fores? hoc S & T pariter renuntiant silentium. sed scilicet si hoc sectentur, possent etiam plerasque cõsonantes & omnes semiuocales prò syllabis ponere. Nã apud Lucilium *in* IX. (*in quo de literis disputat*) omnes vices syllabarum implent, quum dicit: *A re non multum abest* &c.

3. *Quintilianus lib.* I. *cap.* XIII. Al syllabam, cuius secundam nunc E literam ponimus, variè per A & I efferebant, quidam semper, vt Græci, quidam singulariter tantum, quum in datiuum vel genitiuum casum incidisset. Vnde, *Pictai vestis*, & *Aulai*, Virgilius amantissimus vetustatis carminibus inseruit. In iisdem plurali numero E vtebantur, hi Sillæ, Galbæ. *Est in hac quoque parte Lucilij preceptum*, quod, quia pluribus explicatur versibus, si quis parum credat, apud ipsum in IX. requirat.

* lego, *vtque*
*lego *an C.*

4. ——**atque* ACCVRRERE *scribas*
D ne, **an T, non est quod quæras atque labores.*

Velius Longus de Orthogr. Videmus autem prope in omnibus verbis quæ à P literâ incipiant, hanc præpositionem cogi vt B literâ omissâ P geminent, vt ab eo quod est paret, apparet; & in eo quod est ponit opponit; & in pungit oppungit: sic in his partibus orationis, quæ incipiunt à C litera, non facile potest hæc præpositione admota sonare D litera. hæc similiter litera geminatur, in eo quod est *Capio, accipio*: itaque Lucilius: — *atque accurrere scribas* D *ne, an* T *&c.*

5. ABBIRE *multum est D sine, an B habet.* ——

Velius Longus: Abbire etiam quidam geminata B maluerunt & dicere & scribere, vt intermissa D. & in hoc nullam differentiam putat esse Lucilius, qui ait: *Abbire multum est* &c.

Ex restitutione Scalig.

6. *Iam* PVEREI *venere: E postremum facito, atque I*
Vt plures puerei fiant. I si facis solum
PVPILLI, PVERI, LVCEILI: *hoc vniu' fiet.*
Hoc ILLI *factum est vni: tenue hoc facies I.*
Hæc ILLEI *fecère: addes E, vt pinguiu' fiat.*
MEILE *hominũ, duo* MEILLIA, *item huic vtroq. opu'*, MEILES,
MEILITIAM. *tenues I,* PILAM *quâ ludimu'.* PILVM
Quo pinso, tenues I. plura hæc feceri', PEILA
Quæ iacimus, addes E, PEILA, *vt pleniu' fiat.*
MENDACEI FVREIQVE *addes E, quum dare* FVREI
Insseris ——

Quintilianus lib. I. *cap.* VII. Diutiùs durauit vt E, I iungendis eâdem ratione

ratione quâ Græci ei vterentur, ea casibus numerisque discreta est, vt Lucilius præcipit: *Iam puerei venere: E postremum facito atque I, Vt puerei plures fiant.* ac deinceps idem: *Mendacei furesq; addes E &c.* quod quidem cum superuacuum est, quia I tam longæ quam breuis naturam habet: tum incommodum aliquando. Nam in iis quæ proximam ab vltimâ literam E habebunt, & I longâ terminabuntur, illam rationem sequentes, vtemur E geminâ, qualia sunt hæc *aureei, argenteei* & similia. idq. iis præcipuè qui ad lectionem instituentur, etiā impedimento erit. *Velius Longus de orthographia:* Quæritur etiam an per E & I quædam debeant scribi secundum consuetudinē Græcā. nonnulli enim ea, quæ producerētur, sic scripserunt. Alij contenti fuerunt huic productioni I longam aut notā dedisse. Alij vero, quorum est itē Lucilius, variè scriptitauerunt: siquidē in his quæ producerentur; alia per I longam; alia per E & I notauerunt, videlicet, vt differentiā quādam separantes: vt quum diceremus *virei*, si essent plures, per E & I scriberemus; si verò esset vnus, *Viri*, per I notaremus. vt Lucilius in IX. *Iam puerei venere E postremum facito atque I. vt plures fiant: I, si facis solum pupilli pueri hoc vnius fiet. Item hoc illi factum est, vni tenue hoc facies I. Hæc illi fecere, adde E vt pinguius faciat.* Idemque *Pila, quibus milites vtuntur, per E & I scribenda existimat. at Pila in qua pinsatur per I.* hoc mihi videtur superuacaneæ esse obseruationis. Nam si omnino in scribendo discernenda casuum numerorumque ambiguitas, quid faciemus in his nominibus quorum scriptio discrimen non admittit? *Q. Terentius Scaurus de Orthographia:* Item quod Lucilius, vbi I. exile, est, per se iubet scribi; at vbi plenum est, præponendum esse E, I. credit, his versibus: *Mille hominum, duo millia. item huc E vtroque opu' mille &c.*

7. * *Quare seruandi numeri, & versus faciendi* — * ita ex V. C. emendo
NOS CÆLI, NVMERI, *numerum vt seruemu' modumq;.*
——*porro hoc si filiu'* LVCI
—— *ferit collum vt* CORNELI, CORNIFICI*j.*

Charisius lib. 1. Lucius, Æmilius & cætera nomina, quæ ante V habent I, duplici II genitiuos singulares finire debent, vt necesse sit aduersus obseruationem nominatiuo non minorem fieri genitiuum, idque Varro tradens adiecit Vocatiuum singularem quoque talium nominum per duplex II scribi debere, sed propter differentiam casuum corripi. Lucilius tamen & per vnum I in genitiuo scribi posse existimat: ait enim: *——seruandi numeri, & versus &c.* Nunquam enim hoc intulisset, nisi & Cælij & Numerij per II huius Numerij faciendum crederet. Denique & in libro * quarto sic ait: *Porro hoc si filiu' Luci &c.* — * leg. nono

8. *S nostrum & semi-Græce quod dicimu' Sigma*
Nil erroris habet. ——

Velius Longus: Sed scilicet si hoc sectentur, possent etiam plærasque consonantes, & omnes semiuocales pro syllabis ponere. nam apud Lucilium in IX. (in quo de literis disputat) omnes vicem syllabarum implent, cum dicit: *S nostrum & semi-Græcè &c.*

9. —— *L liciendo congeminat L.* — Ex emendat. Fr. Iunij

Velius Longus: Per præpositio omnibus integra præponitur, nisi eùm incidit in L literam ad finem consonantem, quam elegantis sermonis viri geminare magis voluerunt, quàm R literam exprimere, vt *Compellabor* malim dicere, quàm *compelabor*, nec aliter apud Lucilium legitur in præ-

positione PER: *Lliciendo* (quod est inducendo) *congeminat L. Pellicere* malunt, quam *perlicere.*

10. *Quid tibi ego ambages* AMBIVI *scribere coner.*

Varro de Ling. Lat. lib. VI. Profectum à verbo *Ambio*, quod est in *ambitu* & *ambitioso.*

11. *Vt perhibetur* INERS, *ars in quo non est vlla.*

Seruius in IV. *Georgic. Virg. Iners* ponitur & pro eo qui sine arte sit. *Iunius Philargyr. ibidem.*

*Ita hos versus ex v. c. restituimus.

12. * *Nam velut* INTRO *aliud longè esse atque* INTV' *videmus:*
Sic & APVD TE, *longe alid est, neque idem valet* AD TE:
INTRO NOS VOCAT AD SESE, TENET INTVS APVD SE.

Charisius lib. I. *Intro* est in locum, *Intus* in loco dicimus: vt etiam apud Græcos *ἴσω, ἄσω, καὶ ἴσωθεν.* ideoque Lucilius ait: *Nam velut Intro aliud* &c.

* Scal. *chenopodas vt, clinopodasque ly. chnósque Diximus σεμνῶς ante pedes lecti atque luc.*
† Turn. *Diximus σεμνῶς.* § *Diximus κοινῶς ἀντὶ pedes lecti atque l.*

13. *Porro* * CHENOPODAS, *sic* CLINOPODAS LYCHNOSQ́.
† *Diximu' σεμνῶς ante* PEDES LECTI *atque* LVCERNAS.

Macrobius Saturn. lib. VI. *cap.* IV. Inseruit operi suo Virgilius & Græca verba, sed non primus hoc ausus. Auctorum enim veterum audaciam secutus est. Dependent lychni laquearibus aureis.

14. FERVIT *aqua, &* FERVET; FERVIT NVNC FERVET AD ANNVM.

Quintilianus lib. I. *cap.* X. At quæ O solam habent, dummodo per eandem literam in infinito exeant, breuia fiunt. Lego, Dico, Curro; legere, dicere, currere. Etiamsi est apud Lucilium: *Feruit aqua & feruet* &c. Sed pace dicere hominis eruditissimi liceat, si *Feruit* putat ille simile Currit & Legit, *Feruo* dicetur, vt Curro & Lego, quod nobis inauditum est. Sed non est hæc vera comparatio: nam *Feruit* illi est simile Seruit: quam proportionem sequenti dicere necesse est *Feruire*, vt Seruire. *Probus de Verbo*: Interdum tamen in secunda coniugatione penultima syllaba corripitur, vt: Feruere Leucatem, &: — Cum littora feruere latè. Sed in hoc verbo rectè corripitur, quoniam antiqui tertiam coniugationem magis, quam secundam esse voluerunt, vt Lucilius: — *feruit nunc, feruet ad annum.* *Nonius: Feruit* pro feruet. *Priscianus lib.* IX. Etiam *feruit inuenitur.*

*ita lego.

15. *Feruere ne longum verò hoc* * *lectoribu' tradam.*

Nonius: Ab eo quod est *feruit* breuiato accentu *feruere* facit.

Ita vnâ serie hos versus legendos puto.

16. *Nunc hæc quid valeat, quidve huic intersiet illud*
Cognosces: primum hoc quod dicimus esse Poëma,
Cuiusuis operis pars est non magna, Poëma;
Pars est parua Poëma, proinde vt epistola quæuis:
Illa Poësis opus totum, vt tota Ilias, vna
Est θέσις, Annalesq́ Enni, atque istoc opus vnum,
Est maius multo, quàm quod dixi antè Poëma.

Qui-

Quapropter dico, nemo qui culpat Homerum
* *Perpetuò culpat, neque, quod dixi antè, Poësin*
* *Versum vnum culpat, verum enthymema malignum.*

Nonius: *Poësis*, & *Poëma* hanc habent distantiam. *Poesis* est textus scriptorum. *Poëma* inuentio parua, quæ paucis verbis expeditur.

* f. *Perpetuum*
* f. *Totum uno in versu, vel in enthymemate culpat.*

17. *Quod deformi senex,* * *ac pedidus, ac podagrosus,*
Quod mancus, * *miser, exilis,* † *ramice magno.*

Nonius: *Ramices* dicuntur pulmones, vel herniæ.

* ita Scal. al. *ac peraitus*, al. *arthriticus.*
* f. *miserique exilis*
† Had Iun. *cum ramice magno.*

18. * *Arripio rostrum,* † *labiasque huius Zephiri atque im*
Percutio, denteisque aduersos * *excutio omnes.*

Nonius: *Rostrum* hominis dici.

* ita v.c. Had Iun. *Arripio & rostrum labiaque huic Zopyrioni.*
† f. *labia atque os Zopyrioni.*
* al. *discutio*

19. † *Nam laterem qui ducit, habet nihil amplius vnquam,*
Quam commune lutum è paleis, cænumque * *acerosum.*

Nonius: *Acerosum*, & *Aceratum* vtrumque noue positum, sed distante proprietate signatum. *Acerosum* namque panem farre minus purgato, nec sordibus à candido separato dicendum veteres putauerunt. *Aceratum* verò est lutum paleis mistum, vt laterarij vsus est.

† ita Had. Iun. ex v. c.
* Fr. D. *aceratum.*

20. *Si nihil ad faciem,* * *& solum lupa, prostibulumque*
Nummi opus atque assis. ———

Nonius: Genitiuus positus pro ablatiuo.

* ita Lipsius.

21. ——— *Quid ego si cerno ostrea* ———
* *Cognorim fluuium, limum ac cænum sapere ipsum?*

Nonius: *Ostrea* generis neutri.

* lego. *Non norim*

22. *Frumentarius est, modium hic secum atque rutellum*
Vnà adfert ———

Nonius: *Rutrum* dictum à radendo.

23. ——— *Labora*
Discere, ne te res ipsa, ac ratio ipsa refellat.

Nonius: *Discere* est ignotam rem meditando assequi.

' Ita leg.

24. *Rugosi passique senes eadem omnia quærunt.*

Nonius: *Passum*, est propriè rugosum vel siccum.

25. *Tu milli nummûm potes vno quærere centum.*

A. Gellius lib. I. cap. XVI. *Vno milli nummûm*, pro vnis mille nummis: aperteque ostendit *Mille* & vocabulum esse & singulari numero dici, eiusque pluratiuum esse *millia*, & casum etiam capere ablatiuum; neque cæteros casus requiri oportere, quum sint alia plæraque vocabula, quæ in singulos tantum casus, quædam etiam, quæ in nullum declinentur. *Macrobius lib. I. cap. V. Saturn.*

26. *Sca-*

26. *Scaberat vt porcus* * *contritis arbore costis.*

* Scal. detritu

Priscianus lib. 10. *Scabo scabi.*

27. *Hinc ancilia, ab hoc apices, capidasq́; repertas.*

*Priscianus lib.*VI. *Capis capidis*, vnde diminutiuum *Capidula* vasis genus Pontificale. Lucilius lib. IX. *Hinc ancilia, ab h. a. capidasq́; r.* Et vide quod magis Græcum esse ostenditur, quum in *as* protulit accusatiuum pluralem.

28. *Præsul* * *vt amptruat, inde & volgu' redamptruat olli*

* Ita Scal. P. Mer. ut amtruet hinc, & volgu' redamtruet inde.

Festus: *Redamptruare* dicitur in Saliorum exultationibus, cum *Præsul amptruauit*, quod est, motus edidit, & referuntur inuicem iidem motus. *Nonius*: † Redautruare, redire.

† P. Mer. Redamtruare, resilire.

29. —— *Ipsa sibi se corio omnia lora.*

Charisius lib. 1. *Lora* correptâ primâ syllabâ, & fæminino genere dicenda est; productâ autem neutraliter è corio vincula vt & Lucilius in IX. —*Ipsa sibi se* &c.

30. *Vt discrepat hac quem rapuit Apollo fiat ergo.*

Porphyrion lib. 1. *Sat.* IX. ad illud Horatij. *sic me seruauit Apollo.*] Hoc de sensu Homerico sumsit, τὸν δ' ἐξήρπαξεν Ἀπόλλων. quem & Lucilius in IX. Satyr. representauit, sic dicens: *Vt discrepat hac &c.* significat sic liberatum se ac recreatum dum illum molestum aduersarius suus rapit, Apollinē imitatus.

QVÆ SVPERSVNT
EX SATYRARVM
LIBRO X.

*

Veteres Glossæ in vita A. Persii: Sed mox vt à scholâ & magistris diuerterat, lecto libro Lucilij decimo, vehementer Satyras componere studuit, cuius libri principium imitatus est, sibi primò, mox omnibus detrectatis, cum tantâ recentium Poëtarum & Oratorum insectatione, vt etiam Neronem culpauerit.

Porphyrion lib. 1. *Sat.* X. *ad illa Hor. Nil comis Tragici mutat Lucilius Acci? Non rides versus Enni grauitate minores?*] Comis Lucilius propter vrbanitatem dicitur, & mutat pro eo quod emendat positum est. Facit autem Lucilius hoc cum alias, tum vel in tertio libro & nono & decimo.

*

1. ——— * *honorum est*
Iudicium * *crassis, vt nos* † *describimus antè.*
Hoc est quid sumam, quid non, in quoque locemus.

* i. bonorum
* f. Crassus
† l. descripsimus

Nonius: Sumere etiam significat eligere.

2. *Pone*

2. *Pone * paludatus stabat rorariu' velox.* (* Fr. D. paludatum)

Nonius: Rorarij appellantur milites, qui antequam congressæ essent acies, primò non multis iaculis inibant prælium: tractum quod ante maximas pugnas cælum rorare incipiat.

3. *Quamuis desubitò trinis deducere scalis.*

Nonius: *Desubito*, pro subito.

4. ** Tonsillas quoque prævalidis in funibus aptas.* (* ita Had. Iun. al. *Conjectas*)

Nonius: *Aptum*, connexum & colligatum significat.

5. *Fluctibus à ventisq. aduersis firmiter essent.*

Nonius: *Firmiter* pro * firmè. (* i. *firmæ*. f. *valentes*.)

6. ** Languor & oppressit, pigror, torporq. quietis.* (* f. *Languor ei obrepsit que pigror*. P. Merul. *Languor cum oppressit, p. t. q. quietem.*)

Nonius: *Pigror* generis masculini.

7. ** Næ in arce bouem discerpsi magnificè, inquit.* (* MS. C. *Na quem in arce bouem discerpsi magnificè inquit*. S. al. *Na, mi Marce*, f. *Na poi in arce*)

Donatus in Andr. Act. II. Sc. 1. ad illud Ter. Næ iste haud mecum sentit.] Næ valdè, aut (vt quidam volunt) o quàm. Lucil. in x. *Næ in arce* &c.

8. *Improbu', confidens, malus & nequam videatur*

Nonius: *Confidentia* rursum temeritas audacia.

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO XI.

*

1. *Quintus Opimius ille Iugurthini pater huius,*
Et formosus homo fuit, & famosus, vtrumque
*Primò adolescens, posteriùs * directiu' sese.* (* Had. Iun. *dat rectiu'*)

Nonius: *Famosum*, infamem.

2. *Cassiu' Caius hic operariu', quem * Cephalonem*
*Dicimu' sectorem, * Furiumq., hunc Tulliu' quidam*
*Iudex heredem * facit, & damnati alij omnes.*
(* v. c. *cephalonem*) (* Scal. *furémque*) (* Scal. *facit. at damnati*)

Nonius: *Damnare*, est exhæredare.

3. *Luciu' Cotta senex Crassi pater huiu' * Panæti*
Magnus trico fuit nummariu', soluere nulli
Lentus. ——— (* Had. Iun. *puræ lu*. Mur. *peraeer*.)

Nonius: *Tricones* morosi & ad reddendum duri. *Idem:* *Lentum*, facile.

*lego, spurcus est ore. 4. *Prætor noster adhuc quàm* spurcu' st ore, quod omnes
Extra castra, vt stercu', foras eiecit ad vnum.

Nonius: Spurcum, etiam fœtidum.

5. *Scipiadæ magno improbus obiiciebat Asellus,*
Lustrum, illo Censôre, malum infelixq́ fuisse.

A. Gellius lib. IV. cap. XVII. Obiiciebat, O litera producta multos legere audio; idq́ue eò facere dicunt, vt ratio numeri salua sit.

6. *——— & iam*
Coniicere in versus dictum Præconî volebam
Granî. ———

A. Gellius lib. IV. cap. XVII. statim post præcedentia verba: Idem infra, & iam Coniicere &c. In hoc quoque prima verbi præpositio ob eandem causam producitur.

7. *Conuentus pulcer, braca, saga, fulgêre torques*
* I. Guill. Mansi. * *Magni. ———*

Nonius: Fulgere pro fulgêre. Idem: Torquês gen. mascul.

Ita cum Had. Iunio lego. 8. *——— Viamq́;*
Sternendam & iaciendum huc aggerem, & id genu' rudus.

Nonius: Rudus, stercus quod raditur.

*Palm. Annos hic terrá iam plures miles hyberá
† lego, & ara
9. * *Annos hic errat iam plures miles † hyberna*
Nobiscum meret. ———

Nonius: Meret, militat.

10. *Inde venit Romam tener ipse etiam atque puellus.*

Priscianus lib. VI. Non est tamen ignorandum, quod etiam hic Puer, hic & hæc Puer, vetustissimi protulisse inueniuntur, & Puellus & Puella.

11. *Nec mihi amatore hoc opu', nec tricone vadato.*

Nonius: Trica sunt impedimenta & implicationes, & intricare, impedire, morari: dictæ quasi tericæ; quod pullos gallinaceos inuoluant & impediant capilli pedibus implicati.

* v. c. inquam. 12. *Non laudare hominem quenquam; neque mu facere* vnquam*

Charisius lib. II. Mu facere, pro mutire.

* Scal. Hunc strigosu'. 1. Hic tricosu'
13. * *Hic strigosu', bouinatorq́;, ore improbu' duro.*

A. Gellius lib. XI. cap. VII. Tergiuersatorem, bouinatorem dicit. Nonius: Bouinatores, quos nunc malitiosos & tergiuersatores dicimus.

f. *Crissabit que, vt si 14. * *Crissauit, vt si frumentum clunibu' vannat.*

Nonius: Euannetur dictum est ventiletur, vel moueatur, à vanno, in qua legumina ventilantur.

15. *Hîc*

15. *Hic vbi consessum, pellesq́ vt in ordine tenta.*

Nonius: *Tenta*, dictum pro extensa.

16. *Qui* * *in latrina lacuq́.* — *f. in latrinaque lacuque est.*

Nonius: *Latrina* genere fœminino, & est *lauatrina*, quod nunc balneum dicitur.

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO XII.

*

1. *Huic homini Quæstore aliquo esse opus atque chorago,*
Publicitus qui * *mi atque* † *Episco præbeat aurum.* — * Had. Iun. *mihi qui atque Cyrisco*, vel, *Vopisco*. † I. Guill. *è fisco præbeat aurum.*

Nonius: *Publicitus*, pro publicè.

2. *Hunc iuga mulorum protelo ducere centum*
Non possunt.———

Nonius: *Protelare* rursus, * adiuuare. — *N. Fab. *adiugare.*

3. *Firmiter hoc,* * *pariterq́ tuo sit pectore fixum.* — *I. Guill. *probtérque.* malim, *patris atque tuo.*

Nonius: *Firmiter* pro firmè.

4. *Insignis varis* * *est cruribus atque petilis.* — *Scal. *&*

Nonius: *Petilum* tenue & exile.

5. *Quibus* * *fructibus me decollaui.* — * *f. me fructibus decoll.*

Diomedes lib. I. *Decollo, decollaui*: hoc verbũ apud veteres decipio significat.

6. *Assensus sum homini.*

Priscianus lib. VIII. *Sentio* neutrum: ex eo *Assentio* & *Assentior* & *Dissentio* & *Dissentior*, in vnâ eâdemq́ue inueniuntur significatione.

7. *Diomedes lib.* III. Alij à vino Tragœdiam dictam arbitrantur propterea, quòd olim dictabatur τρύξ, à quo τρύγητος hodieque vindemia est, *quia Liberalibus apud Atticos die festo Liberi patris vinum cantoribus pro corollario dabatur*, cuius rei testis est Lucilius in duodecimo.

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO XIII.

*

1. *Si forte omnino, ac fortuna vincere bello:*
*Si forte ac temerè omnino, * quid cursum ad honorem.*

* f. sit, vel, qui' id pro quis. vel temerè, ad summum fit cursus honorem.

Nonius: Fors & Fortuna hoc distant. Fors est casus temporalis; Fortuna dea.

2. *Cui parilem fortuna locum, fatumq́ tulit fors.*

Nonius ibidem.

3. *His itidem in cœnâ * dabis ostrea millibu' nummûm*
Empta. ——

* al. dabu ostrea mille Nummus empta.

Nonius: Ostrea generis neutri.

4. *Acribus inter sese armis confligere cernit.*

Nonius: Cernere rursum disponere.

5. *Primùm dominia atque sodalitia omnia * tolluntur.*

* al. tollantur.

Nonius: Dominus appellatur conuiuij exhibitor: vnde & Dominia conuiuia.

6. *Adde Syracusis * sola, pasceolum, alutam.*

* f. Sola, pasceolos, vel, pasceolumq. & alutam.

Nonius: Pasceolus ex aluta sacculus.

7. ——*Vnu' modo, de multis qui ingenio sit.*

Nonius: Veterum memorabilis scientia paucorum numerum pro bonis ponebat; Multos contra malos appellabat.

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO XIV.

*

1. *Id ne * ægri est magis, an quòd pane & viscere priuo*
Quod viscus dederas tumidum, hoc in viscera largi.

* lego, ægri est, s. tibi.

Nonius: Viscus, positum pro viscere. Idem: Largi, pro largire.

2. *Quin potius vitam degas sedatu' quietam,*
Quam tu antiquiu', quam facere hoc, fecisse videris.

Nonius: Antiquus & Antiquior, vt gradu, ita & intellectu distant. Nam Antiquum significat vetus: Antiquior melior.

3. *Publiu'*

3. *Publiu, Pauu' mihi Tuditanus Quæstor Iberá*
In terrá fuit lucifugus nebulo, id genu' ſanè.

Nonius: *Nebulones*, & Tenebriones dicti ſunt, quia mendaciis & aſtutiis ſuis nebulam quandam & tenebras obiiciant: aut quibus ad fugam fugitiuis & furta, hæc erant accommodata & vtilia.

4. *Naumachiam licet hæc, inquam, alueolumq́, putare, &*
*Calces: delectes te, hilo non rectiu' * viuas.* * MS. C. viues.

Priſcianus lib. VI. *Hilum* pro vllum vetuſtiſſimi proferebant.

5. * *Nam paucis male, ſed ſapientibus eſſe probatum*
H πᾶσιν πολλοῖσι καταφθιμένοισιν ἀνδράσιν.

N. Fab. Nam paucis male est, & Sapientibus e. p. [or] l. Paucis malle ac ſe ſap. vel, malle ac ſapientibus eſſ probatus. l. pſ Me paucis male ac sapientib. e p. ? nunc

Nonius: Veterum memorabilis ſcientia *Paucorum* numerum pro bonis ponebat; *Multos* contra Malos appellabat.

6. *Si mihi † non Prætor ſiet additus; atque agitet me,*
Non malè ſic ille, vt dico, me extenderat vnus.*

†. extenderet, vel, extenderis.

Macrobius lib. VI. cap. IV. Saturnal. ad illud Virg. lib. IV. Æneid. —nec Teucris addita Iuno Vſquam aberit.] id eſt, affixa, & per hoc infeſta: hoc iam dixerât Lucilius in libro XIV. his verſibus: *Si mihi non Prætor &c.* *Seruius in eundem Virg. locum:* *Addita*, id eſt, inimica. eſt autem verbum Lucilij & antiquorum.

7. *Nam Vetus ille Cato dignum quemcunque laceſſim*
Appellare, quòd ipſe ſibi non conſcius eſſet.

Ita purgo & diſpono hos verſus.

Priſcianus lib. X. *Laceſſo laceſſiui*, ſic Probus,& videtur mihi melius dicere *Laceſſiui*, quàm *Laceſſi*. Participium enim paſſiuum *Laceſſitus*. Caper tamen *Laceſſi* dicit eſſe, vt Faceſſi, & profert exemplum Lucilij quo vſus eſt in XIV. *Nam Vetus ille Cato laceſſiſſe appellari, quod conſcius ipſe non erat ſibi.*

8. *Ad Regem legatu' * Rhodum, Ecbatanam,ac Babilonem*
Ibo, cercurum ſumam. ———

* v. c. Rhodum & batbanam.

Nonius: *Cercurus*, nauis eſt Aſiana prægrandis.

9. ——— *Nam ſumptibu' magnis*
* *Et ſtructam ampliter, atque cùm accumbimu' menſam.*

Nonius: *Ampliter.* *Priſcianus lib. XV.* *Ampliter* pro amplè.

* lego, *Ampliter exſtructam ſimul atq. accumbimu' menſam.* Had. Iun. *Exſtructam ampliter, ad quam nunc accumb.*

10. † *Idem epulo cibus, atque * epulæ Iouis omnipotentis.*

† al. *Inde. ſ. Inde epulo cibus atque epula Iouis.* vel, *Inde epulo cibus atque epulum Iouis omn.*

Nonius: *Epulum* generis neutri eſt. Fæminini Lucilius Satyr. lib. XIV. *Idem epulo cibus, atque epulatio Iouis omnipotentis.* Qui verſus vtrumq. deſignat.

* ita Lipſius

11. *Et non pauper vti Samio, curtoq́, catino.*
Nonius: *Samium*, eſt teſteum.

12. *Cœnam, inquit, nullam, neque Diuo * proſiciem vllam.*

* ita leg.

Nonius: *Proſecta* exta, quæ aris dantur ex fibris pecudum diſſecta, generis fæmin.

* f. commanducamur

13. *Quum illud quid faciat, * quod manducamur in ore.*

Nonius: *Manducatur*, pro manducat.

* f. Delectum

14. * *Dilectum video studiose vulgus habere.*

Nonius: Vulgus neutro genere solum dici putat Lucilius.

15. *Ipse equus non formosus, gradarius, optimus vector.*

Nonius: *Gradarius* est molli gradu, & sine * succussatura nitens.

* Had. Iun. succussatura.

16. *Quem metuas saepe, interdum quem vtare libenter.*

Nonius: Pro, quo vtare libenter.

† al. insuast.

17. *Puncto vna hora * * & qui quoque * inuasit.*

Donatus in Phorm. Terentij Act. I. Sc. IV. ad illud: Tum temporis punctum mihi ad hanc rem est.] *Punctum* pro momentum: vt Lucilius in decimoquarto: *Puncto vna hora* * &c.

* Scal. Caseus, alium, olus. f. Caseus allia mollibit vel, mollit. v. c. Caseus, ala, molu. i. allia olens, vel, salsa mola.

18. * *Caseus allia molliet.* ———

Charisius lib. I. Caseus masculini generis est.

19. *Macrosque palumbos.*

Nonius: Palumbi, masculine. *Charisius lib I. Palumbes* Virgilius fœminino genere dixit: Aëriæ quo concessere palumbes. item — raucæ tua cura palumbes. sed Lucilius XV. masculine, *macrosque palumbos*.

QVÆ SVPERSVNT
EX SATYRARVM
LIBRO XV.

*

* Frut. in Homeri versibus fata

1. *Multa homines portenta * in Homero versificata*
Monstra putant, quorum in primis Polyphemus ducentos
Cyclops longus pedes, & porro huic maius bacillum,
*Quàm malus * naui in corbitâ maximus vlla.*

* ita lego.

Nonius: *Corbita*, est genus nauigij tardum & grande.

* v. c. Non. sequetur

2. *Hunc milli passûm qui vicerit atque duobus*
*Campanus sonipes succussor nullus * sequetur*
Maiori spacio, ac diuersus videbitur ire.

A. Gellius lib. I. cap. XVI. Milli passûm dixit pro mille passibus. *Macrobius lib. I. cap. V. Nonius: Succussare*, est sursum frequenter excutere.

3. *Praeterquam in pretio primus semisse, secundus*
Nummo, tertius iam pluris, quàm totus medimnus.

Nonius: Medimnus generis masculini.

4. *In*

4. *In numero quorum * nunc primu' Trebelliu' † multo Obmarcessebat febris, senium, vomitus, pus.*

Nonius: *Senium* est tædium & odium, dictum à senectute, quod senes omnibus odio sint & tædio.

* *i. tunc*
† *I. Guill. mute al. multum Lucius marcebat febris,*

5. *Quum * tectum est, quiduis satis est: Visuri alieni * Sunt homines? spiras, pallam, redimicula promit.*

Nonius: *Palla* est honestæ mulieris vestimentum, hoc est, tunicæ pallium.

* al. *tecum est,*
* al. *Sint homines,*

6. *Penula, si quæris, canteriu', seruu', * segestre Vtilior mihi, quam * sapiens.*———

Nonius: *Penula* est vestis, quam supra tunicam accipimus.

* Turn. *segestre.*
* *i. sapientia,* & sic argutior senten-tia exstet.

7. * *Adde istos sacer illoto colfo fax syrofenix Quid facere est solitus?* ———

Nonius: *Sacrum* etiam scelestum & detestabile, ita & consecratum.

* Tur. *Adde iste sacer illoto collo ac syrophanax.* Had. Iun. *Audistis sacer ille tixat Syphax Syrophoenix Quid facere est solitus?*

8. ——— *Non ergastulus vnus, * & alius iudicem Opposiuit.* ———

Nonius: *Ergastulum* & *Ergastulus* vt genere ita & intellectibus differunt. Nam neutro, *Carceris* locus est; masculino, custos pænalis loci.

† Ita Scal.
f. & alter iudicem Apposuit.

9. *Vt nemo sententiam liberè, * quasi ergastulus, possit dicere.*

Nonius: *Ergastulum,* & *Ergastulus.*

*v. c. *magis quam ergastulus dicere non possit.*

10. ——— *Dum miles * hyberus Terras, ac meret ter sex ætate quasi annos.*

Nonius: *Meret,* militat.

* Ita Had. Iun. Pal n. *hybera Hac meret in terra ter sex, ætate quasi, an-nos.*

11. *Te primum cum istis insanum hominem & cerebrosum.*

Nonius: *Cerebrosi* dicuntur ad insaniam faciles, quibus frequenter cerebrum moueatur.

12. *Scit poëticon esse, videt tunica, & toga quid sit.*

Nonius: *Tunica,* est vestimentum sine manicis.

13. *Trulleu' postomis huic ingens de naribu' pendet.*

Nonius: *Postomis* dicitur ferrum, quod ad cohibendam equorum tenaciam naribus, vel morsui imponitur, Græcè ἀπὸ τοῦ στόματος.

14. *Tintinnabulum abest hinc, * sirpiculaq; holerorum.*

Nonius: *Holerorum,* pro holerum.

* Scal *sirpiculique olerorum,*

15. *Subijcit hinc humilem, & * suffertus posteriorem.*

A. *Gellius lib.* IV. *cap.* XVII. *Subiicit,* v literâ longâ legunt. quia primam syllabam breuem esse in versu heroico non conuenit.

*al. *suffectus*

16. *Rugo-*

16. *Rugosum atque fami plenum.* ———

A. Gellius lib. IX. *cap.* XIV. Sic autem Dies, dij, à veteribus declinatum est; vt *Fames, fami.*

17. ——— *aut qui nummos tristis inuncat.*

Nonius: Inuncare quasi vnco inuadere & arripere.

18. ——— *Nemo est halicariu' posterior te.*

Charisius lib. 1. Alicam sine aspiratione dictam Verrius tradit, & sic multi [illegible]erunt: nisi quod Lucilius in XV. *Nemo est halicariu' p. t.* cum aspiratione dixit.

QVÆ SVPERSVNT
EX SATYRARVM
LIBRO XVI.

*

Porphyrion in Horat. ad illud lib. 1. *Od.* XX. *Dum meam canto Lalagen.*] id est, carmen in Lalagen amicam, eius nomine compositum. *Sic & liber Lucilij decimus sextus Collyra inscribitur,* eo quod de Collyra amica sua scriptus sit.

Censorinus de die Natali cap. III. *Euclides autem Socraticus duplicem omnibus omnino nobis Genium dicit appositum,* quam rem apud Lucilium in libro Satyrarum XVI. licet cognoscere.

*

1. *Ibat forte aries, inquit, iam quod genu' quantis*
Testibu'? vix vno filo hæc se hærere putares*
Pelliculâ extremâ ex aptum pendere onus ingens.

* f. *lacca*

Nonius: Aptum, rursum connexum & colligatum significat.

2. ——— *Lysippi Iuppiter istâ*
Transiuit, quadraginta cubita altu', Tarento.

Nonius: Cubitum, neutri generis.

3. *Rex Cotys ille duos ventos Austrum atque Aquilonem*
Nouisse aiebat solos se demagis istos
*Ex nimbo austellos, * nec nosse putare necesse.*

Ita Had. Iun. suis numeris restituit hos versus.
* vel, *nec nosse, nec esse putare.*

Nonius: Demagis valdè magis.

4. *Leganit quidam vxori mundum omne penumq.*
Quid mundum? quid non? nam quis diiudicet istuc?

A. Gellius lib. IV. *cap.* 1. *Penus* quoque variis generibus dictum & variè declinatum est. nam & *hoc Penus* & *hac Penus,* & *huius penis & penoris,* & *penitoris,* & *penaris,* veteres dictitauerunt. *mundum* quoque muliebrem Lucilius in Satyrarum sextodecimo non virili genere, vt cæteri, sed neutro appellauit his versibus: *Leganit quidam vxori* &c.

Idem

Idem paulo post: Ne illi quidem veteris iuris magistri, qui sapientes appellati sunt, definisse satis rectè existimantur quid sit *Penus.* Nam Q. Scæuolam, ad demonstrandum *penum,* his verbis vsum audio: Penus est, inquit, quod esculentum aut poculentum est. quod enim ipsius patris familias, aut liberorum patris familias eiusque familiæ, quæ circum eum aut liberos eius est, & opus non facit, caussa paratum est, vt Mucius ait, *penus* videri debet. Nam quæ ad edendum bibendumq. in dies singulos prandij aut cænæ caussa parantur, *penus* non sunt: sed ea potius, quæ huiusce generis longæ vsionis gratia contrahuntur & reconduntur, ex eo, quòd non in promptu sint, sed intus & penitus habeantur penus dicta sunt.

5. *Fundi delectat *virtus te, villicu' paullo*
*Strennuior *si euaserit.* ——— * al. te virtus. * malim, si forte euaserit.

Priscianus lib III. *de Comparatiuorum formatione agens, Lucilius inquit, in* XVI. *ad Fundium: Fundi delectat virtus te* &c.

6. *Hi quos diuitiæ producunt, & caput vngunt*
Horridulum. ———

Nonius: Horrendum, & *Horridum* habent plurimam diuersitatem. Est enim *Horrendum* tetrum & vitabile; *Horridum* plærumque exstans & prominens & incultum.

7. *Cur tam ignauiter hoc præsertim tempore quæris.*

Nonius: Ignauiter, pro ignauè. *Priscianus lib.* XV.

8. *Publicitus vendis tamen atque extrema ligurris.*

Nonius: Publicitus, pro publicé.

9. *Hoc aliud longè est, inquit, qui cepe serebat.*

Nonius: *Cepe* generis neutri.

10. * *Media è pistrina.* * v. c. Media est pistrina. Scal. Media e pistrina

Charisius lib. I. *Pistrinum* neutraliter dicitur. sed Lucilius † in XVI. fæminine extulit: *Media e pistrina, ad tabernam referens,* vt Caupona dicitur. *Varro lib.* IV. *de Ling. Lat. Pilum,* quod eo far pinsunt, id vbi fit *Pistrinum.* L & S inter se sæpe commutant. * Inde *Pistor,* vel Lucilij *Pistrina & Pistrix.* † v. c. in X. * ita legit Scal.

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO XVII.

*

* Scal. Num
† Scal. illam
* Scal. atque
* Scal. Helenam
* Turn Εὐρώπ. ὠπατέρειαν,
Scal. vari & vitiligo
* Lamb. dicta est.

1. * *Nunc censes καλλιπλόκαμον καλλίσφυρον† illam*
Non licitum esse vterum, atque etiam inguina tangere mammis?*
Compernem aut varam fuisse Amphitruonis acœtin
Alcmenam atque alias, Ledam ipsam denique nolo*
Dicere, tute vide, atque dissyllabon elige quoduis
* *Τυρὼ δ᾽ ὠπατέρειαν aliquam rem insignem habuisse,*
*Verrucam, næuum * pictum, dentem eminulum vnum.*

Nonius: *Compernes* dicuntur longis pedibus. *Idem*: *Vari* dicuntur obtortis plantis.

2. *Cætera contemnit, & in vsurá omnia ponit*
Non magná: proprium verò nil neminem habere.

Nonius: *Proprium* significat rursum perpetuum.

* i. Aristocratis

3. *Villicum* Aristocratem mediastinum atque bubulcum*
Commanducatus corrupit, ad incita adegit.

Nonius: *Mediastinos* non solùm balnearum sed ædium quoque ministros & curatores legimus. *Idem*: *Commanducatur. Lucil. lib.* XXV. *Villicum Aristocratem* &c. *Idem*: *Incitas* dicitur egestas.

4. *Nupturum te nupta negas, quòd viuere Vlyssem*
Speras. ———

Priscianus lib. IX. *Lucilius in* XVII. *ad Penelopam conuersus* ait, *Nupturum te nupta* &c. In hoc quoque subaudiendum esse, id est, nupturum esse, non nuptum ire, γαμηθήσεσθαι

* al. at si caluitur ergo Fur domum—
Lud. Carr. & si caluitur, endo Ferto manum —
* v. c. Si messes facis
f. Semissis facias Musas

5. *Si non it, capito (inquit) eum:* & si caluitur, ergo*
Endo manum iacito. ———

Nonius: *Caluitur* dictum est frustratur, dictum à caluis mimis quod sint omnibus frustratui.

6. * *Si messes facis Musas, si vendi Lauerna.*

Nonius: *Lauerna* Dea, cui supplicant fures.

7. ——— *magna ossa, lacertiq;*
Apparent homini. ———

Macrobius Saturn. lib. VI. *cap.* I. *ad illud Virgilij*: — *magna ossa, lacertosq; Exutlit.* —

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO XVIII.

*

1. *Millia ducentûm frumenti tolle medimnûm,*
Vini mille cadûm. ———

Nonius: *Cadi* vasa, quibus vina conduntur.

2. *Deniq. uti stulto * nihil est satis, omnia cùm sint.* — * al. *nil sit satis,*

Nonius: *Multum*, & *Satis* eo distant; quòd *Multum*, infinitum est, *Satis*, finitum: Auaris illud, hoc parcè se continentibus applicandum.

3. ——— ** Nam vel regionibus illis*
Incrustatu' calix, ruta cauliq. bibetur.

* Iuo Villiom. — *naso vel regionibus illis Incrustatu' calix cruce* — Vide Notas.

Porphyrion in Sat. III. *lib.* I. *ad illud Horatij: Sincerum cupimus vas incrustare.*] Allegoricôs hoc dicit: *Vas* autem *incrustari* dicitur, cùm aliquo vitioso succo illinitur atque inquinatur: secundum quod & Lucilius Satyra XVIII. *nam vel regionibus illis* &c.

4. ——— *æquè frunissor ego ac tu.*

Nonius: *Frunisci* pro frui

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO XIX.

*

1. *Sic tu illos fructus quæras, aduersâ hieme olim*
*Queîs uti possis, * hæc delectare domi te.* — * lego, *ac*

Nonius: *Olim* temporis futuri.

2. ** Aurum vis, hominémve? habeas hominem: quid ad aurum?*
Quare (vt dicimu') non video hîc quid magnoperè optem.

* lego, *Aurum vis? hominem an habeas. Hominem? quid ad aurum?*

Nonius: *Optare* eligere.

3. *Vt pueri infantes faciunt mulierculam honestam.*

Nonius: *Infantes* à non fando dicti sunt.

4. *Sic singillatim nostrûm vnusquisq. mouetur.*

Nonius: *Singulatim* & *Singillatim* à singulis.

5. *Sume, diem, qui eſt viſu' tibi pulcherrimus vnus.*

Nonius: Sumere etiam ſignificat eligere.

*l. vero

6. *Peniculamentum * verè reprehendere noli.*

Nonius: Peniculamentum à veteribus pars veſtis dicitur.

7. *Latere pendens, ſaxa ſpargens tabo & ſanguine atro.*

Nonius: Spargere madefacere.

8. *Rauſuro Tragicus qui carmina perdit Oreſte.*

Priſcianus lib. x. Rauſi rauſum.

*l. forcipumq. Millia vig.
* v. c. xi.

9. *Scalprorum * forcipumq́ milliaviginti.*

Chariſius lib. I. Medicorum Forcipes dicit lib. * XIX. Scalpror. &c.

*ita ex v.c. emendandum.

10. ——— * *& vncis*
Forcipibus dentes euelleret. ———

Chariſius lib. I. loco precedente citato addit: Item paulo poſt:— & uncis Forcipibus dentes euelleret. —

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO XX.

*

* Iunt. Terricolas, Lamias,
* l. feſtiuiter
*lego, credant ſignis cor ineſſe vt ahenis.

1. * *Terricolas Lamias, Fauni quas, Pompiliiq́*
Inſtituere Numæ, tremit has, hîc omnia ponit.
Vt pueri infantes credunt ſigna omnia ahena
*Viuere, & eſſe homines: * & ſic iſti omnia ficta*
*Vera putant, * credunt ſignis cor ineſſe ahenis.*
Pergula pictorum, veri nihil, omnia ficta.

Lactantius lib. I. cap. XXII. Reliquit ergo poſteris Faunus quoque non parum erroris, quem tamen prudentes quique perſpiciunt. Nam Lucilius corum ſtultitiam, qui ſimulacra Deos putant, deridet his verbis: Terricolas Lamias &c. Poëta quidem ſtultos homines infantibus cõparauit: at ego multo imprudentiores eſſe dico. Illi enim ſimulacra homines putant eſſe, hi Deos. Illos ætas facit putare, quod non eſt: hos ſtultitia. Illi vtique breui deſinunt falli: horum vanitas durat & ſemper creſcit.

Nonius: Infans, à non fando dictus eſt.

* l. Vnâ tempeſtate & eodem tempore, & hora
* lego, eádem
ſ. opera

2. * *Tempeſtate ſuâ, atque eôdem vno tempore, & horæ*
*Dimidio, tribu' confectis duntaxat * eandem*
Et quartam. ———

A. Gellius lib. III. cap. XIV. Iam in viceſimo manifeſtius Lucilius dimidiam horam dicere ſtudioſè fugit: ſed pro dimid:â, dimidium ponit in hiſce verſibus:

versibus : *Tempestate sua* &c. nam cùm obuium proximumque esset dicere; — *& hora Dimidia tribu*[*] *confectu*: vigilatè attenteque verbum non probum mutauit. per quod satis apparet ne *horam* quidem *dimidiam* rectè dici, sed vel *dimidiatam horam*, vel *dimidiam partem horæ*.

3. *Pulmentaria vt intybus, aut aliqua id genus herba,*
Et ius mænarum bene habet[*] *sed mictilis*, [†] *hoc est*
Merx. ——

[*] ita Scal. [†] malim, *hac est Merx*.

Nonius: *Mictilis*, paupercula pulmentaria. *Idem*: *Intybus* generis masculini.

4. [*] *Calpurni sauam legem Pisoni reprendi,*
Eduxiq; animam in primoribu' naribus. ——

[*] ita Had. Iun. emendat.

Nonius: Priores & *Primores* hanc habent diuersitatem. *Priores* enim compatatiui sunt gradus; *Primores* summæ quæque res.

5. *Iam disrumpetur medius, iam vt Marsu' colubras*
[*] *Disrumpit cantu, venas quùm extenderit omneis.*

[*] f. *Disrumpet*

Nonius: *Colubra* generis fæminini.

6. *Illauies, scabies oculos huic,*[*] *deinq; petigo*
Conscendere. ——

[*] Scal. *deque petigo*

Nonius: *Illunies* sordes. *Idem*: *Petigo* genus morbi.

7. *Nugator quidam, ac nebulo,*[*] *sit maximu' multò.*

[*] f. Guill. *sed maximu' multo.*

Nonius: *Nebulones* & *Tenebriones* dicti sunt, quia mendaciis & astutiis suis nebulam quandam & tenebras obiiciant.

8. *Tum ephebum quendam, quem vocant parectaton.*

Nonius: *Parectati* hi, qui de pueritiâ veniunt ad pubertatem; à Græco vocabulum sumptum.

9. *Purpureo tersit tunc latas gausape mensas.*

Priscianus lib. IX. *Tersi* à tergeo.

10. *Proras detundete & despoliate guberna.*

Marius Victorinus lib. I. *De versu*: Pari ratione in versu & Apocope præcepta est, id est, subtractio syllabæ syllabarúmve cuiuslibet orationis metro cogente facta, quæ siue in verbo, siue in nomine acciderit, pro integra parte orationis accipietur, vt: Endo suam do. i. in sua domo. Similiter, *Proras detundete & despoliate guberna*, id est, gubernacula. *Nonius*: *Guberna* pro gubernacula. Lucilius Sat. lib. XX. *Proras despoliate & detundite guberna.*

EX SATYRARVM
LIBRO XXI.

nihil supereſt.

QVÆ SVPERSVNT
EX SATYRARVM
LIBRO XXII.

*

1. —— *Mercede quæ*
Conductæ flent alieno in funere præficæ,
Multo, & capillos ſcindunt, & clamant magis.

Nonius: *Præficæ* dicebantur apud veteres, quæ adhiberi ſolent funeri mercede conductæ, vt & flerent, & fortia facta laudarent.

2. *Seruu' neque infidus domino, neque inutili' quoiquam*
Luceili Columella heic ſitu' Metrophanes.

Donatus in Phormion. Act. 1. Sc. v. ad illud Terentij: Columen verò fam[ilia.] Columen [c]almen, an columen columna. Vnde Columella apud veteres dicti ſerui ma[io]ris domus. Lucilius lib. xxii. Seruu' neque infidus domi[no] neque inutili' cuiquam &c. Martialis Epigr. lib. xi. Carmina nulla probas molli quæ limite currunt, Sed quæ per ſalebras altaque ſaxa cadunt. Et tibi Mæonio quod carmine maius habetur; Luceili Columella hic ſitu' Metrophanes.

*Ex emendatione Had. Iun.

3. * *Zopyrion labias diſcidit vtrumque ſecutus.*

Nonius: *Labia* rurſum fœminini generis.

*Had. Iun. *furane pedeſue.* atque ita ego, cæterū cum interrogatione.

4. *Naſum rectiu' nunc homini eſt, * ſura nec pedes dici.*

Nonius: *Naſum*, neutri generis.

QVÆ

QVÆ SVPERSVNT
EX SATYRARVM
LIBRO XXIII.

*

1. *Cupiditas ex homine; Cupido ex stulto nunquam tollitur: quod cupiditas pars quadam sit temperatior defluens ex cupidine.*

Nonius: Cupiditas & Cupido diuersa sunt. Nam Cupiditas leuior est.

2. *Iucundasq́ puer qui lamberat ore placentas.*

Priscianus lib. x. Lambo, Lambi.

3. *Tongere.*

Glossarium Fornerij: Tongere εἰδέναι. Ennius in XVIII. Lucilius in XXIII.

4. *Calx.*

Charisius lib. I. Calx masculino genere dixit

EX SATYRARVM
LIBRO XXIV.

nihil superest.

QVÆ SVPERSVNT
EX SATYRARVM
LIBRO XXV.

*

1. *Quæ gallam bibere, ac rugas conducere ventri*
Farre aceroso, oleo decumano, pane Cumano coegit.*

Festus: Gallam bibere, ac rugas conducere ventri, cum ait Lucilius, præmonet parsimonia esse vtendum, neque gulæ indulgendum ventremque coarctandum. Nonius: Acerosum panem farre minus purgato, nec sordibus à candido separato dicendum veteres putauerunt.

* Turn. oleo decumano pene coegit. f. oleo, & Cumano pane coegit. al. oleo decumano, pane coegit Cumano.

2. *Solus iam vim de classe prohibuit Vulcaniam.*

Nonius: De, pro ab

3. Idcirco

3. *Idcirco omnes exasuros censent ægritudinem.*

Nonius: Exadere est liberers.

4. *Arabus artemo.*

Charisius lib. 1. Arabis, Maro, Hyrcanísve Arabíísve parant: vbi Plinius, ES numero plurali finita nominatiua B V S recipiunt, idque commentatores iubent. Quid ergo, si sic declinauit, vt Plautus in Bacchidibus, Arabus & in Pœnulo, Myrrhinus odor Arabus. Lucilus XXV. *Arabus artemo.* Denique & C. Cassius in epistola quam de Dolabella scripsit, Arabi mirifico animo erga nos fuerunt, inquit.

QVÆ SVPERSVNT
EX SATYRARVM
LIBRO XXVI.

*

1. *Homines ipsi hanc sibi molestiam vltro atque ærumnam offerunt, ducunt vxores, producunt quibus hæc faciant liberos.*

Nonius: Offerre inuenire. *Idem:* Producere instituere.

2. *At enim dicis clandestinò tibi quod commissum foret, neu mutires quidquam, neu mysteria ecferres foras.*

Nonius: Clandestinò est absconditè.

* Frut. Si se rupat, sic quoque a me quod rogit.

3. *Ferri tantum, si roget me, non dem quantum auri petit; * si se cupit & si quoque à me, quæ roget, non impetret.*

Nonius: Rogare poscere.

* Scal. At libertinus tricosus Syrus ipse, ac mastigia.

4. ** At Libertinus Tricorius Syrus ipse ad mastigias Quicum versipellus fio, & quicum commuto omnia.*

Nonius: Versipelles dicti sunt quolibet genere se commutantes.

* Ha l.Iun. Squalitate summa ac scabie summa, in re summa obrutam.

5. ** Squallitate, summâ scabie, summâ in ærumnâ obrutam, Neque inimicis inuidiosam, neque amico exoptabilem.*

Nonius: Summum extremum. *Idem:* Inuidiosum, quod sit vitabile ad videndum.

* Turn. P. verò Asiæ fiam, vt scripturarius

6. ** Publicanus verò vt Asiæ fiam scripturarius pro Lucilio, id ego nolo; & vno hoc non muto omnia.*

Nonius: Scripturarios, quos nunc Tabellarios dicimus, dici volunt veteres, quod scripturis & commentariis omnia vel vrbium, vel prouinciarum complectuntur. *Idem:* Mutare aliud pro alio accipere.

7. *Vt populus Romanus victus vi, & superatus prælijs*
Sæpe est multus; bello verò nunquam, in quo sunt omnia.

Nonius: *Bellum* & *Prælium* hoc differunt: quod *Prælia* partes sunt belli, hoc est, in bello congressiones.

8. * *Depeculassere aliquâ sperans me ac deargentassere.* (* al. *Depeculassere*)
Decalanticare eburneo speculo depeculassere.

Nonius: *Depeculassere*, ac *Deargentassere*, & *Decalanticare*.

9. *Aggere in iaciendo si quo est vineis actis opus*
Primum id dant operam, vt quamprimum appellant.

Nonius: *Iacit*, facit. *Idem:* *Actum*, admotum. *Idem:* *Appellere*, est applicare.

10. *Vt si eluuiem facere per ventrem * velis † curare,* (* f. *venis* † Frut. *curares*)
*Omnibus distento corpore exspiret * vis.* (* f. *virus.* Fr. D. *via.*)

Nonius: *Eluuiem*, purgationem. *Idem:* *Exspirare* dictum est, vel ab spiritu effuso, vel à spiraminibus.

11. *Curet ægrotum, sumptum homini præbeat,*
*Genium suum defrudet, alij * parcat.* (* v. c. N. Fab. *parct.*)

Nonius: *Genium* parsimoniam.

12. * *Audiui, quem febris vna, atque vna † ἀποψία,* (* v. c. *Adiui* al. *At cui?* † v. c. *anna*)
*Vini inquam * hiatus potuit vnus tollere.* (* Had. Iun. *cyathus*)

Nonius: *Tollere*, occidere.

13. * *Si misereantur se ipsi, vide ne illorum caussa † superiore loco collocauerit.* (* N. Fab. *Si misereatur* † N. *Se priore loco*)

Nonius: *Datiuus*, pro accusatiuo.

14. *Nunc itidem * populum istum scriptoribus † volumus capere animum illorum.* (* al. *populo* † al. *voluimus*)

Nonius: *Capere*, delectare.

15. * *Non te multitudinem tuorum, quàm in album inclyta dextrâ * conficit sibi.* (* lego, *Nosti* * *conficis tibi,*)

Nonius: *Conficere*, colligere.

16. *Quare * hoc colere est satius, quàm illam studium omne hîc consumere.* (* f. *isthoc*, vt versus sit integer.)

Nonius: *Colere*, diligere

17. *Principio Physici omnes * homines ex anima & corpore constare dicunt.* (* al. *constare hominem ex anima & corpore dicunt.*)

Nonius: *Constat* compositum est.

18. ——— *Rediisse*

*Ac repedasse, * ut Roma vitet gladiatoribus.*

* Scal. vt Romam vitat gladiatoribus. pro, bitat.

Nonius: Repedare pede iterare.

19. *Et quod tibi magnoperè cordi est, mihi vehementer displicet.*

Nonius: Cordi est honestè dictum animo sedet.

20. *Summis * niti naturæ opibus; at ego contra vt dissimilis siem.*

* I. Guill. nitere

Nonius: Niti fultum esse.

21. *Suspendátne se, an gladium incumbat, ne calum videat.*

Nonius: Accusatiui pro datiuo.

22. *Rem cognoscas simul & dictis animum attendas pestulo.*

Nonius: Cognoscere est audire, æstimare. Idem: Attendere est intendere.

23. *Vt ego * effatiam, quod ego te imprimis cupere apisci intellego.*

* al. effugiam. Lipsius. effitiam. Fr. D. Vt ergo effitiam.

Nonius: Apisci adipisci.

24. * *Contra flagitium nescire vinci bello, à barbaro Viriato Annibale.*

* Had. Iun. Contra Flagitium nescis bello vinci à viriato Annibale.

Nonius: Viriatum dictum est magnarum virium.

25. *Sin autem hoc vident, bona semper petere sapientem putant.*

Nonius: Petere cupere, appetere.

26. *Veterem historiam, inductus studio, scribis ad amores tuos.*

Nonius: Induci, delectari.

27. * *Ego si quis sum, & quo folliculo nunc sum indutus non queo.*

* Scal Ego quis sim, & quo folliculo nunc sum indutus, non queo.

Nonius: Folliculum Lucilius posuit pro corpore.

28. *Tum doloribus confectum corpus animo obsistere.*

Nonius: Confectum defessum.

29. *Neque priùs, quàm venas * hominis tetigit ac præcordia.*

* l. homini

Nonius: Tangere inspicere.

30. * *Munifici, comesq; amicis nostris videamur viri.*

* Had. Iun. Munifici comes que viri videamur amicis. al. Munifici, mune;que amicis

Nonius: Munes apud veteres dicebantur non à largitione, quæ ignota erat, sed consentientes ad ea, quæ amici vellent.

31. *Quidni & tu idem illiteratum me atque idiotam diceres?*

Nonius: Idiotas à Græco tractum ἰδιώτας, inutiles, quasi sibi tantum, non plurimis vtiles.

32. *Rauco concionem sonitu, & curuis cogant cornibus.*

Nonius: Cogere in vnum colligere.

33. De-

33. *Depugnabunt * pro te ipsi, & morientur, ac se vltrò efferent.* * v. c. pro ipsi

Nonius: *Efferre*, subdere.

34. * *Ego vbi quem ex præcordiis versu effero.* *lego, — *Ergo vbi quem ex præcordiis effero versum.*

Nonius: *Efferre* significat proferre.

35. *Non idcirco extollitur, * vel iræ, vel gaudij † dator.* * al. *nec vita vegrandi datur.*

Nonius: *Efferre* edere, prouehere. *Idem*: *Vegrande* valde grande. † Ios. Merc. *ψάδης*, aut, *pathe.*

36. *Ita vt quisque nostrûm è bulga est matris in lucem editus.*

Nonius: *Bulga* est folliculus omnis, quam & crumenam veteres appellarunt, & est sacculus ad brachium pendens.

37. *Tu si voles per aureis pectus irrigarier.*

Nonius: Accusatiuus pro ablatiuo.

38. *Qui sex menses vitam ducunt, orco spondent septimum.*

Nonius de differentia temporis per accusatiuum & ablatiuum expressi.

39. *Facilè deridemur, scimus capital esse irascier.*

Nonius: *Capital* dictum est capitis periculum.

40. *Pars difflatur vento, pars autem obrigescit frigore.*

Nonius: *Difflare* est flatu disturbare.

41. *Paucorum atque hoc pacto si nihil gustat inter nundinum.*

Nonius: *Nundinum* mascul. gen.

42. * *Præterito tepido glutinator glutino.* * al. *Pretento.*

Nonius: *Glutino* pro glutine.

43. *Quapropter deliro, & cupidè officium fungor * ruderum.* * Lips. *Iberûm.* f. *tuberum.*

Nonius: *Delirare* & de recto decedere. *lira* autem est fossa recta, quæ contra agros tuendos ducitur, & in quam vligo terræ decurrat.

44. *Si quod verbum inusitatum, aut ζητημάτιον offenderam.*

Nonius: *Offendere* inuenire.

45. *Tuam probatam mihi & spectatam maximè adolescentiam.*

Nonius: *Probatum* & *spectatum* vis maioris est.

46. *Cum studio in gymnasio duplici corpus siccassem pilâ.*

Nonius: *Siccum* exercitum.

47. *Malis necesse est lautum, è mensâ purè capturus cibum.*

Nonius: *Lautum*, nudum. *Idem*: *Capere*, accipere.

48. *Nunc ignobilitas his mirum ac monstrificable.*

Nonius: *Monstrificabile.*

49 *Quid*

49. *Quid tibi cauendum censes, quid vitandum maximè.*

Nonius: Inter *Cauere*, & *Vitare* Lucilius esse distantiam voluit, & plus esse, *vitare*.

5. *Hunc laborem sumas, laudem qui tibi ac fructum ferat.*

Nonius: *Sumere* suscipere.

* Fr. D. *nosse*

51. *Quod is intelligebat, * posse haud paucos rettuli.*

Nonius: *Referre* perferre, indicare.

52 *Quam fastidiosum ac vescum cum fastidio edendi viuere.*

Nonius: *Vescum* nimis obscurum. *A. Gellius Noct. Attic. lib* XVI. *cap.* V. Aliter Lucretius vescum salem dicit, ex edendi intentione: aliter Lucilius *Vescum* appellat *cum edendi fastidio.*

* f. *publicas*

53. *Mihi quidem non persuadetur, * publicè vt mutem meos.*

Nonius: *Mutare* derelinquere.

54. *Deniq. adeò malè me accipiunt decimæ & proueniunt malè.*

Nonius: *Prouentum* etiam malarum rerum dici veteres voluerunt.

* I. Guill. *Animo qui ægrotat, videmus corp. h. s. d.*

55. ** Animoq. ægrotat, vidimus corpore hunc signum dare.*

Nonius: *Dare* ostendere.

56. *Percrepa pugnam Pompili factam Corneli cane.*

Nonius: *Crepare* sonare.

* Lips. *exactorem Siluanum & fulguritarum arborum.*

57. *Luporum * exauctorem maluanum & fulguritatem arborum.*

Nonius: *Fulguriuit* fulgorem fecit, & fulmine afflauit.

* al. *Quódque te vita in tr.*

58. *Quodq. te in tranquillum ex sæuis transfert tempestatibus.*

Nonius: *Sæuum* dicitur immite.

59. *Porrò amici est bene præcipere, tueri, bene prædicare.*

Nonius: *Præcipere* est iubere vel monere.

60. *Quandoquidem reperi magnis combibonum ex copiis.*

Nonius: *Combibones* compotores à combibendo dicti.

* al. *conflaticam*

61. *Coniugem infidam, * flacitam familiam, impuram domum.*

Nonius: *Impurus* est aliquo vitio maculatus.

* Scal. *Nec mihi Oilei proferatur Aiax, quod* Fr. Iun. *Nec pax minimo proferatur. Deripuit signo Cassandram*
† v. c. *profferat*
* v. c. *Proferari*

62. ** Nec minimo & † prosferatur pax, quod Cassandram signo deripuit.*

Nonius: * *Prosferari* impetrari.

63. *Domuitionis cupidi imperium Regis penè imminuimus.*

Nonius: *Domuitionem.*

64. *Euadat saltem aliquid aliquà, quod conatus sum.*

Nonius: *Euadere*, exire, tendere.

65. *Illuc*

65. *Illuc oculi deducunt ipsi, atque animum spes illuc rapit.*

Nonius: Deductum delectatione ductum.

66. *Vestimentis frigus atque horrorem exacturum putat.*

Nonius. Exigere est excludere.

67. *Nisi portenta, anguesq; volucres ac pinnatos scribitis.*

Nonius: Portenta ostenta, quæ aliquid imminere significant.

68. *Ego enim contemnificus fieri & fastidire Agamemnonis.*

Nonius: Contemnificum.

69. *——hic cruciatur fame,*
*Frigore, illuuie, inbalnitie, * improfundie, incuria.* * Scal. imperfundie.

Nonius: Illuuies sordes.

70. *Cribrum, incerniculũ, lucernam * in laterem in telam licium.* * v. c. in laternam

Nonius: Cribrum.

71. *Dij monerint meliora, atque amentiam auerruncassint tuam.*

Nonius: Auerruncare, auertere.

QVÆ SVPERSVNT
EX SATYRARVM
LIBRO XXVII.

*

1. *Id bonis porrò (seu proprium) est viris,*
Si irati, seu cui propitij sunt ij, vt
Diutius eâdem vnâ maneant in sententiâ,
Non cum benignitate sollicitarier proposito.

Nonius: Propitios, & Placatos homines dici vetustas voluit.

2. *Coquus non curat caudam insignem * esse, illa dum pinguis siet:*
Amici quærunt animum sic, † parasiti autem diuitias.

* f. squilla, dum vel certe Suilla, vel, billa
† Had. Iun. rem parasiti, ac diuitias auent.

Nonius: Insigne dicitur magnum & præstans.

3. *Facit idem quod illi, qui inscriptum è portu exportant clanculum, ne portorium dent.*

Nonius: Portorium dicitur merces, quæ portoribus datur.

4. *—Salutem fictis versibus Lucilius,*
Quibus potest impertit, totumq; hoc studiosè & sedulo.

Nonius: Fingere componere. Idem: Impertire est participare, & partem dare. Idem: Sedulo significat sine dolo.

5. *Tu Lucilium credis contenturum, quum me ruperim, summa omnia fecerim.*

Nonius: Contenturum. Idem: Rumpere defatigare.

6. *Nam hic quidem reditum suum talem portendebant neque alia in re vlla offendere.*

Nonius: Offendere lædere.

7. —— *Has è fenestris in caput*

* v.c. Deiiciant † l. adspirauerant. * *Deiiciunt, qui prope ad ostium † adspirauerunt.*

Nonius: Deiicere dicitur mittere.

8. *Nulli me inuidere, neque strabonem fieri sæpius delitiis me istorum.*

Nonius: Strabones sunt, quos strabos nunc dicimus. Varro Flexab. Multi enim, qui limina intrarunt integris oculis strabones sunt facti.

* l. Ire

9. * *Ille contra omnia inter plures sensim & pedetentim foris, ne quem lædat.*

Nonius: Pedetentim & Pedepressim dictum est cautè, quasi lenta & tarda itione.

* Lips. Nescis vbi Græci, vbi nunc Socratici charti? quid quæritis: petimus.

10. * *Nec sic, vbi Græci, vbi nunc Socratici charti, quicquid quæritis petimus.*

Nonius: Chartum generis mascul.

* Frut. vt tribus, v.l. qui * al. Destinet.

11. *Facio ad lenonem venio,* * *tribus in libertatem millibus* * *Destinet.* ——

Nonius: Destinare, emere.

12. *Ardum, miserrimum, atque infælix lignum sambucũ vocant.*

Nonius: Ardum pro aridum.

*Had. Iun. quàm vt pess.

13. *Paulo hoc melius, quàm mediocre; hoc minus malum,* vt quàm pessimum.*

Nonius: Mediocritas medium dici voluit.

14. —— *Proferat ergo*

* l. Iam scelera in sese vester quæ admiserit ordo.

* *Iam vester ordo scelera, quæ in se admiserit.*

Nonius: Proferre palam facere.

15. *Potius, quàm non magnũ messem esse, non probam vindemiam*

Nonius: Messem generis Masc.

f. — Quod si Paulisper captare atque obseruare volebas.

16. *Quod si paulisper captare atque obseruare hæc volueris.*

Nonius: Captare capere.

17. *Cæterum*

17. *Ceterū quicquid ſit,* * *quid non ſit, fero æquo animo ac fortiter.* * l. quaſi

Nonius: *Ferre*, pati.

18. *Quod ſi obſeruas hominē, qui pro commodo & regno gaudeat.*

Nonius: *Obſeruare* captare.

19. *Quæ pietas? monogrammi quinque adducti pietatem* * *vocant.* * v. c. inuocant.

Nonius: *Monogrammi* dicti ſunt homines macie pertenues, ac decolores: tractum à pictura, quæ prius, quàm coloribus corporatur, vmbra fingitur.

20. *Quum pacem peto, quum placo, quum adeo, & quum appello meam.*

Nonius: *Aditus* interpellatio.

21. *Tamen* * *aliti verruca, aut cicatrix medius* † *papillæ differunt.* * Scal. aliis verruca, aut cicatrix medij † v. c. papula

Nonius: *Differre* diſtare.

22. *Mordicus petere aurum è flammâ expediat, è cæno cibum.*

Nonius: *Mordicus.*

23. *Ad quod animum induxit ſemel, & vt ille omnino putat.*

Nonius: *Inducere* inſtituere, confirmare.

24. *Quum mei me adeunt ſeruuli, non dominam ego appellem meam?*

Nonius: *Appellare* eſt familiariter reſpondere.

25. *Inſanum vocant, quem maltam, ac fœminam dici vident.*

Nonius: *Maltas* veteres molles appellari voluerunt, à Græco quaſi μαλακούς.

26. *Nec ſi paulò minùs vſuras, & magna adiutatus dix.*

Nonius: *Adiutatur* pro adiutat.

27. *Modò ſurſum, modò deorſum, tanquam collus cernui.*

Nonius: *Collus* maſcul. generis. *Idem:* *Cernuus* dicitur propriè inclinatus, quaſi quod terram cernat.

28. *Conſilium patriæ, legumq́; oriundū rogator.*

Nonius: *Rogare* inſtituere.

29. * *Certa ſunt ſine detrimento, quæ inter ſe commodent.* * al. *Cætera*

Nonius: *Commodare* eſt mutuare.

30. *Si facies præſtat facie, ſi corpore corpus.*

Nonius: *Præſtare* antecellere.

31. *Parcant illi magis* * *cui poſſint, cui fidem eſſe exiſtiment.* * Fiur. qui

Nonius: *Parcere* ſeruare.

32. — *Cum*

32. —— *Cum sciam*
Nihil esse in vitâ proprium mortali datum.
Nonius: *Proprium* perpetuum.

33. *Fuimus pernices, æternum id nobis sperantes fore.*
Nonius: *Pernix* significat celer.

34. *Lignum cadat, pensum faciat, ædeis verrat, vapulet.*
Nonius: *Cadere* excidere. Idem: *Verrere* mundare.

* al. nondum tamen 35. *Si * tamen hoc ad te non rediuit, hoc carebis commodo.*
Nonius: *Redire* manifestam habet significantiam.

* Ir. D. Trado ergo alias min. 36. * *Trado ergo alias minimo porrò, quod mihi constat carius.*
Nonius: *Constat* valet consistit.

37. *Metuo vt fieri possit; egoq́; ab Archilocho excido.*
Nonius: *Excidere* dissentire.

38. *Quam non solùm deuorare se omnia ac deuerrere.*
Nonius: *Verrere* ferire percurere.

* i. Io 39. * *Iam qua tempestate viuo certo fine ad me recipio.*
Nonius: *Tempestas* est turbo ventorum.

40. *Et si maxumè, quod spero, mutuum hoc mecum facis.*
Nonius: *Mutuum* pro mutuo.

41. *Primùm qua virtute seruitutem excluserit.*
Nonius: *Excludere* liberare.

* Had. Iun. quanti † al. apud te vt Alagonis manum. 42. *Quanti vellet, * quàm canicis † à pulte & maconis manu.*
Nonius: *Canicas* veteres furfures esse voluerunt.

* Rescribo: aspectu forma capiare Alterum. 43. *At metuis porrò * aspectu & formâ capiare*
Altera. ——
Nonius: *Capere* decipere, circumuenire.

44. *Re in secunda tollere animos, & in mala demittere.*
Nonius: *Demissum* humile, miserandum, abiectum.

* Scal expiscatorem 45. *Rerum * explicatorem mittam, miserum mendicum petam.*
Nonius: *Petere* sequi.

46. *Ego enim à pueritia, vt me amare expediat.*
Nonius: *Expedire* vtile esse.

47. *Viginti*

47. *Viginti domi, an triginta, vel centum* cibicidas alas.* * al. tibicidas
Nonius: *Cibicidas.*

48. *Idola atque atomos vincere Epicuri volam.*
Nonius: *volam* pro velim.

49. *Hymnis velim te id, quod verum est, credere.*
Nonius: Credere est fidem habere dictis vel factis.

50. * *In re iactanda ipsa ridicula id atque adsederet.* * v. c. *Iure*
Nonius: *Iactare* ambitiosius gloriari.

QVÆ SVPERSVNT
EX SATYRARVM
LIBRO XXVIII.

*

1. *Concedat homini id, quod vult; deliniat,*
*Corrumpat prorsus, ac neruos omnes * eligat.* * al. *delicet.*

Nonius: *Concedere* dare vel promittere. *Idem:* *Delinitus* est mente alienatus. *Idem:* *Eligere* defatigare.

2. *Orationem facere compendi * potest;* * f. *potes*
*Solui dum * saluo in tergo, & tergi non licet.* * Turn. *saluo tergo & tergino licet.*
Nonius: *Terga* dorsa.

3. * *Polemon & amauit mortem, & huic transmisit suam stolam, quam ducunt.* * Had. Iun. *Polemonem amauit, & post mortem huic transmisit suam stolam, quam ducunt.* P. Victor. *Polemon & amauit Cratem,* reliqua vt Iun.

Nonius: *Transmittere* tradere, derelinquere.

4. *Quapropter certum est facere contra & persequi*
Et nomen deferre hominis. ———
Nonius: *Deferre* celatum prodere.

5. *Omnia viscatis manibus leget, omnia sumet*
*Crede mihi * presse auferet omnis.* ——— * f. *præ sese agit, auferet omnia.* Aus. Pomp. *pressi res auferet omnes.*
Nonius: *Legere* surripere. *Idem:* *Sumere* est accipere, tollere.

6. *Vt si progeniem antiquam, qua est Maximus Quinctus,*
* *Qua varicosus vatrax.* ——— * v. c. *Vacax qua varicosus vatram.*
Nonius: *Vatrax* & *Vatricosus* pedibus vitiosis.

7. —— *Sospitat,*
* *Impertit salutem plurimam, & plenißimam.*

Nonius: *Impertit.*

*f. Salutem impertit

8. *Doctior* * *ceteris isasamitus mutes aliquo tecum sacra facta* † *vitia.*

Nonius: *Mutare* transferre.

*v. c. quam ceteri fisamitus Scal. ceteris fyssamustu. † Scal. vitio.

9. *Socraticum quid antè tyranno misisse Aristippum autumant.*

Nonius: *Autumare* est dicere.

10. *Concedere vnum, atque in eo dicere, quo superatur manus.*

Nonius: *Concedere* credere vel consentire.

11. *Vel si alio opus sit fortè, si hinc aliquò cesseris.*

Nonius: *Cedere* recedere.

12. * *Hinc ad me, hinc licet anus rursum ad armillum.*

Nonius: *Armillum.*

*Fr. D. Hunc à me,

13. * *Minitari apertè capitis dicturum diem.*

Nonius: Dicere denunciare.

*v. c. Min. are a. capitu

14. *Nullo honore* * *displetu', nullo funere.*

Nonius: *Honor* sepultura.

*Ha. l. Iun deslatus, Frut. displetus,

15. *Quum cognoueris, vitam sine cura exigas.*

Nonius: *Exigere* significat agere.

16. *Summittas alios, si quos* * *possis* † *censeas.*

Nonius: *Summittere* subdere, supponere.

*v. c. posse † lego, censeo.

17. *Ne hoc faciat, atque ex hac ærumna* * *exeatis.*

Nonius: *Exire* euadere, liberari.

*al. exeat.

18. * *Quid me fiet, siquidem non vis te improbis committere.*

Nonius: *Committere*, coniungere, sociare.

*P. Merula ex v. c. quid me fiet sequ. ... Noli nulla ... prose committere

19. *Commouet se nusquam, neque committet, vt pereat sibi.*

Nonius: *Committere* facere.

20. * *Hic tum conuentus, tela, insidiasq;* † *locaui.*

Nonius: *Conuenire* interpellare. *Idem: Locare* parare.

*al. Hac tum, † al. locabis.

21. * *Piscium magnam, atque altilium vim interfecisti, vt vege.*

Nonius: *Interficere* consumere.

*f. magnam sat piscium, & altilium vim interfecisti vt video. ——

22. * *Adde*

22. * *Adde eodem tristis ac seuerus philosophus.* * v. c. *Adde eõdem tristes ac seueros philosophos.*
Nonius: *Tristis* doctus.

23. **Cæde ostium,* †*gnate vrge; restant; periimus.* *ita Had. Iun. ex Ms. C. †Fr. D. *gnaui vrge.*
Nonius: *Cædere* frangere. Idem: *Vrgere* insistere.

24. *Agite, agite fures, mendacia argutamini.*
Nonius: *Argutum* audax, malitiosum.

25. **Sed fuga fingitur, timido vadit pede percitus.* *Fr. D. St. *fuga fingitur.*
Nonius: *Fingere* parare.

26. *Quid sic balistas iactas centenarias?*
Nonius: *Balista* saxa maiora & grauiora quibus iaciuntur.

27. *Primò redundat aurum, ac thesauri patent.*
Nonius: *Redundare* abundare, superesse.

28. *Persuade, & transi, vel da, quamobrem transeas.*
Nonius: *Da*, dic.

29. * *Puer præterea nostris qui subeant iubet.* * al. *Pueri* Fr. D. *Pueris*
Nonius: *Subire* significat ingredi.

30. *Malo herclè vestro confectores cardinum.*
Nonius: *Conficere* frangere.

31. *Lucilius si in amore irritarit suo.*

Nonius: *Irritare* dictum est propriè prouocare. tractum à canibus, qui quum prouocantur irriunt.

32. * *Vtrum anno, an horno te* † *abstuleris à viro.* * al. *Vtrúmne anno* † Scal. *abstinueris*
Nonius: *Hornum* ipsius anni.

33. *Anno vertente dies tetri, miseri, ac relligiosi.*
Nonius: *Religiosi* dies infames dicuntur & infausti.

34. *Præterea hæc subsiciua si quando voles * operam.* * lego. *operá.*
Nonius: *Subsicinum* secundum, sequens.

35. *Vitam, ac fortunas cui crediderim meas.*
Nonius: *Credere* fidei committere.

36. *Cui sæpe imposui mille plagarum in diem.*
Nonius: *Genitiuus* casus positus pro accusatiuo.

37. *Sarcinatorem esse summum, suere centonem optumè.*
Nonius: *Sarcinator* sutor.

K 2 38. * *Tanti*

* f. _ tanti Se tempellatu montes ad fidera tollunt. Vide Not.

38. **Tanti tempori' se montes & fœdera tollent.*

Nonius: Tollere est eleuare.

39. *Verum tu quid agis? interpella me, vt sciam.*

Nonius: Interpellare dicere, ducere.

* Fr. D. in senectam nunc adolescentia est

40. *Prospiciendum ergo * in senecta, nunc adolescentia est.*

Nonius: Senectam pro senectute.

* Lips. Damenetus.

41. *In medium Chremes, in summum ire * adde menetus.*

Nonius: Ire est ambulare.

42. *Aquam te in animo habere intercutem.*

Nonius: Aqua intercus hydropum morbus, quasi aqua inter cutem.

* lego, Quare

43. ** Quare pro facie, pro statura status.*

Nonius: Statura gener. fœmin.

44. ——— *Quæque aspectu sunt spurca & odore.*

Nonius: Spurcum fœtidum.

* Casaubon. clauis aueis

45. *Fulmentas * eis atque aveis subcudere.*

Nonius: Fulmenta fœminino.

* f. - Nec prouocat vllo Me pretio. Ios. Merc. Nec paruo catullo pretio, vel, catillo.

46. **Nec par vocat vllo pretio.*

Nonius: Pretium dicitur, quod re empta datur.

47. *Coniice te intro, ac bono animo es.*

Nonius: Es pro esto.

* Turn. vtiliter adoceas lutum.

48. *Nihil parui ac pensi, * vti litera doceas lutum.*

Nonius: Pensum significat exæquatum, quod sine inclinatione sunt, quæ penduntur.

* al. tua.

49. *Hymnis ego animum sic induco, quod * tu ab insano auferas.*

Nonius: Inducere persuadere.

QVÆ

QVÆ SVPERSVNT EX SATYRARVM LIBRO XXIX.

*

1. ——— *Hoc quum feceris,*
Cum cæteris reus vna tradetur Lupo:
Non aderit: ἀρχαῖς hominem & στοιχείοις simul
Priuabit; quum igni & aqua interdixerit, duo
Στοιχεῖα habet, id maluerit: priuabit tamen.

Probus in Virgilij Eclog. VI. Si ergo cælum pro igni acceperimus superest in eo quod ait: Spiritus intus alit, aërem dictũ præsumamus. Hic est etiam, qui nobis viuendi spiritum ac commeatũ largitur. Hoc illum & Ennius appellauit in Annalibus: item Lucilius in XXIX. Satyrarum: *Hoc quum feceris* &c.

2. *Habeasq́; animo mihi admodum caussam grauem*
Fore, quæ me ab vllo commodo abducat tuo.

Nonius: Graue, necessarium.

3. *Qui mihi quantum est inter humanum genus*
Rerum, quod inter se coniungat, communicat.

Nonius: Coniungere, copulare, dictum est à iugo.

4. *Apollo' st nomen, qui te anti quis non sinet*
Delicijs maculam atque ignominiam imponere.

Nonius: Ignominia est nominis nota.

5. *Deierat enim scripsisse & post non scripturum redi in consortionem.*

Nonius: Consortio fæminin.

6. *Si Socrates in amore, & in adolescentulis meliore paulo facie signat, nihilq́; amaret.*

Nonius: Signare est designare, ostendere.

7. *Et amabat omnes, nam discrimen non facit, neque signat linea alba.*

Nonius: Discrimen separatio, à discernendo. *Idem:* Signare discernere, separare.

8. ——— *Tu quid iræ indulges nimis?*
Manus à muliere abstinere melius est.

Nonius: Indulgere, augere.

* Scal. quid, hac cum feceris?

* Scal. Eum priuabit, Igni & aqua interdixerit, Duo habet στοιχεῖα.

* I. Dousa F. hac maluerit.

* Frut. At pol est numen,

* Had. Iun. Delicijs

* al. Si Socratis amores. Lips. Si Socrates amaret in adolescentulis meliore paullò facie s. nihil quod amaret,

* Lips. — prius non tollas, quàm Tullium Ex nomine atque omine ipsum interfeceris.

9. * *Prius non tollas, quàm Tulli animum ex nomine, atque hominem ipsum interfeceris.*

Nonius: *Interficere*, occidere.

10. *Amicos hodie cum improbo illo audiuimus Lucilio aduocasse.* ———

Nonius: *Aduocasse*, prouocasse.

* al. animum

* f. Atque aures adhibere v.

11. *Praeterea vt nostris* * *animos attendere dictis,*
* *Atque adhibere velis.* ———

Nonius: *Attendere*, est intendere.

12. *Hic corpus solidum inuenies, hic stare papillas Pectore marmoreo.* ———

Nonius: *Stare*, erigi, prominere.

* f. vetulúmque lupum illum,

13. *Sic inquam veteratorem* * *illum, vetulum lupum Annibalem acceptum.* ———

Nonius: *Accipere*, decipere.

14. *At non sunt similes, neque dant: quid si dare vellent? Acciperésne? doce.* ———

Nonius: *Docere*, dicere.

* f. catulum, collarique, vti fugitiuum

15. *Cum manicis,* * *catulo, collariq́, vt fugitiuum Deportem.* ———

Nonius: *Collare*, est vinculi genus, quo collum astringitur.

* f. — quiete poscente minus, & praebunt rectius multo

16. * *Quiete poscente minus, & praebent rectius multo, Et sine flagitio.* ———

Nonius: *Flagitium*, periculum.

17. *Si retinere hunc voles, si longius te producturum, & diutius.*

Nonius: *Producere*, dicitur longius ducere.

18. *Cohibet & domi maestus se Albinus; repudium quòd filia remisit.*

Nonius: *Maestum*, triste, miserandum. Idem: *Remissum*, missum.

* l. Guill. ventrem à lienum alius souere

* al. cataplasmo.

19. ——— * *ventrem alienum Maestum souere ex molito hordeo, vti* * *cataplasmo.*

Nonius: *Maestum*, enectum fame. Idem: *Fouere* est nutrire, prouehere.

20. *Certum scio esse ita, vt dicis. nam mihi erant de illo explorata omnia.*

Nonius: *Explorare*, probare.

21. *AEtatem*

21. *Aetatem tibi istuc laturam, & bellum, si hoc bellum putat.*
Nonius: Bellum, elegans, melius, prudens.

22. *Primùm ex aduorso, si quod est cænaculum,*
Quo recipiat te. ——
Nonius: Recipere, reuocare.

23. ——* *gymnasioq́,*
Vt schema antiquo spectatores * *retineres.*
Nonius: Schema, neutro genere.

* l. in gymnasióque Schemate vt antiquo
* al. retinerem.

24. *Vbi erat scopus*
Eiicere istum abs te, quamprimum & perdere amorem.
Nonius: Eiectum, exclusum.

25. *Hic me vbi videt, subblanditur, palpatur, caput scabit, pedes legit.*
Nonius: Palpatur, pro palpat. Festus: Pedes dicuntur, quos diminutiuè dicimus pediculos.

26. *Quid mihi proderit, quem satias iam omnium rerum tenet.*
Nonius: Satias, pro satietas.

27. *Nunc tu contra venis, vel qui in nuptiis, vel* * *se seneces, nec sine pernicie.* * al. sese negato
Nonius: Pernicies, periculum, exitium.

28. *Perge amabo, ac, si potes, face dignam me vt vobis putem.*
Nonius: Putare, æstimare.

29. *Hoc* * *inueniſſet vnum ad morbum homini vel bellissimum.* * f. euenisset
Nonius: Vel, pro etiam.

30. * *Hæc est ratio: peruersa æra:* † *summa & subducta improbè.*
Nonius: Æra, numeri nota.

* Scal. Hæc est ratio peruersa, æra summa subducta improbè.
† Casaub. summa subducta est improbe.

31. *Eodem vno hi modo rationes subducent suas.*
Nonius: Subducere, supputare.

32. *Age nunc summam sumptus* * *ducatq́, æris simul atque alieni.* * l. Gruter ducat sui æris simul atque alieni.
Nonius: Ducere, voluere, pertrectare.

33. * *Tyronco & non mortifero adfectus vomica, & vulnere.* * lego, Clyrameo
Nonius: Vomica, concaua loca, vetustate exesa.

34. *Magno, & non magna mercede, magno* * *quidem conduxeris.* * al. quod
Nonius: Conducere, est sicuti vsu.

35. * *In*

* Tur. *In me illis spem* † Tur. *posse me emungi bolo.*

35. * *In melius spem esse omnem, quouis* † *possem emungi volo.*
Nonius: *Emungi*, manifesta significatione manat.

36. *Non rediret ad se, atque illam exterminaret miseram.*
Nonius: *Exterminatum* est extra terminos missum.

* Palmer. *Narro, quid actum est, depilati*

37. * *Nato quid actum est? depilati omnes sumus.*
Nonius: *Depilati*, dictum rarefacti.

38. *Diuidant, differant, dissipent, distrahant.*
Nonius: *Distrahere* est vendere.

* Bongars. *Colligite* Paller. *Collega auxilium tamen etsi in iguum feramus.* malim, *indigni feramus.*

39. * *Colligere auxilium, tametsi est indignum vt feram.*
Nonius: *Ferre*, adferre.

40. *Fauitorem me tibi, amicum, amatorem putes.*
Nonius: *Fauitorem*, fautorem.

41. *Vt nunc hac re mihi opem atque auxilium offeras.*
Nonius: *Offerre*, adferre.

* f. *Auferte lumen.* vt fiat Trimeter. al. *lumen adferte*,

42. *Vos interea* * *lumen auferte, atque aulæa obducite.*
Nonius: *Obducere*, aperire.

* lego, *referas.*

43. *Quod te intromisi, gratiam* * *referat mihi.*
Nonius: *Referre*, reddere.

* f. *etiamnum*

44. *Tum illud epiphoni, quod* * *etiam tum nobile est.*
Nonius: *Nobilis* dicitur & notus.

45. *Crus lapide, nihil est, credam si te offenderit.*
Nonius: *Offendere*, est percutere.

* f. *ancipite ferro*

46. *Nemo hos* * *ancipites ferro effringat cardines.*
Nonius: *Anceps*, duplex.

47. *Vecte atque ancipiti ferro effringam cardines.*
Nonius: *Anceps*, acutum ex vtraque parte.

48. *Hiemem vnamquamque carpam.*
Nonius: *Carpere*, celeriter præterire.

49. *Pluteos excutit, tectaq; & testudines reddit.*
Nonius: *Reddere*, facere.

50. *Adde alios omnes meo periclo ex ordine.*
Nonius: *Periculum*, est salutis discrimen.

51. * *Pau-*

51. * *Paulisper cui me dem, edet hæc se, vt polypus ipsa.* — * S. al. Paulisper comedam a me, edet hæc se, vt polypus, ipsa.
Nonius: Polypus, generis fœminini.

52. *Surge mulier, ducito filum non malum.*
Nonius: Filum, oris lineamentum.

53. *Cùm ipsi in locum * descendant, cùm alios detrahant.* — * al. ascendant.
Nonius: Detrahere, extrahere.

54. *Huc, aliò quum iter haberet, præteriens venit.*
Nonius: Habere, dirigere.

55. *Quid? quas partiret ipse pro doctrina boni?*
Nonius: Partiret, pro partiretur.

56. *Vt si quod concupisset, non * aptus.* — * f. aptus foret, vt fiat Trimeter.
Nonius: Aptus, significat adeptus.

57. *Nec ventorum flamina flando suda secundent.*
Nonius: Sudum dicitur, quasi semiudum, vt est aër post pluuias serenus, & liquidus.

58. *Vnde domum vix redeat,* vixq́; hoc exuat se.* — * f. vixque exuat hoc se.
Nonius: Exui, liberari.

59. *Vrget grauedo sæpius culpa tua.*
Nonius: Vrgere est premere, cogere.

60. *Deletionem nostri ad vnum exercitus.*
Nonius: Deletio.

61. *Detrusus totâ, vi deiectusq́; Italiâ.*
Nonius: Deicere, præcipitare.

62. *Hoc tum ille habebat, & ferè omnem Apuliam.*
Nonius: Habere, tenere, occupare.

63. *Vtrum * tristis contorto aliquo ex Pacuuiano exordio.* — * lego, tristi
Nonius: Exordium est initium.

64. * *Deum rixa vertat verba obscæna.* — * lego, Dein in rixâ
Nonius: Obscænum, vitabile.

65. *Habes omnem rem. timeo ne accuser.*
Nonius: Habere, audire.

66. * *Insulta miserum te quoque in me.* — * N. Fab. ex Ms. c. Insultas miserum te quoque Alum.
Nonius: Insultare, iniuriosius aliquid dicere.

*Had. Iun. *Chrysa coro* Scal. *Chrysi cum* F. *Chrysidem* † I. S. *omnis nostri, Graci ὑποσκελίζειν Dicunt.—*

67. *Primum* * *Chrysicum negat signatam reddere.*

Nonius: *Signatam*, integram virginem vetustas voluit dicere.

68. † *Supplantare aiunt, Græci ὑποσκελίζειν dicunt.*

Nonius: *Supplantare* dictum est, quasi pedem supponere.

*Frut. *aqui* Scal. *aqua*

69. *Dissociat* * *atque omnia, ac nefantia.*

Nonius: *Nefantia*, pro nefanda.

70. *Quis tu homo es? nemo sum homo.*

Charisius lib. 1. *Nemo* in homine proprium est, quia significat, ne homo. antiqui & pro nullo posuerunt; ideoque *nemo* dicentes quasi minus significarent, & *homo* addebant, vt Terent. Nūquis hic me sequitur? nemo homo est. & Lucilius XXIX. *nemo est.* ideo dixit, *Quis tu homo es? nemo sum homo.*

QVÆ SVPERSVNT
EX SATYRARVM
LIBRO XXX.

*

*Scal. *Quo veniunt illæ gumiæ, vetulæ* † P. Merul. *glamosæ*

1. *Illo quid fiat Lamia, & Pytho oxyodontes,*
* *Quòd veniunt* † *genuæ illæ, vetulæ, improbæ, ineptæ.*

Nonius: *Genuæ* gulosi.

2. ——— *Leonem*
AEgrotum ac lassum. ———

Nonius: *Lassum* dicitur fatigatum.

Palm. *Deductā ad hunc voce leo.*

3. *Deductā tunc voce leo: Cur tu ipsa venire*
Non vis huc?

Nonius: *Deductum*, diminutum, suppressum.

*al. &

4. *Quid sibi vult? quare fit? vt intrò versus, & ad te*
Spectent, atque ferant vestigia * *se omnia prorsus.*

Nonius: *Spectare*, dirigere. *Idem:* *Ferre*, dirigere, ducere.

5. *Scito etenim bene longinquum mortalibu' morbum*
In vino esse, vbi qui inuitauit dapsilius se.

Nonius: *Inuitare* significat repleri.

6. *Cui vultu ac facie, ludo, ac sermonibu' nostris*
Virginis hoc pretium, atque hunc reddamus honorem.

Nonius: *Pretium* pro præmio. *Idem:* *Honor*, præmium.

7. *Tune*

7. *Tune iugo iungas me antè? & succedere aratro*
Inuitum, & glebas subigas proscindere ferro?

Nonius: *Subigere*, cogere.

8. *Continuò, simul ac paullo vehementius aura*
Inflarit, fluctus erexerit, extuleritq́.

Nonius: *Efferre*, erigere, leuare.

9. * *Omnia tamendo mucro videas feruente micare.*

Nonius: *Micare*, per vices sine ordine mouere.

* Bongars. *Omnia tũ ondo mare videas feruente micare.* Turn. *Omnia tum endo muabo,*

10. ——— * *An ego te acrem atque animosam,*
Thessalam vt indomitam frenis subigam antè domemq́.
Bellando ———

Nonius: *Anima* iterum significat iracundum, vel furiosum: vnde & animosi dicuntur iracundi. *Idem:* *Subigere*, molliri vel exercere.

* Turn. *— in equam te acrem* H. d. Iun. *Ante ergo Tesnariam atq. animosam Thessalid. indomitam freno subigantque domémq.* e Ms codicis fide.

11. * *Aut quum iter est aliquo, & caussam † commentaui,*
Vt apud aurificem, ad matrem, cognatam, ad amicam.

Nonius: *Apud*, ad.

* f. vt
† Lips. *Commenta viãs*, Palm. *commenta viaiis —Aut*

12. *Improbior multo, quàm de quo diximus antè:*
Quanto blandior, hoc tanto vehementiu' mordet.

Nonius: *Improbum*, sæuum.

13. * *Qui non exspectans spectandi studio, sed hominis tetri impulsu ingressus.*

Nonius: *Tetrum* dicitur illuuiosum, fœtidum.

* I. Guill. *Qui non spectandi studio, sed om ini' tetri impulsu ingressus —* f. *tetri sed hominis*, reliqua vt Guill.

14. *Sperans ætate * eandem hæc proferre potesset*
Mansum ex ore daturum. ———

Nonius: *Mansum*, mandendum aut mansatum.

* f. *si eadem hæc proferre potusset*,

15. ——— * *Sic vbi ab aureis*
*Fama * tuam pugnam † claram allatam dicasset.*

Nonius: *Dicare*, indicare, nuntiare.

* f. *Sicubi*
* I. gr. *tuas p. c illatamque d.*
† Lips. *claram alata dicasset*
Gilan *claram allato d.*

16. ——— *Curare domi sint*
Gerdius, ancillæ, pueri, zonariu', textor.

Nonius: *Gerdius.*

17. *Cui vbi * deciminutia mea epitegina appepeli longè opera ante alia omnia.*

Nonius: *Longè*, etiam valdè.

* al. *dedi. minutia mea* ἐπιτήδευμα, *appendo*.

*al. perurges.

18. *Quin totum* * *purges, debelles me atque deaures, exsultes, sollicites.*

Nonius: *Exsultare* est gestu, vel dictu iniuriam facere.

Ex emendatione Scal.

19. *Maximu' si argenti sexcentûm, ac mille reliquit Imberbi androgyni, barbato machocinædo.*

Nonius: *Sexcentûm* pro sexcentorum. Idem: *Imberbi* pro imberbo.

20. *Quid verò est, centum ac ducentûm possideas si Millium?* ———

Nonius: *Ducentûm* pro ducentorum.

*I. Guill. *Eloquar*, quod alterius Hexametri principium facit

*Had. Iun. *hac re* f. *arte*

*cautum custodem. ex Plauto.

21. *Omnia alia, in quibus efferimur rebus, ne ego multis* * *loquar.*

Nonius: *Efferre*, extollere.

22. ——— *quid quærimus* * *acre Inductum* * *cantu, custoditum.* ———

Nonius: *Induci* est aliquibus fallaciis decipi.

*Turn. *Hic vt muscipula tenta atque vt scorpius* c.s.

23. * *Hic vt muscipula contenta, vt scorpiu' caudâ Sublatâ* ———

Nonius: *Tenta* dictum pro extensa.

*f. *Quantas quot quo modo*

24. * *Quantasq́, modo ærumnas, quantosq́ labores Exanclaris.* ———

Nonius: *Exanclare* etiam significat perpeti.

25. ——— *Vt pecudem te asinumq́, vt denique nasci Præstiterit.* ———

Nonius: *Præstat*, vtile est.

* Scal. *fabulóque, fimo, atque sucerda.* f. *fabulisque fimo, atque sucerdis.*

*Turn. *planus*, Had. Iun. *blennus*

26. *Hic in stercore humi,* * *fabulisq́, fimo, atque sucerdis.*

Nonius: *Sucerda.*

27. *Deblaterat* * *plenus, bonu' rusticu' concinit vna.*

Nonius: *Deblaterare* est obloqui, confingere.

28. *Quantum haurire animus Musarum è fontibu' gestit.*

Nonius: *Haurire*, exhaurire, implere. Idem: *Gestire*, cupere.

29. *Et sola ex multis nunc nostra Poëmata ferri.*

Nonius: *Ferre*, laudare.

30. *Nunc Cai quoniam incilans nos lædi' vicissim.*

Nonius: *Incilare* est increpare vel improbare.

31. *Et*

31. *Et sua perciperet retrò * rellicta iacere.* *lego. recta
Nonius: *Iacet*, fordet, nec lætus est.

32. *Quum me hoc tempore nugator cognoscere non vis.*
Nonius: *Nugator*, turbator.

33. *Summatim tamen experiar rescribere paucis.*
Nonius: Experiri, tentare.

34. *Idq; tuis sæuis * factus, & tristibu' dictis.* *I. Guill dictis, ac tristibu' factis.
Nonius: *Sæuum*, durum. *Idem*: *Triste*, crudele, immite.

35. **Neminis ingenio quenquam confidere oportet.* * Non Neminis ingenio tantum confidere oportet.
Priscianus lib. VI. Nemo quoque siue ex hoc compositum, vt quibusdam videtur, seu non, communis est generis, & similiter omnia conuertit in genitiuo, vt *Nemo neminis*. *Nonius*: *Neminis* positum pro nullius.

36. *Si liceat facere, * atque hoc versibu' reddere, quod do.* * v.c. & iam hoc
Nonius. *Do*, dic.

37. ** Sicuti te, qui ea, quæ speciem vitæ putamus esse.* *lego, Sicuti te, quem æque speciem vitæ esse putamus.
Nonius: *Speciem* specimen vel exemplar.

38. **Sec us cù n è medio ac ludo bene potu' recessit.* * lego, Verum cum è medio ludo, ac bene potu' r.
Nonius: *Potus* à bibendo.

39. *Caluu' Palatinâ, vir nobilis, ac bonu' bello.*
Nonius: *Bonus* & fortis & pius dici potest.

40. *Et sæuo, ac duro in bello multo optimus * hostis.* *al. hastis.
Nonius: *Sæuum* dicitur immite. *Idem*: *Durus*, nocens.

41. ** Quod tuas laudes † culpas, non proficis hilum.* *f. Quòdque tuas P.Mer. Quod tuas † al. culpes
Nonius: *Hilum*, breue quoddam.

42. *Sed tamen hoc dicas, * quid est, si nenu molestum est?* * Scal. quid 'st est, f. quid non est,
Nonius: *Nenu* pro non.

43. *Lanæ opus omne perit, * pallor, tineæ omnia cædunt.* *al. squallor,
Nonius: *Cadere*, consumere. *Idem*: *Pallorem*, vetustatem, negligentiam.

44. *Planta vna est pedibus cariosis * mensulibano.* * Tum mensula vna Had. Iun. mensa elephanto, vel, mensa elephanti. vide Notas.
Nonius: *Caries* est vetustas.

45. *Non datur; admittit nemo; nec viuere ducunt.*
Nonius: *Ducere*, existimare, iudicare.

46. *Cuia opera * Troginu' calix per castra cluebat.* *Had. Iun. Tergoinculus Scal. tergina' calix
Nonius: *Cuia* pro cuius. *Idem*: *Cluet*, nominatur.

* Had. Iun. illisque tibique

47. *Gratia habetur vtrisque* * *illis quæ sibi quæ simitu.*
Nonius: Simitu pro simul.

* I. Guill. bina centonibu' primæ.

48. *Calcitulæ accedunt* * *priuæ centonibu' binis.*
Nonius: Priuum est proprium vniuscuiusque.

49. *Quid tu istuc curas, vbi ego oblinar, atque voluter?*
Nonius: Volutari dicitur volui.

50. *Quid seruas, quò eam, quid agam? quid id attinet ad te?*
Nonius: Seruare, sollicitè & suspiciosè obseruare.

* f. potisset e

51. *Quid dare, quid sumpti facere, ac præbere* * *potisset*
Nonius: Sumpti pro sumptus.

52. *Si laqueis, manicis, pedicis mens irretita est.*
Nonius: Manica, quibus manus vinciuntur.

* P. Merul. foris

53. *Gaudes, cùm de me ista* * *foris sermonibu' differs.*
Nonius: Differre, diffamare, diuulgare.

54. *Et maledicendo multis sermonibu' differs.*
Nonius: Differre, diuidere, vel scindere.

55. *Hæc dum me insimulas, nónne ante in corde volutas?*
Nonius: Volutare, cogitatione perquirere.

56. *Ipso cum domino calce omnes excutiamus.*
Nonius: Excutere, excludere, deiicere.

* lego, in Cæli pugnas

58. *Vt semel* * *in cæli pugnas te inuadere vidi.*
Nonius: Inuadere est appetenter incipere.

* Had. Iun. Virtutisque tuæ, atque

59. * *Virtutis hæc tuæ artis monumenta locantur.*
Nonius: Locare, constituere.

60. *His te versibus interea contentu' teneto.*
Nonius: Contentus dicitur, cui res etiam parua abundè est.

* f. tibique hæc

61. *Producunt me ad te,* * *tibi me hæc ostendere cogunt.*
Nonius: Producere, foras ducere.

* leg. socii

62. *Quanti nos faciant* * *socij quum parcere possunt.*
Nonius: Parcere est veniam dare.

63. *Et virtute tua, & claris conducere chartis.*
Nonius: Conducere, conuertere.

64. Quòd

64. *Quòd sua committunt mortali claustra Camenæ.*
Nonius: *Committere*, credere.

65. *Hoc etiam accipe quod* * *dico: nam pertinet ad rem.*
Nonius: *Accipere*, audire.

* R. D. *dicam*

66. * *Publicâ lege vt mereas, præsto est tibi Quæstor.*
Nonius: *Meret* pro meretur.

* f Publicâ vti lege at Fruc. *Publica lege vt*

67. *Accipiunt leges,* * *populus quibu' legibus exlex.*
Nonius: Exlex est qui sine lege viuit.

* lego. *populum Quis legibus exlex?*

68. *Aut* * *operatu' aliquo in celebri cum æqualibu' fano.*
Nonius: *Operari* est Deos religiose, & cum summa veneratione sacrificiis litare, vel conuiuari.

* I. Guill. *operata*

69. *Quem scis scire tuas omnes maculasq́, notasq́.*
Nonius: *Macula*, turpitudo.

70. *Hæc vestimentis maculosis tum aspicit ipse.*
Nonius: *Maculosum*, sordidum, immundum.

71. *Quem sumptum facis in lustris, circum oppida lustrans.*
Nonius: *Lustrari*, dicimus & scortari, à lustris.

72. *Iuratam se vni, cui sit data* * *deq́, dicata.*
Nonius: *Dicare*, tradere.

* ita leg.

73. * *Præseruit,* † *labra delicit, delinit odore.*
Nonius: *Delinitus*, delectatus.

* Had. Iun. *Præseruit labra deliuit,* † Turn. *labra delinget.* lego, *labra delicat, hoc est delenit amore.*

74. *Sensu nutricatum sanè caput obruit ipse.*
Nonius: *Nutricatur* pro nutricat.

75. *Euplocamo* * *digitis, discerniculumq́, capillo.*
Nonius: *Discerniculum*, acus quæ capillos mulierum ante frontem diuidit, dictum à discernendo.

* Scal. *digitus*, f. *digitis*

76. *Et circum volitant ficedulæ, turdi,* * *curatus coci.*
Nonius: *Curatum* cum delectu apparatum.

* lego, *curatu*

77. *Sed quid ego hæc animo trepidanti dicta profundo?*
Nonius: *Trepidare*, metuere.

78. *Nolito, tibi me maledicere posse, putare.*
Nonius: *Nolito*, pro noli.

* al. Tristo Fr. D. Tetrum ac

79. * *Tristem, & corruptum scabie, & porrigini plenum.*

Nonius: *Porrigo*, morbi genus.

* Lego. popularibus aures, pectora rupit.

80. *Quæ quondam * populi oris aures, pectora rumpit.*

Nonius: *Rumpere*, defatigare.

* al. istum in

81 *Nemo * istum ventrem pertundet, delicet vti, atque videbis.*

Nonius: Delica est aperi & explana.

* al. facias

82. *Hoc missum * facies, illo me vtere libente.*

Nonius: *Mittere*, omittere.

83. *Sublatus pudor omni', licentia, fenu' refertur.*

Nonius: *Sublatum*, dicimus remotum.

* lego, Est

84. * *Et illud quoque mite malum, blandum atque dolosum.*

Nonius: *Mitis*, tranquillus & lenis.

* lego, haud

85. *Contra hæc inuitasse, * aut instigasse videntur.*

Nonius: *Inuitare*, apertam habet significantiam.

* Had. Iun. fortes tibi. ego improbus: alio. lego, fortes: ergo improbus es tu.

86. *Omnes formosi, * fortes, tibi ergo improbus esto.*

Nonius: *Fortis*, etiam diues. *Idem*: *Improbum*, turpe.

87. *Vir mare metitur magnum, & se fluctibu' tradit.*

Nonius: *Metiri* est transmeare.

88. *Quis totum scis corpus iam perolesse bis idcis.*

Priscianus lib. IX. *Perolesse* pro peroleuisse.

* Non. Et Mutoni manum perscribere possis A acerno ... Vrini Et mutoni' manum per ca bere posse tagacem.

89. * *Et Mutonis manum perscribere posse tagacem.*

Festus: Tagax, furunculus à tangendo dictus. cuius vocabuli Lucilius meminit: *Et mutoni' manu* &c. *Nonius*: *Tangere* est circumuenire.

90. *Nonnunquam dabit ipsa ætas, quod possit habendo.*

* al. vt habeatur.

Seruius lib. II. *Georg. ad illud Virgilij Et quos aut pecori malint submittere habendo*] * id quod habetur. vt Lucilius in XXX. *Nonnunquam dabit*, &c. *Iun. Philargyrius.*

* Gifan. Endo canino ritu
† Lips oculi' ossque pro oculos.

91. * *Inde canino ritu † oculisq. inuolem.*

Nonius: *Inuolare* est irruere insilire, aut à volatu, aut à vola, id est media manu dictum.

* al inductis Lipf. endo locis Gifan. inde locis
† Lipf. difamare, vel, diuulgare

92. *Multis * inductis sermonibu' concelebrarunt.*

Nonius: *Concelebrare*, † diu amare, dictum à celebritate.

93. *Insperatò abiit, quem vnà angina abstulit horâ.*

Nonius: *Angina*, genus morbi, eo quod angat.

94. *Vnus consternit nobis vetu' restibus aptus.*

Nonius: *Aptum*, rursus connexum & colligatum significat.

95. *Neu quis te ignoret famulis subducere.* ———

Nonius: *Subducere* est surripere.

96. * *Quodq; adeò fuerint*, † *qui temnere superbum.*

Nonius: *Temnere*, contemnere.

*Scal. *Quitq. adeo fuerint, qui te temnere superbum.* † f. *qui te tempsere superbi.*

97. * *Praestringatq; oculorum aciem splendore micanti.*

Nonius: *Praestringere* dictum est valde stringere, & claudere.

*Lamb. *Praestringatque*

98. ——— *Ruis* * *hac, & colligis omnia furtim.*

Nonius: *Ruere*, irruere sine cautela. *Idem*: *Colligere*, auferre.

*v. c. *hac*

99. ——— *Quandoq; pudor ex pectore cessit.*

Nonius: *Cedere* significat secundum consuetudinem abire superatum, & locum victori dare.

100. ——— *Neque barbam immiseris istam.*

Nonius: *Immittere*, dimittere ad prolixitatem.

101. ——— * *Conficit ipse, comestq;.*

Nonius: *Comest* pro comedit.

*lego. *fressum fuit ipse, comestque.*

EPODIS HYMNIS.

*

Sine engio * *ac destina.*

Nonius: *Engium* media pars inter naturalia muliebria.

* Had. Iun. *Acdestin.* de qua Pausanias in Achaicis & Arnob. lib. 5.

* SERRANO.

*

Cali nomine & † *salis fretus.*

Nonius: *Fretus* masculini generis.

* MS. C. *Erancetib.* Had. Iun *An Siculi nomine salis fretus.* † l. *salsi fretus.*

NVMMVLARIA COMOEDIA.

*

Nescio quorsum mihi * *eueniunt tua verba tam delenifica.* *al *meniant*

Fulgentius de Prisco sermone: *Delenificus*, blandiloquus. ᵃ Lucilius Comicus Nummularia: *Nescio quorsum mihi &c.*

*v. c. *Lucretius*

*

ᵃ *Porphyrion in Artem Poeticam Horatij*: *Pythias persona Comica in Comœdia Lucilij*: *qua inducitur per astutias accipere argentum à Simone domino suo in dotem sua filia.*

RELIQVIARVM RELIQVIÆ
superioribus addendæ.

*

*ex emendatione Scaligeri.

1. ——* *Sanctu' Serapis,*
Isis, & Harpocrates, digito qui significat ST.

Varro de Ling. Lat. lib. IV. Principes Dei, Cęlum & Terra: hi dij iidem qui in Ægypto *Serapis & Isis & ST Harpocrates digito significat.*

2. *At magnum fecit, quod verbis Græca Latinis Miscuit.* ——

Iul. Rufinianus de schemate dian. Exuthenismos. figura hæc fit, cùm rem aliquam extenuamus & contemptam facimus. vt apud Lucilium: *At magnum fecit*, &c.

3. *Cretatumq; bouem duci ad Capitolia magna.*

Commentarius in Iuuenal. lib. IV. *Sat.* X. ad illa: Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum, Cretatumque bouem.

*Scal. *Vidimus vi tomicis*
[illegible]

*Fr. D. *impoliti*

4. **Vidimus vinctum thomice cabina.*

Festus: Thomices Græco nomine appellantur canabi* impositi & sparto leuiter tortæ restes, ex quibus funes fiunt.

5. *A. Gellius Noct. Attic. lib.* VII. *cap.* III. Rectè, inquit, (Tiro Tullius M. Ciceronis libertus) hoc vitio dat Lucilius Poëta Euripidi, quod quum Polyphontes Rex propterea se interfecisse fratrem diceret, quod ipse ante consilium de nece eius cepisset, Ærope fratris vxor hisce eum versibus eluserit:

Εἰ γὰρ σ' ἔπεμψεν, ὡς σὺ φῄς, κτείνειν πόσις,
Χρῆν καί σε μίμνειν, ὡς χρόνος παρῆλθε δή.

At hoc enim, inquit, planè stulticiæ plenum est, eo consilio atque ea fini facere nolle aliquid, vti numquam id facias, quod velis.

6. *Decuis, siue decussis est.*

Varro de Ling. Lat. lib. VIII. Et illud putant esse caussæ cur nõ sit analogia, quod Lucilius scribit, *Decuis siue decussis est.* qui errant: quod Lucilius non debuit dubitare, quod vtrumque: nã in ære vsque ab asse ad centussis numerus æs adsignificat, & eius numero finiti casus omnes à dupondio sunt.

7. *Seruius ad illa Virgilij lib.* IX. *Æn.* Emathiona Liger, Chorineum sternit Asylas; Hic iaculo bonus, hic longè fallente sagitta: Ortygium Cæneus, victorem Cænea Turnus, Turnus Itin] Vt ait Lucilius, *bonum schema est, quoties sensus variatur iteratione verborum.*

CENTONES

CENTONES ALIQVOT LVCILIANI,

Ex disiunctissimis Poëtæ illius fragmentis nouiter concinnati

A

IANO DOVSA NORDOVICE.

*

MVLTIS inde loci sermonibu' concelebrabit,
AEtatem & faciem, vt saga, & bona conciliatrix:
Quòd gracila est, pernix pedibus, quòd pectore puro,
Quòd puero similis: neque vti Pyrgentia scorta.
Hic corpus solidum inuenies, hic stare papillas Verba conciliatricis Lænæ.
Pectore marmoreo. ———
Sic singillatim nostrûm vnus quisque monetur.
Sicuti, quum primas ficus propala recentes
Protulit, & pretio ingenti dat primitu' paucas.
Quid ni? & scruta quidem vt vendat scrutariu', laudat
Præfractam strigilim, soleam improbu' dimidiatam.
Est illud quoque mite malum, blandum, atque dolosum,
Quom poclo bibo eodem, amplector, labra labellis
Quòm figens compono, hoc est, quòm ψωλοκοπῶμαι.
Lana manu lacrimas mutoni absterget amicâ,
Componetq; latus lateri, tum cruribu' crura
Dilaxans, dabit in vulgam penetrare pilosam,
Crissatura, vti si frumentum clunibu' vannat.
Hæc, vt muscipulæ tentæ, atque vt scorpiu' caudâ
Sublatâ, non te porro procedere porcent?

*

——— ** Legem* * id est, pœnam legis.
Vitemus Licinî Fannî centusse misello,
Quæ gallam bibere, ac rugas conducere ventris
Farre aceroso, oleo, & Cumâno pane coëgit.
Ostrea nulla fuat, non purpura nulla Pelori;
Pulmentaria, vt intybus, aut aliqua id genus herba,

 Asparagi

Asparagi molles, fici comedantur & vuæ,
Flebile cæpe simul, lacrymosáq; ordine thallæ,
Et ius menarum; bene habet. sin mictyris hæc merx,
Caseus allia mollibit, cum pulte adipatâ.
O lapathe, vt iactare necesse est, cognitu' cui sis.
In quo Lelius clamores Sophos ille solebat
Edere, compellans gumias ex ordine nostros:
O Publi, ô gurges Galloni, es homo miser, inquit;
Cœnasti in vitâ nunquam bene, quum omnia in isto
Consumis, squillâ, atque acipensere cum decumano.
Lelius præclarè, & rectè σοφῶς, illáq; verè.
Occidunt, Lupe, saperdæ te & iura siluri,
Sumina te atque amiæ, turdi te, & viscus aprinum.

*

Firmiter hoc, probiterq; tuo si pectore fixum
Eiicere istum abs te quamprimum, & perdere amorem;
Vicimus, ô socii, & magnam pugnauimu' pugnam:
Virtutisq; tuæ hæc ergo monimenta locamus.
Macte proin virtute, simulq; his versibus esto.
Sin laqueis, manicis, pedicis mens irretita est,
Nolito tibi me maledicere posse putare.
Vis est vita (vides) quæ nos facere omnia cogit.
Sic singillatim nostrûm vnusquisque mouetur:
Neminis ingenio quemquam confidere oportet.
Sicuti te, quem æquæ speciem vitæ esse putamus,
Corporis è signis animo ægrotare videmus,
Nec posse infamem, turpemq; odisse popinam.
Sed tamen hoc dicas: Quidnam est, si nenu molestum est,
Quamuis desubitò trinis deducere scalis?
Quid tu istuc curas, vbi ego oblinar atque voluter?
Serus quum è medio lustro, ac bene potu' recessi.

*

Lippus edundâ acri assiduè ceparius cepâ
Liuiu' pauper, ait, se ingentia munia fungi,
Rausuro Tragicus qui carmina perdit Oreste.
Quantum haurire animus Musarum è fontibu' gestit.
Tum paucis malle, ac sapientibus esse probatum:
Η πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.
Cui neque iumentum est, nec seruus, nec comes vllus,
Bulgam, & quidquid habet nummorum, secum habet ipse.

 Cum

Cum bulgâ cœnat, dormit, lauat, omnis in vnâ
Spes hominis bulgâ, hâc deuincta est cætera vita.
Peniculamentum verò reprehendere noli.
Scis ποίημιον esse; vides tunicam, & toga quid sit.
Adde Syracusis sola, pasceolumq́, & alutam.
Id solum aduorsæ Fortunæ, reiq́ resistit,
Quod sua committunt mortali claustra Camœnæ.
Cætera contemnit, & in vsurâ omnia ponit
Non magnâ; proprium verò nil neminem habere.

*

Quare (vt diximus) non video, hîc quid magnopere optem:
Naumachiam licet hæc, inquam, alueolumq́ putare, &
Calces, delectes te, hilo nam rectius viuit
Maximus, si argenti sexcentum, ac mille relinquat
Imberbi androgyno, ac barbato mœchocinedo?
Sic singillatim nostrûm vnusquisque mouetur:
Tristes, difficiles sumus, fastidimus bonorum.
Hic tricosus, bouinatorq́, ore improbus duro,
Quem neque Lucanis oriundi montibus tauri
Ducere protelo validis ceruicibus possent.
Tu milli nummûm potes vno quærere centum,
Sallere murænas, mercem in frigdaria ferre.
Durum, molle vorans, fragmenta interficis panis.
Volturius ruis hinc, & colligis omnia furtim:
Hinc mare metiris magnum, & te fluctibus tradis.
Fundi delectat virtus te, villicus paullo
Strenuior si euaserit.———

*

Nunc verò à mane ad noctem, festo atque profesto
Toto itidem pariterq́ die, populusq́ patresq́
Iactare indu foro se omnes, decedere nusquam:
Vni se, atque eidem studio omnes dedere & arti,
Verba dare vt cautè possint, pugnare dolosè;
Blanditia certare, bonum simulare virum se;
Insidias facere, vt si hostes sint omnibus omnes.
Sublatus pudor omnis, licentia, fœnus refertur:
Nemo hîc vindicias, numen, neque sacra veretur:
Tapullam rident Legem congerræ Opimi:
Idola, atque atomos Epicuri credere malunt,
Non epulo Diuorum aliquem, neque proficie vllâ

Dignantes: hinc se peccare impune rati sunt
Posse, ac nobil tate facul propellere iniquos.
In quo toto etiam mihi cælo errare videntur:
Namq; videtis, vti multos mensesq; diesq;,
Non tamen ætatem tempestate hac scelerosi
Lætentur. ———

*

Quum tecum est, quiduis satis est, visuri alieni
Sint homines, spiras, pallam, redimicula promit;
Euplocamo digitos, discerniculumq; capillo.
Vt cùm iter est aliquo, & caussam commenta viai,
Aut apud aurificem, ad matrem, cognatam, ad amicam:
Aut operandum aliquo in celebri cum æqualibu' fano.
Tum verò ricini aurati, & nitet aurea mitra.
Hæc vestimentis maculosis aspicis ipse;
Quòd deformi' senex, quòd pœdidus, ac podagrosus,
Quod mancus, macer, exilis, cum ramice magno.
Si verò des, quod rogat, & si suggeri' suppum,
Magna penus paruo spatio consumpta peribit.
Omnia viscatis manibus leget, omnia sumet;
Crede mihi, pressè auferet omnia. ———

*

Huic homini Quæstore aliquo est opus, atque chorago,
Publicitus qui mi, atque è fisco prabeat aurum.
Nam si, quod satis est homini, id satis esse potisset,
Hoc sat erat: nunc quum hoc non est, qui credimu' porrò
Diuitias vllas animum mi explere potesse?
Denique vti stulto nihil est satis, omnia quum sint:
Sic tu illos fructus quæras, aduorsâ hieme olim
Queis vti possis, ac delectare domi te.
Quid verò est, centum ac ducentum possideas si
Millia, diuitiis pretium si soluere nescis?
Quin potius vitam degens sedatu' quietam, in
Tranquillum ex sæuis te tempestatibu' transfers.

*

Quid multis? nemo est halicariu' posterior te.
Est qui præciso, atque epulis capiatur opimis,
Et non (pauper vti) Samio, curtoq; catino,
Quem præclarus helops, quem Ægypto sargu' mouebit.
Si argenti indigus est, se conficit ipse comesq;:

Si verò

Si verò dus, quod rogat, & si suggeri suppum,
Magna penus paruo spatio consumpta peribit.
Quod sumptum atque epulas victu praeponit honesto.
Intereunt, labuntur, eunt rursum omnia vorsum.
Nam quid mutino, subrectoq; huic opu' signo?
Vt lurcaretur lardum, & carnaria fartim
Patrum conficeret?——

*

Phryne nobilis illa, vbi amatorem improbius quem
Multis inductum sermonibu' concelebrauit,
Quid dare, quid sumpti facere, ac praebere potissit,
Praeseruit, labra delicat, hinc delenit amore.
Assequitur, nec opinantem in caput insilit, ipsum
Commanducatur totum complexa, comestq;.
Si verò dus, quod rogat, & si suggeri' suppum,
Magna penus paruo spatio consumta peribit.
Omnia viscatis manibus leget, omnia sumet,
Crede mihi, presse auferet omnia. ——

*

Vir mare metitur magnum, & se fluctibu' tradit,.
Continuò simul ac paullò vehementius aura
Inflarit, fluctus erexerit, extuleritq;:
Flamina nec flando ventorum suda secundent:
Omnia tum endo mari videas feruente micare.
Proras despoliate, ac detundete guberna,
Tonsillas quoque praeualidis in funibus aptas,.
Fluctibus à ventisq; aduersis firmiter vt sit.
—— tanti
Se tempestatis montes ad sidera tollunt.
Armamenta tamen, malum, vela omnia seruo:
Funis enim praecisu' cito, atque anquina soluta est..

*

Mantica cantherî costas grauitate premebat,
Succussatoris tetri, tardiq; caballi.
Verùm haec ludus ibus, iusq; omnia deq; fuerunt,
Susq; haec deq; fuere (inquam) omnia, ludu' iocusq;:
Illud opus durum, vt Setinûm accessimu' fines,
Αἰγίλιποι montes Aetnae omnes, asperi, Athones.

*

—— his viscus aprinum,
His itidem in coenâ dabis ostrea millibu' centum

Empta:

Empta: (satis magnam nam piscium, & altilium vim
Interfecisti, vt video) χῖοσε δωύζης
Vinum defusum è pleno dabit œnophoro, cui
Nil dempsit hir, & cui sacculus abstulerit nil.

*

—— Nam sumptibu' magnis
Ampliter exstructam simul atque accumbimu' mensam,
Malas tollimus hinc ambas, atque vtimu' rictu.
Pulchrè inuitati nimis, acceptiq; benignè.
Vertitur œnophoris fundus, sententia nobis.
Idem epulo cibus, atque epulæ Iouis omnipotentis.

*

——— Quid ego? simul ostrea cerno,
Non norim fluuij limum, ac cœnum sapere ipsum?
Rugosi, passíque senes eadem omnia quærunt,
Hi quos diuitiæ producunt, & caput vngunt
Horridulum, quandóque pudor de pectore cessit,
Nequitia occupat hos, petulantia, prodigitásque.

*

—— nostris
Munifici vt, munésque viri videamur amicis,
Ad cœnam adducam, & primum hisce abdomina thynni
Aduenientibu' priua dabo, cephaleáque atarnæ,
Dans bibere ab summo. —

*

——— Cuius non audeo dicere nomen?
Quid refert dictis ignoscat Mutius, an non?
Sic vetus ille Cato dignum quemcunque lacessim
Appellare, quod ipse sibi non conscius esset.

*

—— Ille alter abundans
Cum septem incolumis pinnis redit ac recipit se:
Gallinaceu' ceu victor se gallus honestè
Sustulit in digitos, primoresque erigit vngues.

*

FRANCISCI

FRANCISCI IANI F. DOVSÆ

NOTAE

IN

C. LVCILII

RELIQVIAS

Quæ supersunt ex incerto Satyrarum libro.

NTEQVAM operam meam Reliquiis Lucilij commodem, res ipsa postulare videtur, vt pauca prius de ipso, genere, vita, ac denique scriptis eius, quæ fortean cui negotium facessere possent, expediam. Primum itaque moneo nomen ipsius LVCILIVS simplici L. vbique rescribendum, non LVCILLIVS, vt iam passim receptum video. Testes omnes veteres libri tam formis excusi, quàm manu exarati, Ciceronis Horatij, Festi, Nonij, & aliorum, qui testimonia eius sæpius aduocant: in quibus semper LVCILIVS disertim expressum inuenies. neque vnquam aliter in lapidibus priscis. ad cuius rei fidem stabiliendam hanc insuper auctoritatem addebat vir omni laude & inuidia maior Iosephus Scaliger, cùm ei meam mentem aperuissem. Siquidem veteres haud aliter I productam, quàm EI diphthongum enũtiare soliros, quod ex antiquorum monumentorum inscriptionibus probare superuacuum fuerit. atque hinc LVCEILIVS eâdem ratione quâ SERVEILIVS scribi veteribus consueuisse, itaque rescribendum apud Martialem hunc ipsius Lucilij versum: *Luceili Columella hoic situ' Metrophanes.* quo salebrosior quodammodo sit, & antiquitatem magis resipiat. cuius gratiâ eum laudat Martialis. Eandem porrò rationem in SERVILIO obtinere probant nummi veteres, quos exstare non paucos vidi, cum his notis: C. SERVEILIVS. nam vocem hanc secundâ syllabâ productam legi debere satis indicat præter Silium Italicũ, apud quem sæpiculè eam reperias; Claudianus lib. I. in Eutropium hoc versu: *Indomites curru Seruilius egit Isauros.* vnde manifesta suspicio est versum illum Ennij, quem inter alios A. Gellius lib. XII. cap. IV. producit: *Hunc inter pugnas compellat Seruilius sic.* magistellorum audaciâ an imperitiâ fœde interpolatum esse, ac fortean restituendum ad hoc exemplum: *Hunc inter pugnas Serueiliu' sic compellat.* Illos enim verisimile est asperitate carminis offensos, dum ei rei consultum ire cupiunt, numerorum rationem nullam habuisse. Ne verò quis eorum sententiæ accedat, qui temere Lucio prænomen faciunt Lucilio nostro. nam Caium semper vocant Cicero, Quintilianus, alij. Luciliam gentem duplicem fuisse, Patriciam vnam, alteram Plebeiam, ex diuersis scriptoribus colligo, præter eorum opinionem, qui Plebeiæ eius tantum meminerunt. ac Patriciæ quidem fuit Poëta noster. cuius nobilitas vel ex solo Patereulo plana est, qui eum Equitem sub P. Africano militasse scribit. cui accedant testimonia Horatij, quamuis ab inuito expressa & in eodem genere scribendi æmulo, hæc de semet Satyra I. alterius Sermonum libri coram C. Trebatio Iurisconsulto profitentis: — *me pedibus delectat claudere verba Lucili ritu, nostrum melioris vtroque.* & statim post: — *quidquid sum ego, quãuis Infra Lucili censum, ingenium que.* ad quæ Porphyrion vetus interpres: *Constat enim Lucilium maiorem auunculum Pompei Magni fuisse. etenim auia Pompei soror Lucilij fuerat.* At Acron alter interpres eum *auum Magni Pompei* facit. quotum vtri potius accedã nescio, cùm nihil eâ de re certi legendo potuerim comperire. Certe Velleius Paterculus eum magnum auunculum, sed ex fratris filiâ, non sorore, vt vult Porphyrion, videtur agnoscere. ita enim capio verba eius de Cn. Pompeio, qui postea Magni cognomen sortitus est, *Fuit hic genitus matre Lucilia, stirpis Senatoriæ.* cui coniecturæ meæ vir amplissi. Ant. Augustinus subscribere videtur, ille enim in libro

De gentibus ac familiis Romanorum, matrem Cn. Pompei Magni ex fratre C. Lucilii Poëtæ natam autumat. Nec enim, si ea filia poetæ nostri fuisset, C. Velleium rem tam insignem silentio præteriturum fuisse verisimile existimo.

In Luciliâ gente Plebeiâ varias familias fuisse comperio, vt Balbos, Bassos, Rufos, Secundos, Longos, Capitones. de quibus singulis consulendi Cicero in Bruto, Epistolarum Famil. lib. III. epist. v. ad Atticum lib. XII. epist. v. Tacitus lib. II. Histor. Pomponius I.C. de Origine Iuris, Inscriptiones veteres, alij.

Natus est Lucilius Sp. Posthumio Albino, L. Calpurnio Pisone coss. anno V. C. DCV. bello Punico tertio, Olympiade CLVIII. Suessæ Auruncorum. vnde Satyræ eius *Camœna Suessa* ab Ausonio dicuntur, & *magnus Auruncæ alumnus* à Iuuenale vocatur, obseruante magno Scaligero. Sub P. Scipione Africano minore bello Numantino (quod incidit in annum V. C. DCXX) stipendia meruit. quo quidem tempore eum ad annos maximè natum sexdecim colligimus. Eiusdem Scipionis vitam priuatam postea descripsit. in quo Pseudoporphyrionem manifesti erroris conuincit Parens meus, qui *Lucilium vitam priuatam Scipionis, Ennium verò bella descripsisse* annotat. vbi malè nomina Scipionum inter se confusa. Ennium enim Scipionis maioris res gestas cecinisse constat. Lucilius autem vt eiusdem vitam priuatam descripserit, ratio temporum planè vetat. Amicos ac familiares Lucilij hos fuisse potissimum reperio: P. Scipionem Africanum minorem, C. Lælium, M. Licinium Crassum, Sp. Albinum, L. Ælium Stilonem, Q. Vectium, Archelaum, P. Philocomum, Lælium Decimum, Q. Granium Præconem.

Nominatim carpsit & exagitauit in Satyris, quantū quidē ex pauculis his fragmentis odorari possumus, Muciū Scæuolam, T. Albutium, Q. Cæcilium Metellū, P. Rutilium Lupū, Torquatum, M. Carbonem, L. Tubulum, P. Gallonium, C. Cassiū, L. Cottā, Claudium Asellum, Q. Opimiū, Nomentanū, C. Cælium Iudicem, Trebellium, P. Pantum Tuditanum, alios. quin vniuersum quoque populū Romanū tributim, vt inquit Horatius, arripiens, hoc est, omnes XXXV tribus vrbis antiquæ, probrosis carminibus lacerauit. ac ne à Poëtis quidē mortuis Euripide, Ennio, Cæcilio, Pacuuio Accio, aliisque item illustribus obtrectandis temperare potuit sibi, quominus scriptis vniuscuiusque sæpius detraheret. Hinc ei libertatem & acerbitatem summam Quintilianus asscribit. qui locus non patitur me obliuione præterire alium similem de Lucilio locum sed corruptum. cuius auctor Vetus Horatij Interpres. apud quē ita legitur: *Satyra Horatij inter Lucilij Satyram & Iuuenalis media est. nam & asperitatem habet, qualem Lucilius; & suauitatem qualem Iuuenalis.* vbi audacter repono: *acerbitatem*. quam aptè suauitati opponi, quæ statim Iuuenali tribuitur, nemo negabit. & acerbitas cæteroqui propria Satyrographorum. Sic enim Horatius de se lib. II. Sermonum Sat. I. *Sunt quibus in Satyra videar nimis acer.* Amauit Lucilius Collyram puellam, eiusque nominis titulo decimum sextum Satyrarum suarum librum inscripsit. Seruum habuit nomine Metrophanem, cuius fidem ac probitatem publice Epitaphio ei cōdito testatus est. Habitauit Romę in domo, quæ Antiochi regis filio obsidi publicè ædificata fuerat. Neapoli mortuū ac publico funere elatum ait Eusebius annó ætatis suæ quadragesimo sexto. cui annorum rationi vide an non repugnet Horatius, qui eum senem facit illis versibus: — *quo fit, vt omnis Votiuâ pateat veluti descripta tabellâ Vita senis.* quod quo pacto cum Eusebianis Chronicis conciliari possit nullus hercule video, nisi si solennem illam Seruiulliani Lustri rationem sequendam ducamus, qua vt lib. X. cap. XXIIX. ex Tuberone docet A. Gel. *Iuniores* ad annum vsque quadragesimum sextum, supraque eum Seniores fuerint appellati. Lucilium autem primum omnium se ac elegantissimum ingenium suum in hoc scribendi genere exercuisse, ac Satyrica carmina scribere cepisse, ex Horatio liquidò apparet, qui modò illum *Inuentorem* eius facit, modò *ausum*, ait, *primum in hunc operis componere carmina morem*. Nam quod Ennium aut Pacuuium quis obiiciat nobis, quorum etiam Satyrarum libri à Grammaticis laudantur, minus nihilo est. Titulo tenus quidem iis cum Lucilianis Satyris conueniebat re ipsâ dissimillimis. Nam præter quòd diuersis metrorum generibus eos conscriptos comperimus, variis etiam rebus confertos fuisse (siquidem Satyræ titulus id promittere videbatur) nec quidquam fellis, aut amarulentiæ in se continuisse satis patet ex Diomede scribente lib. III. Grammat. *Satyra est carmen apud Romanos, non quidem apud Græcos, maledicum & ad carpenda hominum vitia Archæa Comœdiæ charactere compositum, quales scripserunt Lucilius & Horatius & Persius: sed olim carmen quod ex variis Poematibus constabat Satyra vocabatur, quales scripserunt Pacuuius & Ennius.* Possem eidem rei firmandæ aduocare testimonia Quintiliani, Donati, & Veterum Interpretū Horatij, sed ea vt minimè in re certâ & Indubitatâ necessaria, & quia partim alibi ea collocaui, hic sciens prætereo. Hinc etiam manifestò liquere arbitror vanitatem illorum, qui

qui Lucilium Iambicos, & Trochaicos Heroicis versibus immiscuisse persuadere conati sunt nobis. Nec vero Iambico ac Trochaico carmine eú omninò vsum fuisse negauerim: nam id præter ipsas Lucilij Reliquias Diomedis auctoritate confutare facillimum sit, qui eum cum Catullo, Horatio, Bibaculo inter præcipuos Iambici carminis scriptores recenset: sed sicubi iis vsus est, nullum præterea aliud metri genus ibidem vsurpasse affirmare ausim. Sic igitur de scriptis eius in vniuersum habeto. Triginta libros Satyrarum eum reliquisse. quorum xx. priores Hexametris totos constitisse ipsa fragmenta indicium pariter ac fidem faciunt: reliqui omnes, præter trigesimum (qui denuò ex Heroicis compositus fuit) aut Iambicis, aut Trochaicis numeris constituti fuisse videntur. Si quos verò in iisdem libris aliquando versus Heroicos offendas, eos ab aliis aberrasse putato incuriâ librariorū maximè. quàm frequenter enim ab iis in numeris peccatum sit, ei qui aliquando veteres codices cum recentioribus contulerit liquidò constare arbitror. Idem erroris commissum scias, quoties fragmenta aliqua ex libris XXXVI, aut XXXIX. apud Nonium citata inuenias: illa enim in emendatioribus libris ad XXVI, aut XXIX. referuntur. ac similis mendæ Charisium manifestum puto, apud quem ex XLIII. Lucilij vox *Calx* adducitur. quid enim, obsecro? an verisimile sit ex tanto librorum numero, quot inter XXX & XLIII reliqui sunt, nullum ab vllo Grammaticorum verbum productum! existimo proinde numeri notâ deceptos librarios pro XXIII nobis XLIII supposuisse. Nominatur & *Comœdia Lucilij* apud veterē Interpretem Horatij, & *Lucilius Comicus* apud Fulgentium de Prisco sermone. quem non esse eundem cum nostro Poetâ pænè præstare ausim. idque eò magis quod in veteri libro Fulgentij *Lucretij Comici* nomen exstabat. Illustriss. autem Scaliger *Rutilium* reponendum putat, quem citat idem Placiades. & est ille, cuius meminerunt Cicero primo de Finib. item Velleius Paterculus. Ego aut *Luscium*, aut *Licinium*, aut etiam *Turpilium* vtrobique substituendum putabam, quorum omnium Comœdiarum præter alios Volcatius Sedigitus apud A. Gellium meminit, & vicinitas literarum facile imposuerit non satis attento librario. Vno item loco apud Nonium *Lucilius Serrano* citatur, quo nomine Varro Satyram Menippæam scripserat, vt probat idem Grammaticus diuersis testimoniis ex eo productis. vnde suspicatus fui semper has voces perperam scriptoris librarij oscitantiâ coaluisse. ac desiderari ibidem exemplum Lucilij, & nomen Varronis. & quidem id genus errores in Nonio à negligentibus librariis locis prope infinitis commissos, & alij animaduerterunt, & nos iam sæpe obseruauimus. qualem etiam illum puto, quandocunque *Lucilius Hymnis* citatur. Nam Hymnidem fabulam ex Menandro Latinam fecerat Cæcilius, ex quâ testimonia aliquoties aduocantur à Nonio & Festo, eiusdemque meminit Cicero. Sed hactenus: nec plura addo de ipso, transeo ad Reliquias.

1. *Virtus, Albine est.*] Ad Sp. Posthumium Albinum hos versus scriptos puto, qui Consul cum L. Calpurnio Pisone fuerat; quemq. orationes multas scriptas reliquisse testatur Cicero in Bruto.

Ibid. *Magnificare hos.*] Alij, *Hos magnifacere*, quod subditititium esse, & glossema *τοῦ magnificare* existimo. sic enim boni latinitatis auctores locuti sunt. Plautus Cistellar. — *merito Vestro amo vos, quia me colitis & magnificatis.* Idem Sticho: — *pudicitia est pater Eos magnificare, qui nos socias sumserunt sibi.* Terentius Hecyra: *Quem ego intellexi illam haud minus, quàm seipsum magnificare.*

2. *Iactari indu foro.*] Alij, *endo foro.* Sed nihil mutandum suggerente doctissimo Scaligero. Indu enim & Endo idem. sic Induperator, Endoperator.

3. *Græcum te, Albuti.*] De eodem Cicero in dialogo de claris Oratoribus: *Doctus etiam Græcis T. Albutius, vel potius, penè Græcus: loquor, vt opinor. Fuit autem Athenis adolescens, perfectus Epicureus euaserat, sed licet ex orationibus iudicare.* & lib. v. Tusculanarum Quæst. *Quid T. Albutius non animo æquissimo Athenis exul philosophabatur? cui tamen illud ipsum non accidisset, si in Republicâ quiescens Epicuri legibus paruisset.* Marcus autem Varro de re rustica lib. III. cap. II. mentionem facit cuiusdam L. Albutij hominis apprime docti, & cuius Luciliano charactere libelli erant. ad cuius exemplum Ausonius, vt puto, Edyllio II & III Patris sui, itemque prædioli elogium Luciliano stilo scripserat.

Ibid. *Municipi Ponti, Titij, Anni.*] Confusè antea legebatur *Tritanni*, pro *Titi, Anni*, quod monstrum nominis à finibus Romani imperij in extremos barbaros amandandum primus monuit clarissimus I. Lipsius Antiq. Lect. lib. v. cap. II. nam Pontius, Titius, Annius gentilia & nota Romanis nomina.

Ibid. *hinc hostis Muti Albutius.*] Inter Mutium Scæuolam & T. Albutium inimicitias fuisse ostendit præterea Cicero in Bruto: *Mutius autem Augur, quod opus erat, per se ipse dicebat, vt de pecuniis repetundis contra T. Albutium.*

4. *Arte, pauimento atque emblemate.*] Illustriss. Scaliger in Manilium *Arte pauimenti* reposuit, cæterum vulgatam lectionem nunc retinendā magis putat, vt sit figura ἓν διὰ δυοῖν, id est Arte pauimenti atque emblematis, quod vocet opus tessellatum. Male autem mutāt alij *Endo pauimento*. quod tamen Cicero ipse videtur agnoscere in Bruto, vbi scribit: *Nullum nisi loco positum, & tanquam in vermiculato emblemate, vt ait Lucilius, structum verbum videmus.* Corruptissime verò totus versus hodie in Plinio exstat hoc pacto: *Arte pauimenta atque emblemata vermiculata.*

Ibid. *atque emblemate vermiculato.*] Vermiculatum minutis segmentis elaboratum & quasi vermiculis quibusdam exilibus concinnum recte dici autumat Had. Iunius. Sic Plinius: *Vermiculatus ad effigiem rerum & animalium crustis*. Varro alio transtulit Satyra ταφη Μενίππου: *Mihi facies maeandrata, & vermiculata, atq. etiam adeò pingens orbem terra.* D. Hieronymus *vermiculatam vestem* dixit.

6. *Cornelius' Publiu' noster.*] Versus corruptissimi, & quibus in integrum restituendis Delio natatore opus. Illustriss. Scaliger in Festum ita tentabat:

—— *Cornelius' Publiu' noster*
Scipiades dicto, penitusq́, interuenit ipsi
Molli, & delitiis Luci, effigia atque cinado
Et sectatori assiduo, quo rectiu' dicas

Ibat forte domum f. m. a. f. cū interpretatione huiuscemodi: Facetus Poeta ait Scipionem interuenisse rixæ & dictis nescio cuius mollis cinædi, sectatoris cuiusdam Lucij, atque adeò delitiarum & imaginis ac propemodū effigiæ ipsius. Antiquâ consuetudine cùm scriptum esset *efficia* pro *effigia*, factum *effecta*. Hactenus. vnde Pater lectioni vulgatæ propius insistens ita legebat in tertio versu: *Orci delitiis, Luci effigia atque cinado*. Ceterum eruditissimus Scaliger hanc emendationem suam nunc ipse dispungit atque euertit, in cuiusque locum substituit: *Molli & delitiis, & lucifuga atque cinado.* Scriptum enim fuisse autumat *lucifuca* pro lucifugæ, more antiquo, ac reliqua mendosa putat.

Ibid. *Et sectatori adeò ipsi suo.*] Quoniam *Scurra* vocem in hisce deprauatissimis versibus desiderari ex Festo apparet, Pater legendum diuinabat: *Scurra adeò ipsiusq́, suo.* Non autem dubium est quin apud eundem pro συναγάζων legendum sit συγκυρῶν de sententia Illustrissimi Scaligeri vt Scurra dictus sit quasi Secura aut Sucura, vt ibidem monet Iosephus Scaliger. Alteram vero eiusdem vocis originem à Verrio prolatam probat Isidorus lib. x. Origin. *Scurra, qui sectari solet quempiam cibi gratia. à sequendo ergo inde Scurra conflat appellatos.*

7. *Quo facetior videare.*] Versus Trochaici.

Ibid. *Pertisum hominem non pertæsum.*] Cicero in Oratore: *Quid in verbis iunctis? quàm scitè Insipientem non Insapientem: Tricipitem non Tricapitem? Concisum non Concasum: Ex quo quidam Pertisum etiam volunt, quod eadem consuetudo non probauit.* Festus: *Pertisum pro Pertesum dixerunt antiqui.* vbi hiatum in Festo explendum puto hoc Lucilij loco, quantum quidem ex superstitum literarum vestigiis coniectare licet.

10. *atque anquina soluta est.*] Ita & in Lucilio & in Nonio rescribendum putant Hadriani Turnebus & Iunius, cùm prius contra legitimam numerorum dimensionem *anchora* vtrobique legeretur: innixi potissimum hoc Isidori loco ex lib. xix. cap. iv. Origin. *Anquina, quâ ad malum antenna constringitur. de quâ Cinna: Atque anquina regit stabilem fortissima cursum.* Turnebus tamen etiam se dubitare scribit, an non potius *angina* vbique reponendum sit. quia enim ille funis angit & astringit, ideo anginam dictum hariolatur; quod Isidorus quoque innuere videtur.

11. *Hanc catapiratem.*] Vtrúmque versum producit Isidorus, posteriorem tantum Festus: sed immane quantum in iis mutent libri scripti. in quorum vno C. L. V. Bonauenturæ Vulcanij ita legitur: *Hanc cataparatem puero ded. deforet vnctam Plumbi pancellam rudi liniq́, mataxam.* in altero V. C. eiusdem: *Hanc catasloratem puer eodem desore & cum Plumbi paxillum r. l. m.* in tertio exemplari eiusdem: *Hanc cataporatem puer eodem defert: vnctum Plumbi paxillum.* in manuscripto probæ notæ amici nostri Ioann. à Wouweren amœnissimi ingenij iuuenis ita exstabat: *Hanc catapiratem puer eodem de fore tem tum Plumbi paucillum rudus liniq́ue mataxam.* nos vt in contextum retulimus legendū putamus. Catapirates ex Græco καταπειρατὴς vel καταπειρατηρία descendit, eius in eadem re apud illos vsus.

Ibid. *Plumbi pauxillum rudus.*] id est, paruam massam plumbi.

Ibid. *liniq́ mataxam.*] Ita legendum puto, non *metaxam*. Glossarium: *Metaxa, σηρικόν.* Isidorus lib. xix. cap. xxix. Origin. *Metaxa à circuitu scilicet filorum. nam Meta circuitus dicitur, vel quod transferatur.* vbi etiam *Mataxa* perperam excusum legitur.

12. *Quà hunc currere equum*] Dictum in Sophistas, admonente me Illustriss. Scaligero. Tu vides currere equum tuis oculis ergo equus currit tuis oculis.

13. *Pistricem validam.*] Glossarium: *Pistrix, κῆτος καὶ ἡ ζῶσις.* vbi vides Pistricē etiam cetum

cetum appellari, quem Virgilius & alij *Pristim* dicunt, voce proba, & agnoscit eam hac notione L. Florus lib. III. cap. VII. *Sed fiduciam oppidanis resistendi nuntius fecit, doceus aduentare Lucullum, qui, horribile dictu, per medias hostium naues vtre suspensus & pedibus iter adgubernans, videntibus procul quasi marina pistrix euaserat.* & Festus: *Balaenam belluam marinam, ipsam dicunt esse pistricem, ipsam esse cetum.* Quin Cicero in Arato κῆτος signum celeste semper *Pistricem* transtulit, quibus addatur ab Arnobio testimonium, cuius me monuit acuti ingenij iuuenis Ioannes Meursius, quod exstat lib. III. aduersus Gentes: *Atque ita tollitur & remouetur è medio Stygij frater Iouis Olympij, germanus, tridenti armatus ferro, pistricum dominus atque menarum.*

Ibid. *Addas empleuron.*] Nō solum, inquit, validam dico, sed quod magis est, ἐμπλευρον.

14. *magnis tuditantium ictibus.*] Vocem *tuditantium* suppleuit Illustriss. Scaliger, sine qua mutila sit sententia pariter & versus. quem tamen aliquanto commodiorem fore existimo, si traiectis paululum vocibus rescribamus: *Multorum tuditantiūm magnis ictibu' tundit*, siue potius, vt Parenti meo visum: *Multorum tuditantiūm immensis ictibu' tundit.* vt cæsuræ rationem habeamus, dicamusque τὸ *magnis* à glossa esse, ac pro *immensis* in contextum irrepsisse. Cæterùm quoniam totum hoc scriptionis genus magnam partem diuinatorium est, quid vetat & aliam Patris de eodem versu coniecturam adscribere? putabat itaque eum nō absurdè, quà sensum quà numeros, ad hoc exemplum constitui posse: *Multorum magnis κυκλώπων*, nisi malis, *Vulcanorum ictibu' tundit.*

15. *& scruta quidem vt vendat scrutarius*] Vide sis quæ eruditissimus Had. Iunius notauit ad hunc locum Adagior. Centur. II & IV. Vsi verò sunt hanc vocem præter Lucilium Iulius Firmicus & Epiphanius. nam quod apud Ammianum legitur lib. XIV. *Lucilianus quasi domesticorum comes & scrutariorum tribunus*, vereor vt librarij culpa sit, ac emendandum, *scutariorum tribunus.* vt apud Suetonium in Augusto: *Affuit & clientibus, sicut scutario cuidam euocato quondam suo*: quamuis & ibi *Scrutarij* vocem quidam substituere nihil verentur.

Ibid. *Praefractam strigilem.*] Rescribo *strigilim* ex Charisio, qui lib. II Grammaticæ suæ *strigilim* à Lucilio dictum liquido annotat, vbi ei hunc locum in mentem fuisse nullus dubito.

16. *specimen virtutis vtrique est.*] Vtrique candidato scilicet, nisi forte *vtrumque* inibi rescribendum, de sententia Parentis nostri.

Ibid. *Quantum habeas, tanti ipse sies.* Hinc Horatius: —*quia tanti, quantum habeas sis.* & Apuleius Apologia: *Tu verò Æmiliane & id genus homines, vt tu es, inculti & agrestes, tanti reuera estis, quantum habetis.*

17. *Ante fores autem.*] Hunc morem Romani habebant, vt eos de quorum salute nulla amplius spes superesset, ante ianuam collocarent. Planè in eam rem Isidorus lib. X. Origin. *Desperatus vulgo vocatur malus ac perditus, nec iam vllius prosperæ spei: dicitur autem per similitudinem ægrorum, qui affecti & sine spe deponuntur. Consuetudo autem erat apud veteres, vt Desperati ante ianuas suas collocarentur, vel vt extremum spiritum redderent terræ, vel vt possent à transeuntibus forte curari, qui aliquando simili laborauerant morbo* qui locus non paruum lucis dat Lucilio. quo etiam pertinere putem eiusdē versus illos ex lib. III. Satyr.

Symmachu' prætercasam tum depositu' bubulcus
Exspirans animā pulmonibus æger agebat.

qui non procul videntur ab his dissiti fuisse. ac eodem fere traxerim exempla Virgilij, Ciceronis, Cæcilij à Nonio in *Deponere* nobis ob oculos posita. nec aliovorsum acceperim illud Senecæ epist. XII. *Quis est inquam iste decrepitus, & merito ad ostium admotus?* ita enim vocem Decrepitus interpretatur Sextus Pompeius: *Decrepitus est desperatus crepera iam vita.* quamuis non nesciam locum Senecæ iampridem paulo aliter à viro docto acceptum.

Ibid. *Perditu' Tyresias tussi.*] Sic Pacuuius Antiopa: *Perdita illuuie atque insomnia*, & Cicero *perditis luxuria* dixerunt.

18. *Infesti mihi tanquam.*] Ita hunc versum ex verbis Festi constituendum monuit nos Iosephus Scaliger, quem tamen olim paulò aliter ad Festum produxit hoc exemplo:
Tam de mihi infesti, quàm Rondei Icadionq; vbi præterea aliquid sententiæ explendæ deesse autumat Pater, & Festus ibidem satis indicat. itaque vocem *Nauigiu* versus alterius principium addendum putat, quem commodissime etiam hoc Ennij hemistichio supplebat:
—— *nautisq; mari quæsentibu' vitam.*

Ibid. *Icadionq;*] Icadij latronis etiam apud Ciceronem mentio.

19. *Tum laterali' dolor.*] Versum hunc non longè a proximè præcedentibus dissitum fuisse vel ex eo coniicio, quod febris cum dolore laterum frequenter concurrat. Iuuenalis:
Præterea lateris vigili cum febre dolorem.
Cicero de Oratore lib. III. L. Crassi mortem deplorans: *Namq; tum latus ei dicenti condoluisse, sudoremq; multum consecutum esse audiebamus; ex quo cum cohorruisset, cum febri*

* al. Triste Fr. D. Tetrum ac

79. * *Tristem, & corruptum scabie, & porriginis plenum.*

Nonius: Porrigo, morbi genus.

* Lego, populoribus aures, pectora rupit.

80. *Quae quondam * populi oris aures, pectora rumpit.*

Nonius: Rumpere, defatigare.

* al. istum in

81 *Nemo * istum ventrem pertundet, delicet uti, atque videbis.*

Nonius: Delica est aperi & explana.

* al. facias

82. *Hoc missum * facies, illo me utere libente.*

Nonius: Mittere, omittere.

83. *Sublatus pudor omnis, licentia, fenus refertur.*

Nonius: Sublatum, dicimus remotum.

* lego, Est

84. * *Et illud quoque mite malum, blandum atque dolosum.*

Nonius: Mitis, tranquillus & lenis.

* lego, haud

85. *Contra haec inuitasse, * aut instigasse videntur.*

Nonius: Inuitare, apertam habet significantiam.

* Had. Iun. fortes tibi. ego improbus esto legit, fortes: ergo improbus es tu.

86. *Omnes formosi, * fortes, tibi ergo improbus esto.*

Nonius: Fortis, etiam diues. Idem: Improbum, turpe.

87. *Vir mare metitur magnum, & se fluctibus tradit.*

Nonius: Metiri est transmeare.

88. *Quis totum scis corpus iam perolesse bis sdcis.*

Priscianus lib. IX. Perolesse pro peroleuisse.

* Non. Et Mutoni manum perscribere posse † acerno ... Vetus Et mutoni manu per ca bere posse tagacem.

89. * *Et Mutonis manum perscribere posse tagacem.*

Festus: Tagax, furunculus à tangendo dictus. cuius vocabuli Lucilius meminit: Et mutoni manu &c. Nonius: Tangere est circumuenire.

90. *Nonnunquam dabit ipsa aetas, quod possit habendo.*

Seruius lib. II. Georg. ad illud Virgilij Et quos aut pecori malis submittere habendo] * id quod habetur. vt Lucilius in XXX. Nonnunquam dabit, &c. Iun. Philargyrius.

* al. vt habeatur.

* Gifan. Endo canino ritu
† Lips. oculisque pro oculos.

91. * *Inde canino ritu † oculisque inuolem.*

Nonius: Inuolare est irruere insilire, aut à volatu, aut à vola, id est media manu dictum.

* al. indu locis Lips. endo locis Gifan. inde locis
† Lips. difamare, vel, diuulgare

92. *Multis * inductis sermonibus concelebrarunt.*

Nonius: Concelebrare, † diu amare, dictum à celebritate.

93. *Insperatò abiit, quem vnâ angina abstulit horâ.*

Nonius: Angina, genus morbi, eo quod angat.

94. Vnus

94. *Vnus consternit nobis vetu' restibus aptus.*

Nonius: *Aptum*, rursus connexum & colligatum significat.

95. *Neu quis te ignoret famulis subducere.* ———

Nonius: *Subducere* est surripere.

96. * *Quodq́, adeò fuerint*, † *qui temnere superbum.*

Nonius: *Temnere*, contemnere.

97. * *Præstringatq́, oculorum aciem splendore micanti.*

Nonius: *Præstringere* dictum est valde stringere, & claudere.

98. ——— *Ruis* * *hac, & colligis omnia furtim.*

Nonius: *Ruere*, irruere sine cautela. *Idem:* *Colligere*, auferre.

99. ——— *Quandoq́, pudor ex pectore cessit.*

Nonius: *Cedere* significat secundum consuetudinem abire superatum, & locum victori dare.

100. ——— *Neque barbam immiseris istam.*

Nonius: *Immittere*, dimittere ad prolixitatem.

101. ——— * *Conficit ipse, comestq́,.*

Nonius: *Comest* pro comedit.

*Scal. *Quitq. adeo fuerint, qui te temnere superbum.*
† l. *qui te temnere superbe.*
*Lamb. *Præstinguatque*
*v. c. *huc*
*lego. *Si conficit ipse, comestque.*

EPODIS HYMNIS.

*

Sine engio * *ac destina.*

Nonius: *Enginum* media pars inter naturalia muliebria.

* Had. Iun. *Adesina*, de qua Pausanias in Achaicis & Arnob. lib. 5.

* SERRANO.

*

Cæli nomine & † *salis fretus.*

Nonius: *Fretus* masculini generis.

* MS. C. *Erancis*. Had. Iun *An Seculi nomine salis fretus.*
† l. *salsi fretus.*

NVMMVLARIA COMOEDIA.

*

Nescio quorsum mihi * *eueniunt tua verba tam delenifica.*

*al. *eueniant*

Fulgentius de Prisco sermone: *Delenificus*, blandiloquus. Lucilius Comicus Nummularia: *Nescio quorsum mihi* &c.

*v. c. *Lucretius*

*

Porphyrion in Artem Poeticam Horatij: Pythias persona Comica in Comœdia Lucilij: qua inducitur per astutias accipere argentum à Simone domino suo in dotem suæ filiæ.

M RELI-

RELIQVIARVM RELIQVIÆ

superioribus addendæ.

*

*ex emendatione Scaligeri.

1. ——* *Sanctu' Serapis,*
Isis, & Harpocrates, digito qui significat ST.

Varro de Ling. Lat. lib. IV. Principes Dei, Cęlum & Terra: hi dij iidem qui in Ægypto *Serapis & Isis & ST Harpocrates digito significat.*

2. *At magnum fecit, quod verbis Graca Latinis Miscuit.* ——

Iul. Rufinianus de schemate dian. Exuthenismos. figura hæc fit, cùm rem aliquam extenuamus & contemptam facimus, vt apud Lucilium: *At magnum fecit*, &c.

3. *Cretatumq́ bouem duci ad Capitolia magna.*

Commentarius in Iuuenal. lib. IV. *Sat.* X. ad illa: Pone domi lauros, duc in Capitolia magnum, Cretatumque bouem.

*Scal. *Vidimus ei* [illegible]

*Fr. D. *impositi*

4. **Vidimus vinctum thomica cabina.*

Festus: *Thomices* Græco nomine appellantur canabi* impositi & sparto leuiter tortæ restes, ex quibus funes fiunt.

5. *A. Gellius Noct. Attic. lib.* VII. *cap.* III. Rectè, inquit, (Tiro Tullius M. Ciceronis libertus) hoc vitio dat Lucilius Poëta Euripidi, quod quum Polyphontes Rex propterea se interfecisse fratrem diceret, quod ipse ante consilium de nece eius cepisset, Ærope fratris vxor hisce eum versibus eluserit:

Εἰ γὰρ σ' ἔμελλεν, ὡς σὺ φῂς, κτείνειν πόσις,
Χρῆν καί σε μέλλειν, ὡς χρόνος παρῆν ἔτι.

At hoc enim, inquit, planè stultitiæ plenum est, eo consilio atque ea fini facere nolle aliquid, vti numquam id facias, quod velis.

6. *Decuis, siue decussis est.*

Varro de Ling. Lat. lib. VIII. Et illud putant esse caussæ cur nō sit analogia, quod Lucilius scribit, *Decuis siue decussis est.* qui errant: quod Lucilius non debuit dubitare, quod vtrumque: nā in ære vsque ab asse ad centussis numerus æs adsignificat, & eius numero finiti casus omnes à dupondio sunt.

7. *Seruius ad illa Virgilij lib.* IX. *Æn.* Emathiona Liger, Chorineum sternit Asylas; Hic iaculo bonus, hic longè fallente sagitta: Ortygium Cæneus, victorem Cænea Turnus, Turnus Itin] Vt ait Lucilius, *bonum schema est, quoties sensus variatur iteratione verborum.*

CENTONES

CENTONES ALIQVOT LVCILIANI,

Ex disiunctissimis Poëtæ illius fragmentis nouiter concinnati

A

IANO DOVSA NORDOVICE.

*

MVLTIS *indeloci sermonibu' concelebrabit,*
AEtatem & faciem, vt saga, & bona conciliatrix:
Quòd gracila est, pernix pedibus, quòd pectore puro,
Quòd puero similis: neque vti Pyrgentia scorta.
Hic corpus solidum inuenies, hic stare papillas Verba conciliatricis Lanæ.
Pectore marmoreo. ——
Sic singillatim nostrûm vnus quisque monetur.
Sicuti, quum primas ficus propala recentes
Protulit, & pretio ingenti dat primitu' paucas.
Quid ni? & scruta quidem vt vendat scrutariu', laudat
Præfractam strigilim, soleam improbu' dimidiatam.
Est illud quoque mite malum, blandum, atque dolosum,
Quom poclo bibo eodem, amplector, labra labellis
Quòm figens compono, hoc est, quòm ψωλοκοποῦμαι.
Lana manu lacrimas mutoni absterget amicâ,
Componetq́; latus lateri, tum cruribu' crura
Dilaxans, dabit in vulgam penetrare pilosam,
Crißatura, vti si frumentum clunibu' vannat.
Hæc, vt muscipulæ tentæ, atque vt scorpiu' caudâ
Sublatâ, non te porro procedere porcent?

*

—— * *Legem*
Vitemus * *Licini Fanni centusse misello,* * id est, pœnam legis.
Quæ gallam bibere, ac rugas conducere ventris
Farre aceroso, oleo, & Cumano pane coëgit.
Ostrea nulla fuat, non purpura nulla Pelori;
Pulmentaria, vt intybus, aut aliqua id genus herba,

Asparagi molles, fici comedantur & vuæ,
Flebile cepe simul, lacrymosæq; ordine thallæ,
Et ius menarum; bene habet. sin mictyris hæc merx,
Caseus allia mollibit, cum pulte adipatâ.
O lapathe, vt iactare necesse est, cognitu' cui sis.
In quo Lelius clamores Sophos ille solebat
Edere, compellans gumias ex ordine nostros:
O Publi, ô gurges Galloni, es homo miser, inquit,
Cœnasti in vitâ nunquam bene, quum omnia in isto
Consumis, squillâ, atque acipensere cum decumano.
Lelius præclarè, & rectè σοφὸς, illaq; verè.
Occidunt, Lupe, saperdæ te & iura siluri,
Sumina te atque amiæ, turdi te, & viscus aprinum.

*

Firmiter hoc, probiterq; tuo si pectore fixum
Eiicere istum abs te quamprimum, & perdere amorem;
Vicimus, ô socii, & magnam pugnauimu' pugnam:
Virtutisq; tuæ hæc ergo monimenta locamus.
Macte proin virtute, simulq; his versibus esto.
Sin laqueis, manicis, pedicis mens irretita est,
Nolito tibi me maledicere posse putare.
Vis est vita (vides) quæ nos facere omnia cogit.
Sic singillatim nostrûm vnusquisque mouetur:
Neminis ingenio quemquam confidere oportet.
Sicuti te, quem æquæ speciem vitæ esse putamus,
Corporis è signis animo ægrotare videmus,
Nec posse infamem, turpemq; odisse pôpinam.
Sed tamen hoc dicas: Quidnam est, si nenu molestum est,
Quamuis de subitò trinis deducere scalis?
Quid tu istuc curas, vbi ego oblinar atque voluter?
Serus quum è medio lustro, ac bene potu' recessi.

*

Lippus edundâ acri assiduè ceparius cepâ
Liuiu' pauper, ait, se ingentia munia fungi,
Rausuro Tragicus qui carmina perdit Oreste.
Quantum haurire animus Musarum è fontibu' gestit.
Tum paucis malle, ac sapientibus esse probatum:
Η πᾶσιν νεκύεσσι καταφθιμένοισιν ἀνάσσειν.
Cui neque iumentum est, nec seruus, nec comes vllus,
Bulgam, & quidquid habet nummorum, secum habet ipse.

Cum

Cum bulgâ cenat, dormit, lauat, omnis in vnâ
Spes hominis bulgâ, hâc deuincta est cætera vita.
Peniculamentum verò reprehendere noli.
Scis ποιητικὸν esse; vides tunicam, & toga quid sit.
Adde Syracusis sola, pasceolumq́, & alutam.
Id solum aduorsa Fortunæ, reîq́ resistit,
Quod sua committunt mortali claustra Camœnæ.
Cætera contemnit, & in vsurâ omnia ponit
Non magnâ; proprium verò nil neminem habere:

*

Quare (vt diximus) non video, hic quid magnopere optem:
Naumachiam licet hæc, inquam, alueolumq́ putare, &
Calces, delectes te, hilo nam rectius viuit
Maximus, si argenti sexcentum, ac mille relinquat
Imberbi androgyno, ac barbato mœchocinedo?
Sic singillatim nostrûm vnusquisque mouetur:
Tristes, difficiles sumus, fastidimus bonorum.
Hic tricosus, bouinatorq́, ore improbus duro,
Quem neque Lucanis oriundi montibus tauri
Ducere protelo validis ceruicibus possent.
Tu milli nummûm potes vno quærere centum,
Sallere murænas, mercem in frigdaria ferre.
Durum, molle vorans, fragmenta interfici panis.
Volturius ruis hinc, & colligis omnia furtim:
Hinc mare metiris magnum, & te fluctibus tradis.
Fundi delectat virtus te, villicus paullo
Strenuior si euaserit.———

*

Nunc verò à mane ad noctem, festo atque profesto
Toto itidem pariterq́ die, populusq́ patresq́
Iactare indu foro se omnes, decedere nusquam:
Vni se, atque eîdem studio omnes dedere & arti,
Verba dare vt cautè possint, pugnare dolosè;
Blanditia certare, bonum simulare virum se;
Insidias facere, vt si hostes sint omnibus omnes.
Sublatus pudor omnis, licentia, fœnus refertur:
Nemo hîc vindicias, numen, neque sacra veretur:
Tapullam rident Legem congerræ Opimi:
Idola, atque atomos Epicuri credere malunt,
Non epulo Diuorum aliquem, neque proficie vllâ

Si verò das, quod rogat, & si ſuggerĩ ſuppum,
Magna penus paruo ſpatio conſumpta peribit.
Quod ſumptum atque epulas victũ præponit honeſto.
Intereunt, labuntur, eunt rurſum omnia vorſum.
Nam quid mutino, ſubrectoq; huic opus ſigno?
Vt lurcaretur lardum, & carnaria fartim
Patrum conficeret?———

*

Phryne nobilis illa, vbi amatorem improbius quem
Multis inductum ſermonibus concelebrauit,
Quid dare, quid ſumpti facere, ac præbere potiſſit,
Præſeruit, labra delicat, hunc delenit amore.
Aſſequitur, nec opinantem in caput inſilit, ipſum
Commanducatur totum complexa, comeſtq;.
Si verò das, quod rogat, & ſi ſuggerĩ ſuppum,
Magna penus paruo ſpatio conſumta peribit.
Omnia viſcatis manibus leget, omnia ſumet,
Crede mihi, preſſe auferet omnia. ———

*

Vir mare metitur magnum, & ſe fluctibus tradit,
Continuò ſimul ac paullò vehementius aura
Inflarit, fluctus erexerit, extuleritq;:
Flamina nec flando ventorum ſuda ſecundent:
Omnia tum endo mari videas feruente micare.
Proras deſpoliate, ac detundete guberna,
Tonſillas quoque præualidis in funibus aptas,
Fluctibus à ventisq; aduerſis firmiter vt ſit.
——— *tanti*
Se tempeſtatis montes ad ſidera tollunt.
Armamenta tamen, malum, vela omnia ſeruo:
Funis enim præciſus cito, atque anquina ſoluta eſt.

*

Mantica cantheri coſtas grauitate premebat,
Succuſſatoris tetri, tardiq; caballi.
Verùm hæc ludus ibus, ſusq; omnia deq; fuerunt,
Susq; hæc deq; fuere (inquam) omnia, ludus iocusq;:
Illud opus durum, vt Setinũm acceſſimus fines,
Αἰγίλιποι montes Aetnæ omnes, aſperi, Athones.

*

——— *his viſcus aprinum,*
His itidem in cœnâ dabis oſtrea millibus centum

Empta:

Empta: (satis magnam nam piscium, & altilium vim
Interfecisti, vt video) χῖοσε δωυξσης
Vinum defusum è pleno dabit œnophoro, cui
Nil dempsit hir, & cui sacculus abstulerit nil.

*

—— Nam sumptibu' magnis
Ampliter exstructam simul atque accumbimu' mensam,
Malas tollimus hinc ambas, atque vtimu' rictu.
Pulchrè inuitati nimis, acceptiq; benignè.
Vertitur œnophoris fundus, sententia nobis.
Idem epulo cibus, atque epulæ Iouis omnipotentis.

*

—— Quid ego? simul ostrea cerno,
Non norim fluuij limum, ac cœnum sapere ipsum?
Rugosi, passíque senes eadem omnia quærunt,
Hi quos diuitiæ producunt, & caput vngunt
Horridulum, quandóque pudor de pectore cessit,
Nequitia occupat hos, petulantia, prodigitásque.

*

—— nostris
Munifici vt, munésque viri videamur amicis,
Ad cœnam adducam, & primum hisce abdomina thynni
Aduenientibu' priua dabo, cephaleáque atarnæ,
Dans bibere ab summo. ——

*

—— Cuius non audeo dicere nomen?
Quid refert dictis ignoscat Mutius, an non?
Sic vetus ille Cato dignum quemcunque lacessim
Appellare, quod ipse sibi non conscius esset.

*

—— Ille alter abundans
Cum septem incolumis pinnis redit ac recipit se:
Gallinaceu' ceu victor se gallus honestè
Sustulit in digitos, primorésque erigit vngues.

*

FRANCISCI

FRANCISCI IANI F. DOVSÆ

NOTAE

IN

C. LVCILII

RELIQVIAS

Quæ superſunt ex incerto Satyrarum libro.

NTEQVAM operam meam Reliquiis Lucilij commodem, res ipſa poſtulare videtur, vt pauca prius de ipſo, genere, vita, ac denique ſcriptis eius, quæ fortean cui negotium faceſſere poſſent, expediam. Primum itaque moneo nomen ipſius LVCILIVS ſimplici L. vbique reſcribendum, non LVCILLIVS, vt iam paſſim receptum video. Teſtes omnes veteres libri tam formis excuſi, quàm manu exarati, Ciceronis Horatij, Feſti, Nonij, & aliorum, qui teſtimonia eius ſæpius aduocant: in quibus ſemper LVCILIVS diſertim expreſſum inuenies. neque vnquam aliter in lapidibus priſcis. ad cuius rei fidem ſtabiliendam hanc inſuper auctoritatem addebat vir omni laude & inuidiâ maior Ioſephus Scaliger, cùm ei meam mentem aperuiſſem. Siquidem veteres haud aliter I productam, quàm EI diphthongum enũtiare ſolitos, quod ex antiquorum monumentorum inſcriptionibus probare ſuperuacuum fuerit. atque hinc LVCEILIVS eâdem ratione quâ SERVEILIVS ſcribi veteribus conſueuiſſe, itaque reſcribendum apud Martialem hunc ipſius Lucilij verſum: *Luceili Columella heic ſitu' Metrophanes.* quo ſalebroſior quodammodo ſit, & antiquitatem magis reſipiat. cuius gratiâ eum laudat Martialis. Eandem porrò rationem in SERVILIO obtinere probant nummi veteres, quos exſtare non paucos vidi, cum his notis: C. SERVEILIVS. nam vocem hanc ſecundâ ſyllabâ productam legi debere ſatis indicat præter Silium Italicũ, apud quem ſæpiculè eam reperias; Claudianus lib. I. in Eutropium hoc verſu: *Indomites curru Seruilius egit Iſauros.* vnde manifeſta ſuſpicio eſt verſum illum Ennij, quem inter alios A. Gellius lib. XII. cap. IV. producit: *Hunc inter pugnas compellat Seruilius ſic.* magiſtellorum audaciâ an imperitiâ fœde interpolatum eſſe, ac fortean reſtituendum ad hoc exemplum: *Hunc inter pugnas Serueiliu' ſic compellat.* Illos enim veriſimile eſt aſperitate carminis offenſos, dum ei rei conſultum ire cupiunt, numerorum rationem nullam habuiſſe. Ne verò quis eorum ſententiæ accedat, qui temere Lucio prænomen faciunt Lucilio noſtro. nam Caium ſemper vocant Cicero, Quintilianus, alij. Luciliam gentem duplicem fuiſſe, Patriciam vnam, alteram Plebeiam, ex diuerſis ſcriptoribus colligo, præter eorum opinionem, qui Plebeiæ eius tantum meminerunt. ac Patriciæ quidem fuit Poëta noſter. cuius nobilitas vel ex ſolo Paterculo plana eſt, qui eum Equitem ſub P. Africano militaſſe ſcribit. cui accedant teſtimonia Horatij, quamuis ab inuito expreſſa & in eodem genere ſcribendi æmulo, hæc de ſemet Satyra I. alterius Sermonum libri coram C. Trebatio Iuriſconſulto profitentis: — *me pedibus delectat claudere verba Lucili ritu, noſtrum melioris vtroque.* & ſtatim poſt: — *quidquid ſum ego, quãuis Infra Lucili cenſum, ingeniumque.* ad quæ Porphyrion vetus interpres: *Conſtat enim Lucilium maiorem auunculum Pompei Magni fuiſſe. etenim auia Pompei ſoror Lucilij fuerat.* At Acron alter interpres eum *auum Magni Pompei* facit. quorum vtri potius accedã neſcio, cùm nihil eà de re certi legendo potuerim comperire. Certe Velleius Paterculus eum magnum auunculum, ſed ex fratris filiâ, non ſorore, vt vult Porphyrion, videtur agnoſcere. ita enim capio verba eius de Cn. Pompeio, qui poſtea Magni cognomen ſortitus eſt, *Fuit hic genitus matre Lucilia, ſtirpis Senatoriæ.* cui coniecturæ meæ vir ampliſſ. Ant. Auguſtinus ſubſcribere videtur, ille enim in libro

De gentibus ac familiis Romanorum, matrem Cn. Pompei Magni ex fratre C. Lucilii Poetæ natam autumat. Nec enim, si ea filia poetæ nostri fuisset, C. Velleium rem tam insignem silentio præteriturum fuisse verisimile existimo.

In Luciliâ gente Plebeia varias familias fuisse comperio, vt Balbos, Bassos, Rufos, Secundos, Longos, Capitones. de quibus singulis consulendi Cicero in Bruto, Epistolarum Famil. lib. III. epist. v. ad Atticum lib. XII. epist. v. Tacitus lib. II. Histor. Pomponius I.C. de Origine Iuris, Inscriptiones veteres, alij.

Natus est Lucilius Sp. Posthumio Albino, L. Calpurnio Pisone coss. anno V. C. DCV. bello Punico tertio, Olympiade CLVIII. Suessæ Auruncorum. vnde Satyræ eius *Camœna Suessa* ab Ausonio dicuntur, & *magnus Auruncæ alumnus* à Iuuenale vocatur, obseruante magno Scaligero. Sub P. Scipione Africano minore bello Numantino (quod incidit in annum V. C. DCXX) stipendia meruit. quo quidem tempore eum ad annos maximè natum sexdecim colligimus. Eiusdem Scipionis vitam priuatam postea descripsit. in quo Pseudoporphyrionem manifesti erroris conuincit Patens meus, qui *Lucilium vitam priuatam Scipionis, Ennium vero bella descripsisse* annotat. vbi malè nomina Scipionum inter se confusa. Ennium enim Scipionis maioris res gestas cecinisse constat. Lucilius autem vt eiusdem vitam priuatam descripserit, ratio temporum planè vetat. Amicos ac familiares Lucilij hos fuisse potissimum reperio: P. Scipionem Africanum minorem, C. Lælium, M. Licinium Crassum, Sp. Albinum, L. Ælium Stilonem, Q. Vectium, Archelaum, P. Philocomum, Lælium Decimum, Q. Granium Præconem.

Nominatim carpsit & exagitauit in Satyris, quantū quidē ex pauculis his fragmentis odorari possumus, Mutiū Scæuolam, T. Albutium, Q. Cæcilium Metellū, P. Rutilium Lupū, Torquatum, M. Carbonem, L. Tubulum, P. Gallonium, C. Cassiū, L. Cotiā, Claudium Asellum, Q. Opimiū, Nomentanū, C. Cælium Iudicem, Trebellium, P. Pauum Tuditanum, alios. quin vniuersum quoque populū Romanū tributim, vt inquit Horatius, arripiens, hoc est, omnes XXXV. tribus vrbis antiquæ, probrosis carminibus lacerauit. ac ne à Poëtis quidē mortuis Euripide, Ennio, Cæcilio, Pacuuio, Accio, aliisque item illustribus obtrectandis temperare potuit sibi, quominus scriptis vniuscuiusque sæpius detraheret. Hinc ei libertatem & acerbitatem summam Quintilianus asscribit. qui locus non patitur me obliuione præterire alium similem de Lucilio locum sed corruptum. cuius auctor Vetus Horatij Interpres. apud quē ita legitur: *Satyra Horatij inter Lucilij Satyram & Iuuenalis media est. nam & asperitatem habet, qualem Lucilius; & suauitatem qualem Iuuenalis.* vbi audacter repono: *acerbitatem.* quam aptè suauitati opponi, quæ statim Iuuenali tribuitur, nemo negabit. & acerbitas cæteroqui propria Satyrographorum. Sic enim Horatius de se lib. II. Sermonum Sat. I. *Sunt quibus in Satyra videar nimis acer.* Amauit Lucilius Collyram puellam, eiusque nominis titulo decimum sextum Satyrarum suarum librum inscripsit. Seruum habuit nomine Metrophanem, cuius fidem ac probitatem publicè Epitaphio ei cōdito testatus est. Habitauit Romę in domo, quæ Antiochi regis filio obsidi publice ædificata fuerat. Neapoli mortuū ac publico funere elatum ait Eusebius anno ætatis suæ quadragesimo sexto. cui annorum rationi vide an non repugnet Horatius, qui eum senem facit illis versibus: — *quo fit, vt omnis Votiua pateat veluti descripta tabellâ Vita senis.* quod quo pacto cum Eusebianis Chronicis conciliari possit nullus hercule video, nisi si solennem illam Seruiutlliani Lustri rationem sequendam ducamus, qua vt lib. X. cap. XXVIII. ex Tuberone docet A. Gel. *Iuniores* ad annum vsque quadragesimum sextum, supraque eum Seniores fuerint appellati. Lucilium autem primum omnium se ac elegantissimum ingenium suum in hoc scribendi genere exercuisse, ac Satyrica carmina scribere cœpisse, ex Horatio liquidò apparet, qui modò illum *Inuentorem* eius facit, modò *ausum*, ait, *primum in hunc operis componere carmina morem.* Nam quod Ennium aut Pacuuium quis obiiciat nobis, quorum etiam Satyrarum libri à Grammaticis laudantur, minus nihilo est. Titulo tenus quidem iis cum Lucilianis Satyris conueniebat re ipsa dissimillimis. Nam præter quòd diuersis metrorum generibus eos conscriptos comperimus, variis etiam rebus consertos fuisse (siquidem Satyræ titulus id promittere videbatur) nec quidquam fellis, aut amarulentiæ in se continuisse satis patet ex Diomede scribente lib. III. Grammat. *Satyra est carmen apud Romanos, non quidem apud Græcos, maledicum & ad carpenda hominum vitia Archææ Comœdiæ charactere compositum, quales scripserunt Lucilius & Horatius & Persius: sed olim carmen quod ex variis Poematibus constabat Satyra vocabatur, quales scripserunt Pacuuius & Ennius.* Possem eidem rei firmandæ aduocare testimonia Quintiliani, Donati, & Veterum Interpretū Horatij; sed ea vt minimè in re certâ & indubitatâ necessaria, & quia partim alibi ea collocaui, hic sciens prætereo. Hinc etiam manifestò liquere arbitror vanitatem illorum, qui

qui Lucilium Iambicos, & Trochaicos Heroicis versibus immiscuisse persuadere conati sunt nobis. Nec vero Iambico ac Trochaico carmine eũ omninò vsum fuisse negauerim: nam id præter ipsas Lucilij Reliquias Diomedis auctoritate confutare facillimum sit, qui eum cum Catullo, Horatio, Bibaculo inter præcipuos Iambici carminis scriptores recenset: sed sicubi iis vsus est, nullum præterea aliud metri genus ibidem vsurpasse affirmare ausim. Sic igitur de scriptis eius in vniuersum habeto. Triginta libros Satyrarum eum reliquisse. quorum XX. priores Hexametris totos constrisse ipsa fragmenta indicium pariter ac fidem faciunt: reliqui omnes, præter trigesimum (qui denuò ex Heroicis compositus fuit) aut Iambicis, aut Trochaicis numeris constituti fuisse videntur. Si quos verò in iisdem libris aliquando versus Heroicos offendas, eos ab aliis aberrasse putato incuriâ librariorũ maximè. quàm frequenter enim ab iis in numeris peccatum sit, ei qui aliquando veteres codices cum recentioribus contulerit liquidò constare arbitror. Idem erroris commissum scias, quoties fragmenta aliqua ex libris XXXVI, aut XXXIX. apud Nonium citata inuenias: illa enim in emendatioribus libris ad XXVI, aut XXIX. referuntur. ac similis mendæ Charisium manifestum puto, apud quem ex XLIII. Lucilij vox *Calx* adducitur. quid enim, obsecro? an verisimile sit ex tanto librorum numero, quos inter XXX & XLIII reliqui sunt, nullum ab vllo Grammaticorum verbum productum? existimo proinde numeri notâ deceptos librarios pro XXIII nobis XLIII succidaneum fecisse. Nominatur & *Comœdia Lucilij* apud veterẽ Interpretem Horatij, & *Lucilius Comicus* apud Fulgentium de Prisco sermone. quem non esse eundem cum nostro Poëtâ pænè præstare ausim. idque eò magis quod in veteri libro Fulgentij *Lucretij Comici* nomen exstabat. Illustriss. autem Scaliger *Rutilium* reponendum putat, quem citat idem Placiades. & est ille, cuius meminerunt Cicero primo de Finib. item Velleius Paterculus. Ego aut *Luscium*, aut *Licinium*, aut etiam *Turpilium* vtrobique substituendum putabam, quorum omnium Comœdiarum præter alios Volcatius Sedigitus apud A. Gellium meminit, & vicinitas literarum facile imposuerit non satis attento librario. Vno item loco apud Nonium *Lucilius Serrano* citatur, quo nomine Varro Satyram Menippæam scripserat, vt probat idem Grammaticus diuersis testimoniis ex eo productis. vnde suspicatus fui semper has voces perperam scriptoris librarij oscitantiâ coaluisse. ac desiderari ibidem exemplum Lucilij, & nomen Varronis. & quidem id genus errores in Nonium à negligentibus librariis locis prope infinitus commissos, & alij animaduerterunt, & nos iam sæpe obseruauimus. qualem etiam illum puto, quandocunque *Lucilius Hymnis* citatur. Nam Hymnidem fabulam ex Menandro Latinam fecerat Cæcilius, ex quâ testimonia aliquoties aduocantur à Nonio & Festo, eiusdemque meminit Cicero. Sed hactenus: nec plura addo de ipso, transeo ad Reliquias.

1. *Virtus. Albine est.*] Ad Sp Posthumium Albinum hos versus scriptos puto, qui Consul cum L. Calpurnio Pisone fuerat; quemq́. orationes multas scriptas reliquisse testatur Cicero in Bruto.

Ibid. *Magnificare hos.*] Alij, *Hos magnifacere*, quod subdititium esse, & glossema *magnificare* existimo. sic enim boni latinitatis auctores locuti sunt. Plautus Cistellar. *— merito Vestro amo vos, quia me colitis & magnificatis.* Idem Sticho: *— pudicitia est pater Eos magnificare, qui nos socias sumserunt sibi.* Terentius Hecyra: *Quem ego intellexi illam haud minus, quàm seipsum magnificare.*

2. *Iactari indu fere.*] Alij, *endo fere.* Sed nihil mutandum suggerente doctissimo Scaligero. Indu enim & Endo idem. sic Induperator, Endoperator.

3. *Græcum te, Albuti.*] De eodem Cicero in dialogo de claris Oratoribus: *Doctus etiam Græcis T. Albutius, vel potius, penè Græcus: loquor, vt opinor. Fuit autem Athenis adolescens, perfectus Epicureus euaserat, sed licet ex orationibus iudicare.* & lib. V. Tusculanarum Quæst. *Quid T. Albutius: non animo æquissimo Athenis exul philosophabatur? cui tamen illud ipsum non accidisset, si in Republicâ quiescens Epicuri legibus paruisset.* Marcus autem Varro de re rustica lib. III. cap. II, mentionem facit cuiusdam L. Albutij hominis apprime docti, & cuius Luciliano charactere libelli erant. ad cuius exemplum Ausonius, vt puto, Edyllio II & III Patris sui, itemque prædioli elogium Luciliano stilo scripserat.

Ibid. *Municipî Ponti, Titij, Annî.*] Confusè antea legebatur *Tritanni*, pro *Titi, Anni*, quod monstrum nominis à finibus Romani imperij in extremos barbaros amandandum primus monuit clarissimus I. Lipsius Antiq. Lect. lib. V. cap. II. nam Pontius, Titius, Annius gentilia & nota Romanis nomina.

Ibid. *hinc hostis Muti Albutius.*] Inter Mutium Scæuolam & T. Albutium inimicitias fuisse ostendit præterea Cicero in Bruto: *Mutius autem Augur, quod opus erat, per se ipse dicebat, vt de pecuniis repetundis contra T. Albutium.*

4. *Arte, pauimento atque emblemate.*] Illustriss. Scaliger in Manilium *Arte pauimenti* reposuit, cæterum vulgatam lectionem nunc retinendā magis putat, vt sit figura ἓν διὰ δυοῖν, id est Arte pauimenti atque emblematis, quod vocet opus tessellatum. Male autem mutāt alij *Eado pauimento.* quod tamen Cicero ipse videtur agnoscere in Bruto, vbi scribit: *Nullum nisi loco positum, & tanquam in vermiculato emblemate, vt ait Lucilius, structum verbum videmus.* Corruptissimè vero totus versus hodie in Plinio exstat hoc pacto: *Ante pauimenta atque emblemata vermiculata.*

Ibid. *atque emblemate vermiculato.*] Vermiculatum minutis segmentis elaboratum & quasi vermiculis quibusdam exilibus concinnum rectè dici autumat Had. Iunius. Sic Plinius: *Vermiculatus ad effigiem rerum & animalium crustis.* Varro alio transtulit Satyra Ταφὴ Μενίππου: *Mihi facies maeandrata, & vermiculata, atq. etiam adeò pingent orbem terra.* D. Hieronymus *vermiculatam vestem* dixit.

6. *Cornelius Publius noster.*] Versus corruptissimi, & quibus in integrum restituendis Delio natatore opus. Illustriss. Scaliger in Festum ita tentabat:

—— Cornelius Publius noster
Scipiades dicto, penitusq; interuenit ipsi
Molli, & delitiis Luci, effigia atque cinado
Et sectatori assiduo, quo rectius dicas
Ibat forte domum s. m. a. f. cū interpretatione huiuscemodi: Facetus Poeta ait Scipionem interuenisse rixæ & dictis nescio cuius mollis cinædi, sectatoris cuiusdam Lucij, atque adeò delitiarum & imaginis ac propemodū effigiæ ipsius. Antiquâ consuetudine cum scriptum esset *efficia* pro *effigia*, factum *efficta.* Hactenus. vnde Pater lectioni vulgatæ propius insistens ita legebat in tertio versu: *Orci delitiis, Luci effigia atque cinado.* Ceterum eruditissimus Scaliger hanc emendationem suam nunc ipse dispungit atque euertit, in eiusque locum substituit: *Molli & delitiis, & lucifuga atque cinado.* Scriptum enim fuisse autumat *lucifuca* pro lucifugæ, more antiquo, ac reliqua mendosa putat.

Ibid. *Et sectatori adeò ipsi suo.*] Quoniam *Scurra* vocem in hisce deprauatissimis versibus desiderari ex Festo apparet, Pater legendum diuinabat: *Scurra adeò ipsiusq; suo.* Non autem dubium est quin apud eundem pro σκυρράζειν legendum sit συγκυρεῖν de sententia Illustrissimi Scaligeri vt Scurra dictus sit quasi Secura aut Sucura, vt ibidem monet Iosephus Scaliger. Alteram vero eiusdem vocis originem à Verrio prolatam probat Isidorus lib. x. Origin. *Scurra, qui sectari solet quempiam cibi gratia. à sequendo ergo inde Scurras constat appellatos.*

7. *Quo facetior videare.*] Versus Trochaici.

Ibid. *Pertisum hominem non pertesum.*] Cicero in Oratore: *Quid in verbis iunctis? quàm scitè Insipientem non Insapientem? Tricipitem non Tricapitem? Concisum non Concasum: Ex quo quidam Pertisum etiam volunt, quod eadem consuetudo non probauit.* Festus: *Pertisum pro Pertesum dixerunt antiqui.* vbi hiatum in Festo explendum puto hoc Lucilij loco, quantum quidem ex superstitum literarum vestigiis coniectare licet.

10. *atque anquina soluta est.*] Ita & in Lucilio & in Nonio rescribendum putant Hadriani Turnebus & Iunius, cùm prius contra legitimam numerorum dimensionem *anchora* vtrobique legeretur: innixi potissimùm hoc Isidori loco ex lib. XIX. cap. IV. Origin. *Anquina, quâ ad malum antenna constringitur. de quâ Cinna: Atque anquina regit stabilem fortissima cursum.* Turnebus tamen etiam se dubitare scribit, an non potius *angina* vbique reponendum sit. quia enim ille funis angit & astringit, ideo anginam dictum hariolatur, quod Isidorus quoque innuere videtur.

11. *Hanc catapiratem.*] Vtrúmque versum producit Isidorus, posteriorem tantum Festus: sed immane quantum in iis mutent libri scripti. in quorum vno Cl. V. Bonauenturæ Vulcanij ita legitur: *Hanc cataparatem puero ded. deforet unctum Plumbi paucillam rudi liniq; mataxam.* in altero V. C. eiusdem: *Hanc catasloratem puer eodem desere & cum Plumbò paxillum r. l. m.* in tertio exemplari eiusdem: *Hanc cataporatem puer eodem defert: unctum Plumbi paxillum.* in manuscripto probæ notæ amici nostri Ioann. à Wouweren amænissimi ingenij iuuenis ita exstabat: *Hanc catapioratem puer eadem de fore tem tum Plumbi paucillum rudus hinque mataxam.* nos vt in contextum retulimus legendū putamus. Catapirates ex Græco καταπειρατηρ vel καταπειρατηρίας descendit, cuius in eadem re apud illos vsus.

Ibid. *Plumbi pauxillum rudus.*] id est, paruam massam plumbi.

Ibid. *liniq; metaxam.*] Ita legendum puto, non *mataxam.* Glossarium: *Metaxa,* σηρ. Isidorus lib. XIX. cap. XXIX. Origin. *Metaxa à circuitu scilicet filorum. nam Meta circuitus dicitur, vel quod transferatur.* vbi etiam *Mataxa* perperam excusum legitur.

12. *Queis hunc currere equum.*] Dictum in Sophistas, admonente me Illustriss. Scaligero. Tu vides currere equum tuis oculis ergo equus currit tuis oculis.

13. *Pistricem validam.*] Glossarium: *Pistrix,* κῆτος καὶ ἀρτοποιός. vbi vides Pistricē etiam cetum

cetum appellari, quem Virgilius & alij *Pristim* dicunt, voce proba, & agnoscit eam hac notione L. Florus lib. III cap. VII *Sed fiduciam oppidanis resistendi nuntius fecit, doceus aduentare Lucullum, qui, horribile dictu, per medias hostium naues utre suspensus & pedibus iter adgubernans, videntibus procul quasi marina pistrix euaserat.* & Festus: *Balaenam belluam marinam, ipsam dicunt esse pistricem, ipsam esse cetum.* Quin Cicero in Arato κῆτος signum celeste semper *Pistricem* transtulit. quibus addatur ab Arnobio testimoniū, cuius me monuit acuti ingenij iuuenis Ioannes Meursius, quod exstat lib. III. aduersus Gentes: *Atque ita tellitur & remenetur è medio Stygij frater Ioui Olympio, germanus, tridenti armatus ferro, pistricum dominus atque menarum.*

Ibid. *Addas empleuron.*] Nō solum, inquit, validam dico, sed quod magis est, ἔμπλευρον.

14. *magnis tuditantium ictibus.*] Vocem *tuditantium* suppleuit Illustriss. Scaliger, sine qua mutila sit sententia pariter & versus. quem tamen aliquanto commodiorem fore existimo, si traiectis paululum vocibus rescribamus: *Multorum tuditantium magnis ictibu' tundit,* siue potius, vt Parenti meo visum: *Multorum tuditantum immensis ictibu' tundit.* vt cæsuræ rationem habeamus, dicamusque τὸ *magnis* à glossâ esse, ac pro *immensis* in contextum irrepsisse. Cæterum quoniam totum hoc scriptionis genus magnam partem diuinatorium est, quid vetat & aliam Patris de eodem versu coniecturam adscribere? putabat itaque eum nō absurdè, quā sensum quā numeros, ad hoc exemplum constitui posse: *Multorum magnis κυκλώπων*, nisi malis, *Vulcanorum ictibu' tundit.*

15. *& scruta quidem vt vendat scrutarius.*] Vide si quæ eruditissimus Had. Iunius notauit ad hunc locum Adagior. Centur. II & IV. Vsi verò sunt hanc vocem præter Lucilium Iulius Firmicus & Epiphanius. nam quod apud Ammianum legitur lib. XIV. *Lucilianus quasi domesticorum comes & scrutatorum tribunus,* vereor vt librarij culpa sit, ac emendandum, *scutariorum tribunus.* vt apud Suetonium in Augusto: *Assuit & clientibus, sicut scutario cuidam euocato quodam suo.* quamuis & ibi *Scrutarij* vocem quidam substituere nihil verentur.

Ibid. *Praefractam strigilem.*] Rescribo *strigilim* ex Charisio, qui lib. II Grammaticæ suæ *strigilim* à Lucilio dictum liquido annotat, vbi ei hunc locum in mentem fuisse nullus dubito.

16. *Specimen virtutis vtrique est.*] Vtrique candidato scilicet, nisi forte *vtrumque* inibi rescribendum, de sententia Parentis nostri.

Ibid. *Quantum habeas, tanti ipse sies.*] Hinc Horatius: *—quia tanti, quantum habeas sis.* & Apuleius Apologia: *Tu verò Æmiliane & id genus homines, vt tu es, inculti & agrestes, tanti reuera estis, quantum habetis.*

17. *Ante fores autem.*] Hunc morem Romani habebant, vt eos de quorum salute nulla amplius spes superesset, ante ianuam collocarent. Planè in eam rem Isidorus lib. X. Origin. *Desperatus vulgo vocatur malus ac perditus, nec tam vllius prosperè speri: dicitur autem per similitudinem ægrorum, qui affecti & sine spe dipenuntur. Consuetudo autem erat apud veteres, vt Desperati antè ianuas suas collocarentur, vel vt extremum spiritum redderent terræ, vel vt possent a transeuntibus forte curari, qui aliquando simili laborauerant morbo* qui locus non parum lucis dat Lucilio. quo etiam pertinere putem eiusdē versus illos ex lib. III. Satyr.

Symmachu' praeterea iam tum depostu' bubulcus

Exspirans animam pulmonibus æger agebat. qui non procul videntur ab his dissiti fuisse. ac eodem fere traxerim exempla Virgilij, Ciceronis, Cæcilij à Nonio in *Deponere* nobis ob oculos posita. nec aliouorsum acceperim illud Senecæ epist. XII. *Quis est inquam iste decrepitus, & merito ad ostium admotus?* ita enim vocem Decrepitus interpretatur Sextus Pompeius: *Decrepitus est desperatus crepera iam vita.* quamuis non nesciam locum Senecæ iampridem paulo aliter à viro docto acceptum.

Ibid. *Perditu' Tyresias tussi.*] Sic Pacuuius Antiopa: *Perdita illuuie atque insomnia.* & Cicero *perditus luxuria* dixerunt.

18. *Infesti mihi tanquam.*] Ita hunc versum ex verbis Festi constituendum monuit nos Iosephus Scaliger, quem tamen olim paulò aliter ad Festum produxit hoc exemplo: *Tam de mihi infesti, quàm Rondes Icadionq.* vbi præterea aliquid sententiæ explendæ deesse autumat Pater, & Festus ibidem satis indicat. itaque vocem *Nautisq.* versus alterius principium addendum putat, quem commodissime etiam hoc Ennij hemistichio supplebat

—nautisq. mari quesentibu' vitam.

Ibid. *Icadionq.*] Icadij latronis etiam apud Ciceronem mentio.

19. *Tum laterali dolor.*] Versum hunc non longè à proximè præcedentibus dissitum fuisse vel ex eo conijcio, quod febris cum dolore laterum frequenter concurrat. Iuuenalis:

Praeterea lateris vigili cum febre dolorem. Cicero de Oratore lib. III. L. Crassi mortem deplorans: *Namq. tum latus ei dicenti condoluisse, sudoremq. multum consecutum esse audiebamus; ex quo cum cohorruisset, cum febri*

domum redijt, dixitq; septimo est lateris dolore consumtus.

21. *Inguen ne existat.*] Inguen pro inguinis tumore posuit. Glossarium; *Inguen βουβών.*

Ibid. *ne boa.*] alij *bona.* sed vtro modo scribas nihil interesse docet Scaliger ad Festum, quem consule ibidem de hac voce.

Ibid. *noxit.*] Glossæ Isidori: *Noxit noceat.*

23. *nondum etiam hac omnia habebit.*] Corruptissima verba, quæ admonitu Patris ita emenda: —— *in mundo sapiens hac omnia habebit.* In mundo dicebant antiqui, cum aliquid in promtu esse volebant intelligi, vt docet Festus. Sic Plautus Persa: *Nempe habeo in mundo.*

26. *Sponte ipsa suapte*] Ex Lucilij pariter & Varronis verbis hos duos integros versus eliciebat Pater:

Ipsam sponte suâ, cubitũ cùm venerit ad se
Adductam, vt tunicâ & cetera reiiceret.

27. *Per mihi lectum Imposuiq;*] Primas dictiones transponendas, ac sequentia ad hoc exemplum refingenda censebat Pater:

—— Lectum
Perminxi, imposuiq; pudendam pellibu' labem.

eâdem loquendi formulâ quâ Propertius ait lib. IV. Eleg. IX. *Imposuitq; notam collo, morsusq; cruentat.* Sic tamen, vt Luciliani fragmenti sententiam ex illo Horatij loco interpretandâ autumet, vbi ait: —— *tum immundo somnia visu Nocturnam vestem maculant, ventremq; supinum.*

29. *Velut olli Anceps.*] Supplemento addito rescribit Pater: —— *in retia aues velut olim*
Anceps illice agit, quum improuiso insidiisq;

30. *Luna alit ostrea, & implet echinos.*] Horatius lib. II. Sermonum Satyra IV.

Lubrica nascentes implent conchilia Lunæ. Cicero de Diuinatione lib. II. *Ostreisq; & conchiliis omnibus contingere, vt cum Luna crescant pariter, pariterq; decrescant.* D. Augustinus de Ciuit. Dei lib. V. cap. VI. *Sicut in solaribus accessibus & decessibus videmus etiam ipsius anni tempora variari, & Lunaribus incrementis atq; decrementis augeri minuiq; quadam genera rerum: sicut echinos, & conchas, & mirabiles æstus Oceani.* eiusdem rei meminit Plinius Natur. Histor. lib. IX cap. XXXI.

Ibid. *Et pecui addit.*] Libri veteres: *Et pecu addit.* ex quo *Atque pecũ addit* verum censeo. Sic enim amat loqui Poeta noster in dandi casu. infra fragm. 69.

Qua nam vox ex te resonans meo gradũ remoram facis. pro gradui. & 135. *Anũ nocee.* pro anui. & lib. IV.

Quod sumptum, atque epulas victũ præponis honesto. pro victui.

32. *Vt est vita, vides.*] Inter sententias Græcorum ordine alphabetico refertur versiculus, qui locum hunc non parum illustrat *βίος καλῶς δ' ἐς βίον πορίζεται.* quem Illustriss. Scaliger nobis expensum tulit.

33. *Nequam, & magnus homo*] Magnus pro stolido & inepto positum obseruat Scaliger in Coniectaneis, vt μέγας apud Aristophanem.

Ibid. *laniorum immanẽ canes vt.*] Idem hodie nostris lanionibus seu carnariis in more positum, canes molossos alere.

34. *Nunc ad te redeo.*] Hinc Horatius lib. I. Sermon. Sat. VI. *Nunc ad me redeo libertino patre natum.*

Ibid. *vt qua res me impendet.*] Me pro mihi ἀρχ. Sic Terentius Phorm. *Tanta te impendent mala.* & Plautus Epidico: *Tanta te impendent ruina.* vbi perperam *in* vocula ex Glossâ intrusa est.

35 *Hac te imbubinat.*] Glossæ Isidori: *Bubinare, sanguine inquinare mulieris menstruata.*

36. *Quem præclarus helops*] id est, luculentus ac splendidus. quâ mente *præclara bestia* apud Ciceronem.

Ibid. *Ægypto sargus.*] Pro sargus Ægyptius dictum accipit Palmerius, quomodo *Ficus Zacynthe* apud Plautum.

37. *lanâ sicyonia demit honesta.*] Honesta, id est, pulchra & formosa. quam eius vocis notionem frequentem veteribus scriptoribus esse iampridem abundè docuit Pater ad Horatium. quibus hæc à Lucilio testimonia addantur licebit. inf. 137.

—— *primum facie quod honestas Accedit.* id est, pulchritudo. lib. III. *Cernuus extemplo plantas conuestit honestas.* lib. XIX. *Vt pueri infantes faciunt mulierculam honestã.* Dubitare verò quis nõ iniuria posset τὸ *honesta* vtrum ad *sicyonia* an potius ad *lana* accommodari debeat: cæterum omnem eam dubitationem parissimum Lucretij exemplum facilè tollet, apud quem lib. IV. hic versus legitur:

Vnguẽta, & pulchra in pedibus sicyonia ridẽt.

39. *Nequam aurum est.*] Ios. Scaliger versum Lucilianum hac emendatione egere suspicatur:

Nequam est, aurum auris quoius vehementius ambit.

id est, Cuius aures aurum ambit nequam est homo. Aliter se non videre, ait, quæ arguta sit, si Sinnij Capitonis sententiam sequamur. Male autem audisse apud Romanos barbaros, præsertim Pœnos, qui aures perforatas habebant, neque mediocriter eos auersatos fuisse. Plautus Pœnulo: *Atque vt opinor digitos in manibus non habent. Quid iam? quia incedunt cum annulatis*

bulatu auribus. Vnde iocus Ciceronis in Afrũ: *Atqui aurem foratam habes*. Hactenus Scaliger. Pressius tamen hunc locum examinandum puto, ne ab opinionibus veterum temere recedere velle videamur.

40. *Sicuti mechanici*.] Mechanici dicti sunt Petauristæ, vt docet Ios. Scal. quia in machina vel rotâ traiiciebant sese desperatâ audaciâ.

Ibid. *quum alto exsiluere petauro*.] πέταυρον seu πέτευρον est tabella, parieti affixa, ad quam vespere gallinæ se volatu recipiunt, vt pernoctent: quia mechanici isti ad rotam illam se saltu subiiciunt, propterea πεταυρισταὶ dicti. Hæc ferè Scaliger ad Festum: vide & quæ notauit Adr. Turnebus Aduersar. lib. VII I. cap. IV.

42. *tum rumices*.] Ad interpretationẽ huius vocis adde locum Festi, vbi etiam hunc versum producit: *Rumex genus teli simile spari Gallici, cuius meminit Lucilius: Tum spara, tum rumices portantur, tragula porro*.

43. *Varrenum ac rupicum*.] Versum hunc in mentem habuisse videtur Tertullianus in libro De anima vbi scribit: *Rupicum & barenum* (ita doctè & verè correxit Cuiacius pro *barbarorum*) *quibus alimenta sapientia desunt*. Varrones autem duros & agrestes homines à varris, siue, vt alij scribunt, varis informibus & furcillatis baculis dictos rectè cum Turnebo autumat Scaliger.

Ibid. *inconditi rostra*] Iac. Cuiacius vbi hunc versum producit, pro *rostra* citat *turba*. quod puto μνημονικὸν ἁμάρτημα esse.

44 *qui sumicit bastas*.] Ita doctissimus Scaliger pro subiicit. vt Comuro pro Couro. Comitium pro Coitium ἀρχαικῶς. lectio vulgata, *summisit*.

45. *si suggeri suppum*.] Ad hunc versum Ios. Scaliger. Significatum prouerbialem habet, inquit; hoc est, si illi ex sententiâ respondes; si, quod optat, facis. Suppus est pars tali lusorij, quæ Græcè ὕπτιος dicitur. Cum talus ita caderet, vt supina pars, quæ vocabatur, superior esset, erat felix iactus. Suppi meminit Isidorus.

46. *Concera Opimi*.] Ita Scaliger, vt Concerræ pro Congeræ, & Congeræ vnico r, pro Congerræ dictum sit. Nam veteres non geminabant consonantes. libri vulgati habent, *contera*. nos coniiciebamus *concœna*. Glossarium: *Concœna συνδειπνος*.

47. *Neme hic vindicias*.] Vulgo perturbatis numeris legitur: *Nemo hic vindicias, neque sacra, neque numen veretur*. Vindicias autem partem quandam Iuris pro Iure posuit, obseruante Turnebo Aduers. lib XV. cap. XV.

48. *Pascali pecore*.] Festus: *Pascales oues Cato posuit pro pascuales*. Ios. Scaliger in Coniectaneis Pascale pecus interpretatur τὸ εἰκαῖον καὶ νομαδικὸν, vt Pascales gallinæ. alij legunt *Passales*, vt idem notat, id est, εἰκαίας, passim τροφικῇ quod magis mihi placet, nam *Pascualis* exponit Glossarium Arabico-Latinum *cum diligentia nutritum*. quod minimè conuenit huic loco.

Ibid. *ac montane, hirto*.] Montanum, id est, sentum & squallidum, qualia in montibus pecora. hirtum item vocat squallidum, vt obseruat Scaliger. in veteribus libris *hirco* pro *hirto* constanter excusum legitur.

49. *Vti esurienti leoni*.] Alij, *esuriente*, ex quo nullis vocibus transpositis legendum:

—— *vt si*
Esuriente leoni ex ore exsculpere prædam. id quod iampridem à Scaligero in Catullũ animaduersum video. *esuriente* autem pro esurienti αἰχμικῶς. Dicitur vero prouerbialiter esurienti leoni prædam eripere, de re valdè periculosa, vt notat Scaliger ad Festum. Græci λέοντα ξυρεῖν. nec multum absimilis huic est illa parœmia apud Plautum Pœnul. *Lupo agnum eripere postulant, nugas agunt*. quam imitatus etiam est Horatius in Odis: *Vt hadus ereptus lupo*.

51. *Velle tolutim hic semper*.] Placet elegantissimi Guilelmij lectio: *Vole' tolutim hic semper incessurũ' videtur*. cõmodius tamen, quod ad pedes attinet, sic legi posse arbitror: *Vole' tolutim semper hic incessurũ' videtur*. Loquitur de milite quopiam, qui magnificè & equi tolutarij in modum se inferat. Incedere, fine vt Plautus βαδίζειν tolutim, equi gradarij est, vt ibidem Guilelmius annotat. etiamnum tamen ambigo, an veteres sequente consonante *es* item vt *vs* aut *is* eliserint, quod quibusdã persuasum video, sed sine exemplis & auctoritate.

52. *Gladiumque in pectore totum*.] Gladium neutro genere posuit secundum obseruationem Nonij. Plautus Casin. *Non habuit gladium, nam id esset frigidius*. Varro de Ling. Lat. lib. IX. *Quod dicitur à multis duobus modis, hic Dupondius & hoc Dupondium: vt hoc Gladium & hic Gladius*. Glossarium: *Gladium ξίφος*. Idem *Gladia ξίφη*. quæ exempla huiusce rei gratia coaceruauimus, vt mirari mecum lector possit, quid Quintiliano accuratissimo auctori in mentem venerit scribenti lib. I. cap. V. *Gladia qui dixerunt genere exciderunt*.

53. *vbi atque eruunt*.] Verè & eruditè emendauit clarissimus Lipsius: *Saxa & strider vbi atqueruunt, tum sibilus instat*. & arbitratur de populi Theatrali tumultu, aut seditione forensi capiendum.

55. *Concilio antiquo*.] Forte, *Consilio*.

58 *Vellem cumprimis*.] Puto hoc initium alicuius

alicuius libri, aut Satyræ Lucilianæ fuisse.

Ibid. *si forte potisset.*] Ita legendum primus monuit ingeniosissimus Ios. Mercerus, cùm in veteribus libris reperisset, *petisset.* & sic sæpius locutus est Lucilius. Post hunc versum verò leguntur in Asconio hæ tres voces: *vitiose ambo cola.* quæ quidem principium alterius versus constituisse videntur, sed quid sibi velint consulendus λοξίας.

59. *magnam pugnauimus pugnam.*] Sic A. Gellius lib. xv. cap. xviii. Noct. Att. *Conspicere se procul dixit pugnam acerrimam pugnari.* nec absimiliter Boetius de Consolat. lib. 1. *Nonne apud veteres quoque ante nostri Platonis ætatem, magnum sæpe certamen cum stultitia temeritate certauimus?*

61. *canabis Rhodi.*] Rescribendum putabam cum Patre: *Rhodicanabis.* vt Spondaicus versus esset. nam primam in *Rhodos* etiam versu præcedente produxit Lucilius. at verius fortasse doctissimus Scaliger, qui locum hunc versu chærilo, seu diphilo legit, vt & illum Ennij ex v. Annali:

Quo vobis mentes, rectæ quæ stare solebant
Antè hac, dementi sese flexere via.

62. *ad eam rem nata palæstra.*] Varro Satyra περὶ ἐξετῆς ἢ φύσεως: *Nam vt equus qui ad vehendum est natus: tamen hic traditur magistro, vt equiso deceat tolutim.* Quintilianus Inst. Orat. lib. 1. cap. 1. *Ac sicut aues ad volatum, equi ad cursum, ad sæuitiam feræ gignuntur: ita nobis propria est mentis agitatio atque solertia.*

63. *Vt Prætoris cohors.* Cicero in illâ nobilissimâ ad Quintum Fratrem epistola: *Quos verò aut ex domesticis conuictoribus, aut ex necessariis apparitoribus tecum esse voluisti, qui quasi ex cohorte Prætoris appellari solent, horum non modo facta, sed etiam dicta nobis præstanda sunt.*

67. *Romam repedabam*] Reddenda hæc vox Noctium Atticarum scriptori, apud quem hodie legitur lib. 11. cap. viii. *Apud Platonem quoque multis in locis reperias syllogismos repudiato conuersoq; ordine isto, qui in docendo traditur.* vbi fortasse non inuitis Musis correximus: *repedato conuersoq; ordine isto.* Delectatum enim A. Gellium antiquitate videmus, & lubenter verbis etiam vti paulò magis priscis.

Ibid. *munere.*] Noue positum interpretor, id est, munere gladiatorio. Sic idem lib. xxvi. —— *Redisse Ac repedasse vt Romam bitat gladiatoribus.* pro ludis gladiatoriis, vt ibidem obseruauit Ios. Scaliger. Quamuis non incommode hoc loco pro *munere* etiam *numerò* reponi posset, hoc est, cito, celeriter, quod iam occupasse video I. Gulelmium.

68. *Caput collo sustentatur.*] Nigidius apud Isidorum lib. xi. Origin. *Caput collo vehitur, truncus sustinetur coxis & genibus cruribusq;.* Qui locus ex Luciliano hoc planissimè adumbratus videri potest.

70. *Neque prodire in altum*] Trochaicus ita legendus, vt eum Ios. Scaliger constituit.

72. *nam scio Amyclas tacendo periisse*] Auctor Peruigilij Veneris:

Perdidi Musam tacēdo, nec me Phœbus respicit:
Sic Amyclas dum tacerent perdidit silentium.

75. *Obtuso ore pugil.*] Pugiles enim sunt obtuso ore, (vt notat Scaliger) quos in os recipiunt. vnde illud: —— *os nullum vel potius pugilis.*

76. *Tirei leontado.*] Ex verbis Charisij videtur legendum *Tirie.* reliqua planè deposita existimo.

77. *Qua facere id possis.*] Hunc elegantissimum versum vetustissimi manuscripti auctoritas manifestò Lucilio tribuit, cuius sententiam Virgilius expressisse videtur in quarto perfectissimi operis: *nunc quâ ratione quod instat Confieri possit, paucis aduerte, docebo.*

78. *Pulchrè saniati sumus.*] Vocem *sumus* opportunè de suo addidit Pater ad fulciendam ruinam carminis.

82. *Verna acer cupit hac.*] Pater *Verna facer*, quod interpretatur ex illo Iuuenalis: —— *qua nunc Squallidus in magnâ fastidit cōpede fossor.* in Nonio autem vbi legitur *pro vitabili & maledicto*, habebat vetus codex *pro euitabili maledicto*, vnde suspicabar *pro inenitabili maledicto* legendum.

83. *hippocampi elephanto camelos.*] Quoniam Nonius Lucilium *Hippocampi transuerso ordine* posuisse notat, rectè putat Pater legendum: *Camphippelephantocamelos.*

85. *Atque omnes mandonum gula.*] Varro Satyra Bimargo: *Magna vt tremiscent Roma & magna mandonum gula.*

86. *Andronius Flacci teget vtria.*] Had. Iunius pro *Lucilius*: *Andronius*, legit *Liuius Andronicus.* elegantis ingenij iuuenis P. Scriuerius amicus noster faciebat: *Androgynus Flacci leget vtria,* & *leget* accipit pro surripiet notione priscis vsitatâ.

87. *Impermistum lymphorem.*] Pater lubenter legisset *limporem*, nisi verba Nonij alio spectasse viderentur. vt enim liquidus à liquore, sic Limpidum à Lympore quamnum in vsu veteribus fuisse existimabat.

88. *Depuuit me.*] Festus: *Oppuuiat. verberat, à pauiendo, id est, feriendo. vnde Pueri, quod pauiendo coercentur, id est, plagis, vnde & pauimenta.* vbi obiter (nisi vanus ariolus sum) emendandum putem: *vnde Pueri quod oppuuiis coer-*

niis coercentur, id est, plagis. nam locum illum Afranij, *Oppuniis putri coercentur*, aut in mentem habuisse, aut etiam in testimonium citasse Sextum Pompeium crediderim, sed à Longobardo illo mutilatore eius pessimè deprauatum. In Pauimenti etymo suffragatur Festo Isidorus lib. x. Origin. vbi scribit: *Vocata autem Pauimenta, eo quod pauiantur, id est, caedantur.* & Plinius lib. XXXVI. cap. XXV. Nat. Histor. *Pauimenta credo primùm facta, quæ nunc reuocamus barbarica, atque subtegulanea in Italia fistucis pauita: hoc certè ex nomine ipso intelligi potest.* Eodem allusit Cato de re Rustica cap. XVIII. *Ibi de testa arida pauimentum struito, vbi structum erit pauito, fricatoq; vti pauimentum bonum fiat.*

89. *non omnibu' dormio.*] Cipius & in Festo & in Cicerone rescribendum docet Ant. Augustinus ex denariis & vetustissimis libris. Locus Ciceronis est lib. VII. Famil. ad Fabium Gallum: *Cipius, opinor, olim, Non omnibus dormio: sic ego, non omnibus, mi Galle, seruio.*

90. *Agipes vocem mittere cœpit.*] Agipedem quasi pedibus agentem, id est, orantem & sententiam dicentem, non verò ore & lingua, accipit Pater, putatque Festi verba eo pertinere, quod in duas partes cedebant, qui sententias dicebant, vt: *Qui ita censetis transite in hanc, alij in alteram partem.*

91. *Iactans me vt querquera febris.*] In fragmentis Festi à Fuluio Vrsino editis legebatur locus hic vna voce auctior, hoc exemplo: *Iactans me, vt febris querquera terret.*

92. *Mantisa opsonia vincit.*] In quibusdam veteribus Festi editionibus exstat *Mantissa.* de qua voce consule Castigationes Ios. Scaligeri.

93. *Equum pedibus stlembum.*] Veretur se ait Scaliger, ne Verrius in vitiosum exéplar Lucilij inciderit, & Lucilius scripserit *Stlentũ*, vt *Selites*.

94. *Vinum crucium.*] Doctissimus Yuo Villiomatus in Rob. Titium Brironem putat hæc restituenda in illis versibus ex Satyr. lib. XVIII. —— *nam vel regiónibus illis Incrustatu' calix, rutá, cauliq; bibetur*, de quo vide locum illum. Eadem verò mente à Tertulliano dictum De præscr. aduersus hæreses: *Febris per cruciarios & mortiferos exitus erogat hominem* id est, cruciantes: vt iampridem notauit CL. Lipsius.

95. *Qui schedium facit inconditum*] Nomen Lucilij in verbis Festi latitasse monuit primus P. Pithœus malo rei literariæ denatus, & post eum Fuluius Vrsinus. Eodem respexisse videbitur Petronius, si Parisiensis editionis fidem sequamur, in qua legitur: *Sed ne me putes improbasse schedium Lucilianæ improbitatis, quod sentio & ipse carmine effingam.* nam alij aliter locum illum constituunt.

97. *Cæcilius Prætor ne rusticu' fiat.*] Fortean hæc in Q. Cæcilium Metellum dicta sunt. Illum enim à Lucilio famosis versibus proscissum, Horatij indicio manifestum est.

100. *Quadranti' ratiti.*] Hiatum in Festo ingeniosissimè suppleuit Ios. Scaliger. *ratitus* autem est rate notatus, & insignitus.

101. *Persium non curo legere hæc.*] Eiusdem Persij hominis literati ita Cicero in Bruto meminit: *Horum ætatibus adiuncti duo C. Fannij Caij, Marci filij fuerunt: quorum C. Filius, qui Consul cum Domitio fuit, vnam orationem de sociis & nomine Latino contra Gracchum reliquit, sane & bonam & nobilem. Tum Atticus, Quid ergo? Est ne ista Fannij? nam varia opinio pueris nobis erat: alij à Caio Persio literato homine scriptam esse aiebant, illo quem significat valde doctum esse Lucilius.*

Ibid. *Lælium Decimum volo.*] Omnes antiquitus cusi aut manuscripti codices Plinij, vt monet Hermol. Barbarus, aut *Iunium Congium*, aut *Lælium Congrum* habent. Fuit verò cum pro *Lælium* reponendum putaui *Lucium Ælium*, confisus maximè ipsius Lucilij auctoritate, cuius hunc versum ex lib. I. Satyr. auctor Rhetoricæ ad Herennium adducit: *Has res ad te scriptas, Luci misimus Æli.* Cæterum lex Trochaici carminis nihil mutandũ clamat.

102. *Priusquam Theogonis nasceretur.*] Eundem adagionem apertè extulit Plutarchus περὶ τῆ ὅτι μάλιστα τοῖς ἡγεμόσι δεῖ τὸν φιλόσοφον διαλέγεσθαι: Τινὶ ἢ ὅσον πρὶν Θέογνιν γενέσθαι. quod tamen à nemine vsque adhuc prouerbionum cõcinnatore obseruatum, demirari satis non possum.

105. *Manius columnam.*] Asconius in Verrem: *Manius cùm domum suam venderet Catone & Flacco Censoribus, vt ibi Basilica ædificaretur, exceperat ius sibi vnius columnæ, super qua tectum proiiceret ex prouolantibus tabulatis, vnde ipse & posteri eius spectare munus gladiatorium possent, quod etiam tum in foro dabatur, ex illo igitur columna Mænia vocitata est.*

Ibid. *cùm peteret.*] Vnicè probo Parentis correctionem, legentis ex Porphyrione & Asconio, *cùm exciperet.* quæ vox propria in venditionibus, & locationibus, vt notum est.

106. *Valeri sententia dia.*] Hoc de Poëta nostro mutuatus est Horatius lib. I. Sermonum Sat. II. —— *macte Virtute esto, inquit, sententia dia Catonis.* & de Horatio Sulpitia: *Quos inter Prisci sententia dia Catonis.*

108. *Cinnabari infectus.*] Ita verissime Ios. Scaliger, pro quod vulgata lectio habet, *Chinabam infectus. Cinnabari infectus*, id est, miniatus. nam confundunt Minium cum Cin-

nabari. de quo abundè Plinius Nat. Hist. lib. XXXIII. cap. VII. quem vise, si voles.

109. *Gustaui crustula solus.*] Hemistichium hoc ab Acrone perperam Lucretio ob nominis vicinitatem transcriptum, iampridem docuit Pater ad Horatium. Quin item in veteri Commentario Iuuenalis Lucilij nomen in mendo cubat, nam pro eo *Lucullus* citatur, quod ibidem P. Pithœus monet. Videtur autem pulchrè cohærere posse cum alio eiusdem fragmento quod paulo ante habes hoc pacto: *—lactentia Cea Clam cum melle bibi, gustaui crustula solus.*

110. *Brutace bilingui.*] Festus: *Bilingues Brutates* (Scal. *Brutiates*) *Ennius dixit, quod Brutij & Oscè & Græcè loqui soliti sint. sunt autem Italiæ populi vicini Lucanis.* Iacob. Cruquius diligens Horatij interpres putat à commentatore Veteri hoc loco citatum fuisse versum ex antiquo aliquo Poëta in Canusium aliquem detortum. ita enim in veteribus libris legi: *Idee ergo Bruntiu brichace bilingui.* quæ hoc modo sanare conatur: *Brutius ergò ideo τέρμον βρύχαστι bilingui.* hâc sententia: *Brutius*, id est, Canusinus: nam Brutij populi supra Lucaniam incoluerunt, teste Strabone lib. VI. *ergo ideo*, id est, tum. Festus in Igitur. *τέρμον βρύχαστι*, pro *ἰσζρύχαστι*, hoc est, ore infremuit bilingui, hoc est, Græco & Latino seu Osco, vt Festus docet.

111. *efflantéq; elatis naribus lucem.*] Imitatur illud Ennij: *— funduntq; elatis naribus lucem.* vnde quoque Virgilius XII. Æneid.

Solis equi, lucemq; elatis naribus efflant.

115. *At quidem te senium.*] Pater legebat: *At Dij te senium.* vt subaudiatur *perdant.* quam vocem potius interponendam iudico, vt ita constituatur totus versus: *At Dij te perdant senium, atque insulse Sophista.*

116. *Tuam vt memoriam retineas.*] Lacuna hoc loco, quæ tamen ex Donato videtur pulchre expleri posse, addita voce *Metuo*, aut *Vereor*, aut certe simili aliquâ.

117. *Myconi calua omni' iuuentus.*] Consulendi Strabo, Stephanus, & Plinius lib. XI. cap. XXXVII. Nat. Hist.

118. *Carcer vix carcere dignus.*] Doctissimus vir, literarumq; veterum studiosissimus Paullus G. F. P. N. Merula in luculento Commentario suo ad Ennij Annales fragmentum hoc altero hemistichio auctius producit ex Calpurnij Pisonis lib. I. de Continentia Veterum Poetarum. cuius verba quoniam proprium locum non obtinuerunt, hic inserenda duxi: *Iteratio quam Græci ἀναδίπλωσιν vocant, si dextrè collocatur, magnum ornatum adfert orationi. Omnium atas hoc excellit. Non male Liuius Andronicus in Odyssea: Ab vestres, vestres, dū hic manseris, irruet nerues perduelles. Meltus Ennius in Annal III. o Romule, Romule dice. Optimè Lucilius Satyra XXVIII. de fure Callenio: Hic scurra, hic carcer, carcer vix carcere dignus.* Hactenus. Vbi verè legendum conicit P. Merula: *de fure Gallonio.* vt intelligatur P. Gallonius Gurges, cuius gulam & luxuriem insectatur lib. IV. Lucilius. nec malè idem annectit huic versui, quæ apud Nonium ex eadem Satyra in Sumere & Legere, hoc exemplo:

Hic scurra, hic carcer; carcer vix carcere dignus,
Omnia viscatis manibus leget, omnia sumet,
Crede mihi prefiè auferet omnia. —

119. *Lecti omnes.*] Scilicet nummi, vt interpretatur Pater. Plautus Pseud. *Accipe, hic sunt quinque argenti lecta, numerata mina.*

120. *Animæ ac virtutibus.*] In quibusdam editionibus hoc fragmentum voce *tuis* auctius legitur, vnde putabam rescribendum: *— animo ac virtutibu' tuis.* sic eandem vocem restituit Lucilio P. Merula lib. XXX. Satyr.

Quod tuum laudes culpas, nō proficu hilum.

121. *Centum genera solœcismorum.*] Hinc apparet rectè & Latine dici *Solœcismum*, præter Asinij Capitonis sententiam, qui negat apud antiquiores & idoneos scriptores vocabulum illud reperiri. Vide A. Gellium lib. V. cap. XX. Noct. Attic.

123. *Anseris herbili' virus.*] Paulus ex Festo: *Herbilis anser herba pastus, qui gracilior* (alij, *grandior*) *est, quam frumento altus.* quo loco puto a Festo citatum fuisse hoc ἀπόσπασμα Lucilianum, sed a barbaro truncatore illius inductum.

124. *Stat sentibu' fundus.*] A. Gellius, & Nonius ex libro V. Satyrar. Lucilij hoc hemistichium adducunt: *— Interea stat sentibu' pectus.* quod diuersum ab hoc fuisse satis ex interpretatione Grammaticorum patet.

125. *Ex facie florem delegeris.*] In Donato asterisci alicuius defectus indicia sunt. Liber manuscriptus, qui seruatur in diuite librariâ Rodolphi Snellij viri doctissimi ac humanissimi, habebat: *Athimudi facci ex facie florem delegeris.* ex quo tamen nullam idoneam lectionem potuimus exsculpere.

128. *Exta acceptoris & vnguis.*] Hoc fragmentum, vt alia permulta in hoc auctore, debemus longè optimo veteri libro Chrisij: nam in vulgatis tantummodo vox *Accepter* legitur, quam etiam agnoscit auctor Glossarij: *Acceptor, ἱέραξ, ἰκτῖνος.* & Glossæ Isidori: *Pipiunculus, accipiter, acceptor.*

132. *Assiduas ficos.*] Vix affirmare dubitem, quin hariolatio nostra vera sit: *Asse duas ficos.*

ficos. sic Martialis lib. IX. *Asse duos calices emit, & ipse tulit*. Videtur autem Lucilius caritatem ficuum voluisse innuere. ac eodem pertinuisse credo fragmentum proximè præcedens: *Plure foras vendunt*. vbi etiam legendum puto, *foris*.

133. *Legem vitemus Licini*.] Festus: *Centenaria cœna dicebantur, in quas lege Licinia, non plus centussibus præter terrâ nata impendebantur*.

134. *Fanni centusse misello*.] Sic Martialis: *Centum miselli iam valete quadrantes*. Legis autem Fanniæ meminit & Plinius lib. x. cap. II. Nat. Hist.

137. *Primum facie quod honestas Accedit*.] Ita legendum cum Ios. Scaligero, non cum vulgo: *Primum facie quod honestatis accedit*, nullâ carminis habitâ ratione.

139. *Resultantes*.] Ita est in veteribus libris, vulgo *resultant*. malè autem apud Isidorum *Lucio* pro *Lucilio* hoc hemistichium asscriptum legitur.

Ibid. *adesq; lacusq;*.] id est, ædes laqueatas. ἐν διὰ δυοῖν, vt monuit nos Ios. Saliger.

142. *Vxori legata penus*.] Lib. XVI. *Legauit quidam vxori mundum omne penumq;*. quod ad eandem rem pertinuisse putem.

143. *Apollo Pulcher*.] Virgilius III Æneid. *Taurum Neptuno, taurum tibi Pulcher Apollo*.

149. *Subulo*.] Ios. Scaliger in Coniectaneis Latinos veteres *Mullare*, & *Mulleos* calceos à mullando dixisse autumat: itaque Theocrito τὸ μυλλεῖν, quod vsitatius σφαίρειν, vnde *Subulones* Lucilius pædicones vocarit. Sed in veteribus libris *Suppilo* legitur, quod Baptista Pius hoc Laberij exemplo firmabat: *Quanam mens, qua deliritas vos suppilatores facit cum cano eugio velitari*? vbi obiter immissâ voce restituo: *Quanam mala mens, qua deliritas*. ex Catullo:

Quanam te mala mens miselle Rauide
Egit præcipitem in meos Iambos?

Ibid. *Pullipremo*.] Ios. Scaliger Ausonianarum Lect. lib. I. cap. XXVII. *pulliprema* rescribit, neque esse id quod vult Turnebus putat. Significare enim potius puerorum plagiarium. nam premere, id significat, hoc est, ἀνδραποδίζειν, furto clepere.

150. *Viscus aprinum*.] Ita ex veteri codice Charisij restituimus: nam in vulgatis *aprugnum*, legitur, contra mentem Grammatici.

151. *Agrarius mergus*.] Puto Lucilium hoc tanquā adagio hominē rapacē & lucricupidum designare voluisse. est enim mergus auis insatiabilis & voracissima. Simile prouerbiū apud Græcos exstat: Αἰθυιῶν τρόπον, quod interpretatur Had. Iunius, in modum mergorū, de inexplebili ingluuie, & nunquam satiatâ edacitate.

152. *Oleum Cassinâs*.] Agri Cassinatis præstantiam in ferendo oleo commendat etiam Varro rerum humanarum lib. XI. *Ad victum optima fert ager Campanus frumentum, Falernus vinum, Cassinas oleum, Tusculanus ficum vel Tarentinus, piscem Tyberis*.

153. *Carissam*.] In veteribus editionibus Festi *vafrum*, nō, *vafram*. cui (vt doctissimus Scaliger monet) adstipulari videtur auctor Glossarij: *Carissa*, πανοῦργος, περίεργος. Glossæ Isidori contra feminino: *Carissa lena vetus & litigiosa: ancilla dolosa, fallax*. Lucas Fruterius in epistolâ quâdam ad M. Muretum putat, *Catissa* reponendum in Festo. nam *Catos* pro callidis & ingeniosis apud veteres dictos fuisse, quod vel *Cato* testari possit.

155. *Ninguis*.] Glossarium Arabico Latinum: *Ninguis, niuis*. Priscianus lib. VI. *Nix niuis. antiqui tamen etiam ninguis dicebant*.

159. *Canaliculâ*.] Varro rei rusticæ lib. III. cap. V. *Intra retem aues sunt omne genus, maximè cantrices, vt luscinolæ ac merulæ, quibus aqua ministratur per canaliculam, cibus obiicitur sub retem*.

161. *Vappones*.] Perperam Lucretio vocem hanc adscribi multi monuerunt.

163. *Gullioca*.] Festus: *Gullioca nucum iuglandium summa & viridia putamina*. Verba Glossarij ita vt ea Ios. Scaliger legenda duxit posuimus. nam lectio vulgata longè corruptissima ita habet: *Gulluca*, κορυφοβλημα, *& Gutilli, oca* κάρυα, μακρὰ παρὰ Λουκιλίῳ.

165. *Vim venuisse*.] Vim ἀνδραπόδων illam intelligi docet Ios. Scaliger in Priapeia: quam voluerit exprimere ad verbum Græcorum θόρος. nam etiam θόρος est vis, & inde θοῦρος violentus.

166. *Crassum semel risisse in vita*.] Sidon.
Tam Censorius haud fuit vel ille,
Quem risisse ferunt semel in æuo.
De eodem Plinius Nat. Hist. lib. VII. cap. XIX. *Ferunt Crassum, auum Crassi in Parthis interemti, nunquā risisse, ob id Agelastum vocatum*.

168. Eius rei exemplum in Virgilio & Horatio laudat Quintilianus lib. VIII. cap. III. his verbis: *At Virgilij miramur illud: —— sæpe exiguus mus. nam epitheton exiguus aptum proprium effecit ne plus exspectaremus: & casus singularis magis decuit, & clausula ipsa vnius syllabæ non vsitata addidit gratiam. Imitatus est itaque vtrumque Horatius: —— nascetur ridiculus mus*.

170. Vectium quendam familiarem Lucilij nominat Suetonius de illustr. Gramm. Et puto eundē esse cuius ita Cicero meminit in Bruto: *Atque etiam apud socios & Latinos oratores habiti sunt. Q. Vectius Vectianus è Marsis quem*

ipso cognoui, prudens vir & in dicendo breuis. Fortassean autem huc pertinuerit vox Prænestinorum *Tongere*, quod est *εἰδέναι*. quam è Lucilij XXIII. Satyrar. libro adfert vetus Glossarium Fornerij, & Lucilius eam in Vectio irrisisse videri potest. Similiter autem Attius & Plautus Prænestinos insectatur, quod *tammodo*, & *Conia* dicerent.

178. *Cuius non audeo dicere nomen?*] Ita geminos hos versus Lucilio ex Iuuenale redonauit Pater, admonente se ipsius Aquinatis Poëtæ sententia. per *Priores* enim Lucilium ipsum designari arbitratur: cuius tanta fuit in scribendo acrimonia ac libertas (quam Satyricè Iuuenalis *Simplicitatem* appellat) vt nominibus non modo veris sed etiam magnis ausus fuerit abuti. Hæc & plura Pater in Commentariolo suo ad Horatium cap. XII. quam sententiã eius validissimè confirmat veteris Commentarij auctoritas, vbi ad vocem *priorum* annotatum legitur *Lucilij & cæterorum.* & duobus post versibus: *Pone Tigellinum nunc, sicut olim Mutium Lucilius, vt Persius: —— secuit Lucilius vrbem Te Lupe, te Muti, & genuinum fregit in illis.* ad quæ item Glossæ ineditæ: *Mutius fortiter, & sapienter tulit, quicquid in eum à Lucilio dictum est.*

179. *Granius autem Non contemnere.*] Hunc sesquiuersum Lucilianum esse, atque ita constituendum, vt edidimus, censet eruditissimus Simeon Bosius. hoc sensu: Granius, inquit, quem potentiores despiciebant, ipse se non contemnebat, sed plurimi faciebat: idem Reges oderat superbos, hoc est, magnates illos qui ipsum despectui habebant. Confirmat autem doctissimi viri sententiam Lucilianissimus iste Granius, quem familiarem admodum Poëtæ nostro fuisse constat. Lucilius ipse lib. XI. Satyr.

Conicere in versum dictum praconi volebam Granl. —— Cicero in Bruto: *Ego memini T. Tincam Placentinum hominem facetissimum cum familiari nostro Q. Granio Pracone dicacitate certare. Eone inquit, Brutus, de quo multa Lucilius? isto ipso: sed Tincam non minus multa ridiculè dicentem Granius obruebat nescio quo sapore vernaculo.* Idem ibidem: *Multa deinde caussa* (de L. Crasso loquitur) *sed ita tacitus Tribunatus, vt nisi in eo magistratu cœnauisset apud Praconem Granium, idq́ nobis bis narrauisset Lucilius, Tribunum plebis nesciremus fuisse.* Alias aliorum de hoc versu coniecturas, & censuras non hic repeto. Hieron. Columnam & Paullum Merulam ad Annales Ennij, si operæ est, consulito.

180. *Quid? puto te in hoc aut risisse.*] Et hunc sesquiuersum Lucilianum esse, vt & proximè sequentem, sagacissimè odoratus est Cl. v. Franc. Iunius, columen Lycæi nostri: qui hactenus neglecti, & pro libera oratione habiti. Præpositio *in* sequente h. producitur.

182. *O demum antiqua*] Et hic versus Iosephi Scaligeri iudicio Poëtæ nostro adscribendus est, quem putat idem ex iis libris fuisse, quos iambico aut trochaico carmine scripserat Lucilius. alij eum Ennio tribuunt, sed nullis certis rationibus innixi.

183. *Sustineat currum.*] Etiam hunc versum docti viri esse Lucilij existimant, quantumuis in Cicerone legendum sit: *Nec est melius quidquam, quam vt Lucullus Sustineat currum, vt bonus sæpe agitator equosque.* non *Lucilius.* nam intellexit dubio procul locum illum lib. IV. Academ. Quæst. vbi ex persona L. Luculli sic loquitur: *Ego enim vt agitator callidus, priusquam ad finem veniam, equos sustinebo.* Nam Attici sententiam sequutus, *iquos inhibebo*, mutauerat: quod tamen sibi nunc minimè probari dicit.

Ibid. *agitator.*] Glossarium: *Auriga, agitur, ἡνίοχος, ἐλάτης.* emenda: *Auriga, agitator.* nam & alibi in eodem Glossario legitur: *Agitat, ἐλαύνει. Agitator ἡνίοχος, ἐλάτης.*

184. *Atque aliquos ibus ab rebus.*] Ita versus hic emendandus, atque huc transferendus, de sententia Iof. Scaligeri. nam falsò Lucretio tribuitur, & sine sensu ac numeris vulgò legitur: *Atque aliquos ibi ab rebus clepsere foro.*

185. *Tantidē quasi fata canis.*] Hunc quoque versum Lucilij esse, delendumque nomen Ennij apud Varronem, Iof. Scaliger autumat.

186. *Non frustillatim.*] Cohęrent hæc apud Nonium cum Pomponij fragmento, sic: *Verum illi valent, qui luctantur cum leonibus, vt te obiectet frustatim passerinum prandium saturarum, non frustillatim, nec minutatim dari.* Quæ male coalescentia commodè diuisit, ac distraxit Had. Iunius nomine Lucilij interposito: *Lucilius Satyrarum: Non frustillatim, nec minutatim dari.*

187. *Priuerne Oufentina venit.*] Perperam Lucretium pro Lucilio apud Festum citari monet Scaliger. In antiquis monumentis vrbium transpadanæ Galliæ vbique hæc nota legitur OVF. quam Oufentinam tribum significare docet Andr. Alciatus. Peregrinos enim, qui ad ius ciuitatis Romæ admissi nomen Romanum assumserant solitos esse plærunque in Oufentina tribu nomen dare. Hinc vero manifesto dilucet rectè atque Latine à Parente meo scriptitatum hactenus DOVSA. nam diphthongum OV. Romanis etiam in vsu fuisse docet disertim Victorinus lib. I. de Orthographia de diphthongo eâ loquens: *Quod apud illos*

illos (Græcos) *iunctum o litera v facit syllabam, nostri etiam, quoties eiusdem soni longa syllaba scribenda esset & ipsi V adiungebant O literæ. Inde scriptum legitur* LOVCETIOS, NOVNTIOS *&* LOVMEN *& cætera.* Hinc apud eundem legitur, OVVIVS & OVVERTIT pro obuius & obuertit. Sic in veteribus monumentis: INDOVCEBAMVS, COVRATO, IOVSSIT, IOVDICAVERVNT. & alia. In nominis autem nostri scripturam placuit nuper Viro inter magnos maximo extemporali epigrammate ludere. quod quoniam nondum lucem vidit, lectori hic exhibere non dubitaui:

DOVSA ille cuius exprimendis dotibus
Vix litteræ omnes litterarum sint pares,
Scribatur opto vnâ imminutus litterâ,
Quæ quarta cunctis dicitur vocalium.
Caussam rogas? caussam ipse iam nunc dicere
Ipso sedente sim paratus Lipsio.

188. *Græcia Sulpitio sorti data.*] Etiam hunc absolutissimum versum, qui hactenus sub incerto Poeta latuit, sub Lucilij signa reuocandum indicauit nobis Ios. Scaliger. cui vt accedamus multa simul impellunt. Imprimis sermonis prisci vestigia. nam *sortè* pro *sorte*, hoc est, datiuus pro ablatiuo positus. de quo adi Priscianum lib. VII. tum temporis ipsius ratio. (ne quis Ennio potius asscribendum contendat, qui iam vigintiquinque annis ante decesserat.) nam Ser. Sulpicij Galbæ, & L. Aurelij Cottæ consulatus incidit in annum V. C. DCIX. Postremò, & quæ validissima ratio est, huc me mouet Isidorus ipse. is enim ibidem loci, vbi postea hunc versum adducit, prius citauerat alterum, nec libri, nec auctoris alicuius titulo itidem apposito: *Vertitur œnophoris fundus, sententia nobis.* quem non minus Lucilij esse apparet ex Nonio, qui illum ex tertio eiusdem Satyrar. libro producit. Porrò versus hic veterum Romanorum morem comprobat, ex quo Legati & Consules sorte olim lecti & missi in prouincias, de quo I. Lipsius ad Tacitum lib. IV. Historiarum. cui rei magis firmandæ en tibi præter hoc Lucilij, à Cicerone exemplorũ trigam clarissimo viro inuisam aut neglectam, pro Ligario: *Tuberonis sors coniecta est ex S. C cum ipse non adesset morbo etiam impediretur.* & paulo post: *Africam, quo Senatus eum sortiq; miserat.* Idem in Familiar. epist. *Appius dixit sese, si licitum esset legem Curiatam ferre, sortiturum cum collega esse prouinciam.* Potest autem videri idem versiculus acerbè detortus in Sulpitium & Cottam. cum enim vterque contenderent, vt in Hispaniam aduersus Viriatum mitterentur, cuius potentia tũ Romanis formidabilis erat, neuter eorum obtinere id potuit. Quam rem ita refert Valer. Maximus lib. VI. cap. IV. *P. Scipio Æmilianus, cum Ser. Sulpicius Galba, & Aurelius Cotta Consules in Senatu contenderent, vter aduersus Viriatum in Hispaniam mitteretur; ac magna inter patres conscriptos dissensio esset: omnibus, quonam eius sententia inclinaretur, exspectantibus, Neutrum, inquit, mihi mitti placet, quia alter nihil habet, alteri nihil satis est. Æquè malam licentis imperij magistram iudicans inopiam, atque auaritiam. Quo dicto, vt neuter in prouinciam mitteretur, obtinuit.*

189. *Ructantur iuuenes.*] Vnde Perottum versum hunc Lucilij habere dicam nescio. nam apud nullum equidem veterum scriptorum inuenire eum potui. quare dicamus necesse est, illum ex manuscripto aliquo Grammatico deprompsisse, ac in nostris libris hodie desiderari. & certè, si quis coniecturæ hic locus, putarim à Festo citatum fuisse in *Ructare*.

190. *Ore salem exspirans amarum.*] Refertur hoc ἀκροτελεύτιον ab Hieron. Columna: quod vnde nactus sit, id ipsum scire oportet scilicet, mihi non liquet.

191. *Quamquam fuit ipse.*] Acrostichium Lucilianum, vt Clariss. Franc. Iunius opinatur.

192. —*clopo Subsidio occurrat.*] Etiam hæc verba à Lucilio esse clariss. Fr. Iunius autumat, finẽ principiumque versus Heroici. ad quorum interpretationem hæc ibidem addit: *Clopo*, vel *Cloppo* pro *Clippo*, quod in mss. duobus legitur. *Claupus* διὰ συγκοπῆς pro claudipus, vt clausus pede, appellatur claudus. nisi quis forte διὰ συγκοπῆς ex Græco duci maluerit, χωλὸς τοὺς πόδας. Ac post diphthongum quidem, vt obseruat Velius, non fuit legitimum literam geminari, sed post simplicem vocalem o, vt scriberetur *Cloppus*. & ita est in Glossario vetere: *Cloppus* χωλός. *Subsidium* igitur *cloppum*, vt *clauda fides* apud Silium lib. XIII. est incertum atque instabile, siue ex infirmitate, siue ex malitia certoque consilio: quam instabilitatem qui colunt, Græcis & Latinis, vt Hebræis, dicuntur claudicare. Dicit ergò Tullius, vereri se, ne [illegible] prope esse videbitur, vt confiant omnia, cum Cæsar *Cloppo subsidio occurrat*, totamque rationem illius nominis mutet arbitratu suo. Hæc Iunius in Notis ad epistolas ad Attic.

193. *Na ridiculo mihi cillus.*] Et hoc acrostichium Lucilianum esse putat Fr. Iunius, quo Tullius commodissimè vtatur, hâc mente: *Na ridiculo*, inquit, id à me eo consilio factum putaueris. *Mihi cillus*, id est, vt Plautino sermone vtamur, mihi supercilium salit, quum de genere illius epistolæ & modo cogito: adeo

omnibus etiam bonis probatum iri spondeo. Est autem *Cillus* à cinno dictus, quomodo & *cirrus*. *Cinnus* autē modo pro capillo cirrato sumitur, & ab eo *cinna βοςρυχῶδι*, modo pro cilio. Glossarium: *Cinnus* [illegible]. Ab hac significatione orta sunt *Cirrum* & *cinnū* [illegible], ibidē *cillus*, vel *cillum* & formā adiectiuā *cilium* eodem significatu omnia. Hæc Franc. Iunius.

NOTÆ IN C. LVCILII RELIQVIAS,

Quæ supersunt ex Satyrarum LIBRO I.

INSTITVERAT Lucilius hoc libro Deorum concilium, in quo inducebantur primum Dij consultare ac agitare de interitu Lupi cuiusdam Iudicis rei ac in Rep. ducis, hominis potentis & factiosi, postea autem singuli inter se sententias dicere: vt quidem Seruiana Commentaria quamuis mutila ac decurtata indicium faciunt nobis. Eorum auctoritate subnixi, quæcunque ex fractis hisce tabulis eò quasi obtorto collo trahere potuimus, probabilibus tamen rationibus illuc inducti, quamuis in tam acerbis ac disiectis reliquiis difficulter tale quid arbitrari possit, operæ nō pepercimus nostræ. quam feliciter, aliorum arbitratus esto. Lupus iste, de quo hoc libro actum dicit Seruius, quis fuerit, indicat nobis planè vetus Horatij Interpres ad eum locum libri II. Sermonum Satyra I. *Famosisq́, Lupo cooperto versibus*. vbi addit: *P. Rutilius Lupus Consul fuit cum L. Iulio Cæsare anno ab vrbe condita* DCLXIV. vbi malè temporis rationem subductam licet agnoscas, eorum enim Consulatum nō in DCIXIV annum vrbis conditæ, sed proximè præcedentem incidisse scriptorum pariter consentientium auctoritas satis cōfirmat. De eodem autem Lupo ita Lucilius ipse per dialogismum scribit lib. Satyr. XXIX.

——— Hoc quum feceris,
Cum cateris reus vna tradetur Lupe:
Non aderit: ἀρχαῖς hominē & στοιχείοις simul
Priuabit: quum igni & aqua interdixerit, duo
Σϑιχῶα habet, id malueris: priuabit tamen.

Quos versus libenter etiam huc transtulissem, nisi Iambicorum numerorum ratio non mouendos loco clamasset.

1. *Consilium summis hominum.*] Hic versus, quamuis fine libri numero à Seruio adfertur, hunc tamen locum quasi proprium sibi deposcere visus est: quo dixerit Poëta superos consilium de rerum humanarum summa habuisse.

2. *Vellem concilio vestrûm.*] Et hos versus ita sensu & numeris à se restitutos ad librum hunc pertinuisse nō vanè hariolatur Pater, censetque à Ioue ipso productos, vt reliqui Dij de concilio prius à se solis Ioue absente habito mentionem fecisse à Poëta inducti fuerint. Ios. Scaliger addito præterea tertio versu ex incerto Satyrarum libro ab Asconio allato ita totos constituendos putat:

Vellem cum primis, fieri si fors potuisset,
Vellem concilio vestrûm, quod dicitis, olim,
Vellem Calicola vestrûm adfuisse priore
Concilio. —— vbi elegantem repetitionem τ͂ *Vellem*, ϰ̀ τ͂ *Vestrûm* obserua.

3. *Vt nemo sit nostrûm.*] Hæc ad idem Deorum concilium referenda. si non res ipsa, certè Lactantij verba manifestò nos arguerent, qui Lucilium ea in Deorum cōcilio iirisisse scribit, & videntur etiam ex Iouis personā accipienda.

4. *Tubulus si Lucius vnquam, Si Lupus.*] Vt hæc quoque ad hunc librum pertinuisse putaremus (nam apud Ciceronem nullus libri numerus agnoscitur) persuadebat, & quasi manu ducebat Lupus iste, cuius impietatis & Deorum neglectûs etiam commeminit Obsequens: *Rutilius Lupus*, inquit, *spretis religionibus, quum in extis caput non inuenisset iecineris, amisso exercitu in prælio occisus est.* Lucius vero Tubulus iste quis fuerit, licet penitus ex Cicerone cognoscere, ita graphicè describentis eum in oratione pro Scauro: *Si mehercule, iudices, pro Lucio Tubulo dicerem, quem vnum ex omni memoria sceleratissimum & audacissimum fuisse accepimus, tamen non timerem venenum hospiti aut conuiua si diceretur cœnanti ab ille datum, cui neque hæres neque iratus fuisset.* quem locum exponens Asconius, *Lucius hic*

hic Tubulus, inquit, *Pratorius fuit atate patrum Ciceronis, is propter multa flagitia, cum de exilio accersitus esset, ne in carcere necaretur, venenum bibit.* De eodem Cicero libris II. & V. de Finib.

Ibid. *aut Carbo, aut Neptuni filius.*] Puto legendum cum magno Scaligero, *aut Carbo Neptuni filius.* exitiâ voculâ *aut* tanquam superfluâ. vt vocauerit Lucilius Carbonem istum filium Neptuni: nam ita dictos homines feros & immanes auctor est A. Gellius lib. XV. cap. XXI. Noct. Attic. Quem verò Carbonum hoc loco tangat Poëta, pro certo affirmare non ausim, quum Cicero tres fratres pariter improbissimos hoc nomine recenseat Epistolarum ad Famil. lib. IX. cuius verba hæc sunt: *Cognouimus Cn. Carbonem, & eius fratrem scurram. quid his improbius? de hoc amico meo Rubria filio nihil dico. tres illi fratres fuere, C. Cn. M. Carbones. Marcus P. Flacco accusante condemnatus, fur magnus ex Sicilia. Caius accusante L. Crasso cantharidas sumsisse dicitur. is & tribunus plebis seditiosus & P. Africano vim attulisse existimatus est.*

5. *seruare potissit.*] alij *potis sit* vocibus diuisis, id est, possibile sit. & ita Plautus. Dicuntur & hæc in Concilio Deorum.

6. *Vt multos mensesq́; dies.*] Hanc veram horum versuum scripturam Donato & Nonio quasi inter se collatis constituit Pater, sententiâ aptissimâ ac apertissimâ, quæ nulla antea ex fragmenti vtriusque distractione elici poterat. Censet autem ab Ioue ipso cælitus descendisse, & in Deorum concilio dictos esse, lento quidem ac ad scelerum vindictam cunctabundo, sed temporis tarditatem grauitate supplicij compensare solito. vide, si operæ est, Centurionatum Patris lib. I. cap. VI.

7. *Hæc vbi dicta dedit.*] Puto & hoc de Ioue, vel certè alio quopiam Deorum finem dicendi faciente intelligendum esse.

8. *Nec si Carneades.*] Multa de huius diuini ingenij celeritate, dicendique copia, Cicero in libris Philosophicis.

9. *Per Satyram Ædilem*] Et hunc versum de P. Rutilio Lupo accipiendum credo. quippe quem per omnes dignitatum, ac honorum gradus ad Consulatum demum deuolutum esse facile mihi persuaderi patior. de lege verò Satyra Festum in Satura, & eiusdem interpretem magnum Scaligerum, qui volet, cōsulito.

10. *Cui, si coniuret, populus.*] Ita ex chirographo codice corrigendum, pro, quod vulgo legebatur: *Cui si cum iure populus*, nullo intellectu. ad hunc autem librum pertinuisse suspicatur Pater. quamuis id Charisius nullus indicet. vt dicat Lucilius de Lupo hoc rerum potiente loquens: Cuius hominis ea factio ac potentia est, vt etiamsi vniuersus populus Romanus in commune ad liberandam Rempub. consulens opes inter se consocient viresque opponant suas, tamen ne sic quidem pares ad resistendum esse possint. Hæc fere Pater Plautinarum Explanationum lib. IV. cap. VII.

13. *Ad cænam adducam.*] Melius Pater *abducam*. Sic Plautus Milite: *Abducunt ad exta, me ad se, ad prandium, ad cænam vocant.* Similis menda apud Varronem Satyra Sexagesi, vbi excusum legitur: *Eo, vt viaticum ex arculâ adderem in bulgam.* vbi item, *abderem in bulgam*, rescribendum hariolor. Sic in Terentij Andria, *Prope adest, cum alieno more viuendum est mihi*, putem reponendum: *Prope abest.* ita enim Cicero ad Atticum lib. I. *Illam manum tu mihi cura vt prastes, quoniam propius abes.*

Ibid. *cephaleaq́; atarna.*] Atarne ut Cete piscis genus esse notarunt iampridem viri docti. Sic Ennius: — *calvaria pinguia, atarne.*

15 *Thestiadas Ledæ.*] Male vulgo, *Thestiados.*

Ibid. *Ixionas Archilochio.*] Pro Ἀρχιλοχείῳ, vt Ennius in secundo Annali: *Mettio Fufetio.*

16. *Luci, misimus, Æli.*] Quem L. Ælium potissimum hoc versu designet Lucilius, incertum, cum multos diuersos eo nomine fuisse legamus. *L. Ælij Lanuuini, L. Ælij Stilonis*, aut *Praconini* apud Suetonium de illustr. Grammaticis mentio. *L. Ælium Gallum* Varro & Sextus Pompeius sæpius nominant.

18. *Serpere vti gangrana.*] Hinc idem morbus *Serpens* dictus Lucretio.

19. *mors, icterus morbus.*] Ita doctissimus Scaliger vera & indubitata lectione restituit. nam in vulgatis, *mors, ester morbus*, sine vllo sensu. Icterus autem morbus, dictus à volucri galbula concolore, est quem *Regium* vocat Horatius.

21. *Prætexta, ac tunica Lydorum opus.*] Aristænetus lib. I. Epist. XV. Σὺ δ' οὐ πασῶν ὑπερφέρουσα γυναικῶν καὶ κάλλει καὶ γνώμῃ τὸ εὔφρον, οὐ περιάγεις ἐσθῆτας. οὐχ ὅρμος, οὐχ ἑλικτῆρες, οὐ ψέλλιον τὸ πολύτιμον, οὐ περιδέῤῥαιον, οὐ Λύδιός τε καὶ ποδήρης χιτὼν, οὐ περιφυρίδες, οὐ θεράπαιναι τῆς Καρίας, οὐδὲ Λυδῶν ὑπερφυῶς ἐσκευασμέναι γυναῖκες. Lydij verò quondam ex Asia duce Tyrrheno profecti in Tuscia siue Hetruria consederūt, vt docent Strabo V Geogr. & Dionys. Halicarnass. lib. I. Antiq. Rom. Hinc Plinius lib. VIII. cap XLVIII. Nat. Histor. *Prætexta apud Hetruscos originem inuenere.*

22. *Psila atque amphitapa.*] Glossarium: *Auleum*, ψιλή. Item: *Babulonicum*, ψιλὴ πολύμιτος. Item: *Tapetus*, τάπις, ψιλή.

23. *Irritata canes quod, homo quam.*] Ita

rectè versum hunc constituit Ios. Scaliger. In verbis verò Charisij ineptissimè nomen Plinij irrepsit. continuandus enim est versus Lucilij hoc pacto: *Canes Lucilius primo, Irritata canes quam homo, quod planius dicit. pro canis.* Quem locum eidem Grāmatico etiam aliquanto post in mentem fuisse existimem cum scripsit: *Torques. hic & hoc Torques, vt hic & hac Canis à Lucilio libro primo dictas legimus.* vbi nullus herculè dubito, quin *Canes* reponendum sit, & hunc locum intellexerit. Porrò libenter eum, quoniam de litera R agit, ad nonum Lucilij transtulissem, eo enim libro de orthographia ac literis disputarat, sed mouit me consensus Nonij & Charisij pariter ex libro primo producentium. de eo igitur lectorem commonuisse suffecerit.

24. *Nodum in scirpo insanè facere.*] Illud *facere* quid hîc locò faciat equidem non video, hoc certè patet ex Donato Lucilium verbum vetus *In scirpo nodum quaerere* vsurpasse. an ergo audeamus sic reformare? *In scirpo nodum tum insanè quaerere vulgus.* vt sententiae pariter & versui consulatur. Eandem paroemiam Ennius extulit: *Quaerunt in scirpo, soliti quod dicere, nodum.*

25. *Et mercede meret relligiones.*] Rescribendum suspicatur Pater: *Et merc. merent legiones*, referendumque ad locum illum, qui ita corruptissimè apud Porphyrionem Horatij Interpretem conceptus legitur lib. 1. Epist. 1. *Cohors nunc amici, nam & Lucilius est, qui nunc* (forte *cum*) *praesidibus ad salarium eunt mercede inuentas ait.* vbi idem *merentes* pro *inuentas* emendat.

27. *Arutenas, & aquales.*] Vulgò, *Aruta neque aquales* distractis vocibus. credam, *Arutenaeq; & aquales.*

I N
R E L I Q V I A S
L I B R I I I.

1. QVEM *cùm vidissent.*] Vetus codex, *Quem illi cùm vidissent.* quid si? *Quem cùm ibi vidissent.*

Ibid. *aliumq; cubare.*] Cubare absolutè pro quod Plautus, *In morbo cubare.* Horatius lib. 1. Sermon. Sat. IX.

Trans Tiberim longè cubat is prope Caesaris hortos. de quâ vocabuli huius notione plura Pater in Succidaneâ Appendice ad Commentariolum Horatij cap. IV.

2. *Pestem permitiemq;.*] Catullus: *Eripite hanc pestem perniciemq; mihi.*

Ibid. *Catax quam & Manlius.*] Festus: *Catax, claudus.* Glossae Isidori: *Catax, claudus, coxus.*

3. *Sole occaso*] In XII. Tabulis verbum hoc ita scriptum est. *Sol occasus suprema tempestas esto.* adi A. Gelliū lib. XVII. cap. II. Noct. Attic.

4. *Iniuriatum hunc.*] Doctissimus Scaliger: *In viriatum* ex Nonio, qui scribit *Viriatum dictum esse magnarum virium.*

Ibid. *in fauces inuasse.*] Ita rectissimè Scaliger pro inuatisse: cui accedit libri veteris scriptura, in quo *muasse.* Sic Horatius lib. II. Serm. Sat. III. *Enasit crede metnet doctusq; cauebis.* vulgares editiones *inuolasse* pessimè.

5. *Nunc nomen iamque.*] Insanè benè Ios. Scaliger totum versum ita constituit:

Nunc Nomentani qua ex testibus ipse rogando Exculpi, hac dicam. —— & huius Nomentani Lucilium alias etiam meminisse praeter hoc ipsius testimonium, quod paulo infra habes, *Qui te, Nomentane, malum tam caetera perdat.* testatur Scholiastes vetus Horatij ad illa: *Pantolabum scurram Nomentanumq; nepotem.* vbi ait: *Pro hominibus vilibus. Nomina sunt luxuriosorum, quos etiam in priore libro Lucilius carpsit.* quo loco aut *libro secundo* pro *priore* reponendum, aut certè haec fragmenta Lucilij ad librum priorem transferenda existimo. *Exculpi* autem pro *exculpsi* ϰατ' ἔγκλισιν dictum.

8. *meu' si discesserit horno Gentili.*] Fortean huc pertinuerunt illa Apulei ex Apologia, emendante eruditissimo Casaubono: *Equidem C. Lucilius, quanquam sit Satyricus, tamen improbarim, quod Gentilem & Macedonem pueros directis nominibus carmine suo prostituerit.* nam vulgares editiones habent *C. Lucullus quanquam sit Iambicus*, vbi *Iambicus* etiam retineri posse crediderim, eo enim genere carminis Lucilium quoque scripsisse satis alibi, vt puto, ostendimus. Et certe Macedonis etiam meminisse videtur, quamuis locus corruptissimus sit, lib. VIII.

Hic est Macedo si agronlongiu' flaccet.

13. *rica & oraria.*] Bene Carrio *rica, & oraria*, & refert ad vocem istam paulo priùs à Nonio expositam, *Rica est quod nos sudarium dicimus.*

dicimus. Oraria verò collocat inter tegmina siue vestes, vt monet clarissimus Lipsius: alioqui *oraria, quibus os obuelabatur*, interpretantur Glossæ veteres.

15. *Iam catera perdat.*] Aliquod mendum latet, quod tollere non possumus, suspicabamur tamen, *iam querquera perdat*.

16. *Tum ferto omnia.*] Ferto lustrabãt olim. Festus: *Fertum genus libi dictum est, quod crebrius ad sacra ferebatur, nec sine strue altero genere libi: quæ qui adferebant Strufertarij appellabantur.* Idem: *Strufertarios dicebant, qui quædam sacrificia ad arbores fulguritas faciebant, à ferto scilicet quodam sacrificij genere.* Vide necessario inscriptionem Fratrum Arualium apud Scaligerum ad Festum, cuius indicio hæc etiam loca debere nos libenter profitemur.

Ibid. *sunt circumlata.*] Virgilius: *Idem ter socios purâ circumtulit undâ.* vbi Seruius: *Circumtulit, purgauit. antiquum verbum est. Plautus: Pro laruato te circumferam, id est, purgabo. nam lustratio à circumlatione dicta est vel tadæ vel sulphuris. Iuuenalis: — si qua darentur Sulphura cum tædis.*

18. *Vix viuo homine.*] Sic Ouidius lib. II. de arte amandi: *Sit gracilis, macie quæ male viua sua est.* quod interpretandum ex illo Lucretij lib. IV. *Ischnon eromenion tum fit, cum viuere non quit Præ macie.*

Ibid. *ac monogrammo.*] Similiter T. Liuius *Effigies, imo vmbra hominum, fame, frigore, illuuie, squalore enecti.*

22. *Noctiluca.*] Ios. Scaliger in Coniectaneis *noctulugus* emendat, & addit hanc vocem Lucilium vsurpasse pro obscœno, id est, mali ominis, quales sunt bubones, aut similes aues noctu lugentes.

IN
RELIQVIAS
LIBRI III.

1. MILLIA *porrò bis quina.*] Ita rectissimè duos hos versus constituit Ios. Scaliger: nam vulgo & sententia pariter & versibus claudicantibus legitur: — *bis quina octoginta videbis Commoda de Capuâ quinquaginta atque octo.*

2. *Ad portam mille.*] Eleganter Lucilius ad portam longum iter esse ait, sed portæ vicinum Salernum, quum tamen longissimè Salernum ab vrbe distet. Eandem sententiam expressit Varro, qui portam itineri longissimam dicit, quod cùm ab vrbe proficiscendum est, cunctamur vixque vrbe pedem efferimus, qua vbi exiuimus, facilè quò intendimus peruenimus. Hanc huius versus interpretationem adfert Turnebus Aduersar. lib. XXVIII. cap. IX.

3. *Inde Dicæarchum populos.*] Versum hunc, quamuis a Festo ex incerto Satyrarum libro allatum, ordo itineris huc referendum esse admonet. Puteoli enim colonia non procul à Capuâ dissita erat, quam Dicæarchiam dictam etiam Plinius cõsensit, lib. III. cap. V. Nat. Hist.

4. *Campana Capua.*] Et hęc ad itineris huius descriptionem pertinere iam olim monuit Pater ad Horatium, quæ cum proximè subsequenti fragmento etiam cohæsisse non vanè suspicari possumus.

6. *Αἰγίλιποι montes Ætna.*] Hæc vera est huius versus scriptura, vt docuit ex Homero doctissimus Theod. Canterus, apud quem sæpius legitur: ἐπ κατ' αἰγίλιπος πέτρης cùm loquitur de scopulo aliquo prærupto & rupe adeò altâ vt præ altitudine à capreis relinquatur. in vulgatis A. Gellij libris pessimè exstat: ἐπὶ τὸ λοιπὸν *vt aiunt montes Ætna omnes atque asperi athones*, in manuscriptis verò, Αἰγίλιποι *montes Ætna.*

8. *cippos Colligere omnes.*] Et hunc sesquiversum ad hunc librum & itineris descriptionem pertinuisse iudicaui, cuius hanc sententiam facit Adr. Turnebus: Venustè malos muliones inducere sua iumenta in cippos eminentes & inæquales, nec sequi planam viam & æquatam, ex eoque vel iumenta cespitare, & cadere vel euerti vehicula significans, eos dicit *colligere cippos.*

9. *Mantica cantheri costas.*] Et hoc fragmentum ad itineris huiusce descriptionem indubiè pertinere autumat Parens meus. Videtur autem de se ac vectore suo fabulari cui hippoperæ vtrimque dependentes (id enim mantica est) tergaque & costas, pressatas vlcerabant onere sarcinarum multo infestissimo. Vide Patrem in Succidanea Appendice ad Commentariolum Horatij.

10. *Promontorium remis.*] Doctè Ios. Scaliger, *Promontori imum*, fulciendo versui, hoc est τὴν ὑπώρειαν.

11. *Quattuor hinc Silari.*] Quamuis libri numerum, vnde hic versus desumtus sit, non indicet Probus, ordinis tamen coniectura ductus hic eum locandum censui.

12. *Palinurum peruenio nox.*] Palinuri promontorij meminit Plinius lib. III. cap. V. Nat. Hist. *nox* autem pro noctu, ἀρχαϊκῶς. XII. Tabulæ: *Si nox furtum factum escit.* Adi Macrobium lib. I. cap. IV. Saturnal.

13. *Tũ Liparam & Fascelitis templa Dianæ.*] Ita emendauimus. legebatur antea; *tum Liparas Fascelinat.D.* De Diana Fascelitis Seruius in II. Æneid.

14. *Hic * * summi.*] Ita prima parte mutilum hunc versum in veteri codice reperimus. in vulgatis est, *Tertius hic mali superat carchesia summa.* vbi vocem *Tertius* pro *libro tertio* in contextum irrepsisse nemo non videt.

15. *viamq́; Vis degrumari.*] Multa ad hunc locum collecta vide apud P. Pithœum Subsec. lib. II. cap. XIV. Ios. Scaligerum ad Festum, P. Merulam ad XVII. Annalem Ennij.

17. *non purpura, nulla pelorus.*] Alij, *non purpura nulla Pelori.* vt more Græcorum augeant duæ negatiuæ.

19. *—ergo E somno pueros.*] Ita rectè vulgata lectio: à qua vellem manũ abstinuisset Gaspar Schoppius: qui volentibus, si DIs placet, Musis ait se rescribere, *Ego è somno pueros.* & in Diomede *satiatus somno* pro *excitatus à somno.* Adeò sæpe bonis scriptoribus nouas plagas pro medicina inferimus.

20. *Cernuus extemplo.*] Festus & Isidorus volunt Cernuum esse genus calceamenti, decepti hoc versu Lucilij, vt docet Scaliger ad Varronem. ac eundem præcessisse putat illum ex incerto Satyrarum libro à Festo allatum:

Et pedibus læuâ sicyonia demit honesta.

21. *Broncus nouit lanius.*] Glossarium: *Brochus, ὁ τὰ ἄνω χείλη ὑψηλὰ ἔχων.* lege, *Bronchus.*

Ibid. *dente aduerso.*] Sic idem lib. IX. *—dentesq́; aduersos excutio omnes.*

Ibid. *Rhinoceros velut Æthiopus.*] Ita duo hæc loca, quæ diuersis libris legebantur, combinauimus. Nam hæc verba sola ex IV. libro adducta legebantur. quæ res Adr. Turnebum in fraudem impulit, dum autumat Rhinocerotem Lucilio dici hominem, qui dente eminente bronchus sit.

22. *Ille alter abundans.*] In horum versuum scriptura rectè atque ἰσοψήφως collineatum à Parente meo. ita enim Donati locum deprauatissimum emendandum affirmat eiectis velut è Belgio Hispanis, inq́ue eorũ locum Pinnirapo lanista, hoc est, gladiatore recepto.

Ibid. *Cum septem incolumis pinnis.*] Varro lib. IV. de Ling. Lat. *Pinnæ, quas insignes milites in galeis habere solent, & in gladiatoribus Samnites.* Glossæ Isidori: *Pinnirapi, secutores, gladiatores, quod pinnas rapiant.*

24. *Symmachu' præterea.*] Coniungebat cum his Paullus Merula alium versum à Nonio item ex tertio Satyrarum Lucilij citatum: *Non, vt opinor, is à leto iam longiter errat.* Sed imposuit viro doctissimo corrupta Nonij editio. non enim Lucilij, verùm Lucretij versus est iste, apud quem lib. III. ita legitur: *Non, vt opinor, ea ab leto iam longiter errat.*

26. *posticâ parte profundit.*] Alij, *profudit.* vt illud Sulpitiæ de Domitiano: *Non trabe, sed tergo prolapsus.*

30. *Illud ad incita cum redit.*] Ita in veteribus libris constanter excusum reperimus non minus hoc quam illo altero eiusdem Poëtæ loco libri XV. *Commanducatus corrupit, ad incita adegit.* vnde euidentissima suspicio est, etiam antiquos *Incitum* & in plurali *incita* dixisse. nam si *incitas* cum vulgo legas, non video quanam ratione constare possent numeri Luciliani. nec enim eos *as* quemadmodum *us* elisisse crediderim.

31. *Exhalat placidos tum.*] Ita excudi curauimus ex fide antiqui codicis. nam vulgò priore parte versus deminuto legitur: *Exhalas tum acidos ex pectore ructus.* vnde rectum suspicabar: *Exhalas acidos tum demũ pectore ructus.*

33. *Caupona hic tamen vna Syra.*] Hinc *Copa Syrisca* Virgilij ducitur.

IN
RELIQVIAS
LIBRI IV.

1. O LAPATHE, *vt iactare.*] Hos versus, licet non apposito alicuius libri numero citentur, huc tamen referendos putaui, quoniã disertè in homines ingluuiosos ac tantum nõ abdomini deditos dicti viderentur. Petri autem Criniti turpem hallucinationem, qui ex lapatho herba nomen viri hic constituerit, satis castigat P. Victorius Variar. lib. XXIII. cap. XIII. nam Poëta conuerso sermone herbæ vtilitatem commendat. vnde paullo post in Cicerone sequitur: *Nec igitur lapathi suauitatem acipenseri Gallonij Lælius anteponebas.*

Ibid.

Ibid. *In quo Lælius clamores Sophos.*] Cognomentum Sapientis C. Lælio ex re adhæsit, quod cum Tiberij partes aduersus optimates tueri cæpisset, discordiam ciuitatis metuens ab incepto destiterit. Plutarchus in Gracchis. vulgo autem *Sapiens*, non *Sophos* appellabatur, vt apparet ex Cicerone de Officiis & Senectute, inter quas appellationes nominis sonus differt. cæteroqui Pomponius I. C. frustra esset, qui in Enchiridio de origine Iuris sic scribit: *Fuit post eos maximæ scientiæ Sempronius, quem populus Rom. Σοφὸν appellauit: nec quisquam ante hũc aut post hunc hoc nomine cognominatus est.*

Ibid. *compellans gumias.*] Sic doctissimus Scaliger. Gumiæ vero vocabantur antiquitus gulosi. Adi, si libido est, Coniectanea eiusdem. Adr. Turnebum *gumas* legisse apparet, qui ita dictos fuisse putat homines luxuriosos, vt κύμαξ: nam neutra illa Græcorum in primam declinationem sæpe à Latinis deflecti solita. *Gumas* igitur vt gurgites vocatos. Paullus Merula *glumas* vbique rescribendum asserit, quoniam in antiquis libris Ciceronis *gluma* expressum depræhenderit.

Ibid. *O Publi, ô gurges Galloni.*] Eiusdem & rei & hominis meminit Horatius lib. II. Sermon. Sat. II. ——*haud ita pridem Galloni Præconis erat acipensere mensa Infamis.* vbi vetus interpres, *Gallonius Præco*, inquit, *primus acipenserem piscem sua mensa appesuit, quare eius mensa etiam à Lucilio taxatur.* Cicero de Finibus lib. II. *Sed qui ad voluptatem omnia referens, viuit vt Gallonius, loquitur vt Frugi ille Piso, non audio.*

Ibid. *Lælius præclarè.*] Ordinem horum versuum ita in pristinam dignitatem reduxit doctissimus Scaliger, qui antea transpositi, ac perturbati legebantur. hic enim versus ante illum ponebatur: *O Publi, ô gurges Galloni, es homo miser, inquit.* Præterea pro *illaq; verè*, absurdè nimis *illudq; verè* legebatur, quæ res Georgium Fabricium virum doctissimum pessimè decepit, dum hoc solo exemplo nobis approbare conatur D literæ elisionem seu subtractionem perinde vt S veteribus vsitatam fuisse.

2. *Quod sumtum atque epulas.*] Hunc quoque versum quamuis ex incerto libro allatum, huc pertinere iudicauimus. nec incommodè de eodem Gallonio accipi posse putamus. sic enim Cicero in eandem rem pro Cæcinna: *Qui relicta bonorum virorum disciplina & quæstum & sumptum Gallonij sequi maluerunt.*

3. *Nam quid Mutino*] Mutinum in Lucilio seu Mætinum est ὀφεγγὶς vel φυλακτήριον, vt docet Ios. Scaliger ad Priapeia. nam pudenda pro amuletis suspendi è collo pueris auctor Varro. Ex Lucilio verò cognoscimus etiam signis notam veretri apponi, velut προβασκάνιον quoddam. In veteri Glossario legitur: *Mutonium*, προβασκάνιον, ὡς Λουκίλιος. vt manifestè appareat cum in animo hunc locum Lucilij habuisse. in Lucilio tamen non est *Mutonium* sed *Mutinum*. Hæc ferè Scaliger. vide & Turnebum lib. XVII. cap. XXIII. Aduersar. & I. Lipsium Electorum lib. II. cap. XIX.

Ibid. *Vt lurcaretur lardum.*] Pomponius Syris: *Lapathium nullus vescebatur, lardum lurcabat lubens.*

4. *Hunc pontes Tiberinus duo.*] Sic restituit Pater, cum in omnibus libris perperam legeretur, *Tiberinos*. Catillonem Tiberinum inter duos pontes captum dicit Lupum piscem qui Romanis in summis delitiis erat. Horatius lib. II. Sermon. Sat. II. *Vnde datum sentis? Lupus hic Tiberinus, an alto Captus hiet?* Plinius lib. IX. cap. LIV. Nat. Hist. *Eadem aquatilium genera alibi atque alibi meliora: sicuti Lupi pisces in Tiberi amne inter duos pontes.* Columella de re rustica lib. VIII. cap. XVI. *Hoc igitur periurium multorum subtiliorem facit gulam, doctaq; & erudita palata fastidire docet fluuialem Lupum, nisi quem Tiberis aduerso torrente defatigasset.*

5. *Illi præciso atque epulis.*] Coniungendum hunc versum putamus cum superioribus, quoniam ex sermonis consequentia & sensu simul appositè quadrare videntur. malè autem ex XX Satyrar. libro citabatur.

6. *Tunnos captato, cordulum.*] Ita versus optimos ex deprauatissimis eruit Ios. Scaliger. quibus hortetur Lucilius Lupum illum famoso carmine sæpius à se notatum, εἰρωνικῶς, vt relictis minoribus pisciculis illis, vt sunt cordilæ & saperdæ, tunnos, siluros & amias immanes pisces consectetur. manifestò autem irridet gulam ac rapacitatem illius, quamobrem etiam ad hunc librum transtuli. vulgò nulla aut sententiæ aut versuum ratione habita ita expressum reperies: *Thynno capto cornum excludunt foras, occiduatq; lupos aperdite & rara siluri. Sumereteatque amiam.* Quorum tamen priorem versum idem Scaliger non coniungendum sibi cum sequentibus videri monuit postea in Appendice ad Coniectan. non enim esse Hexametrum. ac proinde legendum: *Thunno capto cornum excludendum foras.* quod prouerbiale antiquis fuerit. vt Amphis Comicus ostendit:

Ὅστις κρεμνῖτον ἐσθίει θυλάκιον
Γλαύκου παρόντος, οὗτος οὐκ ἔχει φρένας.

7. *vinum Defusum quibus è pleno.*] Verba hæc aliquantum à Cicerone more suo immutata ac transposita, qui sæpissimè ita Poetarum

versus dissoluere solet, vt eorum structura haud facile dignosci possit. quę tamen Pater sic resoluenda & ad numeros redigenda putat, vt edidimus. Verum V. CL. Franciscus Iunius non minus harum quam sacrarum literarum intelligens ea ita à se restituta nobis indicauit nuper:

——— sit quibu' vinum
Defusum è pleno, hir, siphon cui neq. dempsit,
Vim nec sacculus abstulerit, ludos adhibentes.

nam post verba illa *adhibentes ludos* continuò in Cicerone legitur: *& quæ sequuntur*, vt manifesto appareat ea verba Lucilij fuisse. *Defusum.* ita rectè legitur. vide Turnebum Aduersar. lib. I. cap. I. *hir, siphon.* ita Ios. Scaliger in Appendice ad Coniectan. ex melioribus tam scriptis, quam antiquitus excusis exemplaribus restituit, pro quod legebatur *œnophoro*. nam vinum cui siphon aliquid dempserit, si diu ita deintegrarum maneat acescit. Propterea Lucilius ex cuius verbis hæc scribit Cicero, proponit vinum integerrimum, & nulla parte periclitans acescere: id quod siphone depletum non est, neque vola manus pitissatum. nam Ir, vel Hir est vola manus, & sumitur pro haustu, vel depletione. quia vola manus deplemus vas vinarium, ad vinum gustandum. Egregie facit locus Catonis ad hanc rem: *Iri prima.* id est, primæ depletioni. Hæc ferè Scaliger.

Ibid. *Vis & sacculos abstulerit.*] Ita habebant antiquæ editiones, vnde Scaliger: *vires sacculus abstulerit.* Fr. Iunius: *Vim nec sacculus abstulerit.* Firmissima autē vina olim sacculis vinariis castrari solita notissimum est ex Plinio.

8. *Editq́, bibitq́.*] Sic & hos versus reconcinnauit Pater, quos ad hunc librum quoq. transferendos putaui, quoniam eodem pene loco à Cicerone recensentur, quo illi:

O lapatho, vt iactare necesse est &c.

Ibid. *& si quari' libenter*] Libenter cœnare, id est, cum voluptate & lubentia. Cato de re rust. *Si voles in conuiuio multum bibere cœnareq́, libenter, ante cœnam esse brassicam crudam.* Pomponius Placenta: *Rustici edunt libenter pedibus tristes, acres intibos.*

9. *Viuite lurcones.*] Versus hic a Donato ex libro II Lucilij, à Nonio verò ex V producitur, vnde ego ad hunc librum pertinuisse non vanè suspicatus sum, nam apertè in luxuriosos, ac gulones dictum apparet. In antiquis verò libris pro *lurcones* est, *glaucones* quod corruptum putat Ios. Scaliger ex *glutones*, ac deinde à correctoribus non intelligentibus eam vocem muratum in *lurcones*. Glutones verò dicebantur gulosi. Persius Sat. V. *Nec gluto sorbere salıuam mercurialem.* Ambrosius: *Sic amat diabolus filios suos vt perdat, sicut amat gluto porcellum, vt comedat.*

Ibid. *viuite ventres.*] Iuuenalis Sat. IV. *Montani quoque venter adest abdomine tardus.* Epimenides apud D. Paulum: κρῆτες ἀεὶ ψεῦσται, κακὰ θηρία, γαστέρες ἀργαί.

10. *Æsernius fuit.*] In editionibus vulgatis hic versus posteriore sui parte mutilus legitur sic: *Æsernius fuit flacco ore, vna equidem.* quem supplebat Pater, *ac vnâ equidem aure.* Had. Iunius verò è vestigiis veteris scripturæ (vt ait) emendabat hoc pacto: *flacco ore Amunius quidam.* vt nomen istud fuerit hominis Æsernia, Samnitum municipio, oriundi.

Ibid. *Vitâ illâ dignu' locoq́.*] Sic Petronius: *Intras cinædus homo omnium insulsissimus, & planè illâ domo dignus.* Victorinus in Commentario de metrorum ratione ex Ennio refert hoc hemistichium, à quo verisimile est Lucilium esse mutuatum.

Ibid. *Cum Placidiano componitur.*] Eodem allusum à Cicerone lib. III. epistola IV ad Q. Fratrem: *Non putasset sibi Pompeius de illius salute, sed de sua dignitate mecum esse certamen, in vrbem introiuisset, ad inimicitias res venisset, cum Æsernius Samnite Placidianus cōparatus viderer.* Placidiani gladiatoris etiam Horatius meminit lib. II. Sermon. Sat. VII.

— Cum Fului Rutubaq́, Aut Placideiani contento poplite miror Prælia rubricâ picta aut carbone. ——

Ibid. *optimu' longè Post homines natos.*] Genus loquēdi Tullio oppidò quàm familare. vt pro Milone: *Vnus post homines natos fortissimi viri.* de claris oratoribus: *Longè autem post natos homines improbissimus C. Seruilius Glaucia.*

11. *Occidam illum equidem.*] Hos versus, quamlibet ex incerto libro adferantur, eodem tamen quo superiores pertinuisse credo, ex Cicerone potissimum coniecturam faciens, qui eos itidem à Placidiano aliquo enunciatos prædicat.

Ibid. *sura ac pulmonibu' sisto.*] Omnes in vocabulo *sura* vt scopulo offenduntur, nec iniuria: cur enim à stomacho ad suram repente tam longè transitur? deinde cùm interficere velit parem, nec lethalis plaga sit suræ, cur ibi sistere gladii & defigere postulat potius quam immergere iugulo aut iecori? Itaque Adr. Turnebus tentabat rescribere: *fibrâ ac pulmonibu' sisto.* nam & vox non longè abludere, & significatio iecori conuenire videbatur. poëtæ enim Iecur sæpenumero fibram vocant. ac idem aliquando legendum crediderat *lurâ*, vt os ventriculi, qui seu viris vel culeus quidā est, intelligeretur. Parenti nostro videbatur legendum *hirâ*, cui deprauationi præter insolentiam vocis etiam hiatū in medio versu caussam præbuisse putabat. de quo adi, si videtur, illius

Plautina-

Plautinarum Explanationum lib. I. cap XXII. At verò omnium optimè I. Scaliger, qui totum locum ita refingendum nobis indicauit: *— in os prius occipiam ipse Quam gladium stomacho, sicam pulmonibu' sisto.* Noli dubitare quin vera ea sit lectio. Prius, inquit, occipiam sistere gladium in os, quàm ipsum sisto in pulmones. Hoc enim plane gladiatorium, prius os petere quam corpus. Quare dicebant non te peto, piscem peto, qui piscis erat sculptus in galea aduersarij. Hoc præceptum dedit militibus suis Cæsar in pugna Pharsalica, vt prius ora hostium peterent, quam reliquum corpus. Sica autem erat etiam gladiatorum. Suetonius apud Isidorum lib. XVII. cap. VI. Origin. *Dum cuiusdam gladiatoris in ludum emissi gladius curuatus fuisset ex acie rectâ: procurrit vnus ad eum corrigendum, tumq; à pugnante responsum est, sicâ pugnabo: inde sica nomen datum est.* Vtrumque ergo gestabant gladiatores, gladiũ & sicam. Hic locus Lucilij, si quis alius, dignus est notatu. Hæc Scaliger.

Ibid. *gladium dum accommodat alter.*] τὸ *Alter* non hac vulgariâ, verum hercle Pompeianâ notione, hoc est, pro *aduersario* interpretandum videri monuit nos Pater.

12. *Quamuis bonus ipse.*] Eodem hunc sesquiuersum, quia de magistro quodam Samnitium, hoc est, lanista agebat, referendum duxi, quamuis à Cicerone libri titulus non indicetur. Et prope abest, vt affirmem cum alio cohæsisse quem libro præcedente habes, hoc exemplo:

Bronchu' bouillanus, dente aduerso, eminulo, hic est [ipse,
Rhinoceros velut Æthiopus, quamuis bonus
Samnis in ludo ac rudibus cuiuis satis asper.

Et certè, ne quid dissimulemus, videtur Lucilius libro tertio Satyrarum potius inter alia itineris sui oblectamenta, quod Roma fecit Capuam (nam & ibi ludos gladiatorios fuisse docet clarissimus Lipsius in libris propriè huic rei destinatis) munus aliquod gladiatorium descripsisse, ad cuius imitationem maximè Horatius & ipse in itineris sui descriptione, quod ab vrbe Roma Brundusium vsque instituerat, *Sarmenti scurræ pugnam, Messiq; Cicerri*, retulisse videri potest. quin verò & alia fragmenta, quæ eodem libro leguntur, ad eandem rem spectasse liquidò apparet, vt illud: *— ille alter abundans Cum septem incolumis pinnis redit ac recipit se.* Itaque & hunc locum & duos proximè præcedentes, quos male hoc libro collocauimus, ad tertium hinc transferendos esse iudicamus.

13. *tamen tenero maneat succussa lacerto.*] Alij, *tenero moueat*, quod pro moueatur positum credebat Pater perpessionis significatu. I. Lipsius verba Lucilij hac emẽdatione egere putabat, *— tamen tenerum moueat succussa lacertum Et manus interior* &c. tali sententia: Præscribere mulierculis videtur, vt si quæ imbecilliore corpore sunt ad concussationem illam & dolorem lactantium puerorum fortiter tolerandum, vt humeros ac lacertos modicè moueant, ac succutiant, manuque sinistra (ita enim interiorem manum interpretatur) vber paulisper tractent ac comprimant. Nisi forte cui pro eo *vberior* non *interior* sed *vlterior* commodius legi posse videatur, quod ipsum non reiicit CL. Lipsius. Cæterum Iosephus Scaliger longè alia mente se hęc accipere nobis indicauit, retenta vulgata lectione nisi quod pro *vberior, liberior* rescribat. Exigere siquidem poëtam a muliere vt sit solido corpore. quod si non ita solido corpore reperiri possit, attamen vnum exigere, vt si succutiatur manu, aut alio impulsu, saltem maneat immota, quantumuis teneros lacertos habeat, & etiã vt manus liberius requiescere possit super eius mamillas non autem vt pellum eat prę mollitie mamillarum.

14. *Tisiphone residet*] Sic Had. Iunius versus hos sartos tectos reddidit, libri scripti fidem secutus maximè, in quo erat: *Tisiphone retine pulmonibus atque adirem vnguen.* &c. In vulgatis verò codicibus multo corruptissimi leguntur sic: *Tisiphone te pulmonibus adirem, vnguentum Excoctum attuli Eumenidibus sanctissima Erinnys.*

15. *in caput insilit.*] De nimis Latino versuum horum intellectu, Patris mei Præcidanea pro Tibullo, qui volet, consulito cap. XVII.

16. *Haret verticulis affixum.*] Videtur Adr. Turnebo Lucilius hoc versu verticulas vocare spondilos spinæ potius quam articulos. Verticulas autem credit dici & spondilos & articulos à vertendo: quod ibi se vertant & flectant membra corpusque quasi στρόφιγγες sint. Eiusdem verò loci crebra ruminatio redegit mihi in memoriam Arnobianum quempiam, vbi vocem hanc miserè interpolatam licet agnoscere, libro III. aduersus Gentes, *Quid ergo dicemus? Caput Deos gestare tereti rotunditate collectum, retinaculis neruorum dorso illigatum ac pectori, & ad ceruicum necessarias flexiones consertionibus verticum, atque ossea substructione fulcire?* apage istud *verticum.* repono quamuis audacter *cõsertionibus verticularum.*

17. *Hi pra se portant.*] Sic Varro Manio: *Lecto strato matellam, lucernam, cateras res huiusmodi pra se portant.* Plautus dandi casu dixit Pœnulo: *Trecentos nummos Philippos portat pra sibi.*

20. *Longior hic quam grus.*] I. Gulielmus homines longos μακροαύχενας Grues dictos hoc Lu-

hoc Lucilij & illo Laberij versu ex Fullonicis probare nititur: *Vtrum tu hunc gruem balearicum an hominem putas esse?*

Ibid. *grue tota cum volat olim.*] Pater: *grege tota.* sic enim supra: *Duceret hasce greges.* quod tamen hoc loco Nonij obseruatio non videtur admittere. *olim* vero ex Plauto interpretandum scribente in Milite: *Quam solis radij esse olim, cum sudum est, soleat.* & Truculento: *Quam olim muscarum est, cum caletur maxime.* Sic Horatius Satyra I. — *vt pueris olim dant crustula blandi Doctores.*

23. *dum fulmentas quattuor addit.*] Ingeniose Isacus Casaubonus, decus ac columen literarum: *clauis fulmentas quattuor addit.* hoc est, quatuor clauis fulmentas addit. imperitum librarium ex *cl.* fecisse *d* autumat, quæ prima mendi indoles fuerit. Fulmenta autem sunt καττύματα, vt idem monet, quod etiam solum Latinis dicitur.

IN
RELIQVIAS
LIBRI V.

1. TAMETSI *non quari docebo.*] Versus labascit, ni fulcias hac Parentis nostri emendatione: — *tamenetsi haud quari docebo.* pro tametsi. Sic Catullus: *Qua tamenetsi vno non est contenta Catullo.*

Ibid. *quod ἄπηχον Isocration est.*] Donatus ad Adelphos Terent. *Argumentorum genera duo sunt ἔντεχνον, καὶ ἄτεχνον.*

2. *Nam si quod satis est homini*]. Ita versus hos legendos & interpungendos existimat I. Lipsius Musarum deliciæ, de quorum sententia adi, si lubet, ipsius Variar. Lect. lib. I. cap. XIV. Lusit autem Lucilius in varia significatione eius orationis qua *Satis esse* aliquid dicimus, & id quod reipsa sufficit, & quo contenti sumus. sic Ausonius: — *satis hoc rear esse, Quod satis est.* — & Seneca Epistola XV. *Quibus, si quid satis esse posset, fuisset.*

3. *Sicuti cum primos ficos*] alij, *primas ficos* & *paucas* sequenti versu. Sic idem supra: *Assiduas ficos.*

Ibid. *propala recentes.*] Propalas putat fuisse Turnebus, quæ merces palam & velut ante palum, seu de palo pendentes vendiderint, cui assentit Had. Iunius. Palum enim multis in locis rerum venalium indicem ante domum erigi solere addit, ac vocem mere Latinam esse, id quod syllabæ longæ ratio facile euincat, cum si peregrina fuerit *Propola*, necessario breuianda sit. Cæterum Iosephus Scaliger huic incommoditati alia ratione subuenit, putat enim *Propola* ex Græco πωλεῖν deduci, sed præpositionem Latinam esse, vt in *Prologus.* producitur enim. quod non esset si Græca esset. si enim esset προπώλης hoc est πρόπωλος, neque primam produceret, neque eam significationem haberet quam nunc. Dictus enim quod primus vendat merces: quas in portu primus anticipat: & vt Persius ait, primus tollit piper à sitiente camelo, vt prior vendat. quod manifesto innuit Lucilius. Hæc & plura Scaliger ad Culicem Maronis.

Ibid. *Pretulit.*] Pro profert accipiendum ab antiquo Tulo. est enim præsentis temporis non præteriti. Sic *Obtulit*, pro offert vsurpat Plautus, & Pacuuius in Medo: *Et custodite huac vos ne quis eum abstulat, néue attigat.* pro auferat.

4. *loco validum ac regione.*] Ennius: *Succincti gladiis media regione cracentes.*

5. *Dic quam cogitat vu ire minutim.*] Acutè amicus noster Ioannes Meursius: *visere minutim.* de qua voce consule Ios. Scaligeri Castigationes in Catullum. priora tamen verba Lucilij etiam corrupta sunt.

7. *Et cùm id mi visus facere est.*] Sic Pater ex coniectura versum constituit, quomodo & postea in libro antiquissimo Prisciani manu exarato extare comperi. vulgò perturbatis numeris legitur: *Et cum id mihi visus est facere tum retia nexit.*

Ibid. *tum retia nexit.*] Has tres voces ex incerto libro Satyrar. Lucilij etiam Diomedes adducit lib. I. Grammat. vbi docet *Nectonexui vel nexi* facere in præterito.

8. *Consilium, fas si places, tune i.*] Had. Iunius, *C. fas si placeat, tu imp. s.* Sed vera & indubitata lectio Iosephi Scaligeri: *Consilium fas sint placeat, tu impune luperis.* nam *superbus* illud nihil ad rem.

11. *Liuiu' pauperem ait.*] Coniiciebat Pater: *Liuiu' pauperie hâc se ingentia munera fungi.* id est, in hac paupertie sua. quasi dicat nihil obesse pauperiem Liuio quo minus ingentia munia defungi possit.

12. *Lippus edenda acri.*] Hæc vera est huius versus scriptura. apud Nonium corruptè legitur: *Lippus edêda, acria assiduè caparius capa lacrymosa.*

mosa. quod postremum epitheton adiectum è superiore Lucilij versu ibidem adducto à Nonio, rectè Had. Iunius monet. quod verò apud Priscianum in excusis libris insertum habes, *κρομμυοπώδης homo.* & versum turbat & à calamo exaratis aberat. scin' quid suspicer? τὸ κρομμυοπώδης interpretationem vocis *Caparius* fuisse a sciolo aliquo adiectum, emendandumque κρομμυοπώλης, quod cæparum venditorem notat. non autem absimilis huic versui est ille Nonij ex Apella: *Cui cape edendo oculus alter profluxit.*

13. *Intybu' praterea.*] Quemadmodum diuitum luxuriem & vitia libro priore castigarat Lucilius ita: hoc libro de vita ac victu rusticorum egisse videtur. nam Charisius auctor est eum deridentem cænam rusticam multis herbis enumeratis hunc versum tandem addidisse.

Ibid. *pedibus perserpit equinis.*] Pater legit, *proserpsit.* cuius scripturæ veritatem probat auctoritate Varronis, qui lib. IV. de L. Lat. Proserpere idem quod serpere fuisse scribit.

14. *Flebile cape simul.*] Hunc versum cum superiori olim cohæsisse, vix est vt dubitemus.

Ibid. *lacrimosaq; ordine talla*] Sic verissimè emendauit Ios. Scaliger pro quod *talpa* apud Nonium corruptè legitur. nam interiores tunicas cæparum, vnde *Tunicatum cape* Horatio, Tallas vocabant. Sextus Pompeius emendante eodem Scaligero: *Tallam, allij folliculum vel cape.* Glossarium: Talla κρομμύου λέπυρον. Quod verò Had. Iunius *scilla* restituendum censebat, nihil est. nam quamuis & id generis cæparum sit, nimis procul tamen à receptæ scripturæ vestigiis recedit.

15. *Vrceus & gemina longus m.a.*] Sic optimè versum hunc restitutum confidimus, nec ætate impeditur iudicium hic nostrū, pro quod vulgati codices vitiosè præferunt: *Vrceus aut longâ geminus mistarius ansa.* at vetus editio: *V. aut longe geminus mistarius paulo.* vnde aliquādo suspicio nata nobis pro *paulo*, rescribendū *auro.* vt *Mistarius*, siue vt quidā *Mixtarius* idem sit prorsus quod *Dyota* apud Horatium.

16. *Macte, inquam, virtute.*] Hinc Horatius: — *macte Virtute esto inquit sententia dia Catonis.*

18. *Lasciuire pecus iussit.*] Delphinem hoc versu intelligi planum. deesse itidem vocem aliquam quæ sensum absoluat apparet, quam videor non incommodè ex Liuio Andronico supplere posse, è cuius Ægysto adducit Nonius: *Tum autem lasciuum Nerei simum pecus.* vt rescribamus in Lucilio: — *simum Lasciuire pecus,* &c. nam eâ notâ propriè Delphini insigniti. Lucilius lib. VII. *Simauit taxim ad nares, Delphinus vt olim.* Plinius lib. IX. cap. VIII. Nat. Hist. de Delphino locutus, addit: *Pro voce gemitus humano similis, dorsum repandum, rostrum simum. Qua de caussa nomen Simonis omnes miro modo agnoscunt, maluntq; ita appellari.* Ex quibus verbis posset quis non inscitè arbitrari pro *rostriq; repandum* rescribendum *dorsiq; repandum* in Lucilio, nisi à vulgaria scriptura staret apertè Næuius illo versu: *Repandirostrum incuruiceruicum pecus.*

22. *an porro prodenda dies sit.*] Ita apud Nonium ex Donato corrigendum, pro quod exstat: *an prodenda dies?*

26. *Adipatam pultem*] Puto & hoc ad cænam rusticam pertinuisse, de qua paullo ante Charisius.

IN RELIQVIAS LIBRI VI.

1. CVI *neque iumentum est, nec seruus.*] Catullus: *Furi cui neque seruus est, neque arca.*

Ibid. *secum habet ipse.*] Martialis: *Asse duos calices emit, & ipse tulit.*

2. *Ducere protelo.*] Cum equi continuant actum dicuntur protelo ducere. Protelū enim est continuatio vel tenor. adi, si vacat, Ios. Scaligerum in Catalecta.

3. *Hac inquam rudet è rostris.*] Interpretandum putabat Pater ex illo Lucilij: *Nec designati rostrum Prætoris, pedesq; Spectet.* vt *Hac* sit accusatiuus.

Ibid. *Concursans vti arenarius.*] Ita hodie in recentioribus Nonij codicibus legitur. at in superioris memoriæ excusis *ancarius.* vnde Had. Iunius *aggarius,* vel per n *angarius* faciebat, qua voce nuntius intelligitur. Sed Ios. Scaliger *ancarius,* vt in V. C. est, veram lectionem putat, hoc est angarius. Porrò varias & anxias nimis huius loci explicationes apud Turnebum inuenies Aduersar. lib. XVII. cap. XXIV.

6. *Si hic vestimenta.*] Ios. Scaliger hos Trochaicos esse me monuit ex XXVI non ex VI. libro, atque ita constituendos: — *Si hic vestimenta*

stimenta eleuit luto, Ab eo risum magnum ac cachinnum imprudens subucit. quod imitatus sit Horat. —— *si forte subucula pexa Trita sub-est tunica.* ——

7. *Qui te bonu' Iuppiter.*] Ios. Scaliger: —— *qui te, bone Iuppiter, inquit, Mutinis, quum cenabis, dominum fore Crasso?* quam verãm lectionem putat, hac sententia: proh summum Iouem, quis deblaterauit te fore dominum conuiuij Crasso, cum cænabit. at Pater meus ita emendabat: —— *qui te bonu' Iuppiter, inquit, Crasso Mutiu' quum canas dominus foris*—hoc sensu: Vt te bonus Iuppiter perdat, inquit, qui quum tua præbitio sit, vt nos cæna defraudes, vtque impensæ compendium facias, aliò condicas foras, Caueque canem foribus inscribas tuis.

8. *& quasticuli isti Intuti.*] Et hanc veram lectionem arbitratur Scaliger, vt dicat Poëta, hoc genus nundinationis omne est σφαλερόν. vulgo legitur: *& quasticulis instituti.* quod si alicui mordicus retinere placuerit, necesse est tmesin Lucilio familiarem fieri, ac hoc pacto diuidi verbum, quod lex carminis alioqui admissura non erat: —— *& quasticuli insti-Tuti:* —— vt τὸ *Tuti* principium alterius Hexametri constituatur. Tmesi verò frequenter vsum Lucilium præter Ausonium testatur etiam Porphyrion in Horat. lib. II Epist. I I. ibi:
—— *circum-Spectemus vacuam Romanis vatibus Ædem. Vna pars*, inquit, *orationis est, diuisa in duos versus, Lucilij more antiquo.* Institucre autem quęsticulum sic dictum, vt *Instruere* vel *occipere quastum* Plauto.

9. *Nequitia occupat os.*] Os rectè in cõtextu legi probat Virgilianum illud lib. V I I. Æneid.
—— *& venienti Ebuso plagamq; ferenti Occupat os.* tamen sententia postulante audebat Pater *hos* pro *os* in Lucilio rescribere. quod etiam vetus codex comprobare videtur, in quo *hoc* excusum legitur.

11. *Id solum aduersa.*] Non video quomodo faciat ad propositũ Nonij exemplum hoc. Ios. Mercerus legi posse arbitratur: *Eid solũ aduersa fortuna reiq; resistit. Eid* pro id, *Re* pro rei, vt die pro diei, aliaq. apud A. Gell. & Nonium. *Resistit* vero pro restat accipit. vt hæc sit sententia: Vnum id aduersæ fortunæ & rei superesse.

12. *Hortare illorum.*] Ingeniosè Ios. Scaliger: *Hortare illorum, si possim captus oriri.* & oriri capit pro surgere. vt in Commentariis Consularibus: CONSOL ORIENS MACISTROM POPLEI DEICAT. id est, surgens. nos legebamus, *Hortare illorum si possim captu' potiri.* quod ad obseruationem Nonij propius facit, ac eodem modo accipiendum quo illud Plauti in Capr. *Nam postquam meus rex est potitus hostium.* vide Festum in Potitus.

13. *grabati restibu' tenti.*] Glossæ Isidori: *Instita grabati resticula.*

15. *cinerarios eludebat.*] I. Lipsius: *cinerarios eludebas.* & intelligit de puero, qui iam tondendus in gyrum currens effugere volebat cinerarios, vt planè sit illud Catulli: —— *Iam tuum cinerarius Tondet os.*

16. *eredis quanquam latrina petisse.*] Pater, *eredis quenquam*, vt *Latrina* sit accusatiuus pluralis à latrinum.

17. *Pretium emit.*] Legit Pater, *Pradium emit.* & *emit* pro emat positũ interpretatur ὠρχαϊκῶς.

19. *procedere porcent.*] Festus: *Porcet quoque dictum ab antiquis quasi porro arcet.*

20. *Saluere iubere.*] Nonius post hæc verba Lucilij addit statim: *iubere salutem mittere amico.* quæ an Lucilij, an à glossa sint dubito. certè, si ea Lucilij esse volumus altero τὸ *Iubere* inducto, vt in veteri codice erat, ita rescribendum fuerit:
—— *saluere iubere, salutem mittere amico.*

21. *Dare bibere ab summo.*] Vestigia aliqua huius hemistichij videor apud Porphyrionem Horatij interpretem sagaciter indagasse. qui ad illa Horatij lib. III. Carm. od. XXI. *Descende Coruino iubente Promere languidiora vina. Attende*, inquit, *elocutionem, descende promere, descende vt promas. vt est illud: Bibere ab summo.* vbi puto hoc Lucilianum fragmentum reponendum esse.

22. *Sardinensem terram.*] Corruptissimè in huius loci citatione nomen Lucilij apud Porphyrionem legebatur: *Lucius Sarcitius.* pro quo *Lucilius Satyricus* substituendum esse quis non videt?

I N

IN
RELIQVIAS
LIBRI VII.

1. TESTAM *sumit homo Samiam.*] In re simili Martialis lib. III. *Abscissa est quare samiâ tibi mentula testâ.* quid si autem pro *homo buino* reponamus?

2. *Dixi, ad principium venio.*] Hi versus paruo interuallo à superioribus dissiti videntur fuisse. nam perperam ex diuersis libris citantur.

4. *Aptari caput, atque comas.*] Videtur innuere formam & venustatem mulieris optimam esse conciliatricem virilis libidinis.

Ibid. *fluitare capronas Altas.*] Videtur *altas* pro promissas interpretandum, eadem nempe ratione, qua *alere capillum* dicimus pro promittere.

Ibid. *frontibus immissas.*] Referendum ad angustæ frontis modum, de quo abundè Pater in Comment. ad Horatium. *immissas* enim pro demissas & promissas accipiendum.

5. *Seruorum est festu' dies hic.*] Sigillariâ dies seruorum, quæ in continenti post Saturnalia celebrabantur, vt docet Scaliger ad Festum. Et Hexametri lex non admittit Sigillaria. Ausonius: *Ædiles etiam Plebei, etiamq́ Curules Festa Sigillorum nomine dicta colunt.*

6. *desquamer, pumicer.*] Plinius Natur. Histor. lib. XXXV. cap. XXI. *Sed & ypumices, qui sunt in vsu corporum leuigandorum feminis, iam quidem & viris, atque, vt ait Catullus, libris.* Adi, si placet, Fratris mei Notas ad Catullum.

Ibid. *Expiler, pinger.*] Puto rescribendum: *Expolior, pinger.* & appositè ad correctionem nostram Plautus Pœnulo, de ornatu muliebri agens: *Lauari aut fricari, aut tergeri aut ornari, Poliri, expoliri, pingi, fingi.* & Seneca Pater Controuers. *Ite nunc & in illis vulsis atque expolitis, & nusquam nisi in libidine viris quærite oratores.*

7. *Cortinipotentis Delitiu.*] Cortinipotentem videtur appellare Apollinem, cui Hyacinthus in delitiis erat.

9. *caldum ex fornacibu' ferrum.*] Ita legendum versu postulante. malè vulgo: *& fornaceum ferrum.*

10. *Simauit taxim ad nares.*] Lupercus Seruastus Iunior: *Simataq́ iacent curuo sinuamine nares.*

12. *Ætatem & faciem.*] Eadem duo paulò superius coniunxit: *Qui te diligit, ætati facieq́ tua se Fautorem ostendat.*

14. *Ne auriculam obsidat caries.*] Hae enim maximè infestantur pusilli pueri.

17. *segetem immutasse, statumq́.*] Fortè *satumq́.*

20. *Muginamur.*] Ridiculum verò hoc loco bonum Crinitum, qui nomen Attę Atellanarij Poetæ versui huic appenderat, hoc exemplo: *Muginamur, molimur, subducimur Atta.* ac hinc probare annitebatur Attam familiarem Lucilio nostro fuisse, contra mentem Grammatici, qui Attæ Poëtæ simile exemplum ex Aquis Caldis producit hoc: *Atque ea muginantur hodie, atque ego occlusero fonte me.* vbi forte *fore* pro *fonte* reponendum.

Ibid. *molimur.*] Plautus Curculione: *Viden' vt miserè moliuntur, neq. queunt cōplecti satis.*

IN
RELIQVIAS
LIBRI VIII.

1. SVSTVLIT *in digitos*] Pro sustollit ἀρχ. est enim præsentis non lapsi temporis nota, à veteri *Sustule.* Sic Virgilius: *Verum hac tantum alias inter caput extulit vrbes.*

2. *Cum poclo bibo eodem.*] Hos delicatissimos Lucilij versus Had. Iunius occasione manusc. codicis restituit primitus ad hanc faciem:

Cum poclo bibo eodē, amplector labra, labellas Fictrices compono, hoc est, cum ψωλοκοπῶμαι.

cum legeretur apud Noniū in dictione Componere: *Cum plosio eodem obuio amplector, labra labellis compono, hoc est, eum ipso duco panias.* in Fingere verò paullò emendatius: *Eodem poculo bibo, eodem amplector, labra labellis fingens compono.* Cuius lectionis à se immutatæ non temerariam fidem comprobat his verbis: *Labellas* fœminino genere diminutiuum esse crediderim à labia, cuius vsum prius docuit

Q Nonius

Nonius. Quod verò vice *Fingens*, quod in vulgato codice legitur, reposuerim *Fidrices*, ad & manuscripti fides, & versus lex, vt facerem, persuasit. Postremo quod hic in meo, etsi ineptè, non tamen à compositę vocis coagmento alienè legebatur, *ipso loco pomas*: illic verò truncata (qualis ψωλὸν & recutitum decebat) dictione ἀλογισμὴ, dedit occasionem substituendi ψωλογισμὴ. ne nunc dicam, quod aptissimo vsus fuerit vocabulo in exprimenda tentigine sua, quæ collabellationē sequebatur. Hactenus Iunius noster. Maluit tamen Parens meus, vt antea legebatur, priorem partem relinquere, eiusce modi interpunctione scilicet, qualem in contextum retulimus. Idque haud paullò simplicius, vt nouissimum *o*, *ẽ Compono* in numerorum dimensione nullum exeratur.

3. *Verum flumen vti.*] Sic Had. Iunius & hos versus ope, vt apparet, manuscripti codicis ad numeros redegit. vulgò & sententia & carmine oppidò turbatis: *Rerum flumen, atque vti ipso diuortio ligneu pedibus circurum concurret aquis.*

6. *Tum compone latus lateri.*] Ita versum hunc numeris suis restituit Pater, pro quod legebatur: *Tuum latus compone lateri.* videtur autem non longe disiunctus fuisse ab illis: *Cum poclo bibo eodem* &c. ac sic pro *compone compone* rescribendum erit.

7. *stadiumq; acclive.*] Quid si? *spatiumq;.*

8. *mercem in frigdaria ferre.*] Ita in manuscripto Prisciani antiquissimæ fidei libro, cuius mihi vsus obtigit beneficio viri optimi ac doctissimi Henrici Bredij præceptoris nostri, reperimus, non *frigidaria* quod lex versus reicit. Sed profectò, vt quod res est fabuler, quis hinc commodus sensus elici possit nondum video. nam quid obsecro frigidariis commune cum piscibus? quæ in balneis locum obtinuisse scimus. Ego vero, si fidei & notæ priscæ codices suffragatores haberem mihi, libenter hercule repo uerim *cetaria*. pro *frigdaria*, quæ vox quamuis aliquantulum à recepta lectione recedat, ad sensum tamen vnice facit. Horatius lib. II. Sermon. Sat. V. *Plures annabunt thynni, & cetaria crescent*. ad quæ verba vetus Scholiastes, *Cetaria*, inquit, *officina, in qua liquamen conficitur, alias loca in quibus salsamenta fiunt Cetaria dicuntur.* Fuit etiam cum non ineptè *vinaria* rescribendum arbitrarer. Verum hæc tantum coniectura est, nec de ea quidem temere quidquam pronuntio, sed suspendo iudicium meum dum quid compertius habeam. non possum autem dissimulare me in veteri quadam editione, pro *mercem in frigdaria ferre*, excusum offendisse *& frigedtaria ferre*. quod versum quidem commodè constituit, cæterum quis sensus ex eo elici possit, non video.

9. *ac barbula prima.*] Non displicet hoc loco P. Scriuerij amici nostri coniectura: *ac permula prima*, quod coniungit cum altero versu ex incerto libro à Grammaticis allato: *Tum spara, tum rumices portantur, tragula porro.*

11. *Pistrinum appositum, posticum*] Placet ex parte I. Guilelmij emendatio; nam vt tota, Nonius clare vetat, qui obseruat Posticum neutro genere positum hoc versu, quod neutiquam ex eo elici possit, si eius sententiam sequamur. vide num sic melius scribi queat: *Pistrino appositum posticū, colla, culina.* Cella autem siue Cellarium a reponendis celandisque rebus esculentis & poculentis dicitur, vt docet Donatus ad Terentium. Glossarium: *Cellarium & Cellaromarium, ταμεῖον.* emenda: *Cellarium & Cella, promarium*, vel certe *promtuarium*.

12. *A lanâ lacrymas.*] Hanc lectionem antiquissimi manuscripti codicis oculata auctoritas comprobat. Impressum habet: *Lana manu lacrimas.* vbi *το manu* à glossa esse suspicari audeam. Cæterum non comprimor, quin huius loci occasione similem quendam è Martiale, sed insignite deprauatum, & à nemine hactenus intellectum in medium proferam, cuius restitutionem non imputabis nobis, ne quid erres, sed verò magni Scaligeri curiosæ felicitati. quoniam enim priuis opibus non satis valeo, alienis vti decretum est mihi. Locus ex libro XI Martialis hic est:

At tibi nil faciam, sed leta mentula lana.
λαχάζειν cupida dicet auaritia.

Concurrite omnes augures, aruspices: nihil verius, nihil certius coniecturâ hac Scaligeri:

At tibi nil faciam, sed lotâ mentula lanâ
ΛΑΙΖΕΙΝ *cupida dicet auaritia.*

hoc sensu: Sed lota sinistra masturbabo, & iubebo te auaram meretricem plorare.

13. *rectus subtegmine panus.*] Nonius ex IX Lucilij tale hemistichium producit. *foris subtegminis panus est.* quod idem cum hoc fuisse suspicor. *foris* autem *subtegminis*, hoc est, extra subtegmen, vt interpretatur Pater, sic Lucretius, *fornacibus intus* è contrario dixit.

14. *si agron longiu' flaccet.*] Scal *si lerū l. f.* id est, *τὸ κι⟨—⟩*. & subiungit huic illum versum: *Læna manu lacrimas mutoni absterget amica.*

16. *Gigeria sunt.*] Ita interpunxit & correxit Scaliger. est autē Gigeriū ventriculus gallinarum, quod verbū hodie in Gallia retinent.

Ibid *Siue adeo hepatia.*] Malit Pater: *Siue adeò affitia.* neque solum hic, sed etiam in verbis Nonij. vide Varronem de Ling. Lat.

17. *Lentet opus.*] Sic *Lentum negotium* apud Cic. ad Attic. & *Lenta materies* apud Plautum.

IN RELIQVIAS LIBRI IX.

1. *Vno eodem, vt diximu', pacto.*] Sic lib. XX. — *atque eadem vno tempore, & hora Dimidio.* — & XXIX. *Eadem vno hi modo rationes subducent suas.* & incerto libro: *Vni se atq. eidem studio omnes dedere.* — nec ab hac elegantia alienus rex poëtarum Virgil. — *& hæc vt cera liquescit Vno eodemq. igni.*

Ibid. *Apte, Agte, Græci vt faciunt.*] Notum illud Martialis: *At Græci, quibus est nihil negatum, Et quos Αρες, Αρες decet sonare.*

2 *At non multum abit hoc.*] Ita restituit Pater. vulgò legitur: *à re non multum abest hoc cacosyntheton atque canina si tibi lingua dice nihil ad me nomen hoc illi est.* quæ hoc modo legenda censet Cl. V. Franc. Iunius: — *a. r. Non multum abest hoc cacosyntheton atque canina Si lingua dico &c.*

5. *Abbire multum est.*] Dicit Poëta multum interesse an *Abbire* duplici BB, an verò *Adbire* scribamus. vnde puto in verbis Velij, pro, *& in hoc nullam differentiam putat esse Lucilius*, corrigendum, *nonnull' am differentiam.* alioqui diserte repugnant versui Luciliano.

6. *Iam pueros venere.*] Hæc ita pluscu lis versibus complexa eademque fædata purgauit, ac constituit Ios. Scaliger. Postremum versum addidit ex Fabio I. Lipsius, qui apertè videtur pugnare in priores: nam ibi *Illi* dandi casu vetat cum E scribi, hic eundem casum iubet. sed purgat idem I. Lipsius, quod confusionis non hie metus: quoniam pluralis *Mendaces, fures.* Itaque lapides ad Lucilium aptè: EIQVE. OPERBI. DIEM. DEICITO. item, QVANTA. EI. PRÆCONEI. VIATOREI. DABE. OPORTEBIT.

Ibid. *Pilum Quo pinso, tenues I.*] Tangit hos versus Marius Victorinus lib. 1. de Orthographia: *De nulla scriptura diutius inter orthographos quæsitum est, quàm de ista Pilum aiunt militare telum, & Vinea subter quam* (ita corrigit & explet I. Lipsius) *milites aggerem instituunt per EI scribenda at si Pelum sit quo pinsitores vtuntur, & vinea, quæ ruri colitur, per I.*

7. *Quare seruandi numeri.*] Ita optimos hos versus ex veteri codice Charisij eruit Pater. qui præpostero ordine hic collocati sunt. præponi enim debebant illis proximè præcedentibus: *Iam PVEREI venere* &c. nam Charisius vbi eos adduxit, addit continuo: *& paulo post, Pupilli, pueri, Luci hoc vnu' fieri.* vbi manifestò comparent vestigia istius versus: PVPILLI, PVERI, LVCEILI, *hoc vnu' fiet.* quod breuiter admonere visum fuit.

Ibid. *& versus faciendi.*] Putabat Pater sensu commodiore legi posse: *in versu faciendo.* Sic Horat lib. 1. Sat. x. — *& in versu faciendo Sæpe caput scaberet, viuos & roderet vngues.*

Ibid. *Nos CALI, NVMERI.*] Hic locus Cæcilio Vindici in mentem fuit, cum scriberet: *Si Lucius, Magnus, Magius sunt nominatiui eorum: vnum I in genitiuo habebunt, pluralis quoque nominatiuo & vocatiuo, sed & datiuo & ablatiuo similiter scribentur: si autem Lucius, Magnius, Magius proferantur, duo II. in genitiuo habebunt: vt Lucij, Magnij, Manij: quod ipsum Lucilius annotauit, quum à Numero Numerius discerneret.*

8 *Sinistrum & semigrace.*] Lex carminis postulare videtur, vt scribamus: *Sinistrum atque semigrace.*

9. *L liciendo congeminat L.*] Ita de sententia Fr. Iunij hæc rescribenda. vulgo deprauata, ac malè quædam vario characterum genere distincta, quum verba Lucilij non sint.

10. *Quid tibi ego ambages.*] Hunc versum huc pertinuisse puto. est enim in Grâmaticos.

11. *Vt perhibetur INERS.*] Et hæc in Grammaticos dicuntur, itaque ad hunc librû transferenda iudicaui. nam nec ipsi Grammatici in libri indice citando sibi constant. Seruius enim ex primo Lucilij, Philargyrius vero ex XIII. producit. in Seruio excuso mendosè legitur: *Vt prohibetur Iners. in que non vlla est ars.*

Ibid. *ars in quo non est vlla.*] Ita legendum versu Spondaico. malè mutant alij: *ars in quo non erit vlla.* In vocis autem huius significatu consentit cum Lucilio Festus: *Iners ignauus, vel sine arte.* & liber Glossarius: *Ἀτεχνής, Iners, sine arte.* item: *Ἀτεχνία, inertia.*

12. *Nam velut INTRO aliud.*] Et hos absolutissimos & elegantissimos versus, vt multas alias huius Poetæ reliquias, debemus veteris codicis Charisij benignitati. quos tamen Pater pro iudicio suo refinxit. eorum vix aliqua vestigia in vulgatis comparent. ad hunc autem librum pertinuisse, res ipsa indicio est nobis.

13. *Porrò CHENNOPODAS.*] Et hæc in Grammaticos dicta manifestò apparet. vnde & Ios. Scal. iudicio ad hunc librum transferre nihil veriti sumus quamuis à Macrobio ex I. adducantur.

adducantur. forte verò leg. *Porro vt Chenopodas, sic Clinopodas* &c.

Ibid. *ante* PEDES LECTI.] Lectionem Patris sequor : *ἀντι* PEDES LECTI. Pedes lecti per metathesim dixit, quos Lectipedes voce vnica dicebant. Glossarium: *Lectipedes, κλινόποδες.*

14. FERVET *ad annum.*] Glossarium: *Ad annum ὡς ὥρας.*

15. *Feruere ne longum.*] Male hic versus à superiore diuulsus, & ex diuerso libro citatus erat.

Ibid. *lectoribu' tradam.*] Ita rescribendum de sententia Patris, pro quod vulgatur in omnibus : *littoribu' tradam*, vnde Had. Iunius *lictoribus* faciebat. sed nihil ad rem. dicit enim Poeta se vocem *Feruere* contra receptam consuetudinem non producturum, sed verò correptam lectoribus traditurum.

16. *Nunc hac quid valeat.*] Sic luculentissimos hos versus reconcinnandos & constituendos autumat Pater. qui quantum ab excusis libris mutêt, ex collatione poterit cognosci, ita enim scriptum est in illis: *Non hac quid valeat, quidue hoc interfiet illud Cognescis primum, hoc quod dicimus esse Poema Pars est parua poema. Idem Epist. Item quauis non magna pars poema est illa. Poesis opus totum totaq; illa summa est vna Siene, vt annales Ennij. atq. istoc vnum.* &c. Iliadis autem Homericæ nomen in hisce corruptissimis versibus desiderari argumento est glossema illud Nonianum, quod iisdem blennus ille subiecit: *Poesis est perpetuum argumentum & rythmis* (corrige Patre monente, *ex rythmis*) *vt Ilias Homeri & Annales Ennij.*

17. *Quod deformi' senex, ac podicus.*] Ita olim Ios. Scaliger, cui I. Lipsius assentit. quamuis etiam non male, *ac perditus* legeretur. sed alterum illud minus à vulgata scriptura abit, quæ est *appetitus.*

Ibid. *Quod mancus, miser, exilis.*] Bene Pater, *miserq; exilis*, versu fauente & vetere libro, in quo *miserq; exilis*. tamen ambigo, ne altera Patris coniectura potior sit. *Quod mancus, macer, exilis cum ramice magno.* sic Glossarium: *λιπτὸς Exilis, gracilis, macer, tenuis.*

Ibid. *exilis. ramice magno.*] Ex disciplina medicorum, qui dicunt homines macilentos ac tenues herniæ periculo magis obnoxios.

18. *labiasq; huius Zephiri atque im*] Sic vetus codex. vulgati, *labe, atque hoc referiat im.* Iacobus Schegkius politissimi ingenij iuuenis legebat: *labiasq; hasce feriatim Percutis.* aut si mauis cum amico eiusdem : *labiasq; huiusce viri, atque im Percutis. Im* est eum.

19. *Canumq; acerosum.*] Ego tibi adfirmo scribendum, *canumq; aceratum*. Probant ipsius Nonij verba, qui, vbi quid *Aceratum* sit exposuit, hos versus statim subiicit, nã de *Acereso pane* aliud eiusdem Poetæ exemplum citauerat prius. Miror hactenus neminem ex emendatoribus eius Grammatici maculam hanc eluisse.

20. *Simbil ad faciem, & solum lupa.*] Ad hanc faciem rescribendum monet Cl. Lipsius, tali mente: Si non quæritur, inquit Lucilius, eximia facie scortum, sed tantum vile aliquod & è numero togatarum : nummo vno & asse res conficit. vulgò autem legitur: *etsi elim lupa.*

Ibid. *Nummi opus.*] Nonius sic accepit quasi *Nummi opus* dixisset pro, nummo est opus: sed verius videtur I. Lipsio *opus n ummi*, vt Rem esse dicimus vnius nummi.

21. *Quid ego si cerne ostrea.*] Et sententiæ vt sic dicã, exsensæ & versui labanti consulens reformo apte: *Quid ego simul ostrea cane.* Sic Iuuenalis Sat. VIII. *Dignus morte perit, canet licet ostrea centum.*

Ibid. *Cognorim fluuium, limum.*] Pater, *Non nerim fluuium*: probe. In eandem sententiam Iuuenal. Sat. IV.

—— nulli maior fuit vsus edendi
Tempestate meâ. Circeu nata forent, an
Lucrinũ ad saxum, Rutupinóue edita fundo
Ostrea, callebat primo deprendere morsu,
Et simul adspecti dicebat littus echini.

22. *Frumentarius est.*] Mensores frumentarij apud Iurisconsultos sunt, qui annonam publicam admetiuntur. vide Cuiacium obseruat. lib. II. cap. VIII.

Ibid. *atque rutellum.*] Nonius Rutrum dictum ait à radendo, sed Turnebus putat à ruendo nomen habere · proinde quasi instrumentum sit hostorium ad æquandam mensuram & radendam: cum tamen significari possit instrumentum, quo fruges corruuntur congerunturque in culleum aut modium. vide & Coniectanea Ios. Scaligeri de hac voce.

23. *— labora Discere, ne te*] Ita versum hunc numeris suis reddit Pater. nam in impressis corruptè legitur: *Discere labora ne res ipsa, ac ratio ipsa refellat.*

27. *Hinc ancilia, ab hoc apices.*] De Numæ Regis institutis Poetam loqui iampridem notarunt viri docti, eodem pertinere arbitrantes versus illos Ennij:

Mensas constituit, idemq; ancilia primus,
Libaq; fictores Argeos & Tutulates.

Ibid. *capidasq; repertas.*] Caue auscultes viro docto conanti rescribere *capidesq;*, contra obseruationem Prisciani, qui Lucilium more Græcorum accusatiuum pluralem in *as* protulisse obseruat.

28. *Presul vt amptruat.*] Ios. Scaliger in Coniectaneis versum hunc ita constituebat, legebatque: *Præsul vt amburuat, sic volgu' redandruat*

dandruat inde. & Amburuare ait dici Salios, qui corpora saltu reciprocabant, à simplici Vruare, quod sit ita se iactare vt sursum denuo excitet se. Cæterum huic coniecturæ suæ alteram præfert, quam in Festo posuit, quomodo & nos excudi curauimus. vbi se veterem scripturam sequutū monet: amptruare pro antruare, vt temptare pro tentare, sumptus pro sumtus & similia. Præterea à trua dictum amtruare, hoc est, circumuoluere: vt cum trua olla circummouetur. Vulgò Lucilij verba corruptissima leguntur apud Festum: *Præsul vt ampiruet, inde vulgus redamplauit.* at apud Nonium tantum posterius hemistichium, sed aliquanto emendatius ita exstat: —— *vt vulgu' redandruet inde.* Præsulem verò interpretatur Pater, quasi præsultorem, à præsidio, idque ex Nonio: putatque ad Ludios Præsules referendum, de quibus ita Nonius: *Ludius quod ludis pueri Præsules essent glabri ac depiles propter ætatem, quos antiqui Lydios appellabant.* Paullus Merula eleganter animaduertit versum hunc cum proximè præcedente non incommodè combinari posse, ac proinde ita constituendum: *Præsul vt amptruet hinc, & vulgu' redamptruet inde.*

29. *Ipsa si se corlo omnia lera.*] Hoc nec minus insequente loco Oedipo coniectore opus, qui Sphingi interpres cluit, adeò plena mendarum omnia.

IN
RELIQVIAS
LIBRI X.

4. PRÆVALIDIS *in funibus.*] Ita legendum cum libro vetere, non cum vulgo, *validus in funibus*, labante versu.

6. *Languor & oppressit.*] Rectè Pater: *Languor ei obrepsitq́, pigror*, cuius scripturæ veritatem confirmat vetus codex, in quo disertim: *Languor obrepsitq́ pigror*, excusum erat. Merula verò noster ita totum versum constituit: *Languor eum oppressit, pigror torporque quietem*, censetque τὸ *Quies* Lucilianum raventer alibi obuium pro quieto & tranquillo accipiendum; cui sit contrarium *Inquies*.

8. *Improbu', confidens.*] Nonius hunc versum producit ex Pacuuij libro x. cùm prius ex eiusdem Athalanta hoc exemplum nobis exhibuisset:

Grandem atq. atrocem coerce confidentiam.

vnde non abs re suspicio orta Parenti meo nomen Lucilij ab oscitante librario omissum fuisse. hoc autem modo, quem cernis legendum existumabat, nam in impressis omnibus malè: *Improbus, confidens, nequam, malus, videatur.*

IN
RELIQVIAS
LIBRI XI.

1. QVINTVS *Opimius ille.*] Vnicè huc facit locus Ciceronis lib. ii. de Oratore: *Est bellum illud quoque*, inquit, *ex quo is qui dixit irridetur in eoipse genere quod dixit: vt cum Q. Opimius Consularis, qui adolescentulus malè audisset, festiuo homini Egilio, qui videretur mollior, nec esset, dixisset, Quid tu Egilia mea? Quando ad me venis cum tuâ colu & lanâ? Non pol, inquit, audeo: Nam me ad famosas vetuit mater accedere.* vbi Opimiū hunc Consularem vocari vides, verè atq. ex sententia historicorum. nam T. Liuius in Epitome eum Consulem de Liguribus triumphasse testatur.

2. *at damnari alij omnes.*] Antiquè dictum, hoc est, exuti & exhæredati, vt notat Ios. Saliger ad illud Manilij lib. v. *Aut nidis damnare suis.* hoc est, exuere & spoliare.

3. *Lucius Cotta senex.*] Eiusdem, vt puto, meminit Cicero in Bruto: *Q. Metellus is, cuius quatuor filij Consulares fuerunt, inprimis habitus est eloquens, qui pro L. Cotta dixit, accusante Africano: cuius & alia sunt orationes & contra T. Gracchum exposita est in C. Fannij Annalibus. Tum ipse L. Cotta veterator habitus.*

Ibid. *pater huiu' Panati.*] Had. Iunius legit Græca voce *πανάτου*, hoc est, splendidi, vt opponat

opponat hoc epitheton in filio, vitio quo pater laborabat in reddendo difficilis.

Ibid. *soluere nulli Lentus.*] Lentum soluere, pro eo qui facile solueret, bonumque nomen esset, positum accepit Muretus Variar. Lect. lib. III. cap. XVII. & ante eum Turnebus Aduersar. lib. XVII. cap. vlt. credentes quod, quæ lenta sunt, vt vimina etiam ad opus facilitatem habeant, facileque sequantur quo velis. At quanto rectius Yuo Villiomarus in Robertum Titium? cuius verba, quoniã locum hunc totum vnicè illustrant, integra huc transcribere pretium putaui. sic igitur ille: Equidem Nonium errasse non dubito. Nam lentus debitor Ciceroni, Senecæ, & Lucilio est malum nomen & tergiuersans. Sed archaismus est, *soluere nulli lentus.* Nam sunt duæ negationes pro vna, quarum altera περιφραστικῶς negatiua est, nempe *nulli:* altera στερητικῶς nam *Lentus* est non promptus. Non promptus nulli soluere, idem ac nulli promptus soluere. Hoc creberrimum Varroni & aliis. Potest etiam peccatum videri interpunctione. *Magnus trico fuit nummarius. soluere nulli, Lentus.* Sed prior expositio verior est. Neque vnquam Lucilius dixit lentum debitorem, pro flexibili ad soluendum vt dicitur, lentum vimen, quomodo eruditissimo Mureto placuit. Sed quod dicam nunc ἀναμφισβήτητον erit: Lentus debitor est, qui nulli soluit, ergo *soluere nulli lentus*, idem ac lentus simpliciter. Crudelis est qui parcit nemini. itaque crudelis parcere nemini tam dicitur, quam Crudelis sine adiuncto. Pertinax nulli credere. Sine vllo dubio *Soluere nulli lentus* ad eum modum ita dictum. Neque mirandum, Nonium & alios Grammaticos aliquid pronuntiare, ὅσσ' τ' ἄῤῥητον ἄμεινον. Hæc doctissimus Villiomarus.

5. *Scipiada magno i. o Asellus.*] De eadem re Cicero in secundo de Oratore: *Asello, Africanus obiicienti lustrum illud infelix, Noli, inquit, mirari is enim qui se ex ærariis exemit lustrum cōdidit, & taurum immolauit.* Quod responsum Scipionis à Lucilio postea quoque perscriptum fuisse arbitrari possumus. Eiusdem vero Scipionis alterum dictum in eundem Asellum paulo prius cōmemorauerat Cicero his verbis: *In hoc genus coniiciuntur prouerbia: vt illud Scipionis, cùm Asellus omnes prouincias stipendia merentem se peragrasse gloriaretur, Agas asellum. & cætera.*

6. *dictum Præconi' v. Grani*] Certè celebrata veteribus passim Præconum dicacitas, & præcipuè huius Granij Luciliani. cuius nonnulla acutè aut facetè dicta meruerunt vt hic inserentur. Cicero pro Cn. Plancio: *Consuli P. Nasicæ Præco Granius medio in foro, cùm ille edicto iustitio domum discenderet, rogasset Granium quid tristis esset, an quod reiectæ auctiones essent? imò vero, inquit, quod legiones. Idem Tribuno pleb. potentissimo homini M. Druso, sed multa in Remp. molienti, cùm ille eum salutasset, vt fit, dixissetque: quid agis Grani? respondit, imò verò tu Druse quid agis? Ille L. Crassi, ille M. Antonij voluntatem asperioribus facetiis sæpe perstrinxit impunè.* Idem de Oratore lib. II. *Qui igitur distinguemus à Crasso, à Catulo, à cæteris familiarem vestrum Granium, aut Vargulam amicum meum? non mehercule in mentem mihi venit. sunt enim dicaces. Granio quidem nemo dicacior.* & aliquanto post vbi de dictis ambiguis egit, quorum acumen in verbis, non re positum, addit tandem: *Vt tuus amicus Crasse Granius, non esse sextantis.* Idem ad Familiar lib. IX. ad Papirium Pætum: *Itaque tecum video, omnes mihi Granios, omnes Lucilios, verò vt dicam, Crassos quoque & Lælios videre videor. moriar, si præter te, quenquam reliquum habeo, in quo possim imaginem antiquæ & vernaculæ festiuitatis agnoscere.*

7. *fulgere torques Magni*] I. Guilelmius censet corrigendum *Manli.* vt habitum peculiarem Gallis noret, braccas, saga virgata, torques, quos iocose Manlij dixerit, quod T. Manlius torque Gallo detracto Torquatum cognomen in familiam induxerit.

8 *aggerem & id genus rudus.*] Glossarium: *Σωρὸς γῆς, Rudus, Agger.* Item: *Χῶμα, Agger, Rudus, Tumulus.*

12. *neque mu facere vnquam.*] Respexit ad illum versum Ennij, *Dicit quod minimum est, neque (vt aiunt) mu facere audens.*

13. *Hic strigosus.*] Emēdabat Pater: *Hic tricosus,* sentētia & versu exigente. de quo vide ipsius Plautin. Explanat. lib. I. cap. XXIV. verum Ios. Scal rescribendum censet, *Hicce strigosus,* autumatque strigosum dictum a Lucilio non ἰσχνὸν, vt vulgò accipimus, sed morabundum & tergiuersatorem. postea verò iumenta macilenta ita dicta quasi strigare cogantur præ macie & quia male curata.

Ibid. *bouinatorque.*] Bouinatorem tergiuersatorem hoc loco interpretatur ille apud A. Gellium, nimirum à bubus, qui in medio actu strigare solent, neque vno protelo continuare. Glossarium: *Bouinatores, θορυβοποιοί, θρύλλον κινοῦντες ἐν ταραχῇ.* Glossæ Isidori: *Bouinatores, inconstantes.* Festus: *Bouinatur, conuiciatur.* cui assentit vetus Vocabularius: *Bouinator conuiciator, inconstans.* Iterum: *Bouinari, conuiciari, damnare, clamare.*

14. *Crissauit.*] Huc respexisse Donatum crediderim in Eunuchum Terentij illis verbis: *Abdomen in corpore fœminarum patiens iniuria coitus,*

coitus, Scortum dicitur: ideo quia scorta sunt dura coria. à parte ergo sui meretrices scorta dicuntur, vel ἀπὸ τοῦ σκαίρειν, quod Græce palpitare intelligitur: quod illa faciunt saltando assiduò, vel potius crissando, vt Lucilius ait (ita lego, nam omnes omnium editiones Lucretij nomen insedit possedítque hactenus) *ob eam caussam vt concinnierem Venerem exhibeant viris aut sibi abigant conceptum, quod in vulnam fœmina in ipso coitu non se mouentis incidit.* Ad superius verò Scorti etymon allusit Apuleius lib. 1. Metam. *Qui voluptatem Veneream, & scortum scorteum, Lari, & liberis pratulisti.*

15. *Hic vbi consessum.*] Fortean *Hinc vbi c.*

16. *in latrina, lacuq.*] Lauatrinam siue contractè Latrinam balneum vocabant antiqui. Glossarium: *Latrina, λουτρῶν* Varro de Ling. Lat. lib. VIII. *Eadem ratione domi sua quisque vbi lauatur Balneum dixerit: & quod non erant duo Balnea dicere non consueuerunt, cùm hoc antiqui non Balneum, sed Lauatrinam appellare consueuissent.*

IN
RELIQVIAS
LIBRI XII.

3. FIRMITER *hoc, pariterq.*] Probè I. Guilelmius *prebiter* rescribendum autumat. malebat nihilominus Pater *patris atque tuo*, putabatque mendum natū ex fallaci literarum compendio, opera librariorū maximè abbreuiantium scripturas. si cui tamen *prebiter* istud probatū fuerit potius, haud pertenderit.

4. *cruribus atque petilis.*] Glossæ Isidori: *Petiliter, demissè, dimissè.*

IN
RELIQVIAS
LIBRI XIII.

1. VINCERE *bello.*] Forte: *vinceri bello.*

4. *Acribus inter sese armis.*] Ita libro vetere monente rescripsimus, nam vulgò vnico *se* tantum vulgatur.

5. *Primum dominia.*] Dominia eadem ratione qua Magisteria dicta Ciceroni in Catone Maiore: *Me verò & Magisteria delectant à maioribus instituta: & is sermo qui more maiorum à summo adhibetur in poculo.*

6. *Adde Syracusis sola.*] Pro soleas Syracusanas, vt *Ficus Zacynthe* apud Plautum.

IN
RELIQVIAS
LIBRI XIV.

2. QVAM *tu antiquius.*] Legam, *Quantò antiquius.*

4. *alueolumq. putare, & Calces.*] Calces pro calculis, ita enim vocat calculorum ludum. Festus: *Cancri dicebantur ab antiquis, qui nunc per dimiautionem Cancelli. ex quo genere sunt Calces, qui per deminutionem appellantur Calculi.* Glossæ Isidori: *Tocius calculus dictus est composite solo pilis, quod sibi componunt. Calx enim lapis est. Calculus deminuitur.*

5. *H πᾶσιν νεκύεσσι.*] Ita legendum, non, vt vulgò *Καὶ πᾶσιν.* Est enim versus Homericus.

7. *Nam Vetus ille Cato.*] Ita versus hos interpolauit Pater, quos tamen nondum proprio nitori restitutos putamus. Per Veterem verò Catonem intelligit M. Porcium Catonem cui cognomentū Prisci adhæsisse priusquam Cato vocaretur, auctor Plutarchus in vita eiusdem.

9. *Et structam ampliter.*] Mutabat Pater: *Ampliter exstructam simul atque accumbimus*

mensam

mensam. siue potius: *Amplitur exstructam conuiuæ accumbimu' mensam.* vt dicamus initialem literam vocis *quum* a cuculiione quopiam more ipsis vsitato trium literarum loco puta *con* breuitatis caussa scriptam fuisse hac facie. 9. consimili autem genere loquendi vsus est Plautus Menæchmis: *Corealis canas dat, ita mensas exstruit. Tantas struices concinnat patinarias.* & Catullus: *Largè multiplici constructa sunt dape mensa.* nec non Apuleius Metamorph. IV. *In fine sermonis huius statim sese deflstuunt, calidaq; perfusi, & oleo peruncti mensas dapibus largiter instructas accumbunt.*

10. *atque epula Iouis.*] Ita clarissimus Lipsius, vt stet versus. cuius sententiam putat, tam lautum conuiuium fuisse, quàm epulum Iouis. ac de epulo Iouis apud Romanos ludorum caussa frequenter Liuius.

12. *neque Diuo proficiem vllam.*] Ita olim Ios. Scaliger verissimè correxit, vt fiat Hexameter, & quidem absolutissimus. idque cum verbis præcedentibus Nonij de fæminino genere, tum etiam hoc exemplo Varronis, quod ibidem subiicit, confirmatur: *Proficiem exterum vel in mensam proiiciere.* vbi alij *porrigere* habent, quod probat hoc nescio cuius Poëtæ ἀκροστιχίδιον: *—fumantia porrigit exta.*

15. *Ipse equu' non formosus.*] Videbatur P. Coluio iuueni eruditissimo Lucilius libro XIV seu XV describpsisse virtutes equi præstantioris: cuius eam in rem locos aliquot singularium Grammaticis veteribus laudatos, hunc in modum continuatim scriptos fuisse non abs re arbitrabatur:

Ipse equu' non formosu', gradarius, optimu' vector,
Qui colles, camposq; gradu perlabitur vno.
Quē neque Lucanu oriundi montibu' Tauri
Ducere protelo validis ceruicibu' possunt.
Hunc mille passuum qui vicerit, atque duobus,
Campanus sonipes subcussor nullu' sequetur
Maiori spatio; ac diuersu' videbitur ire.

vnum tantum præterea addidisset velle ex VIII libro à Nonio allatum:

Omne iter euadit, stadiumq; accline tolutim.
quem commode post illum versum legi posse puto: *Qui campos collesq; gradu* &c.

18. *Caseus allia molliet.*] Vetus codex: *Caseus, ala, molia:* ex eo Ios. Scaliger: *Caseus, alium, olus.* Alium ἐκ χαινῶς, allium.

19. *Macrosq; palumbos.*] Charisius hæc verba ex libro XV. adducit, vnde ad V. transferenda fortean verisimiliter arbitror, vt de cœna rustica ibidem commemorata dicta accipiantur, quo item proximè præcedens fragmentum pertinuisse videtur.

IN
RELIQVIAS
LIBRI XV.

1. CYCLOPS *longu' pedes.*] Sic Had. Iunius ad manuscripti codicis fidem, vt apparet, restituit. nam absurdè vulgo *Cyclopes coclites.* propius liber vetus: *Cyclopes togus pedes.*

Ibid. *& porro huic maiu' bacillum.*] Videtur Lucilius eo delectatus. vt de rebus magnis ὑπερβολικῶς loqueretur. sic supra,

—feruens cum marcalu' ferrum
Multorum tudis autem magnu' ictibu' tundit.

Ibid. *naui in corbitâ.*] Ita de sententia Patris emendaudum, vt *corbita* productè in secunda syllaba pronuntietur. nam vulgata lectio, *nauis in corbisa*, contra legem ac rationem omnem carminis. Secundam autem in Corbita producendam videri eo probari potest, quod eadem huius, quæ *Turrita nauis*, ratio: vt enim hæc a Turri sic illa à Corbe originem sumit. Festus: *Corbitæ dicuntur naues onerariæ: quod in malo (fortè mali) earum summo pro signo corbes solerent suspendi.*

3. *primus semisse, secundus Nummo.*] Sic supra:

Commoda præterea patriæ sibi prima putare,
Deinde parentum, tertia iam, postremaque nostra.

4. *febris, senium, vomitus, pus.*] Conuitia in homines impuros iaci solita. Plautus Mostell. de Lanista loquens:

Absolue hunc quæso vomitū, ne hic nos enecet.
Hor. *Rutili Regis Rupuli pus, atque venenum.*

5. *spiras, pallam.*] Ita numeris commutatis pro *spiram, pallas,* placuit iam olim reponere Parenti nostro. atque adeò multiplicatio ista *spiris* potius quam *pallis* conuenit. vna enim vnius mulierculæ indutui *Palla* satis superque oppido; non item *Spira*, ornamentū adeò contortuplicatum, ac multiplex; nec vinctui capitis modo, sed & superbiæ luxuriæq. comparatum sexus huius multò sumptuosissimi. Vide quæ ad huius opinionis suæ firmamentum notauit Pater in Præcidaneis pro Tibullo cap. XVIII.

6. Penula,

6. *Penula, si quaeris.*] Sic lib. IV. hic noster: *—sed bene cocte, & Condito sermone bono, &, si quaeris, libenter.* Cicero ad Brutum: *Hoc cogere volebat falsas literas esse, &, si quaeris, probabat.* Idem libro secundo de Oratore: *Et, si quaeris, is qui appellatur dicax, hoc genere maximè excellit.* Ouid. lib. I. Trist. *Plura quidem mandare tibi, si quaeris, habebam.* Describere autem hoc loco voluit Lucilius habitum ac cultum peregrinantium, & contrariam ei sententiam protulit Varro Virgula Diuina: *Non quaerenda*, inquit, *est homini, qui habet virtutem penula in imbri.*

Ibid. *segestre.*] Turnebo magis probatur *Sagestre*, quod putat fuisse crassum operimentum, vt sagorum erat crassior pannus. Caeterum *segestre* vsus variorum auctorum magis commendat, idque conueniens huic loco. Festus: *Διφθέρας Graeci appellant pelles nauticas, quas nos vocamus Segestria.* Plura de hac voce doctissimus Casaubonus ad Suetonium, qui in hac palaestra literaria cum paucis hodie regnum tenet.

8. *Non ergastulus vnus.*] Ergastulum dicit seruum ergastulo inclusum, qui e vinculis opus facit, vt & Iuuenalis Sat. VI. *—— pueros omnes, ergastula tota, Quodque domi non est, & habet vicinus ematur.* vbi Commentarius vetus, *Ergastula rusticorum seruientium multitudinem* interpretatur. sic Lucilius *Carcerem*, qui in carcere est vocauit superius. ac eadem ratione *Vincula* pro vinctis apud Ciceronem lib. III. de Legibus. & *Custodia* pro captiuis apud Tacitum leguntur.

9. *Vt nemo sententiam*] Malè hoc exemplum cum superiore cohaeserat apud Nonium.

Ibid. *quasi ergastulus possit dicere.*] Vetus liber: *magis quam ergastulus dicere non possit.* quod si admittimus, duae negationes more Graecorum negabunt magis.

10. *Dum miles hybernas.*] Haec in vulgatis codicibus valdè perturbata leguntur, sic: *Dum miles hybernas ac meret tersa ex atate quasi annos.* quibus Palmerius ita medicinam faciebat: *—— dum miles hyberna Hac meret in terra ter sex, atate quasi, annos.* Vt hinc constet, Lucilium diu in Hispania fuisse, & quidem annis XVIII, quos hic vocet quasi aetatem.

13. *Trulleus postomis.*] Postomidem fingit, vt Turnebus explicat, de naso eius pendere qui se madefaciat assiduè, vt enim ferocia iumentorum remoretur, postomi eorū ori imposita, sic poculum de eius ore pendens talem quandam imaginem reddere videbatur. Dici autem videtur *Postomis* à Latinis corrupta voce, quae tanquam *Epistomis* aut *Epistomium* appellari deberet. imò verò tanquam ἐπίστομις, id est, additamentum ori adiectum & appensum, atque ita scribendum videtur. Haec ferè Turnebus Aduersar. lib. XVII. cap. vlt. [XXVIII. cap. VIII. Illud verò omittendum non puto, pro voce *Trulleus*, *Miles* me in veteri libro Nonij expressum offendisse. quod vnde irrepserit videor indagasse. nam in veteri quodam lexico totus versus ita legebatur: *Pastomides huic de naribus ingentes pendent.* vbi posteriorem partem vocis *Postomides* commutatam in *miles* fortassis verisimiliter arbitror. ac hinc quoque non iniuria quis suspicari possit ita olim scriptum fuisse: *Postomides huic ingentes de naribu' pendent.* voce *Trulleus* deleta.

14. *Tintinnabulum abest hinc.*] Sunt hic in Lucilio duo genera vehiculorum, vt in Coniectaneis obseruat magnus Scaliger, Tintinnabulum & Sirpea aut Sirpiculae. de Tintinnabulo Plautus Pseudulo: *—lanios inde arcessam duo cum tintinnabulis: Eadem duo greges virgarum inde dem vlmearum adegero.* de Sirpeis Varro de Ling. Lat. lib. IV. *Sirpea, qua virgis sirpatur, id est, colligendo implicatur, in qua stercus aliúdue quid euehitur.*

17. *qui nummos t. iuncat.*] Glossarium: *Iuncare, arripere.*

18. *nemo est halicarin' p. t.*] Sic Alicariae meretrices. Festus: *Alicaria meretrices appellabantur in Campania solita ante pistrina Alicariorum versari quaestus gratia.* Plautus Paenulo: *Prosedas, pistorum amicas, relliquias alicarias.*

IN
RELIQVIAS
LIBRI XVI.

1. PELLICVLA *extremâ ex aptum.*] Sic legendum disiunctis vocibus, pro aptum ex pellicula extrema. vt Lucretius lib. IV. *Brachia tum porrò validis ex apta lacertis.* hoc est, apta ex validis lacertis. quae male confundunt Critici. Sic Ennius: *Contempsit fontes, quibus ex erugit aqua vis.* pro ex quibus erugit, id est, eructat vis aquae. cuius versus posterius hemistichium citatur à Macrobio in libello de different. & societate Graeci Latinique verbi, sed non apposito auctoris nomine.

Ibid. *onus ingens.*] Sic *onus inguinis* Ouid. III. Fastor. & *pondera* Catullo & Petron.

2. *Lysippi Iuppiter ista.*] Plinius Naturalis Histor. lib. XXXIV. cap. VII. *Moles quippe excogitatas videmus statuarum, quas colossos vocant, turribus pares. Talis est in Capitolio Apollo translatus à M. Lucullo ex Apollonia Ponti vrbe XXX cubitorum CL. talentis factus: talis in campo Martio Iuppiter à Claudio Cæsare dicatus, qui vocatur Pompeianus à vicinitate theatri; talis & Tarenti factus à Lysippo XL cubitorum. Mirum in eo, quod manu, vt ferunt, mobilis (ea ratio libramenti est) nullis conuellatur procellis. Id quidem prouidisse & artifex dicitur, modico interuallo, vnde maximè flatum opus erat frangi, opposita columna. Itaque propter magnitudinem difficultatemq́ molliendi, non attigit eum Fabius Verrucosus, cum Herculem, qui est in Capitolio, inde transferret.* Hactenus magnus ille naturæ indagator mirum istiusce statuæ artificium exponens. in quibus verbis nescio cuius malè feriati hominis emendationi caue accedas temere, qui se ex Strabone, rescribere nobis persuadere conatur: *Talis & Hercules Tarenti factus à Lysippo &c.* cum receptam scripturam hi versus Lucilij validissime confirment, quibus eandem rem describit.

3. *Rex Cotys ille.*] Ita numeris suis hos versus Had. Iunius restituit, vulgatę editiones: *Rex Cotus ille duos hos ventos Austrum atque Aquilonem nouissime alebat, solos demagis istos ex nimbo austellos, nec nos fenestes putare.*

4. *Quid mundum? quid non?*] Libri vulgati, *Quid mundum, omne penum.*

5. *Fundi delectas virtus te.*] Alij, *te virtus.* quod melius & antiquius videtur propter literarum concursum idem sonantium.

IN
RELIQVIAS
LIBRI XVII.

1. NVM *censes* καλλιπλόκαμον.] Inter laudes mulierum καλλιπλοκάμους, & καλλισφυρος ...ificus contra inter vitia Compernis & Valga & Vatia.

Ibid. *tute vide, atque dissyllabon.*] Numerorum ratio postulat vt *ac* pro *atque* reponamus.

Ibid. Τοῦ δίπτυχον.] Locus est apud Homerum Odyss. λ.

Ibid. *dentem eminulum vnum.*] Sic supra: — *dento aduerso, eminulo, hic est Rhinoceros velut Æthiopus.*

2. *proprium verò nil neminem habere.*] Duæ abnutiua magis negant Græcorum more. dicit enim Lucilius: Sapientem nihil proprium, id est, perpetuum se habere censere, sed vsura tantum frui. *non magna*, id est, diuturna & stabili.

5. *Si non it, capito inquit eum.*] Posset non incommodè cum amico nostro Ioan. Meursio reponi *rapito* pro *capito.* & *rapere in ius*, Plauto, Horatio, aliis oppido quam familiare. sed obstat XII. Tabularum auctoritas, quarum duas leges hoc loco conclusit & expressit Lucilius: SI. VIS. VOCATIONI. EVAT. TESTAMINI: IGITVR. EM. CAPITO. & SI. CALVITVR. PEDEMVE. STRVIT. MANVM. ENDOIACITO.

Ibid. *& si caluitur.*] In mendo cubat hæc vox apud Charisium lib. I. *Calumnia*, inquit, *prima syllaba correpta effertur: venit enim à verbo Calumnior, hoc est, frustror.* veteris codicis fiducia emendo: *venit enim à verbo Caluor, hoc est, frustror.*

6. *Si messes facis Musas.*] Had. Iunius pro *Musas musfas* conicit legendum.

7. *Magna ossa, lacertiq;*] Quædam editiones Macrobij hæc Ennio adscribunt. de quibus adi doctissimum Hier. Columnam in Explicationibus Ennianis.

IN
RELIQVIAS
LIBRI XVIII.

3. INCRVSTATV' *calix rutae. b.*] Ita in veteribus impressis libris Porphyrionis reperi, quam scripturam Turnebus etiam sequutus est. vulgati habebant: — *nam mel regionibus illis Incrustatu' calix rucia.* — ex quo suo Villiomarus in locos controuersos Roberti Titij legendum autumat: *nam mel regionibus illis Incrustatu' calix crucio.* — ac huc pertinuisse illum Festi locum: *Crucium quod cruciat. Vnde Lucilius vinum insuaue Crucium*

cium dixit. Vt festiuè Lucilius gentem nescio quam irrideat, apud quam vinum insuaue nasceretur: quo imbutus & incrustatus calix apud eos mellitum sapuerit.

4. *aquè frunifcer ege, ac tu.*] Ita legebat Pater, quo carminis rationi consuleret. cui libros antiquitus excusos accedere, postea comperi. Sic *Frunifcor* & *Frunitum* dixit Cato teste Sexto Pompeio. vulgò & in Nonio & Lucilio *fruifcor* vulgatur.

IN
RELIQVIAS
LIBRI XIX.

1. Ac *delectare domi te.*] Sic Plautus Captiuis: *Itidem hæc mihi aduenienti vpupa, qui me delectem, data est.*

3. *Vt pueri infantis.*] Sic libro proximo: *Vt pueri infantes credunt signa omnia ahena Viuere.*

6. *Peniculamentum verè.*] Veriore, vt existimo, lectione restituo: *Peniculamento verò reprahendere noli.* Sic Plautus Epidico, *Quis properantem me reprahendit pallio?* Idem Milite: *Vel illa quæ me herè pallio reprahenderunt.* Reprahendere enim dicimus propriè quos in via assecutos parte aliqua vestis apprahensos remoramur.

7. *Latere pendens.*] Verisimiliter putat Hieron. Columna Lucilium hanc Thyestis apud Ennium exsecrationem inter sua inseruisse poëmata, tanquam vulgo iactatam, & inde Nonium Lucilij existimasse. Ita autem locum Ennij adfert Cicero lib. 1. Tuscul. Quæst. *Exsecratur luculentis sanè versibus apud Ennium Thyestes, primum vt naufragio pereat Atreus. durum hoc sanè: talis enim interitus non est sine graui sensu. illa inania, —— ipse summis saxis fixus asperis Euisceratus, latere pendens, saxa spargens tabo, Sanie, & sanguine atro.*

8. *Rausuro Tragicus.*] Iuuenalis: *Vexatus toties rauci Theseide Cordi.*

10. *& vncis Forcipibus d. e.*] Sic corrigendum fide vetusti codicis. nam vulgati multò corruptissimè: *Quinis forcipibus dentes vellere.* Vsus verò est eadem pæne loquendi formula Sidonius: *Barba concauis hirta temporibus, quã in subdita vultus parte surgentem stirpitus tonsor assiduus genis ad vsque forcipibus euellit.*

IN
RELIQVIAS
LIBRI XX.

1. TERRICOLAS *Lamias.*] Non refert Lactantius ex quoto Lucilij libro hos sex versus transcripserit: sed Nonius versum tertium cum hemistichio sequentis manifestò adfert ex xx. siue vt in aliis libris est xxv. quamuis apud eum malè nescio quis *Curius* pro Lucilio citetur, vt paret ex Lactantio.

Ibid. *hic omnia ponit.*] Notabis quinque linearum spatio vocem *omnia* iteratã plus minus quater.

3. *Pulmentaria vt intybus.*] Hæc vera horum versuum lectio, qui corruptissimi editi sunt apud Nonium in Mictyris. *Pulmentaria vtentibus, aut aliquod genus herba, & ius mœnarum bene habet se myctiris, hoc est meri.* at in Intyba prior versus tantum legitur ita vt eum exprimendum curauimus. posteriorem restituit Iosephus Scaliger.

4. *Calpurni sauam legem.*] Est hæc lex, nisi fallor, Calpurnia de ambitu, quam C. Calpurnius Piso Consul tulit: in qua, præter alias pœnas, pecuniaria quoque erat adiecta. cui legi ob nimiam eius seueritatem aliquid derogatum postea videtur innuere Cicero in oratione pro Cornelio.

5. *vt Marsus colubras Disrumpit cantu.*] Marsi populi Italiæ plurimum maleficis carminibus pollebant. Ouidius de medicamine faciei: *Et media Marsis finduntur cãtibus angues.* Horat. Epod. od. XVII. *Caputq; Marsa dissilire nania.* Virgil. VII. Æneid. *— neque eum iuuerein vulnera cantus Somniferi, & Marsis quasita in montibus herba.*

6. *deinque petige.*] Verissimè Iof. Scaliger:

deq; petigo. quomodo & Fruterium olim emendasse monet Carrio in Antiquis. Depetiginem antiquorum more dixit, quam alios Impetiginem vocasse constat. Glossarium *Depetigo*, λίπρα, λίχην. repone *Depetigo*. At in versu Lucilij producẽdo *Petigo* tantum agnoscit Nonius, non *Depetigo*. in quo sane errare eum vt in aliis multis non semel ostendit Scaliger. est enim tmesis, quam familiarem Lucilio fuisse, iam alibi ostendimus.

9. *Purpureo tersit.*] Hinc accepit Horatius illud suum: —— *puer altè cinctus, acernam Gausape purpureo mensam pertersit.* —— ac eodem videri potest allusum à Plauto in Menæchmis: *Iuuentus nomen fecit Peniculo mihi Ideo quia mensam, quando edo, detergeo.*

10. *Proras detundete.*] Nonius & Victorinus versum hunc citant, verùm ab altero versus integer, ab altero nomen auctoris habetur.

IN RELIQVIAS LIBRI XXII.

1. LVCILI *Columella heic situ' Metrophanes.*] Hęc vera est huius pentametri scriptura, quam operæ pessimè deprauarunt. Quintilianus verò auctor est, veteres *Columna* exempta N litera scribere consueuisse. vnde aptè *Columen & Columella* deduci posse videntur.

IN LIBRVM XXIII.

3. TONGERE.] Consule Sext. Pompeium de hac voce.

4. *Calx.*] Id quod semel dixi haud muto. Charisij nempe codices non vacare mendo, qui ex XLIII hanc vnicam vocem agnoscit. Vide quæ diximus supra.

IN LIBRVM XXV.

1. QVA *gallam bibere.*] Galla fructus sub autumnum adnascens arboribus, præcipuè robori, specie rotundæ nucis, vim habet astringendi exsiccandique, & ob id vtilis ad multa.

Ibid. *oleo decumano.*] Vt triticum hodie decumanum, quia miscellum est, vinum etiam decumis collectum deterius est: sic Lucilium oleum decumanum pro deteriori dixisse Turnebus putat.

Ibid. *pane Cumano coëgit.*] Traiectis vocibus legendum —*pane coëgit Cumano.*—

2. *Solus iam vim.*] Vetus codex libro XXVI. adsignat hunc versum.

4. *Arabus artemo.*] Antiqua inflectendi ratio. sic supra *Rhinoceros Æthiopus.*

IN LIBRVM XXVI.

2. AT *enim dicis.*] Videtur legendum, *dixti*, vel *dixi.*

Ibid. *neu mysteria ecferres foras.*] Pro efferres antiquo scribendi more. cuius ignoratio mendum Plauto affinxit Bacchidibus: CH. *Vix videtur fieri posse.* MN. *perge ac facilè hac feceris.* vbi rescribendum pronuntio, *ac facile ecfeceris*, pro effeceris.

3. *Ferri tantum, si roget.*] Est carmen Quadratum, quod sic eleganter Fruterius constituit:

Ferri tantum, si roget me, non dem quantum auri petit;
Si se rupit, sic quoque à me, quod roget, non impetret.

Rupit pro ruperit, id est, vel ex Plauto interpretor, vsque ad rauim poposcerit clamando. Sic Lucilius libro ab hoc proximo: *Tu Lucilium credis contenturum, quum me ruperim, summa omnia fecerim.*

6. *vt Asia fiam scripturarius pro Lucilio.*] Nõ assentitur Nonio hoc loco Adr. Turnebus, qui *Scripturarium* censet esse tabellarium, vel tabularium: cum sit is, qui commentarium scripturæ conficiat pecoris in pascuis publicis pascentis, vt in capita pecuniam exigat, quæ pecunia etiam *Scriptura* dicitur. Videntur autem huc pertinere illa Varronis ex libro secundo de re rust. cap. I. *Nam is magister C. Lucilij Hirpi, generi tui, cuius nobiles pecuariæ in Brutiis habentur.* Item illa Ciceronis lib. II.

de

de Oratore: *Sed ex his omnibus* (C. Iulius Cæsar loquitur) *nihil magis videtur, quam quod præter exspectationem, cuius innumerabilia sunt exempla: vel Appij maioris illius, qui in Senatu, cum ageretur de agris publicis, & de lege Thoria, & premeretur Lucilius ab iis, qui à pecore eius depasci agros publicos dicerent, Non est, inquit, Lucilij pecus illud, erratis (defendere Lucilium videbatur) ego liberum puto esse: qua lubet pascitur.*

Ibid. *id ego nolo.*] Fortè *volo.*

8. *Decalauticare.*] Ita scribendum censet Adr. Turnebus, vt sit calanticam detrahere, quod est tegmen capitis muliebre: quod etiam per translationem in aliarum rerum spoliatione ponatur.

9. *Aggere in iaciendo.*] Hoc est, in iaciendo aggerem.

Ibid. *si quo est vineis actis opus.*] Oppugnatoriam contabulationem significat, vineæque similiter contabulata, sub qua tecti milites aduersus missilia oppidanorum muros inuadebant, ac submoliebantur.

10. *Vt si eluuiem.*] Iambici sunt, ita (nisi fallor) rescribendi:

Vt si eluuiem facere per ventrem velis
Curare omnibus distento corpore exspiret viis.

sensu apto apertoque. *Eluuiem facere* pro eluere & egerere cibi reliquias dixit.

11. *Genium s. d. alij parcat.*] Ita rectè legitur. Terent. Phorm. *Quod ille unciatim vix demenso de suo Suum defrudans genium comparcit miser.*

14. *Nunc itidem populum.*] Forte, *N. i. vt populum.*

18. *vt Roma vitet gladiatoribus.*] Eruditè & ingeniosè, vt semper, Ios. Scaliger: *vt Romam vitat gladiatoribus.* & est Trochaicus. *vitat*, bitat, eat. *Gladiatoribus* casus absolutus, id est, munere gladiatorio. ita Cicero ad Attic. *Gladiatoribus Romæ esse.*

21 *an gladiũ incumbat.*] Sic Plautus: *Quin gladium faciam culcitam, eumq; incumbam.*

27. *& quo folliculo nunc sum inductus.*] Arnobius aduersus Gentes lib. II. *Nihil enim est nobis promissum ad hanc vitam, nec in caruncula huius folliculo constitutis, opis aliquid spensum est auxiliuq; decretum.*

28. *Tum doloribus confectum.*] Huic præmittendum fuerat, quod paulo post habes: *Animo qui ægrotat, videmus corpore hunc signum dare.*

32. *Rauco concionem sonitu*] Eruditissimus Lipsius putat Lucilium hoc versu Trochaico respexisse ad morem Romanum, quo classicum in celeberrimis vrbis locis canebat, cum cuiusui rei capitalis dies dicta esset. adi ipsum, si videtur, ad librum II. Annal. Taciti.

36. *è bulga matris.*] Non sine satyrico vrbanitatis sale *Bulgam* pro vulua, hoc est, matrice posuit. quemadmodum Varro contra Vulgam pro bulga Satyra Sexagesi:

Eo vt viaticũ ex arcula adderem in vulgam.

quod frustra mutant viri docti, quum à Nonio in voce ea proferatur.

38. *Qui sex menses.*] Expressit illud Cæcilij ex Hymnide apud Ciceronem lib. II. de finib. *Mihi sex menses satis sunt vitæ, septimum orco spondeo.* & fortassean hinc emendandus versus Pomponij ex Atellana Menia apud A. Gellium Noct. Attic. lib. x. cap. XXIV: *Dies hic sextus est cum nihil egi, die quarto moriar fame.* — vbi rescripserim lubens, — *die Septimi moriar fame.* sed nihil affirmo.

43. *officium fungor ruderum.*] Rectè I. Lipsius *Iberũ* pro *tuberum* substituit. nam Lucilius in Hispaniam cum Prætore profectus.

44. *Si quod verbum.*] Ita legendum, ineptè vulgo *verum.*

46. *duplici corpus siccassim pila.*] Duplicem pilam interpretor magnam, & quam *Follem pugilatorium* vocat Plautus, quod pugno non palma percuteretur. sic Turnebus per *duplicem ficum* putat Horatium significare maiorem & quæ marisca vocabatur. Vide ipsum Aduersar. lib. XIII. cap. I.

Ibid. *corpus siccassem.*] Hoc est, *digessissem corpus per sudorem*, vt Cornelius Celsus bonus Latinitatis auctor loquitur.

47. *Malis necesse est lautum.*] Hunc horum verborum sensum contra Nonium facit eruditissimus I. Grutерus: necesse est vt palatum & dentes lauet purè cibos sumpturus. in veteri editione Nonij ita excusum erat: *Malis necem luctu mensa purè capturus cibum.*

53. *Mihi quidem non persuadetur.*] Ita nouissimæ editiones, vetustiores verò sic: *Mihi quidem persuadent publice mutare meos.*

57. *Luporum exauctorem maluanum.*] Hæc vulgo mendosissima I. Lipsius ita emendabat: *Luporum exactorem Siluanum & fulguritarum arborum.* nam Siluanus rei rusticæ præses deus. Cato & Horatius: *Siluane tutor finium.* Turnebus autem sic: *Luporum exactorem Martem, Siluanum.* nam Martis nomen etiam Siluano tribuebant. vide ipsum Aduersar. lib. XXIX. cap. XXIII.

58. *ex senis transfert temp.*] Maluerim, *transfers.*

62. *Nec minimo.*] Ios. Scaliger rectam & indubitatam lectionem ait hanc: *Nec mihi Oilei proferatur Aiax, quod Cassandram s. d.* Fr. Iunius verò ad Manilium longe aliter: — *Nec pax minimo proferatur. Deripuit signo Cassan-*

dram.—— & proferare hic ἐνσφηνωκὼς dictum addit, pro eo quod est facere vt proferatur: vt ferare simplex feracem reddere.

63. *imperium Regis.*] Regis Agamemnonis. Hæc continuabant historiam τοῦ νόστου cum illis quæ proximè præcedunt de Aiace Oilei.

68. *& fastidire Agamemnonis.*] Veteres *Fastidire* cum genitiuo non raro copulare solent. Plautus Aulular. *Abiit, neque me certiorem fecit, fastidit mei.* Titinnius Leucadia: *Vide, nūc fastidit mei.* correxerim, *viden' vt fastidit mei?*

69. *illuuie, imbalnitie.*] Ita legendum. vulgo *inualnitie. Imbalnities*, ἀλουσία.

71. *Dij monerint meliora.*] Hæc vera lectio. nam Nonius ipse in Moneris, quod pro monueris positum accipit, priorem huius fragmenti partem ita ex Pacuuij Chryse producit. vnde suspicio est Lucilium ab illo sumpsisse. quippe cum Varro etiam lib. vi. de Ling. Lat. & Festus id Pacuuio adscribant sed titulo operis omisso.

IN LIBRVM XXVII.

1. ID *benis forre*] Hæc perturbatè leguntur in vulgatis libris sic: *In bonis, porrò est viris, fis rati, seu cui propitij sunt dij, vt diutius eadem vna maneant in sententia, nam cum benignitate solicitos proposito.*

3. *qui inscriptum è portu.*] Inscriptæ merces sunt, quas in portu apud publicanum mercator aut institor non est professus, ideoque in scriptura publicani non sunt perscriptæ, in commissumque incidunt. vide Turnebum Aduersar. lib. x. cap. vi.

4. *Salutem fictis versibus.*] Trochaici sunt. quorum alter versus ita etiam apud Nonium legitur: *Item populum salute & fictu versibus Lucilius.*

5. *summa omnia fecerim*] Sic Cicero ad Atticum lib. xv. *Sese de attributione omnia summa fecisse.*

7. *Has è fenestris in caput.*] Puto *testas* subaudiendas, ac proinde interpretandum ex illo Iuuenalis Sat. iii. *Quod spatium tecti sublimibus, vnde cerebrum Testa ferit, quoties rimosa & curta fenestris Vasa cadunt.*——

8 *neque strabonem fieri.*] Id est, inuidum, vt docuit Pater ad Horatium. Oculorum enim distortio, iure optimo inuidis tribuitur, non item auaris, vt vult Turnebus. Id quod clarius liquet ex facitula illa & graphica Inuidiæ descriptione apud Ouidium, atque huc allusum ab Horatio in Epistolis cum scribit: *Non istic obliquo oculo mea commoda quisquam Limat.*

10. *Nec sic, vbi Græci.*] Doctissimus vir mihique amicissimus Paullus Merula ita hæc refingebat: *Lessus vbi Græci, vbi nunc Socratici charti? Quidquid queruli petimus.* —— vt intelligat Græcorum scripta & libros, quibus indigna cum aliorum, tum præcipuè Socratis mors ab Atheniensibus defleta.

Ibid. *Socratici charti.*] Ios. Scaliger legendum putabat: *Socratici charta*, nam Græcum esse σωκρατικοὶ χάρται.

12. *Infelix lignum sambucum.*] Plinius: *Canes supplicia annua pependisse, inter ædem Iuuentutis & Summani in furcas sambucea fixas arbore.*

21. *Tamen aliti verruca.*] Ingeniosè Ios. Scaliger: *Tamen alicis verruca, aut cicatrix medij papilla differunt.* Alex, vt tunc scribebant, & postea Hallex, est pollex pedis. Medius, intelligitur digitus pedis medius. Verruca igitur, aut Callus, qui est in hallice aut pollice pedis, item cicatrix, siue vlcus in medio pedis digito quam molesta sint, sciunt, qui experiuntur. Papilla, ὑποκοριστικὸν à papula ἐξάνθημα apud Virgilium in Georg. Differre papulæ, pro differre à papula, ἀπὸ χαιρεμός.

22. *Merdicus petere aurum.*] Puto transpositis paululum vocibus rescribendum: *Mordicus petere aurum è cœno expediat, è flammâ cibum.* vt referatur ad verbum antiquum, *Cibum è flamma petere*, quo vsi sunt Terentius & Catullus.

25. *quem maltam ac fæminam.*] Inde Horatius, *Maltinus tunicis demissis ambulat.*

27. *tanquam collus cernui.*] Nō intellexisse Nonium hunc locum monuit nos Ios. Scaliger. Cernuus, qui aliter Cernulus, est κυβιστητὴς, Cernuator, & verbum Cernulare, & Cernuare. Horum hominum collum nunc sursum nunc deorsum torqueri, qui ignorat, nescit quid sit Cernuare, aut κυβιστᾶν. At hominis simpliciter Cernui, καὶ πρηνωπῶς, collum ita νεύειν καταπόδας, vt credit Nonius, quis credat?

34. *Lignum cadat.*] Plautus Mercatore: *Nihil opus nobis ancilla, nisi quæ texat, quæ molat, Lignum cædat, pensum faciat, ædes verrat, vapulet.* vnde apparet hæc verba à Plauto esse.

37. *egoq; ab Archilocho excido.*] Allusit ad versus Archilochi qui apud Stobæum in tractatu de spe:

Χρημάτων ἄελπτον οὐδέν ἐστιν, οὐδ' ἀπώμοτον,
Οὐδὲ θαυμάσιον, ἐπειδὴ Ζεὺς πατὴρ ὀλυμπίων
Ἐκ μεσημβρίας ἔθηκε νύκτ' ἀποκρύψας φάος,
Ἡλίου λάμποντος, λυγρὸν δ' ἦλθ' ἐπ' ἀνθρώπους δέος
Ἐκ δὲ τοῦ, οὐκ ἄπιστα πάντα κἀπίελπτα γίγνεται
Ἀνδράσι. Dicit ergo Lucilius se veteri quominus

minus fieri nescio quid possit, nec Archilocho poetæ accedere qui nihil non credendum, ac sperandum affirmet.

46. *Ego enim à pueritia.*] Vetus codex: *Ego enim aut pueritiam, aut me amare expediat dictus.*

47. *vel centum cibicidas.*] *Cibicidas* postulat lex Trochaici, hoc est, voraces, qui cibum cædant & absumant. Glossarium: *Cibicida*, σιτοφάγος. Legerim, *Cibicida*, σιτοφάγος, vel potius, σαρκοφάγος. sic Lucilius alibi: —— *fragmenta interfici panis.* *Tibicidas*, quod in veteribus libris legitur, est ineptissimum. quamuis Turnebus ita magistros dictos putet, quod discipulorum peccantium tibias ferula soleant cædere.

48. *Idola atque atomos.*] Lucilius, quia suo tempore Romani, (vt docet Ios. Scaliger ad Culicem Virgilij) quomodo εἴδωλα Latinè dicerent non habebant, Græcam vocem vsurpauit. Primus enim Catius Insuber, auctore Cicerone, Epicuri εἴδωλα *Spectra* vertit.

49. *Hymnis velim te.*] Quid mihi mentis de hoc loco sit, iam ante indicaui.

IN LIBRVM XXVIII.

3. POLEMON *& amauit.*] Non displicet Had. Iunij emendatio: *Polemonem amauit, & post mortem huic transmisit suam scholam, quam dicunt.* vt sermo sit de Xenocrate, à quo adamatum fuisse Polemonem, eique successisse in regenda schola testatur in huius vita Laërtius. nihilo minus tamen Petri Victorij lectio proba videtur: *Polemon & amauit Cratem, & huic transmisit suam scholam quam dicunt.* quod confirmat ex eodem Laërtio ita de Polemone in vita Cratetis loquente: καὶ ἀπεθανέτην ἅμα καὶ ἐρώμενος Πολέμωνος, ἀλλὰ καὶ διεδέξατο τὴν σχολὴν αὐτοῦ.

7. *Sospitat.*] Festus: *Sospitare est bona spe afficere aut bonam spem non fallere.*

Ibid. *Impertit salutem plurimam & p.*] Sic Tibullus lib. III. *Sed primùm meritam larga donato salute.*

12. *anus rursum ad armillum.*] Apuleius lib. VI. Metam. *Interea Cupido nimio amore perosus, & ægra facie matris suæ repentinam sobrietatem pertimescens, ad armile redit.* vbi libens rescripserim, *ad armillum redit*, ex hoc Lucilij, & altero Apulei loco lib. IX. *Tamen altius commota atque exasperata, ad armillum reuertit, & ad familiares fœminarum artes accenditur.* & certè *Armillum* omnes Grammatici agnoscunt. Varro de vita Pop. Rom. lib. I. *Item armillum quod est vrceoli genus vinarij.* Festus: *Armillum vas vinarium in sacris dictū quod armo, id est, humero deportetur.* Glossæ Isidori: *Armillum crater, vas vinarium.*

20. *tela, insidiasq́, locaui.*] Vetus liber: *tale, insidiasq́.* legerim: *tela insidiasq́ locari.*

21. *Piscium magnam atque altilium vim.*] Salustius in Fragmentis: *Itaque tempestate piscium vis ponto erupit.* vbi parum abest quin vocem *magna* deesse suspicer, eamque è Lucilio inculcandam hoc exemplo: *Itaque tempestate piscium magna vis ponto erupit.* Similiter Plautus Græcam vocem vsurpauit Pseudulo: *Olini dynamin domi habent maximam.*

22. *tristis ac seuerus philosophus.*] Hinc emendandus Afranius Priuigno: *Non ego te noui tristem, seuerum, serium.* vbi vulgo, *tristem, seruum, serium.*

23. *gnate vrge; restant.*] ἀναμφισβητήτως lego, *gnauè vrge*, pro gnauiter. *restant* autem pro resistunt accipiendum monuit iampridem doctissimus Paullus Merula. Sic Propertius lib. III.

Dum vincunt Danai, dum restat barbarus Hector. Ouidius II. Fastor.

Postmodo victa cades; melioribus Ardea restas.

26. *balistas centenarias.*] Quæ saxa centum pondo iaciebant, vt vult Turnebus Aduers. lib. XXIII. cap XXIII.

30. *confectores cardinum.*] Fallor, an legendum, *carnium.* Conficere carnes est absumere. sic Lucilius supra, —— *& carnaria fartim Patrum conficeret.* Varro Meleagris: *Funus exsequiali cum lesso ad sepulcrum antiquo more silicernium confecimus.* Cicero Papirio Pæto: *Plures iam pauones confeci, quam tu pullos columbinos.*

32. *Vtrum anno*] Pro pridem. Plautus Amphit. *Etiam histriones anno cum in proscenio hic Iouem innocarunt, venit.*

Ibid. *te abstuleris à viro.*] Ios Scaliger, *abstineris* pro abstinueris, more antiquo.

36. *Cui sæpe imposui*] Sic Petronius: *Itaque vt tutela nauis expiaretur placuit quadragenas vtrisq; plagas imponi.* & Propertius lib. IV.

Impositisq́, notam collo, morsuq́ cruentat.

cui consimile illud Lucilij libro sequente: *Apollo est numen qui te antiquis non sinet Deliçiis maculam atque ignominiam imponere.*

37. *Sarsinatorem esse.*] Cato de re rustica cap. II. *Centones cucullienes familiam oportuisse sibi sarcire.* vnde & confirmari posse videatur rectè in Plauto legi: *Proin tu alium quæras, cui centones sarcias.* pro quod alij *farcias* substituunt. Erasmum autem nostrum in corrupta exemplaria Nonij incidisse apparet, qui

versum

versum hunc Lucilij ita producit in Chiliadibus suis, *Sarcinatoris esse summum suere centonem optimè.* Hinc male producti versus mala interpretatio.

38. *Tanti tempori' se montes*] Hanc veram lectionem suspicatur Ios. Scaliger. Tempus pro tempestate aliquando veteres dicebant. Rutilius lib. 1. *Dumq́ procellosi temporis ira cadit.* Fædus est fæditas Iurisconsulto: *Mulier, quæ se in tantum fædus dederit.* Fædas & spurcas tempestates veteres dicebant. Cæterum Parens meus ita hæc pristinæ integritati restituenda putabat: — *tanti Se tempestatis montes ad sidera tollunt* subscribente Ouidio in Tristibus:

> *Me miserum, quanti montes voluuntur aquarum,*
> *Iam iam tacturos sidera summa putes.*

In veteri verò libro Nonij longe aliter extabat:

> *Totius & tenerent mortes & fadera tollent.*

vnde Paullus Merula emendabat:

> *Totius mentent mortes & fœdera tollant.*

de quo consule ipsum ad Annales Ennij.

41. *in summum ire adde menetus.*] Rectissimè clarissimus I. Lipsius: *in summum ire Dæmenetus.* vt dixerit Lucilius: Chremes ille in filio indulgendo medium tenuit. Dæmenetus Plauti modum excessit. Notum ex Asinaria, quomodo ille senex filium tantum non ad lustra & meretrices deducat.

45. *Fulmentas eis atque aneis subc.*] Ingeniosè Casaubonus doctissimus & inter præcipua seculi huius ornamenta numerandus: *Fulmentas, clauis aneis subc.* quod plane est Græcorum ἐγγομφίοις, vel, ἐγκέντροις. & referendum ad morem Romanorum, quo clauis æneis suppingebant calceos sibi.

48. *vtiliter edoceas lutum.*] Ita Turnebum legisse apparet. vt dicamus *Lutū* pro lutulentis hominibus veteres posuisse; quomodo & cænum pro cænosis & turpissimis. Plautus Persa: — *oho lutum lenonium, Commixtum cæno, sterquilinium publicum.*

IN LIBRVM XXIX.

1. HOC *quum feceris.*] Versus diuersos ex hoc libro emendatos & numeris suis restitutos composuit ac combinauit Paullus Merula in Commentar. ad Annal. Ennij, idemque putat Lucilium totam Fabij Cunctatoris historiam adiectis etiam vtrimque orationibus descripsisse, quibus confirmandis fragmenta multa ad eam rem detorquet, quæ quia nimis longum foret huc transcribere, in eius Commentario ad lib. VIII. Annal. Ennij reperies.

2. *Habeasq́ animo.*] Egregiè his versibus præmitti possit ille, qui paulo post sequitur: *Fautorem me tibi, amicum, amatorem putes.*

6. *Si Socrates in amore.*] Nouissimus Aristæneti editor hæc cum sequenti loco iungenda atque ad hunc modum legenda censet: *Et amabat omnes: nam vt discrimen non facit, neque signat linea alba, sic Socrates in amore, & in adolescentulis meliore paullò facie signat, nihil quod amaret.* Est enim ex Platonis Charmide, in quo Socrates ait se erga formosos adolescentes perinde esse, vt λευκὴ στάθμη ἐν τῷ λευκῷ λίθῳ, propterea quod non discerneret inter formosos, sed omnes ex æquo amaret.

9. *Prius non tollas.*] Docte & acutè clarissimus Lipsius: — *Prius non tollas quam Tullium Ex nomine atque omine ipsum interfeceris.* Putatque versus Trimetros factos in persona Tulliæ, quæ Tarquinium maritum stimulauerit ad necem Seruij Tullij: quē illa ex nomine atque omine interfici vult, quia Tullius à tollendo. Cæterum aliquanto sequius in libro veteri exstabat, ad hanc faciem: *Prius non tollas, quem tuli animum ex nomine, At hominem ipsum interfeceris.*

13. *vetulum Lupum.*] Adr. Turnebus vetulum lupum pro homine veteratore, & rapaci positum autumat: sed videndum an non potius de P. Rutilio Lupo iam sæpius à Lucilio famoso carmine proscisso accipi debeat.

19. *Ventrem alienū M. fouere.*] Fouere ventrē pro alimentis & cibis replere (vt vult idem doctissimus Turnebus) à fomentis medicorum atque adeò cataplasmis, translatione eruditissimè ducta, non sine Satyrico sale. vilitatem tamen polentæ eleuans, lusoriè. quasi polenta non tam cibus sit, quā cataplasma quoddam.

25. *Hic me vbi videt.*] Ita hæc in duo fragmenta perperam diuisa partim ex Nonio, partim ex Festo in integrum restituimus, ac combinauimus. nam apud illum sic leguntur: *Hic me vbi videt, subblanditur. palpatur, caput scabit.* apud hunc verò hæc tantum: *vbi me videt, caput scabit. pedes legit.* Ita alterum alterius ope suppleuimus.

29. *ad morbū homini illum vel bellissimum.*] Putem Lucilium scripsisse *ad morbum h. ilium vel bellissimum* Ilius vel Ileus grauissimus periculosissimusq́ue tenuioris intestini morbus.

30. *Hac est ratio.*] Indubitata lectio Ios. Scaligeri, quam ita in arduo opere illo De emendatione temporum constituit: *Hac est ratio peruersa: æra summa subducta improbè.* vbi addit, veteres illos, qui purè locuti sunt, partes assis & cuiuslibet integri numerarij æra vocasse.

esse. quales sint sextulæ, vnciæ, silici, & cæteræ minimæ partes assis, quas minutias vocant, ex quibus scilicet summa conficitur. vnde æra summæ dicunt, quasi μέρη τοῦ ὅλου.

31. *Eodem vno hi modo.*] Liber vetus: *Eodem vno hic modo rationes subducet suas.*

32. *ducatq; æris simul atque alieni.*] Eruditè atque ingeniosè doctissimus Ianus Gruterus: *ducat sui æris simul atq. alieni.* quod præter loca similia ab illo in Suspicionibus prolata etiam hoc Vlpiani illustrabat Frater olim meus, in l. 213. ff. de verb. sign. *ÆS alienum est quod nos alij debemus, at suum est quod nobis alij debent.* quo etiam illud pertinere idem putabat, quod bonorum nomine ea tantum veniunt, quæ deducto ære alieno supersunt.

33. *Tyroneo & non mortifero.*] Haud absurdè Pater, *Chironeo* vt Chironium vulnus pro medicabili & non lethali dixerit Lucilius, contra quam obseruatum iam à doctis. nisi quis potius ita rescribendum asserat: *Chironio, nec non mortifero.*

38. *Dividant, differant.*] Sic Ennius in v. *Dispergo hostes, distrahe, diduc, diuide, differ.*

39. *Colligere auxilium.*] Clarissimus doctissimusque vir Ioannes Passeratius princeps legendum monuit: *Collega auxilium, tamen etsi indignum feramus.* docuitque verba Fabij Dictatoris esse auxilium ferentis Minutio sibi adæquato imperio. Cæterum *indignus* ibidem de sententia Parentis mei potius restituendum, quam *indignum*, quod ex vulgatis retinet Passeratius, ipsa carminis ratio clamat. quod idem Paulo Merulæ in mentem venisse postea comperi.

40 *Fauitorem me tibi.*] Glossæ Isidori: *Fauitor fautor.* Plautus Amphit. *Sat habet fautorum semper, qui rectè facit.* & nō multo post: *Si cui fauitores delegatos viderint, vt ab his in cauea pignus capiantur toga.* Hinc vide lector, si placet, crassum errorem Charisij, quamuis principis notæ Grammatici: *Fautor antiqui dixerunt, at Fauitor nec auctoritate nec ratione dicitur.*

44. *Tum illud epiphoni.*] Epiphoni. Imperatiuus ἐπιφώνει. Sententiam aut prouerbium aliquod memorabile iubet succinere.

49. *tectaq; & testudines reddit.*] ἐν διὰ δυοῖν. pro tectos testudines.

51. *Paulisper cui me dem.*] Ios. Scaliger ita putat distingui posse aduersus Nonij sententiam: *Paulisper comedens edet hac se, vt polypus, ipsa.* hoc est, Hæc comedens se paulisper edet se ipsa, vt polypus. Sic Alcæus apud Athenæum: ἐδέδ' ἴρμα τὸν, ὡς πολύπος.

67. *Primum Chrysi cum negat.*] Homerus Iliad. primo.

69. *Dissociat atque omnia.*] Totum hoc à Lucilio sumsit Varro ὀνειρομαχίᾳ περὶ τύφου: *Ego, inquit, eam suppetias, qua tunc mihi nec res nec ratio est dissociat atque omnia nefantia.*

IN LIBRVM XXX.

1. LAMIA & *Pytho oxyodontes.*] Oxyodontas vocauit, vt docet Ios. Scaliger ad Varronem, propterea, quod magnos dentes & voracitatem attribuebāt nocturnis istis terriculamentis. quo nomine factum vt Lamiam puerorum infantium deglutricem fingerent.

2. *Leonem Ægrotum ac lassum.*] Expressit Lucilius Apologon Leonis cubantis in morbo & omnia animalia sola vulpe excepta ad se allicientis. ac eo quidem hoc vna cum duobus proximè sequentibus fragmentis pertinere manifestum. quod Horatius in Poëta nostro vt multa alia æmulatus est, qui eandem fabulam ad populi tumultum & Reipubl. transtulit libro 1. Epistola 1.

4. *Quid sibi vult?*] Verba vulpeculæ simulationem ac insidias Leonis sentientis. Sic Horatius:

Olim quod vulpes ægroto cauta leoni
Respondit, referam: quia me vestigia terrent
Omnia te aduersum spectantia, nulla retrorsum.

vbi etiā Porphyriō hęc Luciliana esse obseruat.

9. *Omnia tum endo mucho.*] Ita libri veteres, & agnoscit Turnebus, qui μυχὸν pro penetrali vsurpasse Lucilium autumat nisi quis putet vnum verbum Græcum esse ἐνδομύχῳ.

10. *An ego te acrem atque animosam.*] In Nonio vbi locum hunc producit pro *Anima iterum* vnica voce *Animatum* rescribendum existimo, idque ex exemplis ab eodem allatis postea.

Ibid. *Thessalam vt indomitam.*] Equam Thessalam eleganti traductione amicam vocat ferocem, acrem & superbam & prope indomitam, vt notat Had. Turnebus Aduersar. lib. XXVII. cap. VIII. erant autem Thessali equi in pretio. oraculum vetus: ἵππον θεσσαλικὴν, λακεδαιμονίαν τε γυναῖκα.

11. *Aut quum iter est aliquo.*] Iuuen. Sat. VI.

Ad mœchum veniet lota cute quando videri
Vult formosa domi? mœchis foliata parantur.

plura exempla huc pertinentia vide apud Parentem meum in Præcidaneis pro Tibullo cap. XVIII.

13. *Qui non exspectans.*] Et hæc de vulpe

viali genere Poetam more sui sæculi loquutum putat Ianus Guilielmius.

14. *Sperans ætate.*] Veram lectionem Ios. Scaliger existimat,—*sperans eadem hæc ætatem prefore posse. ætatem* aduerbium, vt *Iamdudum ætatem.* nos coniiciebamus: *Sperans ætatem si eadem hæc perferre potisset.*

15. *pugnam claram allatam.*] Doctè Iustus Lipsius, *pugnam clarans alata dicasset.* Clarare, vt, *Clarabit pugilem* apud Horatium. Alata fama à celeritate, vt Alata verba.

16. *Gerdius, ancilla.* Glossarium: Γέρδιος, ὑφαντὴς *textor.* Idem: Γερδία, *textrix,*

19. *Maximu' si argenti.*] Ita hæc pessimè interpolata ac diuulsa restituit Ios. Scaliger.

24. *Quantasq; modo ærumnas.*] Pater, *Quantas, quotq; modo æ.* non abnuente libro veteri, in quo, *Quantas, quoq; modo.*

26. *fabuloq; fimo.*] Per Fabulum nihil aliud quam acus fabale intelligi docet Ios. Scaliger ad Varron. de re rustica. Nam acus fabale in sterquilinium ingeri solitum, vt simul cū aliarum rerum congestitia colluuie putrescerct.

29. *nostra Poemata ferri.*] Propertius: *Hoc verum est tota te ferri Cinthia Roma.*

30. *Nunc Cai quoniam incilans*] Non abs re suspicor Caium Cælium Iudicem hoc versu peti. quem cum iniuriarum absoluisse, qui Lucilium in Scæna nominatim læserat, indicat auctor Rhetoricæ ad Herennium. ac fortean eundem sugillat versu illo, qui statim sequitur: *Vt semel in Cæli pugnos te inuadere vidi.*

31. *retro rellicta iacere.*] Haud alienè Pater: *retro reiecta iacere.* quanquam non defuturi sunt ex musteis Criticis nostris, qui *relecta* potius scribendum contendant. vt *religere* pro reiicere, quemadmodum *eligere* pro eiicere dixerint veteres. quibus ad eum posterioris vocis vsum suppedito auctoritatem Iuuenalis, vt quidem in vetustissimæ notæ scripto libro exaratum comperimus, Sat. v. — *& electis mendicat sylua Camænis.* nam *eiectis* in omnibus excusum est.

34. *& tristibu' dictis.*] Nihil mutandum. id est, seueris & iracundis dictis. Sic Ouidius: *Tristibus inuectus verbis.* —— & Tibullus: *Si quando fueris tristior illa tibi.*

38. *Secus cum è medio.*] Festiuè P. Scriuerius: *Seriu' comedo e ludo, ac beno petu' recessit.*

39. *Caluu' Palatinâ.*] Ita princeps emendauit ingeniosissimus Fruterius. vulgata lectio multo deprauatissima: *Caluu' Palatino quidam vir nobilis bonus bello.* nota formula est. *Palatina* subintellige tribu. sic Cicero, *Verres Romilia.*

42. *quid est, si nenu molestum est.*] Vetus editio: *si nænon quidem molestum est.*

43. *pallor, tinea omnia cadunt.*] Pallorem pro squallore vel carie positum obseruat Ios. Scaliger. & cædere aptum verbum ei rei, nam Græce κόπτειν.

44. *Planta vna est pedibus.*] Legebat Ios. Scaliger: *Planta vna est pedibus cariosis mensa Liboni.* Plauta, lata. aliquanto aliter Ianus Palmerius Had. Iunij vestigiis insistens: *Planta vna est, pedibus cariosis, mensa elephanti.* nam de vxorum incommodis & mendis fœminarum dubio procul Lucilium egisse. inter eas esse quasdam plantas, pedibus morbosis, enormi corpore. quamuis eidem non incommodè etiam legi posse videatur, *mensa Libane.* id est, cedrina e monte Libano.

45. *nec viuere ducunt.*] Apparet Nonium in dictione *Ducere*, vbi hunc versum adducit, etiam illum Lucilij ex libro xxvi. citasse: *Quæ sex menses vitam ducunt, orco spondent septimum.* nam posterior eius pars male cum hoc versu coaluerat.

46. *Cuia opera Troginu' calix.*] Quis sit Troginus calix, cuius hoc versu mentio est, disputat Adr. Turnebus Aduersar. lib. xxix. cap. xxi. an qui ex Trogete arbore sculptus erat? siue verius de Trogi certi hominis nomine sic appellatus fuerit: nisi quis à Trocinis Gallis putet vocari, quos qui accuratiores & diligentiores sunt, Trocinos vocant. Hæc Turnebus. Had. Iunius mutabat in *Terginecalix*, à tergendis & exsiccandis calicibus. Facetè, & verisimile est milites eiusmodi nugatoria cognomenta inuicem sibi indidisse, vt & hodie in castris mos est. Sed tamen non dubito, quin Ios. Scaliger verius emendauerit *terginu' calix*. id est scorteus, quales adhuc in Germania. vt laudet frugalitatem imperatoris, qui in castris tergino calice pro argenteo vteretur.

50. *Quid seruas, quæ eam.*] Hic pulcrè cum superiore versu cohærere posse videtur. Et puto verba esse mariti indignantis ad coniugem. est autem locus nō absimilis apud Plautū Menechmis: *Nā quoties ire volo, me retines, reuocas, Rogitas quò eam, quā rē agam, quid negotij geram, Quid petā, quid feram, quid foris egerim?*

60. *contentu' teneto.*] Pro contentum. nominatiuo vsus est pro accusatiuo.

70. *Hæc vestimentis.*] Liber antiquus: *Hæc maculosis cum vestibus aspicit ipse.*

72. *data, deq; dicata.*] Hæc vera & indubitata scriptura pro dedicata, per tmesin. ineptè vulgo, *data adaque dicata.*

73. *labra delicit delinit odore.*] Emendandum auguratur Pater, *labra delicat, hinc delenit amore.* cuius rationem satis fusè ac prolixè explicat in Præcidaneis pro Tibullo cap. xvii. quæ adeat, cui vacat.

80. *populi*

80. *populi oris, aures.*] Alij, *populi oreas.* quod rectum putat Ianus Guilelmius, & oreas frenos significare ac labia. Lucilium vero de re ita peruagata loqui, vt vulgo nihil aut loquerentur aliud aut audirent aut cogitarent.

86. *fortes, tibi ergo improbus esto.*] Legit ac distinguit Pater, *fortes: ergo improbus estu.* id est, instrenuus, malus, ignauusque, quippe deformis, ac de Gorgonij Pythonis prosapia.

93. *Insperato abiit.*] Pro obiit *ἀρχαϊκῶς.* Abire idem valere quod obire ex Festo & aliis notum.

Ibid. *quem vna angina ab?tulit hora.*] Luculentum huiusce rei exemplum exstat apud Senecam Epistola CI.

97. *Praestringat oculorum aciem.*] In veteribus libris Nonij est: *Praestringant oculorum aciem in acie hostibus splendore micanti.* quae voces videri possunt ex Plauti exemplo simili irrepsisse, quod ex eius Milite produxerat prius: *Praestringat oculorum aciem in acie hostibus.*

EPODIS HYMNIS.] Quantumuis horum omnium rationem iam superius reddidimus, eaque nō esse nostri Lucilij abunde comprobauimus; noluimus tamen omittere quin & hic poneremus, ne quis iis omissis aut temeritatem nostram accusaret, aut diligentiam desideraret.

IN
RELIQVIARVM RELIQVIAS.

1. SANCTV' *Serapis.*] Ita hec emendanda, ac constituenda monet Ios. Scaliger ad Varronem, censetque Lucilij esse, neque longe absuisse ab iis, quae adducit ex eodem Lactantius de superstitioso cultu Deorum.

2. *At magnum fecit quòd verbis Graeca Latinis Miscuit.*] Vers. est Hor. loquentis de Lucil.

3. *Cretatumque bouem.*] Credo hunc versum Lucretio pro Lucilio perperam ob nominis vicinitatem transcriptum. neque enim eum in Lucretio, quamuis diligentissimè peruolutato legendo potui comperire.

OMISSA
IN
NOTIS.

AD INCERT. LIB. FRAG.

1. COMMODA *praeterea patriae.*] Cicero I. Offic. *Vt praeclarè scriptum est à Platone, non nobis solum nati sumus; ortúsque nostri partem patria vendicat, partem parentes, partem amici.*

11. *liniq. metaxam.*] Aquitani & Hispani retinent hodie eandem vocem.

13. *Pistricem validam.*] Ad vsum vocis *Pistrix* pro bellua marina positae adde exemplum Virgilij lib. III. Æn. *Prima hominis facies, & pulcro pectore virgo Pubetenus, postrema immani corpore pistrix.* vbi Seruius. *Si nauem intelligas,* inquit, *hac Pistris huius Pistris: si de bellua dicas, hic Pistrix, huius Pistricis facit.*

33. *immani canes vt.*] Sic Homerus *κήτεά τε δελφῖνάς τε.* & Lucilius alibi: *delphinus ac cetim.*

46. *concere Opimi.*] Puto ae diphthongum sequente vocali corripi, vt in *Praire, Prahendere,* & aliis similibus.

190. *Ore salem exspirauit amarum.*] Huc vnice facere locum Plauti e Sticho monuit me Pater, vbi Antipho patet satagenti sibi filiae osculum dare respondet. AN. *fat est mihi osculi vestri.* PI. *Qui amabo pater?* AN. *Quia ita mea anima salsura euenit.*

AD LIB. VII.

6. *Rador, subuellor.*] Vetus codex: *Sader, subuellor.* quam lectionem retinendam moneo. Sadere enim vox Latina, & vsus est ea Tertullianus aduersus Valentinianos: *Alioquin tantum se huic haeresi sadere permissum est, quantum lupae faminae formam quotidie supparare solenne est.*

AD LIB. IX.

11. *Vt perhibetur* INERS.] Huc pertinet locus Ciceronis lib. II. de Finib. *Sed lustremus animo non has maximas artes, quibus qui carebant, Inertes à maioribus nominabantur.*

INDEX

SCRIPTORVM

QVI IN HIS

NOTIS

emendantur.

Numerus prior paginam, alter columnam indicat.

ERRATA.

PAG. 7. lin. 8. ad marginem, *ut quibus* dele. pag. 13. l. 18. rescribe *Persium non curo legere hæc. Lælium.* pag. ead. l. 37. ad marginem, *rescribis* emenda *rescribe.* pag. 19. l. 38. lege, *Gulosa* [illegible]. *Gulosa.* pag 28. l. 35. *Arzibenus*, lege *Arzibenus*. pag. 32. l. 3. *saltere*, lege, *saltare.* pag. 49. l. 27. ad marginem, *Soul.* emenda. *Scal* pag. 53. l. 11. repone *Nam pauci malle ac sapiunt.* ibid. l. 54. *taque* emenda *atque.* pag. 62. l. 13. lege, *Lucil l Columella hoic sive Metrophanes.* pag. 79. l. 23. lege, *ad morbum homini illum vel bellissimum.* pag. 105. l 34. lege *proverbiorum.* pag. 124. l. 27. *simul*, corrige *semel.*

